



ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
A Study of Teachers Virtuous Friendship According to Opinions
of Mahachulalongkornrajavidalaya University Students,
Nakhonratchaima Campus

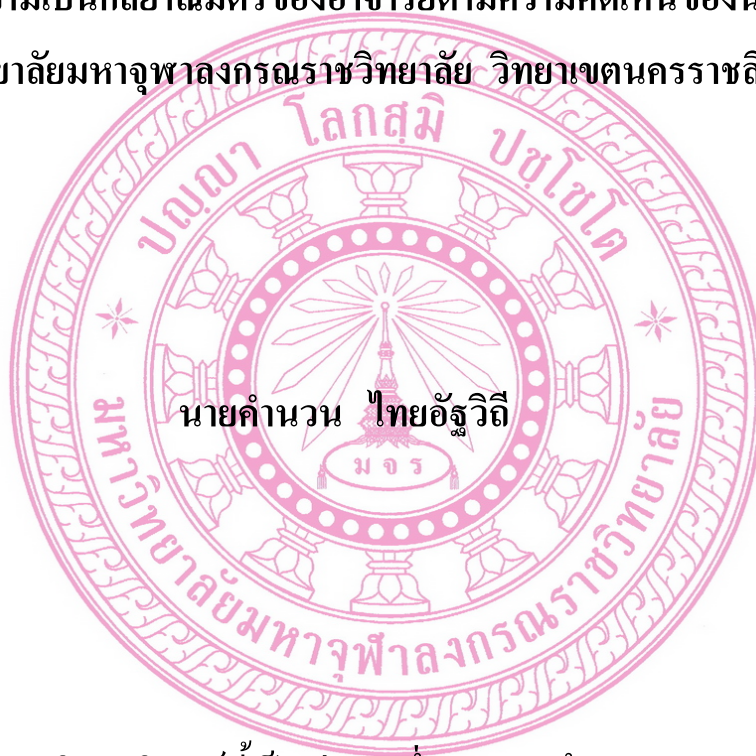


นายคำนวณ ไทยอัฐวิถิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๕



ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

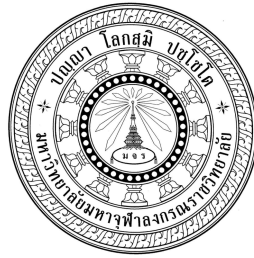
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๕

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



**A Study of Teachers Virtuous Friendship According to
Opinions of Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Students, Nakhonratchaima Campus**

Mr.KUMNUAN THAIAUTVITE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of

Master of Arts

(Buddhist Studies)

Graduate School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

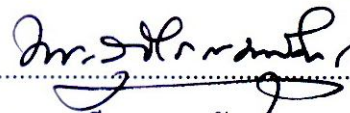
Bangkok, Thailand

C.E. 2012

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

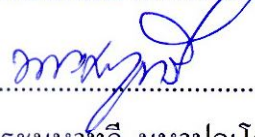


บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับ
 วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา” เป็นส่วนหนึ่งของ
 การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา


 (พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.ดร.)


คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

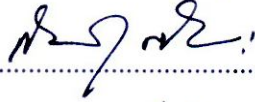
คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์


 ประธานกรรมการ
 (พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.)


 กรรมการ
 (พระครูสังวรวิริย, ดร.)


 กรรมการ
 (พระหัตถ์ กิตติคุณ, โท, ดร.)


 กรรมการ
 (ผศ.ดร.ชัชชา เดชสุภา)


 กรรมการ
 (ผศ.ดร.สมบูรณ์ ดันยะ)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูสังวรวิริย, ดร. ประธานกรรมการ
 ผศ.ดร.สมบูรณ์ ดันยะ กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย


 (นายค่านวน ไทยอัฐวิถิ)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
- ผู้วิจัย** : คำนวน ไทยอัฐวิถิ
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : พระครูสังวรวิกรักษ์ (อิต ส่วโร) พธ.บ., M.A., Ph.D.
 - : ผศ.ดร.สมบูรณ์ ต้นยะ กศ.บ., กศ.ม., กศ.ด.
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๗ กันยายน ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษากัลยาณมิตรธรรมในพระพุทธศาสนา (๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ จำนวน ๒๑๐ รูป/คน โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลกับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. กัลยาณมิตรธรรม หรือ กัลยาณมิตร ในพระพุทธศาสนา หมายถึง เพื่อนที่คอยแนะนำ ชักจูง ช่วยเหลือเกื้อกูล ช่วยบอกทางปัญญา และเป็นตัวอย่างที่ดี ความเป็นกัลยาณมิตรมีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะผู้รับผิดชอบในสังคม เช่น พ่อแม่ ทำตนเป็นพ่อแม่ที่ดี ครู อาจารย์ ประพฤติตนทำหน้าที่เป็นครูอาจารย์ที่ดี เป็นต้น ผู้ที่ปรารถนาความเจริญก้าวหน้าในชีวิตส่วนตัวและส่วนรวมจึงควรนำไปประพฤติปฏิบัติตามกัลยาณมิตรธรรม เพื่อนำสังคมไปสู่ความสามัคคีและสงบสุขสืบไป

๒. ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

๓. ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกสถานภาพ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน โดยนิสิตที่เป็นคฤหัสถ์มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นสูงกว่านิสิตที่เป็นบรรพชิต

๔. ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามประเภท มีความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน โดยนิสิตที่เรียนภาคพิเศษมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นสูงกว่านิสิตที่เรียนภาคปกติ

๕. ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปี มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ ๔ ปี ๒ และปี ๓ ตามลำดับ

๖. ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน โดยนิสิตคณะครุศาสตร์มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นสูงกว่านิสิตคณะพุทธศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ตามลำดับ



Thesis Title : A Study of Teachers Virtuous Friendship According to Opinions of Mahachulalongkornrajavidalaya University Students, Nakhonratchaima Campus

Researcher : Mr. Kumnuan Thiautavite

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committees

: Phrakhru Sangvaraphirak, B.A., M.A., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Somboon Tanya, B.A., M.A., Ph.D.

Date of Graduation : September 7, 2012

ABSTRACT

This research aims to (1) study the virtuous friendship in Buddhism, and (2) compare the virtuous friendship of teachers according to the opinions of Mahachulalongkornrajavidalaya University students. Samples are 210 Mahachulalongkornrajavidalaya University students studying at the second academic year 2010. Data of Mahachulalongkornrajavidalaya University Students, Nakhonratchasima campus are collected by the questionnaires.

The results are as follows:

1. Kulayanamittatham or Virtuous friendship in Buddhism refers to friends who always suggest, induce, support, tell intelligent ways, and behave as a good sample. The virtuous friendship is clearly involved in the society especially those who are responsible for the society such as parents and teachers. They have to behave well as good samples. Thus, those who wish to have their life progress should apply Kulayanamittatham to the real practice for the unity and happiness of the society as a whole.
2. The virtuous friendship of teachers both from the overall and each side according to Mahachulalongkornrajavidalaya University students are in a high level.
3. The virtuous friendship of teachers according to

Mahachulalongkornrajavidalaya University students classified by the status both from the overall and each side is not different. Laypeople students' mean of opinions is higher than monks'.

4. The virtuous friendship of teachers from the overall classified by student type according to Mahachulalongkornrajavidalaya University students is not different. Weekend students' the level of opinions is higher than normal students'.

5. The virtuous friendship of teachers both from the overall and each side classified by their academic year according to Mahachulalongkornrajavidalaya University students does not show a statistically significant difference at .05 level. The first year students' opinion is higher than students' opinions from the fourth, second, and third year.

6. The virtuous friendship of teachers from the overall according to Mahachulalongkornrajavidalaya University students classified by the faculty is not different. Opinions of students from the faculty of education are higher than those from the faculty of Buddhism, Social Science, and Humanity Science respectively.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ พระครูสังวรวิริย (อิต สิวโร) ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ดันยะ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำอีกทั้งตลอดเวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดทั้งให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกเป็นพระคุณอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ/ขอบคุณ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา และอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

กราบขอบพระคุณ/ขอบคุณ คณาจารย์ผู้สอน และให้คำปรึกษาทุกคนที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนแนะนำและให้แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้มีความรู้จนสามารถทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จด้วยดี รวมทั้งเจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษาที่อำนวยความสะดวกและช่วยประสานงานกับมหาวิทยาลัยเป็นอย่างดี

กราบขอบพระคุณ/ขอบคุณนิสิตนักศึกษาทุกรูป/คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความอนุเคราะห์ ความร่วมมือในการวิจัยและตอบแบบสอบถาม

กราบขอบพระคุณ/ขอบคุณ พระครูปลัดนายกวัดน์ (บุญเริ่ม จิรบุญโญ) ดร.จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจันทร์ และอาจารย์พัฒนาภรณ์ บุญเทียน ที่กรุณาตรวจสอบแบบถามและขยายความจนผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตร ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความเที่ยงตรงในเนื้อหาตามหลักคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า นอกจากนี้ยังมี พี่ๆ เพื่อนและผู้มีพระคุณหลายคนที่ให้ความช่วยเหลืออีกมากมายที่ผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวได้ทั้งหมดในที่นี้ จึงขอขอบคุณท่านเหล่านั้นไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณความดีและประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญู กตเวทิตาแด่บุพการี บุรพจารย์ ผู้มีพระคุณทุกท่าน ตลอดจนเจ้ากรรมนายเวรตั้งแต่อดีตชาติจนถึงปัจจุบัน ขอให้ทุกท่านมีความสุขเกษมสำราญ และที่สุคนธ์นี้ ผู้วิจัยขอถวายเป็นพุทธบูชาแด่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พระองค์นั้นเทอญ ฯ

กำนวน ไทยอัฐวิถิ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ถ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ท
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ สมมติฐานในการวิจัย	๔
๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๒๔
๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๒๔
บทที่ ๒ วิธีดำเนินการวิจัย	
ตอนที่ ๑ ศึกษาถ้อยคำนิพนธ์ธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท	๒๕
๑.๑ เอกสารชั้นปฐมภูมิ	๒๕
๑.๒ เอกสารชั้นทุติยภูมิ	๒๕
ตอนที่ ๒ ศึกษาความเป็นถ้อยคำนิพนธ์ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต	
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา	๒๖
๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๒๖
๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๒๘
๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๓๑
๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๓๑

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บทที่ ๓ กัลยาณมิตรธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท	๓๓
๓.๑ มิตรในพระพุทธศาสนา	๓๔
๓.๑.๑ ความหมายของมิตรในพระพุทธศาสนา	๓๔
๓.๑.๒ ประเภทของมิตรในพระพุทธศาสนา	๓๕
๓.๒ กัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา	๔๓
๓.๒.๑ ความหมายของกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา	๔๓
๓.๒.๒ ความสำคัญของการมีกัลยาณมิตร	๕๔
๓.๒.๓ คุณสมบัติของกัลยาณมิตร	๕๖
๓.๓ หลักคุณธรรมของกัลยาณมิตร	๖๕
๓.๓.๑ พรหมวิหารธรรม	๖๕
๓.๓.๒ โยนิโสมนสิการ	๗๓
๓.๓.๓ ตั้งคหวัตถุธรรม	๗๕
๓.๓.๔ สัมปยุตธรรม	๘๑
๓.๔ ครู-อาจารย์ ในฐานะกัลยาณมิตรของศิษย์	๘๓
๓.๔.๑ ความหมายของครู-อาจารย์	๘๓
๓.๔.๒ ความสำคัญของครู-อาจารย์	๘๕
๓.๔.๓ คุณสมบัติของครู-อาจารย์	๙๓
๓.๔.๔ บทบาทและหน้าที่ของครู-อาจารย์	๙๗
๓.๔.๕ จรรยาบรรณของครู-อาจารย์	๑๐๑
บทที่ ๔ ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัย	
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชสีมา	๑๐๘
ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๐๙
ตอนที่ ๒ ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัย	
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ราชสีมา	๑๑๐

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ตอนที่ ๓ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพของนิสิต	๑๑๕
ตอนที่ ๔ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามประเภทของนิสิต	๑๒๓
ตอนที่ ๕ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีของนิสิต	๑๓๕
ตอนที่ ๖ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะของนิสิต	๑๖๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๘๐
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๘๑
๕.๑.๑ กัลยาณมิตรธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท	๑๘๑
๕.๑.๒ ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา	๑๘๒
๕.๒ อภิปรายผล	๑๙๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๙๓
บรรณานุกรม	๒๐๐
ภาคผนวก	๒๐๖
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	๒๐๘
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์	๒๑๐
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๒๑๔
ภาคผนวก ง สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	๒๒๒
ภาคผนวก จ ค่าดัชนีความสอดคล้อง	๒๒๔
ภาคผนวก ฉ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม	๒๒๕
ประวัติผู้วิจัย	๒๓๔

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	จำนวนนิสิตชั้นปีที่ ๑ - ๔	๒๗
๒.๒	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างนิสิตที่ใช้ในการวิจัย	๒๗
๒.๓	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับและรายด้าน	๓๑
๓.๑	แสดงพฤติกรรมของมิตรแท้และมิตรเทียม	๔๕
๔.๑	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพของนิสิต	๑๐๕
๔.๒	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประเภทของนิสิต	๑๐๕
๔.๓	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามชั้นปีของนิสิต	๑๐๕
๔.๔	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามคณะของนิสิต	๑๑๐
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา โดยภาพรวม	๑๑๑
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย)	๑๑๒
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการได้รับความเคารพ (ครุ)	๑๑๓
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการประพฤติที่น่าเจริญใจ (ภาวนีโย)	๑๑๔
๔.๙	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตยา)	๑๑๕
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนกขโม)	๑๑๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์ธัญจะ กะถัง กัตตา)	๑๑๗
๔.๑๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฐานัน นิโยชเย)	๑๑๘
๔.๑๓	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวม	๑๑๙
๔.๑๔	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพ	๑๒๐
๔.๑๕	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพ	๑๒๑
๔.๑๖	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพ	๑๒๒
๔.๑๗	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพ	๑๒๓
๔.๑๘	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพ	๑๒๔
๔.๑๙	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์ธัญจะ กถัง กัตตา) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพ	๑๒๕
๔.๒๐	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฐานัน นิโยชเย) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพ	๑๒๖
๔.๒๑	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภท โดยภาพรวม	๑๒๗
๔.๒๒	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภท	๑๒๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
๔.๒๓	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภท	๑๒๕
๔.๒๔	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนิโย) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภท	๑๓๐
๔.๒๕	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจง แนะนำ (วัตตา) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภท	๑๓๑
๔.๒๖	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภท	๑๓๒
๔.๒๗	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องถ้ำลึกได้ (คัมภีร์ัญจะ กถัง กัตตา) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภท	๑๓๓
๔.๒๘	เปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฎฐาเน นิโยชเย) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภท	๑๓๔
๔.๒๙	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี โดยภาพรวม	๑๓๕
๔.๓๐	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่ ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย)	๑๓๖
๔.๓๑	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่ ด้านการได้รับความเคารพ (ครู)	๑๓๖
๔.๓๒	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่ ด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนิโย)	๑๓๗
๔.๓๓	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่ ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา)	๑๓๗
๔.๓๔	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่ ด้านการแถลงเรื่องถ้ำลึกได้ (คัมภีร์ัญจะ กถัง กัตตา)	๑๓๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
๔.๓๕	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์ จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่ ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐาเน นโยชะเย)	๑๓๘
๔.๓๖	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์ จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่ ารวมทุกด้าน	๑๓๙
๔.๓๗	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ของอาจารย์ ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี	๑๔๐
๔.๓๘	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ข้อที่ ๑ มีบุคลิกภาพดี ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่	๑๔๑
๔.๓๙	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ข้อที่ ๒ มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่	๑๔๑
๔.๔๐	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ความเป็นกัลยาณมิตรด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ข้อที่ ๓ มีการยิ้มแย้มแจ่มใส ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่	๑๔๒
๔.๔๑	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครุ) ของอาจารย์ ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี	๑๔๓
๔.๔๒	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครุ) ข้อที่ ๑ มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใสของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๔๔
๔.๔๓	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครุ) ข้อที่ ๒ มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่องเสื่อมเสียของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๔๔
๔.๔๔	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครุ) ข้อที่ ๓ มีความรู้สามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาได้ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๔๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๔๕	๑๔๕
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๔ มีความเชื่อในทางที่ถูกต้อง ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๔๖	๑๔๖
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๕ มีความระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๔๗	๑๔๖
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๖ มีความรอบคอบในการพูด การคิด และการกระทำ ของอาจารย์ ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๔๘	๑๔๗
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๘ มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้เว้น ของอาจารย์ ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๔๙	๑๔๘
เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนีย์โย) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี	
๔.๕๐	๑๔๙
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนีย์โย) ข้อที่ ๒ มีประสบการณ์ในวิชาที่สอน โดยตรง ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๕๑	๑๔๙
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนีย์โย) ข้อที่ ๔ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๕๒	๑๕๐
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนีย์โย) ข้อที่ ๕ มีความรับผิดชอบต่อการสอน ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๕๓	๑๕๐
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนีย์โย) ข้อที่ ๖ มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๕๔	๑๕๑
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพฤติที่น่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ข้อที่ ๘ มีความประพฤติน่ายกย่อง ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๕๕	๑๕๒
เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี	
๔.๕๖	๑๕๓
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) ข้อที่ ๑ มีการให้คำปรึกษาที่ดี ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๕๗	๑๕๔
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) ข้อที่ ๒ มีการพูดชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุและผลได้ดี ของอาจารย์ ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๕๘	๑๕๔
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) ข้อที่ ๖ มีการสร้างกำลังใจ และส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๕๙	๑๕๕
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) ข้อที่ ๗ มีการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียนในระหว่างเรียน ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๖๐	๑๕๕
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) ข้อที่ ๘ มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ของอาจารย์ ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	
๔.๖๑	๑๕๖
เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนกขโม) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี	
๔.๖๒	๑๕๗
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนกขโม) ข้อที่ ๓ มีการควบคุมอารมณ์ได้ดีในระหว่างการสอนหรือถูกวิพากษ์วิจารณ์ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๖๓	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ข้อที่ ๔ มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ ของอาจารย์ ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๕๘
๔.๖๔	เปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กถึง กัดตา)ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี	๑๕๙
๔.๖๕	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กถึง กัดตา) ข้อที่ ๑ มีการแนะนำตัว ซึ่งแจ้งแผนการสอน ได้อย่างละเอียดชัดเจน ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๖๑
๔.๖๖	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กถึง กัดตา) ข้อที่ ๒ มีสาระและเนื้อหาที่นำมาสอนเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๖๑
๔.๖๗	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กถึง กัดตา) ข้อที่ ๓ มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธีการสอนที่ดี ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๖๒
๔.๖๘	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กถึง กัดตา) ข้อที่ ๕ มีความสามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจได้ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๖๒
๔.๖๙	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กถึง กัดตา) ข้อที่ ๖ มีการวิเคราะห์ตีความในวิชาที่สอนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๖๓
๔.๗๐	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กถึง กัดตา) ข้อที่ ๗ มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๖๓
๔.๗๑	เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฎฐานะ นิโยชเย) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี	๑๖๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๗๒ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๑ มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๖๕
๔.๗๓ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๓ มีการกระทำตนให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๖๖
๔.๗๔ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๔ มีความเป็นผู้นำในการเลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้องของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๖๖
๔.๗๕ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๕ มีการนำความเจริญในการศึกษามาให้แก่ศิษย์ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๖๗
๔.๗๖ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๗ มีการแนะนำศิษย์ในเรื่องที่สมควรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๖๘
๔.๗๗ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๘ มีการสั่งสอนศิษย์ตรงตามจุดหมายของมหาวิทยาลัยฯ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่	๑๖๘
๔.๗๘ เปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะ โดยภาพรวม	๑๖๙
๔.๗๙ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะ	๑๗๑
๔.๘๐ เปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครุ) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะ	๑๗๒
๔.๘๑ เปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะ	๑๗๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
๔.๘๒	เปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะ	๑๗๔
๔.๘๓	เปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะ	๑๗๕
๔.๘๔	เปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องกล้าศึกได้ (คัมภีร์ธัญจะ กถิง กัตตา) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะ	๑๗๖
๔.๘๕	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องกล้าศึกได้ (คัมภีร์ธัญจะ กถิง กัตตา) ข้อที่ ๗ มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะ เป็นรายคู่	๑๗๗
๔.๘๖	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องกล้าศึกได้ (คัมภีร์ธัญจะ กถิง กัตตา) ข้อที่ ๘ มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของวิชานั้นๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดีของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะ เป็นรายคู่	๑๗๘
๔.๘๗	เปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฎฐานะ นิโยชเย) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะ	๑๗๙

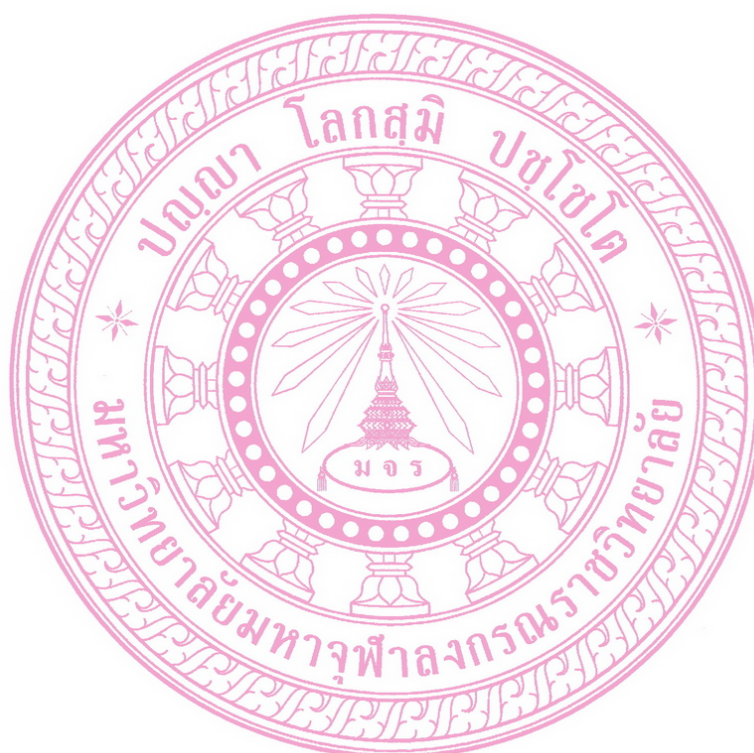
สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒๔



คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎกที่ใช้ในการทำวิจัยฉบับนี้ คือ พระไตรปิฎกภาษาบาลี อักษรไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๕๕ ฉบับภาษาบาลี อ้างอิงโดยพระคุณูปการ เล่ม/ชื่อ/หน้า เช่น ที.ม. (บาลี) ๑๐/๑๓๖/๖๕ = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวคคปาติ พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๑๓๖ หน้า ๖๕ ส่วนฉบับภาษาไทย อ้างอิงโดยพระคุณูปการ เล่ม/ชื่อ/หน้า เช่น ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๓๖/๘๑ = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๑๓๖ หน้า ๘๑

วิ.มหา. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	จูฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.ป. (ไทย)	=	วินัยปิฎก	ปริวาร	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวคคปาติ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปิณณาสกั	(ภาษาไทย)
ม.อุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปิณณาสกั	(ภาษาไทย)
สั.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
สั.ข. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	ขนุชวารวรรค	(ภาษาไทย)
สั.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.เอกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตรนิกาย	เอกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทุก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)

อง.ปญจก. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.สตุตถก. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สตุตถกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.อฎฐก. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อฎฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ขุ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อิตติ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิตติวุตตะกะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก	(ภาษาไทย)
ขุ.จู. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จูฬนิตเทส	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์ (ภาษาไทย)
---------------	---	-------------	-------------------

ข. คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

คำย่อในวิทยานิพนธ์นี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยระบุคัมภีร์ เล่ม/หน้า หรือ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ขุ.ธ.อ. (บาลี) ๗/๕๓ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายถึง ขุททกนิกาย ธรรมบทอฎฐกถา เล่ม ๗ หน้า ๕๓ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ที.ม.อ. (บาลี) ๒/๑๓๖/๑๒๖ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงคลวิลาสินี มหาวคฺค อฎฐกถา เล่ม ๒ ข้อ ๑๓๖ หน้า ๑๒๖ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อรรถกถาพระวินัยปิฎก

วิ.อ. (บาลี)	=	วินัยปิฎก สมณฑปาสาทิกา ปาราชิกกณฺฑ - สงฺฆาติเสสชาติ- มหาวคฺคาคติอฎฐกถา (ภาษาบาลี)
--------------	---	--

อรรถกถาพระสุตฺร

ขุ.ชา.อ. (ไทย)	=	ขุททกนิกาย ชาดก อรรถกถา (ภาษาไทย)
ที.ปา.อ. (บาลี)	=	ทีฆนิกาย ปาฎิกวคฺค อฎฐกถา (ภาษาบาลี)
ที.ม.อ. (บาลี)	=	ทีฆนิกาย สุมงคลวิลาสินี มหาวคฺค อฎฐกถา (ภาษาบาลี)
ม.อ.อ. (บาลี)	=	มชฺฌมินิกาย อุปริปณฺณาสก อฎฐกถา (ภาษาบาลี)
ม.มฺ.อ. (บาลี)	=	มชฺฌมินิกาย มูลปณฺณาสก อฎฐกถา (ภาษาบาลี)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาอเทวนิยมและเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ว่าทุกคนสามารถพัฒนาจิตใจไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ด้วยความเพียรของตน กล่าวคือพระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์บันดาลชีวิตของตนเองด้วยผลแห่งการกระทำของตน มิได้มาจากการอ้อนวอนขอจากพระเป็นเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์นอกร่าง^๑ คือให้พึ่งตนเอง^๒ เพื่อพาตัวเองออกจากกองทุกข์^๓ มีจุดมุ่งหมายคือการสอนให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงในโลกด้วยวิธีการสร้าง “ปัญญา” ในการอยู่กับความทุกข์อย่างรู้เท่าทันตามความเป็นจริง วัตถุประสงค์สูงสุดของศาสนา คือ การหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง เช่นเดียวกับที่พระศาสดาทรงหลุดพ้นได้ด้วยกำลังสติปัญญาและความเพียรของพระองค์เองในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นมนุษย์ มิใช่เทพเจ้าหรือทูตของพระเจ้าองค์ใด^๔

พระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และสืบต่อถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ก็เพราะพระมหากษัตริย์ของพระพุทธเจ้าผู้ได้ชื่อว่า พระบรมศาสดาหรือพระบรมครูของพุทธศาสนิกชนอันเป็นพระนามอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่ปราชญ์ได้ขนานนามถวายและพุทธศาสนิกชนนิยมเรียก ซึ่งมาจากคำว่าพระบรมศาสดา แปลว่า พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมหรือผู้เป็นยอดของครู^๕

^๑ บ.พ. (ไทย) ๒๕/๒๒/๓๐-๓๑.

^๒ ส.ข. (ไทย) ๑๗/๘๗/๔๒-๔๓.

^๓ ส.ม. (ไทย) ๑๕/๗๕๕/๑๘๐-๑๘๑.

^๔ อ.ท. (ไทย) ๒๐/๒๔๗/๕๖.

^๕ พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต), “บทบาทพระบรมครู”, พิมพ์แสดงมุทิตาจิตในการเลื่อนสมณศักดิ์, (กรุงเทพมหานคร : จรูญการพิมพ์), ๒๕๓๗, หน้า ๗๐.

พระพุทธเจ้าทรงดำรงอยู่ในฐานะกัลยาณมิตรของเหล่าสรรพสัตว์ ทรงเป็นมิตร เป็นผู้ชี้แนะทางปัญญาไปสู่นิพพาน ความเป็นกัลยาณมิตรนั้นสำคัญเทียบเท่าพรหมจรรย์ ดังที่ พระพุทธองค์ตรัสในกัลยาณมิตตสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังจะอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อน เป็นบุพนิมิตฉันใด กัลยาณมิตตตา (ความเป็นผู้มีมิตรดี) ก็เป็นตัวนำ เป็นบุพนิมิต เพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ ๘ ฉะนั้น” ^๖ และตรัสในอุปัชฌายสูตรว่า “อาศัยเราผู้เป็นกัลยาณมิตร เหล่าสัตว์ผู้มีชาติ (ความเกิด) เป็นธรรมดาย่อมพ้นจากชาติ ผู้มีชรา (ความแก่) ปรีทเวชะ (ความคร่ำครวญ) ทุกข์ (ความทุกข์กาย) โทมนัส (ความทุกข์ใจ) และอุปายาส (ความคับแค้นใจ) เป็นธรรมดา ย่อมพ้นจากโสกะ ปรีทเวชะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส” ^๗ ความเป็นกัลยาณมิตร ไม่จำกัดกับเพื่อนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงบุคคลผู้อยู่แวดล้อมทั้งหลาย

ความเป็นกัลยาณมิตรมีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคมอย่างชัดเจน บุคคลที่ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตรนั้นย่อมแสดงออกให้ปรากฏต่อสังคมเพื่อสร้างความเชื่อมั่น หรือให้ความมั่นใจแก่คนผู้พบเห็น เช่น ความเป็นที่รัก น่าเคารพ มีความรู้จริง รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ เป็นที่ปรึกษาที่ดี มีลักษณะคำพูดที่น่าเชื่อถือและนำคนผู้อยู่ร่วมด้วยให้อยู่ในฐานะอันควร คือ การดำเนินชีวิตที่ดีงาม ^๘

การที่สังคมเป็นกัลยาณมิตรหรือได้จัดสรรกัลยาณมิตรให้ โดยเฉพาะผู้รับผิดชอบในสังคมทำหน้าที่จัดหา จัดสรร และทำตัวให้เป็นกัลยาณมิตรแก่เด็กหรือผู้เรียน เช่น พ่อแม่ทำตนเป็นพ่อแม่ที่ดี ครูอาจารย์ประพฤติตนทำหน้าที่เป็นครูอาจารย์ที่ดี สื่อสารมวลชนเสนอข่าวสารข้อมูลที่ดีงาม เป็นประโยชน์ จัดทำรายการต่างๆ ที่มีคุณค่า ทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนที่ดี ผู้บริหารและผู้ปกครองจัดสรรสภาพแวดล้อมทางสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เอื้ออำนวยบริการข่าวสารข้อมูล และแหล่งความรู้อื่นๆ เช่น ห้องสมุดที่ดีเป็นต้น ผู้ใหญ่และผู้ผู้นำในสังคม ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี และคนเหล่านี้ทั้งหมดคอยช่วยชี้แนะให้เด็กและเยาวชนรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้ และถือเอาแบบอย่างที่ดี ไม่ก่อความเดือดร้อนและความขัดแย้ง ร่วมอยู่ร่วมทำงานกับผู้อื่นได้ รักษาวิสัยของ

^๖ ส.ม. (ไทย) ๑๕/๔๕/๔๓.

^๗ ส.ม. (ไทย) ๑๕/๒/๔.

^๘ วิไลรัตน์ พุกษาภิรมย์, “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมินภายนอกตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖.

หมู่คณะ เป็นสมาชิกหรือส่วนร่วมที่ดีของสังคม ร่วมสร้างเสริมสภาพแวดล้อมและสภาพชีวิตที่เอื้ออำนวยหรือเกื้อกูลต่อการพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป^๕

หลักการเรียนการสอนและวิธีสอนของพระพุทธเจ้าเป็นวิธีการที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้โดยโยนิโสมนสิการของตนเอง โดยมีครูเป็นกัลยาณมิตรคอยช่วยเหลือ และเป็นวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถค้นหาศักยภาพของตน ซึ่งซ่อนเร้นอยู่ได้พบเพื่อพัฒนาให้เติบโตเต็มที่ อันจะเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมต่อไป^{๑๐}

ในปัจจุบัน การศึกษาของพระภิกษุสามเณรเปิดกว้างมากยิ่งขึ้น มีทั้งการศึกษาทางธรรมวินัยควบคู่ไปกับการศึกษาทางโลก ในจังหวัดนครราชสีมา มีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จัดการเรียนการสอนตามภารกิจเพื่อสนอง พระราชปราชญ์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช พระองค์ทรงมีพระประสงค์ให้เป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาการชั้นสูง สำหรับพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ทั่วไป เปิดดำเนินการมาตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๕๐ เป็นต้นมา มีเป้าหมายเพื่อจะพัฒนาบัณฑิตให้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและสติปัญญา มีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา เสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมมีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพเพียงพอที่จะสามารถพัฒนาตนเองให้เทียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม^{๑๑}

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาวิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อเป็นการศึกษารวมวิธีสำหรับเราให้ผู้เรียนเกิดความรู้ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับต่ำสุดถึงสูงสุด และความรู้ความสามารถและความเอาใจใส่ของอาจารย์และความเอาใจใส่ของนิสิต ตลอดถึงวิธีการสอนที่ดี เพราะพระพุทธเจ้าทรงเป็นครูชั้นยอดพระองค์หนึ่ง ทรงสามารถสอนให้บุคคลสามัญชนเกิดความรู้ ถึงขั้นสัมโพธิญาณได้ด้วยการพูดธรรมดา และสามารถให้ผู้ฟังรู้ถึงขั้นอริยสัจจ์เกิดการ

^๕ พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), “รุ่งอรุณของการศึกษา”, พิมพ์ครั้งที่ ๔ (ฉบับปรับปรุง), ๒๕๑๓.

^{๑๐} นกมล เจนอักษร, “การศึกษาวิธีสอนของพระพุทธเจ้า” ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๒๖.

^{๑๑} สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, คู่มือนิสิตระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา ๒๕๕๒, (นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์), ๒๕๕๒, หน้า ๑๔.

เปลี่ยนแปลง ถึงขั้นจากปुरुชนเป็นอริยบุคคล รวมถึงสามารถนำหลักธรรมบางอย่างมาประยุกต์ใช้ในปัจจุบันได้ และเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษากัลยาณมิตรธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพ ประเภท ชั้นปี และคณะ

๑.๓. ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตรอย่างไร
- ๑.๓.๒ ความคิดเห็นของนิสิตต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา อยู่ในระดับใด
- ๑.๓.๓ นิสิตที่มีสถานภาพ ประเภท ชั้นปี และคณะที่ศึกษาอยู่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมาแตกต่างกันหรือไม่

๑.๔ สมมติฐานในการวิจัย

นิสิตที่มีสถานภาพ ประเภท ชั้นปี และคณะที่ศึกษาอยู่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมาแตกต่างกัน

๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากัลยาณมิตรธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทและความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ที่เกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ตอนที่ ๑ ศึกษาภัณฑานมิตตธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑. แหล่งข้อมูล

๑.๑ เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย อรรถกถา ที่เกี่ยวข้องกับภัณฑานมิตตธรรม

๑.๒ เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา ข้อเขียน พร้อมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภัณฑานมิตตธรรม เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดของการศึกษาวิจัย

๒. สิ่งที่ต้องการศึกษา ได้แก่ ภัณฑานมิตตธรรม ๗ ประการ ได้แก่ ปิโย (น่ารัก) ครุ (น่าเคารพ) ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) วัตตา (รู้จักพูดให้เหตุผล) วจนกฺขโม (ทนต่อถ้อยคำ) คมฺภีรญฺจ ถถิ กตฺตา (แสดงเรื่องกล้าศึกได้) โน จฏฺฐาน นโยชเย (ไม่ชักนำใน อฐาน)

ตอนที่ ๒ ศึกษาความเป็นภัณฑานมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑.๑ ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ จำนวน ๔๖๐ รูป/คน

๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ จำนวน ๒๑๐ รูป/คน จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan)^{๑๒} กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

๒. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

๒.๒ ตัวแปรอิสระ ได้แก่

๒.๑.๑ สถานภาพของนิสิต แบ่งเป็น บรรพชิตและคฤหัสถ์

^{๑๒} สมบูรณ์ ดันยะ, “วิทยการวิจัย”, (นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา), ๒๕๕๐, หน้า ๑๐๕-๑๐๖.

๒.๑.๒ ประเภทของนิสิต	แบ่งเป็น	ภาคปกติและภาคพิเศษ
๒.๑.๒ ชั้นปีที่ศึกษา	แบ่งเป็น	ปีที่ ๑ ปีที่ ๒ ปีที่ ๓ และปีที่ ๔
๒.๑.๓ คณะที่ศึกษา	แบ่งเป็น	คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์

๒.๒ ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของนิสิตที่เกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตร ๗ ประการ ได้แก่ ปิโย (น่ารัก) ครุ (น่าเคารพ) ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) วัตตา (รู้จักพูดให้เหตุผล) วจนกฺขโม (ทนต่อถ้อยคำ) คมฺภีรณฺจ กถิ กตฺตา (แถลงเรื่องกล้าลึกได้) โน จฏฺฐาน นโยชเย (ไม่ชักนำในอสูร) ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ กัลยาณมิตร หมายถึง มิตรที่ดี ผู้แนะนำ สั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อนที่ดี หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดี ที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ด้วยการฟัง การสนทนา ปรีชา ชักถาม อ่าน ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ ได้แก่

๑. ปิโย (น่ารัก) หมายถึง การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลทั่วไป มีบุคลิกภาพดี ยิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายเรียบร้อย และสิ่งทีควรจะเป็นที่รักแก่ศิษย์ได้ ควรตั้งตนอยู่ในพรหมวิหาร ๔

๒. ครุ (น่าเคารพ) หมายถึง การเป็นบุคคลที่น่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส พร้อมทั้งมีความหนักแน่นมั่นคง ทั้งในด้านของจิตใจที่หนักแน่นมั่นคงดำรงตนอยู่ในความดีไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา และความหนักแน่นในด้านของความรู้ธรรม ที่จะช่วยให้ครุมีคุณสมบัติ

๓. ภาวนีโย (น่าเจริญใจ) หมายถึง การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพ เอาใจใส่ต่อการสอน มีความซื่อตรงต่อการสอน รวมถึงมีการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

๔. วัตตา (รู้จักพูดให้เหตุผล) หมายถึง เป็นผู้มีมานะในการดัดเตือนสั่งสอน เพื่อให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนดี คือใช้ความรู้ ความสามารถไปในทางสุจริต เป็นประโยชน์ ต่อตนเองและผู้อื่นได้

๕. **วจนักขโม (ทนต่อถ้อยคำ)** หมายถึง เป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำโดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้ง การอดทนต่อกริยาวาจาอันก้าวร้าวรุนแรงของผู้อื่น ได้นั้นเป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็ง ไม่แสดงอารมณ์ฉุนเฉียวเมื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์

๖. **คัมภีร์ลัญจ กถิง กัตตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้)** หมายถึง สามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจได้ การตีความในวิชาการนั้นๆ ให้ละเอียดลึกซึ้งง่ายแก่การเข้าใจ เพราะวิชาการต่างๆ ที่ครูนำมาสอนนั้นล้วนเป็นเรื่องที่ผู้เรียนไม่เคยเรียนมาก่อน ครูจะต้องมีวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องยากๆ ได้โดยง่าย

๗. **โนัจฉฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในอฐาน)** หมายถึง การรู้จักและแนะนำศิษย์ไปในทางถูกที่ควร คือ ไม่นำศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือชักชวนไปสู่อบายมุข เช่น ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เล่นการพนัน เที่ยวสถานเรีงรมย์ต่างๆ

๑.๖.๒ **ความคิดเห็นของนิสิต** หมายถึง การแสดงออกด้านความรู้สึกรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีผลมาจากความเชื่อ ความคิดและทัศนคติ ซึ่งต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และพฤติกรรมระหว่างบุคคลเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ การลงความเห็นอาจจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม

๑.๖.๓ **อาจารย์** หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้สอนหรือผู้สั่งสอนในมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

๑.๖.๔ **นิสิต** หมายถึง พระภิกษุสามเณรหรือบุคคลทั่วไปที่เข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา และได้ขึ้นทะเบียนเป็นนิสิตระดับปริญญาตรีเรียบร้อยแล้ว

๑.๖.๕ **สถานภาพ** หมายถึง สถานะหรือเกียรติภูมิของนิสิตที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ สถานะ คือ บรรพชิตและคฤหัสถ์

๑.๖.๖ **ประเภท** หมายถึง กลุ่มนิสิตที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ซึ่งมหาวิทยาลัยได้จัดการเรียนการสอนออกเป็น ๒ ประเภท คือ ภาคพิเศษและภาคปกติ

๑.๖.๗ **ชั้นปี** หมายถึง ปีที่นิสิตกำลังศึกษาอยู่ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้กำหนด และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา นำมาใช้ในการจัดการศึกษา

๑.๖.๘ **คณะ** หมายถึง สาขาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่จัดการเรียนการสอน และให้บริการความรู้เกี่ยวกับวิชาการสาขาที่อยู่ในประเภทเดียวกัน

๑.๗ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความหมายและหลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ แนวคิดเกี่ยวกับกัลยาณมิตร หลักคุณธรรมทางจริยธรรม ความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคม และงานวิจัยที่มีผู้สนใจศึกษาในแง่มุมที่แตกต่างกันไป แต่สามารถนำมาใช้เป็นความรู้ได้ ดังต่อไปนี้

ก. ตำราและเอกสาร

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธธรรม” ว่า กัลยาณมิตร มิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีอย่างในความหมายสามัญเท่านั้น แต่หมายถึงบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วย คุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกร่องทาง หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ท่านยกตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก บิฑามารดา ครู อาจารย์ และท่านผู้เป็นพหูสูตทางปัญญา สามารถสั่งสอนแนะนำ เป็นที่ปรึกษาได้ แม้จะอ่อนวัยกว่า^{๑๗}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง กัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ ในหนังสือ “เพื่อชุมชนแห่งการศึกษาและบรรยากาศแห่งวิชาการ” ว่า ต้องมีคุณธรรมอื่นๆ มาเสริมเข้าด้วยกัน เช่น “ปิโย ต้องอาศัยพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา คอยควบคุมให้เกิดความพอดี ไม่ให้เกินขอบเขตกลายเป็นเสียความเป็นธรรม ไม่ให้เสียความรับผิดชอบ ไม่ละเลยหรือมองข้ามความถูกต้อง ฉะนั้น ปิโย ซึ่งเกิดจากคุณสมบัติในข้อเมตตา กรุณา มุทิตา ที่ยึดคนจึงต้องมีความสมดุลกับข้ออุเบกขา ที่เอาธรรม เอาหลักการ เอาเหตุผล และเอางาน” หรือ “ด้านครู ต้องอาศัยคุณธรรมด้านอคติ คือ ความลำเอียงหรือเขวออกนอกทางไปก็ควรประพฤติกฎปฏิบัติด้วย นันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ)” หรือ “ด้านภาวนิโย ต้องอาศัยปฏิปทา เช่น ความประพฤติกฎปฏิบัติ การดำรงตนในสังคม การดำเนินชีวิต มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยอาศัยความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ทางวิชาการ” เป็นต้น หรือ “ด้านวัดตา ต้องอาศัยลักษณะของพระพุทธเจ้าทางเป็นนักสั่งสอนที่ดี ๔ อย่าง คือ พุดแจ่มแจ้ง พุดจงใจ พุดร่าใจ และ พุดให้ร่าเริง” หรือ “ด้านวณักขโม ต้องอาศัยคุณธรรมด้านขันติ คือ ความอดทนต่อการรับฟัง การซักถาม การวิพากษ์วิจารณ์ อดทนต่อความเจ็บใจ โดยไม่แสดงอาการฉุนเฉียวมีจิตใจหนักแน่นมั่นคงไม่หวั่นไหว หรือ “ด้านคัมภีร์วิญจะ กระทั่ง กัดตาและโนจัญฐานเน นิโยชะเย ต้องอาศัย

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), “พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ”, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๐, หน้า ๖๒๓.

หลักธรรมด้านองค์ธรรมกถิก คือ การอธิบายตามลำดับชี้แจงให้เข้าใจเหตุผล มีเมตตาไม่เห็นแก่
 อามิส ไม่ยกตนเสียชื่อเสียงผู้อื่น พร้อมด้วยสติสมาธิและปัญญาสัมมาทิฐิ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นคุณธรรม
 เบื้องต้น ของผู้นำหรือผู้ที่ทำหน้าที่ในการสงเคราะห์ผู้อื่นเสมอ^{๑๔}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงกัลยาณมิตร ในหนังสือ **“ธรรมบุญชีวิต”**
 ว่า คนที่เล่าเรียนศึกษา จะเป็นนักเรียน นักศึกษาหรือนักค้นคว้าก็ตาม นอกจากจะพึงปฏิบัติตาม
 หลักธรรมสำหรับคนที่ประสบความสำเร็จ คือ จักร ๔ และอิทธิบาท ๔ แล้ว ยังมีหลักการ ที่
 ควรรู้ และหลักปฏิบัติที่ควรประพฤติอีก คือ ๑. องค์ประกอบภายนอกที่ดี ได้แก่ มีกัลยาณมิตร
 หมายถึง รู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรียกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคม
 โดยทั่วไป ที่ดี ที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูง หรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ ๒. องค์ประกอบภายในที่ดี
 ได้แก่ โยนิโสมนสิการ หมายถึง การใช้ความคิดถูกวิธี รู้จักคิด หรือคิดเป็น คือ มองสิ่งทั้งหลาย
 ด้วยความคิดพิจารณาสืบสาวหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ออกให้เห็นตามสภาวะ
 และตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย จนเข้าถึงความจริง และแก้ปัญหาหรือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้น
 ได้^{๑๕}

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **“สถานการณ์พุทธศาสนาพลิก
 หายนะเป็นพัฒนา”** ว่า ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษา จุดสนใจที่ควรเน้นกันเป็นพิเศษ คือ
 เรื่องปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิที่เป็นจุดเริ่มต้น เป็นแหล่งที่มาของการศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ ๒
 ประการ คือ “ปรโตโฆสะที่ดี และ โยนิโสมนสิการ” ปรโตโฆสะ ท่านอธิบายไว้ว่า แปลว่า เสียง
 จากที่อื่น หรือการกระตุ้นชักจูงจากภายนอก คือ ความมีกัลยาณมิตร และองค์ประกอบของปัจจัย
 ภายใน ท่านได้กล่าวไว้ว่า คือ โยนิโสมนสิการ แปลว่า การรู้จักคิดถูกวิธี การทำในใจโดยแยกคาย
 โยนิโสมนสิการ เป็นการคิดที่เชื่อมโยงมิติต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเข้ากับมิติในตัว ในการวิจัยนั้นหากจะ
 ประยุกต์เอาสัมมาทิฐิ ในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้ในการวิจัย คือ การสร้างกระบวนการคิดที่
 ถูกต้อง ที่เป็นการคิดที่มีการเชื่อมโยงมิติต่าง ๆ เป็นการคิดที่มุ่งเน้นถึงประโยชน์สุข หรือการ
 แก้ปัญหาเพื่อสังคม หรือเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นมากกว่าของตัวเอง เป็นการคิดที่อยู่บนพื้นฐานของ

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), “เพื่อชุมชนแห่งการศึกษาและบรรยากาศแห่งวิชาการ”,
 พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม), ๒๕๔๓, หน้า ๕๕ – ๑๐๓.

^{๑๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), “ธรรมบุญชีวิต”, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ
 พุทธธรรม), ๒๕๓๗, หน้า ๖๕.

การสะสมประสบการณ์และองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษากัลยาณมิตร ทั้งที่เป็นบุคคลและไม่เป็นบุคคล^{๑๖}

พระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้เขียนไว้ในหนังสือ “ปรัชญาการศึกษาไทย” เกี่ยวกับหน้าที่ของครู ความตอนหนึ่งว่า “ครูเป็นสื่อชักนำ หรือเหนี่ยวนำการศึกษาให้แก่ศิษย์ ศิษย์เป็นผู้ใช้ประโยชน์ จากสื่อนั้นในการ ปลูกฝังการศึกษาให้เกิดขึ้นแก่ตน” “เราเรียกหน้าที่ของครูว่า เป็นสัปทายก หรือ ศิลปทายก สัปทายก คือ อะไร สัปทายก คือผู้ให้ศิลปวิทยาหรือผู้ถ่ายทอดศิลปวิทยา หมายความว่าครูอาจารย์นั้น ทำหน้าที่ถ่ายทอดศิลปวิทยาการแก่ศิษย์ เป็นผู้สืบท่อมรดกทางวัฒนธรรม และทางปัญญาของมนุษยชาติ มนุษย์เราค้นคว้าแสวงหาความรู้วิชาการต่างๆ ขึ้นมาแล้ว ก็มีบุคคลกลุ่มหนึ่งทำหน้าที่ช่วยกันรักษาสืบทอดไว้และแสวงหาค้นคว้าวิชาการนั้นๆ ให้กว้างขวาง ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ครูเป็นผู้ทำหน้าที่อันนี้”

หน้าที่ประการที่สอง เรียกว่าเป็นหน้าที่ของกัลยาณมิตร หน้าที่กัลยาณมิตร ก็คือการเป็นผู้ชี้แนะ เป็นผู้กระตุ้นเตือนในศิษย์รู้จักคิด รู้จักใช้ปัญญา ฝึกการใช้ปัญญาและรู้จักรับผิดชอบสร้างสมคุณธรรมให้เกิดขึ้นในตน ให้เป็นคนไม่มีทุกข์ ไม่มีปัญหาอันนี้เป็นสิ่งสำคัญ เป็นหน้าที่หลักของครู หรือหน้าที่ที่ทำให้ได้ชื่อว่าเป็นครู^{๑๗}

พระสวาท ธรรมโร กล่าวถึงกัลยาณมิตรในเอกสารประกอบการสอนเรื่อง “พุทธวิธีสอน” ว่า ครูผู้เป็นกัลยาณมิตร มีคุณธรรม ความรู้ดี สอนดี และบุคลิกดี ปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญยิ่งคือ ครู ความเลื่อมใสศรัทธาของศิษย์ที่มีต่อครู จะทำให้ศิษย์เกิดฉันทะและวิริยะ ในการฝึกหัดอบรมตน การที่ครูจะสร้างศรัทธาได้ ต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม บำเพ็ญตนเป็นกัลยาณมิตร มีความรู้ลึกซึ้ง มีวิธีสั่งสอนที่ดี และมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ หลักที่สำคัญคือ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีย่อมต้องมีจิตใจที่เอื้อต่อกัน ศิษย์ย่อมมีศรัทธาต่อครู ซึ่งเขาได้ประจักษ์แล้วว่ามีความเมตตากรุณา เป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือเขาได้ ทั้งในทางวิชาการและการดำเนินชีวิต เขามีความรู้ลึกสบายใจในการที่จะเข้าไปสนทนา และ

^{๑๖} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), “สถานการณ์พุทธศาสนาพลิกหน้าเป็นพัฒนา”, ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา, กองศาสนา, กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๖.

^{๑๗} พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), “ปรัชญาการศึกษาไทย”, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง), ๒๕๒๕, หน้า ๑๓๐-๑๓๑.

ปรึกษาได้ นั่นคือครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ได้อย่างแท้จริง เพราะครูสอนศิษย์ด้วยความรัก และความรู้ ตามแนวทางของพระพุทธเจ้า^{๑๘}

พระมหาบุญมี มาลาวชิโร กล่าวถึงการสร้างมิตรไมตรีในหนังสือ “ครองตน ครองคน ครองงาน” ว่า การสร้างมิตรไมตรีเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะนำมาซึ่งความสุขและความสำเร็จในชีวิต มิตรจะคอยคุ้มครองเวลาเรามีภัย คอยให้กำลังใจเราเวลาตกยาก และคอยร่วมยินดีกับเรา เวลาประสบความสำเร็จ ยามที่มีภัยและตกยากนั้นทุกคนรู้อยู่แล้วว่าเพื่อนเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยดึงเราออกจากขุมนรก ส่วนความสำเร็จบางคนบอกว่า เพื่อนไม่ต้องไปสนใจขอให้เราประสบความสำเร็จก็พอ เหยียบหัวคนอื่นขึ้นไม่เป็นไร หากคิดให้ดีจะเห็นว่าถ้าเราประสบความสำเร็จแล้วปราศจากเพื่อนร่วมแสดงความยินดีแม้แต่คนเดียว เราจะรู้สึกอย่างไร และความสำเร็จนั้นมีความสำคัญอย่างไร ความสำเร็จจะมีค่าก็ต่อเมื่อมีเพื่อนฝูงมิตรไมตรีทั้งหลายมาร่วมแสดงความยินดีด้วย^{๑๙}

สนิท ศรีลำแดง ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “พุทธศาสนากับการศึกษา ภาคทฤษฎีแห่งความรู้” ว่า พระพุทธศาสนาเรียกผู้ให้การศึกษาว่า “ครู” และเรียกพระพุทธเจ้าว่า “บรมครู” ส่วนคำว่า “อาจารย์” เป็นคำใหม่ แปลว่า ผู้แนะนำจรรยา มารยาท บทบาทครูที่แท้จริงคือผู้ชี้ทาง (อภุขาทาโร) คือ เป็นผู้ชี้ทางให้ทำ แนะนำให้ตาม ไม่ใช่ทำให้ ครูเป็นผู้แนะนำแต่ไม่ได้หมายความว่าให้ยึดครูเป็นศูนย์กลาง ครู คือกัลยาณมิตร (Good guide) คือเพื่อนที่ดี เป็นพี่เลี้ยงที่ดี ครูเป็นเพียงผู้คอยแนะนำเท่านั้น^{๒๐}

ภัทรพร ลีริกาญจน ได้กล่าวถึงปัญหาด้านระบบการศึกษาพระพุทธศาสนาในหนังสือ “ความรู้พื้นฐานทางศาสนา” ว่า ระบบการศึกษาพระพุทธศาสนาในปัจจุบันนั้นยังไม่สามารถเข้าถึงจิตสำนึกของเยาวชนและประชาชนทั่วไปได้ จึงไม่สามารถขัดเกลาศิลธรรมให้ผู้ศึกษามีคุณธรรมและมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมได้ที่เป็นเช่นนี้เพราะองค์ประกอบของระบบการศึกษาพระพุทธศาสนาที่ควรพิจารณา คือ ผู้สอน วิธีการสอน เนื้อหาวิชาและการวัดผล

^{๑๘} พระสวาท ฐมฺมโรโส, เอกสารประกอบการสอน “พุทธวิธีสอน”, (นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา), ๒๕๔๑, หน้า ๑๐๔-๑๐๕.

^{๑๙} พระมหาบุญมี มาลาวชิโร, “ครองตน ครองคน ครองงาน”, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดีเอ็มจี), ๒๕๕๐, หน้า ๘๑.

^{๒๐} สนิท ศรีลำแดง, “พุทธศาสนากับการศึกษา ภาคทฤษฎีแห่งความรู้”, (กรุงเทพมหานคร : นีลนารการพิมพ์), ๒๕๓๔, หน้า ๑๖๔.

กล่าวคือ ผู้สอนวิชาทางพุทธศาสนาหรือศาสนาใดก็ตาม จำเป็นต้องประพฤติตนตามคำสอนทางศาสนา เป็นผู้ที่มีศีลธรรมอันดีงามและเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในหลักคำสอนได้ หากผู้สอนสอนอย่างหนึ่งและประพฤติตนอีกอย่างหนึ่ง เช่น สอนให้นักเรียนประหยัดและมัคน้อย แต่ผู้สอนทำตนฟุ้งเพื่อสุรุ่ยสุร่าย นักเรียนย่อมไม่เกิดศรัทธาในคำสอน เป็นต้นในเรื่องวิธีการสอนเช่นกัน การสอนพุทธศาสนาให้เข้าถึงใจของผู้เรียนนั้นต้องอาศัยกลวิธีที่เหมาะสมกับผู้เรียนในสภาพที่ผู้เรียนสามารถจะรับได้ มิใช่สอนตามหลักสูตรเท่านั้น สำหรับเนื้อหาวิชาทางพุทธศาสนานั้น นับว่ามีความสำคัญยิ่งประการหนึ่งในการศึกษายุคปัจจุบัน เนื่องจากผู้เรียนจะเข้าใจแก่นแท้ของพุทธศาสนาและจะสามารถนำพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ได้มากขึ้นเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับสาระสำคัญและความถูกต้องของเนื้อหาวิชา ประเด็นสุดท้ายที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาด้านระบบการศึกษาพุทธศาสนา คือ การวัดผล กล่าวคือ ข้อสอบและการให้คะแนนวิชาพุทธศาสนานั้นต้องมีสัดส่วนที่เหมาะสมและแสดงเจตนารมณ์ในการสร้างสรรค์จิตสำนึกทางศีลธรรมไม่น้อยไปกว่าความรู้ทางวิชาการ มิฉะนั้นนักเรียนที่ผ่านการศึกษาพุทธศาสนาจะเพียงจำเรื่องราวที่ศึกษาไปเพื่อการสอบ แต่ไม่ได้ประโยชน์ที่แท้จริงจากพุทธศาสนา และในที่สุดก็อาจไม่เห็นคุณค่าในการศึกษาพระพุทธศาสนา^{๒๑}

เดือน คำดี ได้กล่าวถึง ครู คือ กัลยาณมิตร ในหนังสือ “ศาสนศาสตร์” ว่าในการศึกษานั้นไม่ว่าจะเป็นระบบใดต้องมีผู้กำหนดบทบาททางพระพุทธศาสนาเรียกว่า กัลยาณมิตรคือครู เพื่อให้กระบวนการศึกษาอบรมดำเนินไปตามเป้าหมายและตรงต่อจุดประสงค์ทางการศึกษา ดังนั้น ครูจึงมีความหมายสูงสุด คือหมายถึงตั้งแต่พระพุทธเจ้าลงมา เพราะครูหมายถึงผู้นำทางชีวิต ไม่เพียงแต่นำการพัฒนาทางกายเท่านั้น แต่ยังนำไปพัฒนาทางวิญญาณอีกด้วย ครูมีหน้าที่ในการยกสถานภาพทางจิตใจให้สูงขึ้น ไม่ว่าจะสอนวิชาอะไร การพูด การเคลื่อนไหวของครูทุกอย่างย่อมเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นกัลยาณมิตรโดยแท้ นำไปสู่คุณภาพ ความดีอันเป็นอุดมคติของมนุษยชาติ ครูไม่ใช่ลูกจ้าง แต่ครูเป็นปวงชนบุคคลที่ควรเคารพบูชาของสังคม ดังนั้นสถานภาพของผู้เป็นแบบอย่างนำทางชีวิตก็คือผู้ให้สิ่งดีสูงสุดของสังคมในขณะเดียวกัน ทางศาสนาได้อธิบายความหมายของอาจารย์ว่า เป็นบุคคลที่เอื้อเพื่อแก่ศิษย์เป็นทุกข์เป็นร้อนแทน ด้วยหวังจะให้ศิษย์ในสำนักของตนมีความรู้ และสามารถประกอบอาชีพได้อย่างดีงามในสังคม แสดงให้เห็นว่าศาสนามีบทบาท และมีส่วนอย่างมากในการสร้างระบบการศึกษาทุกระดับและช่วยสนับสนุนการศึกษาในแง่ต่างๆ เช่น การจัดการ สถานที่ หลักฐาน

^{๒๑} ภัทรพร สิริกาญจน, “ความรู้พื้นฐานทางศาสนา”, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๐, หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

กล่าวคือ ครูผู้ทำการสอนล้วนแต่เริ่มต้นขึ้นจากองค์การศาสนา พระเป็นครู คำสอนศาสนาเป็นเนื้อหาหลักสูตร ศาลาวัดเป็นโรงเรียน โบสถ์ วิหาร เป็นห้องแล็บปฏิบัติทางศีลธรรม วัดต่างๆ เป็นสถานการศึกษา ทั้งนี้โดยถือวัฒนธรรมทางศาสนา การปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนบทบัญญัติต่างๆ ของศาสนาเป็นเกณฑ์^{๒๒}

วศิน อินทสระ ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอนของพระพุทธเจ้าว่ามีจุดมุ่งหมาย ๓ ประการ คือ ๑) ทรงสอนให้ผู้ฟังรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ หมายถึงทรงสอนให้ผู้ฟังเห็นจริง เห็นแจ้ง เฉพาะที่จำเป็นและเหมาะสมกับศิษย์ ๒) ทรงสอนให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ นั่นคือคำสอนที่ไม่ยาก และไม่ง่ายจนเกินไปเพื่อให้ผู้ฟังสามารถใช้ปัญญาพิจารณาด้วยตนเองได้ ๓) ทรงสอนให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ตามกำลังการปฏิบัติงานของตน^{๒๓}

รุ่ง แก้วแดง กล่าวไว้ว่า ครู คือผู้กำหนดอนาคตของประเทศ ประเทศใดมีครู ที่เป็นคนมีความรู้ ความสามารถเป็นคนเก่ง เป็นคนที่มีความเสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน ประเทศนั้นจะมีพลเมืองที่เก่งและฉลาดและศักยภาพเพียงพอที่จะแข่งขันกับทุกประเทศทั่วโลก และในทางกลับกัน หากประเทศใดมีครูที่มีปัญหาไม่สามารถให้ความรู้กับผู้เรียนซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศได้แล้ว ประเทศนั้นอาจเสื่อมโทรม และล่มสลายไปได้^{๒๔}

พิชัย ไชยสงคราม กล่าวไว้ว่า ครูจะต้องเป็นผู้นำทำหน้าที่ได้หลายอย่าง ทั้งเป็นผู้สอน ผู้อบรมบ่มนิสัย ผู้ให้บริการ ผู้นำในด้านต่างๆ เป็นแม่แบบ เป็นผู้สร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ทุกสาขาอาชีพที่เป็นไป ในทางสุจริตทั้งมวลจะต้องผ่านมาจากความเฉลียวฉลาด ความสามารถ ซึ่งเป็นฝีมือของครู ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ แพทย์ ครู ทหาร ตำรวจ ทนายความ พยาบาล วิศวกร เป็นต้น ครูเท่านั้นที่มีโอกาสสร้างสรรค์ได้มากกว่าคนอื่น ๆ และการพัฒนาประเทศชาติหรือสังคมจะประสบความสำเร็จได้ด้วยปัจจัยสำคัญคือ ทรัพยากรมนุษย์ หากมนุษย์ได้รับการหล่อหลอมมาแต่เยาว์วัยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณค่า มีความสามารถแล้ว เมื่อเติบโตใหญ่ไปประกอบอาชีพต่างๆ ในสังคม สังคมก็จะเจริญก้าวหน้ามีความสุขสงบน่าอยู่ หากเยาวชนมิได้รับการปลูกฝังให้เป็น

^{๒๒} เดือน คำดี, “ศาสนศาสตร์”, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๔๕, หน้า ๒๘๓.

^{๒๓} วศิน อินทสระ, “พุทธวิธีในการสอน”, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๒๔, หน้า ๑๕ – ๒๐.

^{๒๔} รุ่ง แก้วแดง, ปฏิวัติการศึกษาไทย, กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๑, หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

ผลเมืองดีมีคุณภาพเสียตั้งแต่เยาว์วัยแล้ว เมื่อเติบโตไปประกอบอาชีพในสังคม สังคมนั้นก็จะมีแต่ความวุ่นวาย สับสน ประชาชนขาดคุณธรรม ขาดสามัคคีธรรม มีแต่ความขัดแย้งซึ่งกันและกัน ชิงดีชิงเด่น เอาใจเอาเปรียบต่อกัน เห็นแก่ตัว และมีการแก้ไขอาจารย์ ดังนั้นการสร้างให้เป็นรูปแบบใดย่อมขึ้นอยู่กับฝีมือครู ไม่มีใครทำได้ดีเท่าครู เมื่อเป็นเช่นนี้ครูจึงได้รับสมญาว่า “**วิศวกรสังคม**”^{๒๕}

สุมน อมรวิวัฒน์ ได้กล่าวถึง ครู คือ กัลยาณมิตร นอกจากเป็นเพื่อนที่มีความจริงใจต่อกันและกันแล้ว กัลยาณมิตรยังเป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือให้เกิดความเจริญอย่างชอบธรรม ครูที่ยืนสอนอยู่คนเดียวทุกวันๆ นั้นเป็นเพียงผู้บอกวิชา แต่ครูที่มองตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเห็นว่านักเรียนนั้นคือมนุษย์ที่มีหัวใจ มีความรู้สึกนึกคิด มีพ่อแม่ที่ส่งลูกมาหาครู มาอยู่กับครูที่โรงเรียน ด้วยความหวังว่าครูจะทำงานหนักและมีความรับผิดชอบที่จะจัดกระบวนการ และกิจกรรมทุกอย่างให้ลูกศิษย์ของตนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แข็งแรง มีความรู้ ความสามารถ ความคิด และความดี^{๒๖}

ข. งานวิจัย

พระมหาสุภวิชัย วิราม ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกัลยาณมิตรตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ทักษะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดปากน้ำวิฑายาคมและโรงเรียนสุวรรณพลับพลาพิทยาคม กรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๖๐ คน พบว่า นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความเห็นสอดคล้องกับหลักกัลยาณมิตร ตามพุทธจริยศาสตร์ กล่าวคือ นักเรียนเห็นว่า พ่อแม่เป็นเพื่อนที่ดี ด้วยเหตุผลว่า ท่านทั้งสองคอยดักเตือน อบรมลูก เมื่อเห็นลูกกระทำความผิดรับปรึกษาได้ทุกเรื่องและช่วยแก้ปัญหา อันดีรองลงมา เพื่อนที่ดีคือพี่น้อง เพราะคอยแนะนำ ดักเตือน เป็นที่ปรึกษา ให้ความสนุกสนาน ญาติ (ปู่ ย่า ตา ยาย ป้า ลุง น้า อา) เป็นที่ปรึกษาช่วยเหลือเมื่อมีความทุกข์ คอยดักเตือนเมื่อกระทำความผิด และรุ่นพี่คือมิตรที่ดี^{๒๗}

^{๒๕} พิชัย ไชยสงคราม, **ความเป็นครู**, (อุบลราชธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี), ๒๕๔๒, หน้า ๔.

^{๒๖} สุมน อมรวิวัฒน์, **สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๓๕, หน้า ๔๖๘-๔๗๔.

^{๒๗} พระมหาสุภวิชัย วิราม, “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องกัลยาณมิตรตามหลักพุทธจริยศาสตร์ทักษะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดปากน้ำวิฑายาคมและโรงเรียนสุวรรณพลับพลาพิทยาคม กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๕.

พระมหาเกรียงไกร บัวจันอัด ศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตรกับการบรรลुरुธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทและพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน พบว่า ในพระพุทธศาสนาทั้งสองฝ่ายมีหลักคำสอน เรื่องกัลยาณมิตรกับการบรรลुरुธรรมที่เหมือนกันและต่างกัน ด้านความเหมือนกัน พบอยู่ในแง่ของความหมาย ประเภทและหน้าที่ของกัลยาณมิตร และคุณธรรมของกัลยาณมิตร ซึ่งแม้จะมีการบัญญัติคำศัพท์ที่แตกต่างกันบ้าง แต่โดยความหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ หมายถึงผู้หรือสิ่งที่เกื้อกูล สนับสนุน ส่งเสริมเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาชีวิต ในการบรรลุถึงจุดหมายในแง่ของประเภทและหน้าที่ได้แบ่งเป็น ๒ ระดับเช่นกัน ได้แก่ ระดับโลกียะและระดับโลกุตระ กัลยาณมิตรระดับโลกียะของทั้งสองฝ่าย ได้แก่ บิดา มารดา ครู อุปัชฌาย์อาจารย์ เป็นต้น เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมสั่งสอน เป็นแบบอย่างที่ดี และช่วยให้คนอื่นเป็นคนดีด้วยกัลยาณมิตร ระดับโลกุตระของฝ่ายเถรวาทได้แก่ พระพุทธเจ้า พระอรหันต์สาวก เป็นต้น ฝ่ายมหายาน ได้แก่ พระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ ผู้เป็นแบบอย่างในการพัฒนากาย สีลจิตและปัญญา เพื่อการเป็นคนดีของสังคม เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี กระทั่งเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของศาสนาแต่ละนิกาย ด้านความต่างนั้นพบอยู่ในแง่ของอุดมคติและแนวการปฏิบัติธรรม การบรรลुरुธรรมและในความสำคัญของกัลยาณมิตรในเถรวาท มีเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน ที่ปฏิบัติตามแนวของโพธิปักขิยธรรม ๓๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ และเป้าหมายในชีวิตปัจจุบัน คือ การเป็นกัลยาณชนที่ปฏิบัติตามหลักทศ ๖ ฝึกฝนพัฒนาตนเองไม่ผ่านพิธีกรรม หรืออำนาจศักดิ์สิทธิ์ใดๆ แต่ในมหายานมีเป้าหมายสูงสุดคือ พุทธภูมิเพื่อเข้าสู่แดนสุขาวดี โดยมีแนวคิดสำคัญว่า ทุกสรรพสัตว์มีโพธิจิตที่จะบรรลุถึงพุทธภูมิได้เสมอภาคกันหมดและมีแนวปฏิบัติโดยผ่านพิธีกรรมต่างๆ เช่น การสวดอ้อนวอน มีการพึ่งอำนาจบารมีพิเศษที่เหนือวิสัยธรรมดาของมนุษย์ในขณะที่ฝ่ายเถรวาทให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์เองเท่านั้นที่จะทำให้ถึงการหลุดพ้นหรือบรรลुरुธรรมได้^{๒๘}

พระมหาบุญเรือน ปภังกร (พิลาพันธ์) ศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องเมตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า เมตตา เป็นหลักธรรมที่สำคัญทางพระพุทธศาสนากล่าวคือในระดับพื้นฐาน เมตตาเป็นหลักธรรมในอันที่จะให้คนทั้งหลายเอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน ไม่ทำลาย ไม่เบียดเบียนกัน ยังคนทั้งหลายให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นแก่ชาวโลก

^{๒๘} พระมหาเกรียงไกร บัวจันอัด, “การเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตรกับการบรรลुरुธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทและพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๖.

ในระดับกลาง เมตตา เป็นคุณธรรมที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ลดกิเลส ลดปัญหา ขจัดความทุกข์ให้เบาบาง มีความเห็นแก่ตัวน้อยลง ยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นทั้งแก่ตนเอง และสังคมส่วนรวม

ในระดับสูง เมตตา เป็นคุณธรรมที่ยังบุคคลให้หมดตัวตน หมดกิเลส หมดปัญหา ไม่มีอาสวะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในจิตใจ เป็นเมตตาที่สะอาดบริสุทธิ์ไม่มีผู้ให้และผู้รับ หมายถึง การบรรลุพระนิพพาน เป็นเมตตาของพระพุทธเจ้า และพระอรหันต์ทั้งหลาย

เมตตานั้น เกิดขึ้น ได้ ๓ ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ เมตตาที่มีกิเลส ครอบงำ หรือเมตตาที่ปราศจากปัญญา ย่อมเป็นสาเหตุให้เกิดโทษได้ ถ้าบุคคลเจริญเมตตาอย่างต่อเนื่องก็ย่อมได้รับอานิสงส์หรือคุณประโยชน์หาประมาณมิได้^{๒๕}

พระมหาสุพัฒน์ กลยุณธมฺโม (ศรีชมชื่น) ศึกษาเรื่อง พระพุทธเจ้า : บทบาทและหน้าที่ในฐานะพระบรมครู พบว่า ครู หมายถึง บุคคลผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ และเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะกัลยาณมิตร คือ เป็นผู้นำทางสติปัญญาทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้เรียน ดังนั้น ครูจึงมีความพร้อมอยู่เสมอในการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถที่ตนเองมีอยู่แก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาสติปัญญาให้สูงขึ้น และยกวิญญานของศิษย์ทั้งหลายให้สูงขึ้นเปี่ยมไปด้วยคุณธรรม เพราะฉะนั้น ครูจึงมีความสำคัญมากในฐานะบุษนิยบุคคลและแม่พิมพ์ของศิษย์ เพราะผู้เรียนจะมีคุณภาพมากน้อยแค่ไหนเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับครูผู้ทำหน้าที่หล่อหลอม ด้วยเหตุนี้ ครูจึงมีจิตสำนึกในการแสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นครูให้มาก และพึงเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติของความเป็นครู คือ จะต้องเป็นบุคคลผู้มีความหนักแน่นในด้านความรู้ ความสามารถและคุณธรรม กล่าวคือ พึงดำรงตนอยู่ในพรหมวิหารธรรม สังคหวัตถุธรรมและอิทธิบาท เป็นต้น หลีกเลี่ยงการประพฤติที่ไม่เหมาะสม เช่น อบายมุข มีการเล่นการพนัน คอรัปชั่นในหน้าที่การงาน และคบเพื่อนชั่ว เป็นต้น พระพุทธเจ้า ชื่อว่าเป็นเลิศ คือ ทรงเป็นพระบิดาแห่งครูทั้งหลาย เพราะพระองค์ทรงมีคุณสมบัติหลายประการทั้งในด้านบุคลิกภาพและคุณธรรม ทรงดำรงอยู่ในฐานะพระบรมครู กล่าวคือ เป็นจอมศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ทรงมีเทคนิคและวิธีการสอนเป็นเลิศเพื่อให้ชาวโลกได้บรรลุธรรม พุทธจริยาเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทและหน้าที่ของพระองค์ที่ทรงกระทำในฐานะบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่มวลมนุษยชาติ เหล่าพระประยูรญาติและ

^{๒๕} พระมหาบุญเรือน ปภังกโร (พิลาพันธ์), “การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องเมตตาในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๒.

ในฐานะความเป็นพระพุทธเจ้า ปฏิบัติของพระองค์ เหล่านี้ถือได้ว่าเป็นบทบาทและหน้าที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นพระบรมครูของโลกอย่างแท้จริง^{๓๐}

วิไลรัตน์ พุกษาภิรมย์ ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมินภายนอกตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นกัลยาณมิตร คือ การคบมิตรแท้ มิตรเทียม การคบบัณฑิต กัลยาณมิตรธรรม พรหมวิหารธรรม สัมปรีชธรรม สังคหวัตถุ และโยนิโสมนสิการ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นว่า สถานศึกษามีความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับการประเมินภายนอกร้อยละ ๘๐ ระหว่างการประเมินภายนอกมีความเข้าใจสบายใจและได้รับประโยชน์จากการให้คำแนะนำของผู้ประเมินภายนอก ร้อยละ ๕๘ โดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ร้อยละ ๑๐๐ ให้ความสำคัญด้านวิวุฒิของผู้ประเมินภายนอก และต้องมีความรู้ มีประสบการณ์ทางการศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปีขึ้นไป ผู้บริหารสถานศึกษามีความคาดหวังและความคิดเห็นต่อตัวผู้ประเมินภายนอกในความเป็นกัลยาณมิตรอยู่ในระดับมากที่สุดทุกรายการ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับความคิดเห็นต่อตัวผู้ประเมินภายนอกพบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้าน ยกเว้น ๓ รายการ ได้แก่ ๑. การเขียนรายงานให้ตรงสภาพจริง ชัดเจนและเข้าใจง่าย ๒. รู้สึกสบายใจ อยากสนทนาหรือไต่ถามด้วย ๓. เมื่อผู้ประเมินจากไปรู้สึกระลึกถึงด้วยความประทับใจ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๓๑}

ยุภาติ ปณะราช ศึกษาการพัฒนาลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการสุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาวิชาชีพครูชั้นปีที่ ๓ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จำนวน ๔๘ คน สุ่มแบบมีระบบเพื่อจัดกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ ๒๔ คน พบว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาลักษณะความเป็นกัลยาณมิตร หลังการฝึกอบรม ๑ เดือน มีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรไม่แตกต่างจากการวัดหลังฝึกอบรม กลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาลักษณะความเป็นกัลยาณมิตร หลังการฝึกอบรม ๑ เดือน มีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรลดลงจากการวัดหลังการฝึกอบรมอย่าง

^{๓๐} พระมหาสุพัฒน์ กลุณานธโม (ศรีชมชื่น) , “พระพุทธเจ้า : บทบาทและหน้าที่ในฐานะพระบรมครู”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๕.

^{๓๑} วิไลรัตน์ พุกษาภิรมย์, “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมินภายนอกตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖.

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ หลังการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ๑ เดือน กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นกัลยาณมิตร มีทักษะความเป็นกัลยาณมิตรสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นกัลยาณมิตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๓๒}

สุภาณี ลิ้มประวัติ ศึกษาคุณลักษณะของครูในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหลักสี่ พบว่า การเรียนการสอนในยุคปฏิรูปการศึกษา เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ สังคมจึงคาดหวังว่า “ครู” คือแบบอย่างที่ดีของศิษย์ และมีอิทธิพลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ค่านิยมต่าง ๆ ให้ศิษย์เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ธรรมชาติของอาชีพครู เป็นอาชีพที่ต้องอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ ส่งเสริมพัฒนาการแก่บุคคล ดังนั้นผู้ประกอบอาชีพครูจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ตลอดจนต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาทั้งทางด้านการสอน ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรม จริยธรรมและมีวิสัยทัศน์ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้าทางวิชาการ ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ รวมทั้งการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับความเป็นครู จะมีความรู้เพียงอย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอ แต่จะต้องมีความสามารถและมีคุณลักษณะเฉพาะวิชาชีพครูในการจัดการเรียนการสอนจะมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ ๒ ส่วนคือ ผู้สอน คือ ครู และผู้เรียน คือ นักเรียน ถ้าต้องการให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมาย เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ความสำคัญอย่างยิ่งจึงอยู่ที่ครูและนักเรียนจะต้องเข้าใจกันและกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน ครูควรเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ และเป็นกัลยาณมิตรกับศิษย์ ผลการวิเคราะห์ตามทัศนะของครูพบว่า คุณลักษณะของครูในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหลักสี่ อยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการพัฒนาตนเอง ตามลำดับ ตามทัศนะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ พบว่า คุณลักษณะของครูในยุคการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหลักสี่ อยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณธรรม

^{๓๒} สุภาณี ปณะราช, “การพัฒนาทักษะความเป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณชีพัฒนิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๕๑.

จริยธรรม เป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่การพัฒนาตนเอง ด้านบุคลิกภาพ ด้านการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านมนุษยสัมพันธ์ ตามลำดับ^{๓๓}

เรือนสาย ฐัญญู ศึกษาแนวคิดเรื่อง “ครู” ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงบุคคลผู้ควรแก่การเคารพ คือ มารดาบิดา เป็นต้น ชื่อว่าครู และคำว่าครูนี้ เป็นมูลศัพท์ของคำว่า การวะหรือความเคารพ คำว่า ครู หรือ ครุ แปลว่าผู้สั่งสอน ผู้แนะนำผู้ควรแก่การเคารพ ผู้ควรแก่การยกย่อง มีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมทุกด้าน ในทางพระพุทธศาสนาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าถือว่าเป็นครู แต่เป็นครูที่เอาพระธรรมคำสั่งสอนนั้นมาศึกษาและประพฤติปฏิบัติตามด้วยความมีเหตุผล และนำแบบอย่างคุณสมบัติที่ทรงเป็นบรมครูนั้นมาประพฤติปฏิบัติตามด้วยความเคารพ กล่าวได้ว่า ครู มี ๓ ประเภท คือ ๑. มารดาบิดาเป็นครูเบื้องต้น โดยธรรมชาติ ๒. ครูอาจารย์เป็นครู โดยตำแหน่ง ๓. หลักพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นครูประจำโลก^{๓๔}

สมมาตร กลิ่นเกสร ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓-๔ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรมีการปฏิบัติงานในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านความน่ายกย่อง รองลงมาคือ ด้านความน่ารัก และด้านการรู้จักพูดตามลำดับ สำหรับการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความน่าเคารพ

๒. ผลการเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓-๔ จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี โดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

^{๓๓} สุภาณี ลิ้มประวัติ, “การศึกษาคุณลักษณะของครูในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหลักสี่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร), ๒๕๔๕.

^{๓๔} เรือนสาย ฐัญญู, “แนวคิดเรื่อง “ครู” ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๓๑, หน้า ๕.

พบว่า ความน่ารัก ความน่าขย่ง การรู้จักพูด ความอดทนต่อถ้อยคำ การถ่ายทอด และการไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑^{๓๕}

วิลาสิณี เลาะห์พันธ์ ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนประโยควิชาชีพ (ปวช.๓) ปีที่ ๓ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒ วิทยาลัยอาชีวศึกษา ชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

๑.ความคิดเห็นของนักเรียนประโยควิชาชีพ(ปวช.๓) ปีที่ ๓ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้คำปรึกษาด้านการศึกษา พบว่า มีการให้คำแนะนำและวิธีการเกี่ยวกับการฝึกงานมากที่สุด ด้านอาชีพ พบว่า มีการให้คำแนะนำเรื่องการปฏิบัติตัวในการทำงานกับสถานประกอบการมากที่สุด และด้านส่วนตัวและสังคม พบว่า การให้ความรู้ถึงประโยชน์และโทษของยาเสพติดมากที่สุด

๒.นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาในด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๓.นักเรียนคณะกรรมการ คณะบริหารธุรกิจ และคณะศิลปกรรม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๔.นักเรียนคณะบริหารธุรกิจมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านส่วนตัวและสังคม สูงกว่านักเรียนคณะกรรมการ และคณะศิลปกรรม^{๓๖}

สุทัศน์ สุดาจันทร์ ศึกษาความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของครูแนะแนวโรงเรียนปทุมวิฑูรย์ อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า

^{๓๕} สมมาตร กลิ่นเกษร, “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่ ๓-๔ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๕๒.

^{๓๖} วิลาสิณี เลาะห์พันธ์, “ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนประโยควิชาชีพ (ปวช.) ปีที่ ๓ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๒ วิทยาลัยอาชีวศึกษาชลบุรี, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๕๘.

๑. นักเรียนมีความหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูแนะแนวในด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัว และด้านสังคม อยู่ในระดับมาก

๒. นักเรียนเพศชายและเพศหญิง มีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูแนะแนว โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

๓. นักเรียนชั้น ม.๑ และ ม.๒ มีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูแนะแนวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนนักเรียนชั้น ม.๒ และ ม.๓ มีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูแนะแนว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑^{๓๓}

สมควร ทองเรือง ศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครอง ครู นักเรียน ที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพล เทศบาลนครระยอง ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมผู้ปกครอง ครู และนักเรียนมีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพลในระดับมาก โดยผู้ปกครองและครูมีความคาดหวังสูงสุดในด้านการบริหารงาน บุคลากร ส่วนนักเรียนมีความคาดหวังสูงสุดในด้านการบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้ปกครองที่มีอายุต่างกันมีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ครูที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาแตกต่างกัน และนักเรียนที่มีระดับชั้นการศึกษาต่างกันมีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพล บรรลุเป้าหมายและตรงตามความคาดหวังของผู้ปกครอง ครู และนักเรียน จึงควรส่งเสริมกิจกรรมในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและริเริ่มการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตรให้บรรลุผลยิ่งขึ้น และกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองตามบทเรียนที่ได้รับ โดยรูปแบบการเรียนการสอนควรอยู่ในกระแสความนิยมและเป็นที่น่าสนใจของนักเรียน เช่น จัดตั้งสภานักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย พร้อมทั้ง สนับสนุนให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นผ่านสภานักเรียน^{๓๔}

^{๓๓} สุทัศน์ สุดาจันทร์, ความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของครูแนะแนวโรงเรียนป่าจี่วิทยา อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๖.

^{๓๔} สมควร ทองเรือง, ความคาดหวังของผู้ปกครอง ครู นักเรียน ที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพล เทศบาลนครระยอง, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

กมลลักษณ์ ทิพากร ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พระนครใต้ ผลการวิจัยพบว่า ๑. นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พระนครใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษา พบว่า นักศึกษาที่เรียนสาขาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านความรู้และประสบการณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๓๕}

กานนท์ อินทปัญญา ศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของครูโรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรีเขต ๑ จำนวน ๑๒ ด้าน คือ ๑) การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ ๒) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียน ๓) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ๔) พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติให้เกิดผลจริง ๕) พัฒนาศือการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ๖) จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน ๗) รายงานผลพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ ๘) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ๙) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ๑๐) ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน ๑๑) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา ๑๒) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกสถานการณ์ ผลการวิจัยพบว่า

๑. การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของครูโรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ๕ ด้าน ส่วนอีก ๗ ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย

๒. แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของครูโรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย ๑) ควรส่งเสริมให้มีการอบรม สัมมนา เป็นประจำตั้งแต่ระดับภายในกลุ่มสาระระดับโรงเรียน ตลอดจนหน่วยงานอื่นที่จัดการอบรม แล้วนำความรู้มาเผยแพร่ภายในโรงเรียนด้วยวิธีการต่างๆ ๒) ควรมีมาตรการที่ชัดเจนให้ครูผู้สอนทุกคนศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล แยกนักเรียนกลุ่มเก่ง-อ่อน จัดแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญและวัดผลให้สอดคล้องกับกิจกรรม ๓) ควรนำผลการประเมินผลการเรียนของนักเรียนมาวิเคราะห์ วางแผนทุกกลุ่มสาระ

^{๓๕} กมลลักษณ์ ทิพากร, ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พระนครใต้, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๕.

แล้วสอนซ่อมเสริม สร้างแรงจูงใจให้ครูด้วยการยกย่องเชิดชูเกียรติ ๔) ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบถูกต้องตามมาตรฐาน นิเทศติดตามและให้ครูประเมินแผนการจัดการเรียนรู้หลังการใช้ ๕) ควรส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อใช้เอง มีการประเมินผลการใช้สื่อ เผยแพร่สื่อที่ใช้แล้วประสบผลสำเร็จ ๖) ควรส่งเสริมให้ครูวางแผนการจัดกิจกรรมตามความสนใจของนักเรียน ใช้สื่อการสอนในรูปแบบต่างๆ ประเมินผลหลากหลาย ๗) ให้ครูได้ศึกษาดูงาน จัดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มสาระ ๘) ควรให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูในระดับหนึ่ง จัดเวทีแสดงความคิดเห็น ๙) ควรมีการวิเคราะห์คนวิเคราะห์งาน เพื่อใช้คนให้ตรงกับงาน ส่งเสริมให้ครูได้ทำงานตามความถนัด ตามความสนใจ ๑๐) ผู้บริหารควรชี้แจงสร้างความเข้าใจกับครูถึงบทบาทหน้าที่ที่มีต่อชุมชน เน้นการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ๑๑) ควรจัดหาแหล่งข้อมูลข่าวสารให้เพียงพอับความต้องการ ๑๒) ควรสร้างความตระหนักและมีนโยบายให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง^{๔๐}

จากการศึกษาบทวนเอกสารการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ความเป็นกัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูล แนะนำ ชักจูง ช่วยบอกทางปัญญา และเป็นตัวอย่างที่ดี ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า “กัลยาณมิตร” ผู้ที่ได้ชื่อว่ากัลยาณมิตรย่อมดำรงตนอยู่ในจิตที่มุ่งเน้นหลักธรรมอันเป็นพื้นฐานที่เป็นประโยชน์สูงสุด ในการทำหน้าที่ต่อผู้อื่น คุณสมบัติพิเศษที่เป็นพื้นฐานแห่งคุณธรรมประจำตนเรียกว่า “กัลยาณมิตตธรรม ๗ ประการ” คือ ความเป็นคนน่ารัก เป็นที่เคารพของคนทั่วไป มีความรู้และมีประสบการณ์ มีภูมิปัญญาอย่างแท้จริง รู้จักพูดชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจง่าย มีความอดทนต่อการว่ากล่าวจากผู้อื่น มีความสามารถแถลงเรื่องราวได้อย่างล้าลึก และไม่ชักนำไปในทางที่ไม่ถูกต้อง

กล่าวโดยสรุป “กัลยาณมิตร” ไม่ใช่คนที่หวังร้าย ไม่ใช่คนที่พูดประจบประแจง ไม่ใช่คนที่หวังผลประโยชน์จากคนที่ตนคบ ไม่ใช่คนที่แนะนำให้ทำความชั่วต่าง ๆ นานา แต่กัลยาณมิตรย่อมแนะนำในสิ่งที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย โดยเป็นผู้ห้ามจากความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี และกัลยาณมิตรเป็นผู้ที่มีคุณธรรม คือ สรัทธา ศีล เป็นต้น และที่สำคัญอย่างยิ่ง บุคคลผู้เป็นกัลยาณมิตรสูงสุด คือ พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้านั่นเอง

^{๔๐} กานนท์ อินทปัญญา, การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของครูโรงเรียนกรรมมุตศึกษาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีเขต ๑, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๔๕.

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงแนวคิดความเป็นกัลยาณมิตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
๒. ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์
ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
ทั้งในภาพรวมและจำแนกตามสถานภาพ ประเภท ชั้นปี และคณะที่ศึกษา
๓. เพื่อเป็นแนวทางให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครราชสีมา ได้นำผลการวิจัยไปใช้ปรับปรุงพัฒนาความเป็นกัลยาณมิตรของ
อาจารย์และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนต่อไป

๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกัลยาณมิตรตาม
หลักการของพระพุทธศาสนา จากพระไตรปิฎก อรรถกถา เป็นต้น โดยมีกรอบแนวคิดดังนี้

ตัวแปรตาม

กัลยาณมิตรธรรม ๗ ตามความหมายใน
พระไตรปิฎก อ.จ.สตฺตก. ๒๓/๓๔/๓๓

ตัวแปรต้น

- สถานภาพของนิสิต
- ประเภทของนิสิต
- ชั้นปีที่นิสิตศึกษา
- คณะที่นิสิตศึกษา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตร ๗
ประการ

- การสร้างความน่ารัก (ปิโย)
- การได้รับความเคารพ (ครุ)
- การประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนิโย)
- การรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจง แนะนำ (วัตตา)
- การทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม)
- การแถลงเรื่องกล้าได้
(คัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตา)
- การไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย
(โน จัญฐานะ นินโยชะเย)

บทที่ ๒

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมุ่งที่จะศึกษากัลยาณมิตตธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทและระดับพฤติกรรมความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ ศึกษา กัลยาณมิตตธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๑ เอกสารชั้นปฐมภูมิ

๑.๒ เอกสารชั้นทุติยภูมิ

ตอนที่ ๒ ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๒.๒ การสร้างเครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือ

๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ ศึกษา กัลยาณมิตตธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

การวิจัยเชิงเอกสาร : ศึกษา กัลยาณมิตตธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

เอกสาร รายงาน และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลกัลยาณมิตตธรรม ๗ ประการ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ในพระพุทธศาสนาเถรวาท จากแหล่งข้อมูลดังนี้

๑.๑ เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาบาลี และภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เกี่ยวข้องกับกัลยาณมิตตธรรม

๑.๒ เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ วรรณคดี วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำรา ข้อเขียน พร้อมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกัลยาณมิตตธรรม

ในการศึกษาวิจัยเอกสารในครั้งนี้ มีขั้นตอนดำเนินการดังต่อไปนี้

๑.๒.๑ รวบรวมและศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ข้อมูลทางเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดที่เกี่ยวกับกัลยาณมิตรธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทจากแหล่งข้อมูลต่างๆ

๑.๒.๒ วิเคราะห์ทำความเข้าใจข้อมูล ตั้งเคราะห์ข้อมูลเพื่อเขียนงานวิจัย พร้อมเสนอความคิดเห็นของผู้วิจัยเพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมุ่งให้ตอบวัตถุประสงค์และปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๒.๓ สรุปผลการวิจัยและพร้อมข้อเสนอแนะประเด็นที่มีประโยชน์ต่อการศึกษารั้งต่อไป

ตอนที่ ๒ ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

๒.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๒.๑.๑ ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ จำนวน ๔๖๐ รูป/คน

๒.๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ จำนวน ๒๑๐ รูป/คน จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan)^๑ กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ซึ่งมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

ขั้นที่ ๑ ดำรงนิสิตได้ดังนี้ (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๕๔) ดังตารางที่ ๑

^๑ สมบูรณ์ ต้นยะ, “วิทยาการวิจัย”, (นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา), ๒๕๕๐, หน้า ๑๐๕-๑๐๖.

ตารางที่ ๒.๑ จำนวนนิสิตชั้นปีที่ ๑ - ๔

คณะ	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๓	ปี ๔	รวม
คณะพุทธศาสตร์ (ปกติ)	๕	๓	๕	๘	๒๕
คณะพุทธศาสตร์ (พิเศษ)	๑๒	๑๖	๐	๑๓	๔๑
คณะครุศาสตร์	๑๕	๒๐	๑๐	๕	๕๐
คณะมนุษยศาสตร์	๕	๑๒	๑๔	๖	๔๑
คณะสังคมศาสตร์	๓๘	๓๕	๒๐	๓๘	๑๓๑
คณะสังคมศาสตร์ (การจัดการเชิงพุทธ)	๑๘	๒๒	๓๕	๒๔	๙๙
คณะสังคมศาสตร์ (ฤทธิสต์)	๒๓	๒๑	๑๓	๑๒	๗๓
รวม	๑๒๔	๑๓๓	๙๓	๑๐๖	๔๖๐

ขั้นที่ ๒ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan)^๒ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๑๐ รูป/คน

ขั้นที่ ๓ แบ่งประชากรออกเป็น ๔ กลุ่ม โดยแบ่งตามคณะที่กำลังศึกษาดังนี้

กลุ่มที่ ๑ คณะพุทธศาสตร์

กลุ่มที่ ๒ คณะครุศาสตร์

กลุ่มที่ ๓ คณะมนุษยศาสตร์

กลุ่มที่ ๔ คณะสังคมศาสตร์

ขั้นที่ ๔ แบ่งนิสิตตามชั้นปี ๔ ชั้นปี และสุ่มนิสิตโดยเทียบสัดส่วนตามจำนวนประชากรได้กลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒.๒ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างนิสิตที่ใช้ในการวิจัย

คณะ	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
คณะพุทธศาสตร์ปี ๑ (ปกติ)	๕	๒
คณะพุทธศาสตร์ปี ๑ (พิเศษ)	๑๒	๖
คณะพุทธศาสตร์ปี ๒ (ปกติ)	๓	๔
คณะพุทธศาสตร์ปี ๒ (พิเศษ)	๑๖	๖

^๒ อ่างแล้ว.

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

คณะ	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
คณะพุทธศาสตร์ปี ๑ (ปกติ)	๕	๒
คณะพุทธศาสตร์ปี ๔ (พิเศษ)	๑๓	๖
คณะครุศาสตร์ปี ๑	๑๕	๖
คณะครุศาสตร์ปี ๒	๒๐	๘
คณะครุศาสตร์ปี ๓	๑๐	๔
คณะครุศาสตร์ปี ๔	๕	๒
คณะมนุษยศาสตร์ปี ๑	๕	๔
คณะมนุษยศาสตร์ปี ๒	๑๒	๖
คณะมนุษยศาสตร์ปี ๓	๑๔	๖
คณะสังคมศาสตร์ปี ๑	๑๘	๑๓
คณะสังคมศาสตร์ปี ๑ (การจัดการเชิงพุทธ)	๑๘	๘
คณะสังคมศาสตร์ปี ๑ (คฤหัสถ์)	๒๗	๑๓
คณะสังคมศาสตร์ปี ๒	๓๕	๑๓
คณะสังคมศาสตร์ปี ๒ (การจัดการเชิงพุทธ)	๒๒	๑๑
คณะสังคมศาสตร์ปี ๒ (คฤหัสถ์)	๒๑	๑๑
คณะสังคมศาสตร์ปี ๓	๒๐	๘
คณะสังคมศาสตร์ปี ๓ (การจัดการเชิงพุทธ)	๓๕	๑๓
คณะสังคมศาสตร์ปี ๓ (คฤหัสถ์)	๑๓	๖
คณะสังคมศาสตร์ปี ๔	๓๘	๑๓
คณะสังคมศาสตร์ปี ๔ (การจัดการเชิงพุทธ)	๒๔	๑๑
คณะสังคมศาสตร์ปี ๔ (คฤหัสถ์)	๑๒	๖
รวม	๔๖๐	๒๑๐

๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒.๒.๑ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูล หลักการ ทฤษฎี เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะข้อมูลจากพระไตรปิฎกที่ว่าด้วยเรื่องความเป็นกัลยาณมิตร ผู้วิจัยนำมาจัดทำเป็นกรอบ

แนวคิดในการวิจัย ครอบคลุมความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ ๗ ประเด็น เพื่อสร้างแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ ซึ่งถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ได้แก่ สถานภาพ ประเภท ชั้นปี และคณะของนิสิต

ตอนที่ ๒ ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน ๕๔ ข้อ มีลักษณะเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ครอบคลุม ๗ ด้าน ได้แก่

- | | |
|---|-------------|
| ๑) ด้านการสร้างความรัก (ปิโย) | จำนวน ๘ ข้อ |
| ๒) ด้านการได้รับความเคารพ (ครุ) | จำนวน ๘ ข้อ |
| ๓) ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) | จำนวน ๘ ข้อ |
| ๔) ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล (วัตตา) | จำนวน ๘ ข้อ |
| ๕) ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) | จำนวน ๖ ข้อ |
| ๖) ด้านการแถลงเรื่องถ้าลืกได้ (กัมภีร์ญจะ กถัง กัตตา) | จำนวน ๘ ข้อ |
| ๗) ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จฏฐานะ นโยชเย) | จำนวน ๘ ข้อ |

สำหรับการให้คะแนนคำตอบในการสอบถามความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ โดยกำหนดค่าคะแนนดังนี้

- | | | |
|---|---------|--|
| ๑ | หมายถึง | มีความคิดเห็นว่ามีความเป็นกัลยาณมิตรในระดับ น้อยที่สุด |
| ๒ | หมายถึง | มีความคิดเห็นว่ามีความเป็นกัลยาณมิตรในระดับ น้อย |
| ๓ | หมายถึง | มีความคิดเห็นว่ามีความเป็นกัลยาณมิตรในระดับ ปานกลาง |
| ๔ | หมายถึง | มีความคิดเห็นว่ามีความเป็นกัลยาณมิตรในระดับ มาก |
| ๕ | หมายถึง | มีความคิดเห็นว่ามีความเป็นกัลยาณมิตรในระดับ มากที่สุด |

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

๒.๒.๒ การสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ผู้วิจัยศึกษาแนวความคิดที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับอาจารย์และหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาด้านกัลยาณมิตร จากตำรา เอกสาร และงานวิจัย เพื่อรวบรวมปัญหามานำมาใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการสร้างแบบสอบถาม

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย คำนึงนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรที่ศึกษา

๓. สร้างรายการข้อคำถามโดยใช้ข้อมูลจากข้อ ๑ เป็นแนวทาง และนำมาสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของตัวแปรที่ศึกษา

๔. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้วเสนอต่อประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจแก้ไขเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการวิจัย รวมไปถึงความถูกต้องเหมาะสมของแบบสอบถามและนำไปปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการเสนอแนะ

๕. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่า IOC (Item Objective Congruency Index) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๖๗ – ๑.๐๐ และผู้วิจัยนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน ประกอบด้วย

๑. พระครูปลัดนายกวัฒน์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

๒. ดร.จำเริญรัตน์ จิตต์จิรจรย์ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล

๓. นายพิพัฒน์ภัสร์ บุญเทียน หัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

๖. นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนิสิตที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ๓๐ รูป/คน เพื่อพิจารณาความเป็นปรนัยของแบบสอบถาม เนื้อหา ความเหมาะสม รวมทั้งข้อเสนอนแนะเพิ่มเติมที่จะมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)^๓ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๘๔ และได้ค่าความเชื่อมั่นแต่ละด้านดังตารางที่ ๓

^๓ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น), ๒๕๓๕, หน้า ๘๖.

ตารางที่ ๒.๓ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับและรายด้าน

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	จำนวนข้อ	ค่า α
๑. ด้านการสร้างความรัก (ปิโย)	๘	.๕๐๒
๒. ด้านการได้รับความเคารพ (ครู)	๘	.๕๔๑
๓. ด้านการประพฤติที่น่าเจริญใจ (ภาวนีโย)	๘	.๘๕๕
๔. ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตยา)	๘	.๕๑๘
๕. ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม)	๖	.๕๓๕
๖. ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์ัญจะ กถัง กัตตา)	๘	.๕๕๖
๗. ด้านการไม่ชักงูไปในทางเสื่อมเสีย (โน จักฺขานะ นินโยชเย)	๘	.๕๔๘
รวม	๕๔	.๕๘๔

๗. นำแบบสอบถามมาปรับปรุง แล้วนำเสนอประธานและกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบพิจารณาจัดพิมพ์และนำไปใช้เพื่อเก็บและรวบรวมข้อมูลต่อไป

๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ผู้วิจัยติดต่อศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อขอหนังสือความร่วมมือในการทำวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

๒. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๑๐ รูป/คน และรับกลับคืนมาด้วยตนเอง

๓. ช่วงเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๔ – ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๔

๔. เมื่อได้แบบสอบถามคืนมาตามจำนวน ๒๑๐ รูป/คน ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ โดยผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป

๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๑. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม

๒. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และการคำนวณค่าร้อยละ

๓. วิเคราะห์ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้วยการคำนวณหาค่าเฉลี่ยมัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวม รายด้าน และรายข้อ ซึ่งมีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้^๔

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๑.๔๙ หมายถึง มีความเป็นกัลยาณมิตร น้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๕๐ – ๒.๔๙ หมายถึง มีความเป็นกัลยาณมิตร น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๒.๕๐ – ๓.๔๙ หมายถึง มีความเป็นกัลยาณมิตร ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๓.๕๐ – ๔.๔๙ หมายถึง มีความเป็นกัลยาณมิตร มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๔.๕๐ – ๕.๐๐ หมายถึง มีความเป็นกัลยาณมิตร มากที่สุด

๔. วิเคราะห์เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตามสถานภาพและประเภทของนิสิตที่กำลังศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

๕. วิเคราะห์เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีและคณะของนิสิต โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe^๕

^๔ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น), ๒๕๓๕, หน้า ๑๐๐.

^๕ ชูศรี วงศ์รัตนะ, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิตการพิมพ์), ๒๕๔๔, หน้า ๒๔๘-๒๔๙.

บทที่ ๓

กัลยาณมิตรธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

การวิจัยเรื่องความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เอกสารชั้นปฐมภูมิ และเอกสารชั้นทุติยภูมิ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รวบรวมงานเขียนจากเอกสารผลงานวิจัยของปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาต่างๆ เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีเนื้อหารายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑ มิตรในพระพุทธศาสนา

๓.๑.๑ ความหมายของมิตรในพระพุทธศาสนา

๓.๑.๒ ประเภทของมิตรในพระพุทธศาสนา

๓.๒ กัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา

๓.๒.๑ ความหมายของกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา

๓.๒.๒ ความสำคัญของการมีกัลยาณมิตร

๓.๒.๓ คุณสมบัติของกัลยาณมิตร

๓.๓ หลักคุณธรรมของกัลยาณมิตร

๓.๓.๑ พรหมวิหารธรรม

๓.๓.๒ โยนิโสมนสิการ

๓.๓.๓ สังคหัตถุธรรม

๓.๓.๔ สัมปยุตธรรม

๓.๔ ครู-อาจารย์ ในฐานะกัลยาณมิตรของศิษย์

๓.๔.๑ ความหมายของครู-อาจารย์

๓.๔.๒ ความสำคัญของครู-อาจารย์

๓.๔.๓ คุณสมบัติของครู-อาจารย์

๓.๔.๔ บทบาทและหน้าที่ของครู-อาจารย์

๓.๔.๕ จรรยาบรรณของครู-อาจารย์

๓.๑ มิตรในพระพุทธศาสนา

๓.๑.๑ ความหมายของมิตรในพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าตรัสในอัปมัญญาวิภังค์ว่า “เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ กิริยารักใคร่ ภาวะที่รักใคร่ในสัตว์ทั้งหลาย... นี้เรียกว่า เมตตา”^๑

เมตตาตายตีติ มิตุโต เมตตี ปจฺจุปฏฺฐเปติ สิเนหํ กโรตีติ อตุโธ. แปลว่า บุคคลใด ย่อมรักใคร่ (ต่อมิตร) บุคคลนั้นชื่อว่า มิตร อธิบายว่า ย่อมต้อนรับเฉพาะมิตร ได้แก่ ย่อมกระทำ ความดีเนหา

คำว่า “มิตร” ตรงกับคำในภาษาบาลีทางพระพุทธศาสนาว่า “มิตุต” แปลว่า เพื่อน ผู้มีความเชื่อใจดี ผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ^๒ มีรูปวิเคราะห์ ดังนี้

“มิชฺชติ สนิยฺหิตฺติ เมตตา แปลว่า สภาวะปรารถนาดี มิตุตสฺส เอสา เมตฺตา แปลว่า สภาวะที่เป็นของมิตร และมิตุเตสุ ภาวา เมตฺตา แปลว่า สภาวะเกิดขึ้นในมิตรโดยองค์ธรรมคือ อโทสะ เจตสิก ที่เป็นไปโดยเนื่องด้วยการนำประโยชน์มาแก่ผู้อื่น”^๓

ความรักใคร่และความดีเนหา มีขึ้นได้กับมิตรที่แสดงออกในทางความห่วงใย เอื้ออาทร ความผูกพัน มักแสดงถึงความรักใคร่ ความห่วงใยต่อกันในระดับวัย^๔ เช่นผู้ใหญ่ แสดงออกถึงความเอ็นดูต่อผู้น้อย หรือความผูกพันทางสายโลหิตระหว่างบิดามารดากับบุตร

โดยสรุป คำว่า “มิตร” มีรากศัพท์คำเดียวกับคำว่า เมตตา ซึ่งมีความหมายว่า ความรักใคร่ความห่วงใยปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข เพราะฉะนั้นคำว่ามิตรจึงหมายถึง ผู้ที่รักใคร่ชอบพอกัน ปรารถนาดีต่อกัน กล่าวคือมีความเมตตาทั้งทางกาย วาจา ใจ ต่อกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คำว่ามิตรนั้นมักมีคำที่ใช้แทนกันหลายคำ เช่น “สหาย” แปลว่า ผู้ไปด้วยกันมีความคิดเห็นเหมือนกัน “สขา” แปลว่า เพื่อน คือผู้คบกันคุ้นเคยสนิทสนม

^๑ อภ.วิ.(ไทย) ๓๕/๖๔๓/๔๒๓.

^๒ พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๓๔.

^๓ พระคันธสาราภิงค์, อภิธัมมัตถสังคหะและปรมัตถทีปนี, (กรุงเทพมหานคร : ไทยราชวันกราฟฟิตเพลท, ๒๕๔๖), หน้า ๗๖๕.

^๔ วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๓๕, หน้า ๑๖๐.

๓.๑.๒ ประเภทของมิตรในพระพุทธศาสนา

ในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงตรัสแบ่งมิตรไว้ในขุททกนิกาย จุฬนิกาย เป็น ๒ จำพวก ได้แก่

๑. อकारิกมิตร คือ มิตรผู้ครองเรือน เช่น บุคคลบางคนในโลกนี้ให้สิ่งที่ให้ ได้ยาก สละสิ่งที่สละได้ยาก ทำสิ่งที่ทำได้ยาก ทนต่อสิ่งที่ทนได้ยาก บอกความลับแก่เพื่อน ปกปิดความลับของเพื่อน ไม่ทอดทิ้งในคราวมีอันตราย แม้ชีวิตก็สละเพื่อประโยชน์แก่เพื่อน เมื่อเพื่อนสิ้นเนื้อประดาตัวก็ไม่ดูหมิ่น

๒. อนาคาริกมิตร คือ มิตรผู้ไม่ครองเรือน เช่น พระภิกษุในพระธรรมวินัยนี้เป็นที่รัก เป็นที่พอใจ เป็นที่เคารพ ควรแก่การยกย่อง พุคสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทนฟังถ้อยคำได้ กล่าวถ้อยคำได้ลึกซึ้ง และไม่ชักนำไปในเรื่องไม่สมควร ชักชวนให้น้ำเพ็ญในทางอริสดี ชักชวนให้หมั่นเจริญสติปัญญา ๔ ชักชวนให้หมั่นเจริญสัมมปธาน ๔ ชักชวนให้หมั่นเจริญอิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘

นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังทรงแบ่งมิตรในทมิฬนิกายเป็น ๒ ประเภท คือ มิตรแท้ กับมิตรเทียม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. มิตรแท้ (สุหตมิตร) หรือกัลยาณมิตร นับเข้าในกัลยาณมิตรประเภทหนึ่ง มิตรแท้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสในสิงคาลกสูตร^๕ มี ๔ ลักษณะ ได้แก่

๑. มิตรมีอุปการะ พึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดี^๖ มีลักษณะ ๔ ประการ ได้แก่

๑) ป้องกันมิตรผู้ประมาทแล้ว^๗ คือ เพื่อนประมาท ช่วยรักษาเพื่อน^๘ เมื่อมิตรมีอุปการะเห็นเพื่อนตั้งอยู่ในความประมาท ไม่ว่าจะมีความกึกคะนองตามวัย ประมาทในการศึกษาเล่าเรียน แสดงให้เห็นว่าเพื่อนคนนั้นตั้งอยู่ในความประมาท มิตรที่ดีทำหน้าที่ช่วยชี้แนะให้เห็นถึงความประมาท ให้เห็นผลประโยชน์และผลเสียจากความประมาท

^๕ จุ.จ. (ไทย) ๓๐/๑๒๓/๔๐๕.

^๖ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๐/๒๐๕.

^๗ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๑/๒๑๐.

^๘ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๑/๒๑๐.

^๙ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สัปดาห์วัน), ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๒.

๒) ป้องกันทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว^{๑๐} คือ เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน^{๑๑} มิตรแท้ย่อมป้องกันรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน ตนเองย่อมรักษาศีลข้อที่ ๒ ด้วยการไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ประพฤติธรรมข้อกุศลมูล คือ ไม่คิดถือเอาของคนอื่น เมื่อจิตใจประกอบด้วยคุณธรรม เห็นทรัพย์ของเพื่อนย่อมรักษา

๓) เมื่อมีภัยก็เป็นสิ่งที่พึ่งพำนักได้^{๑๒} ภัยที่เกิดขึ้นมี ๒ อย่าง คือ ภัยโดยธรรมชาติที่ไม่สามารถป้องกันได้ ย่อมนำความสูญเสียมาสู่มนุษย์ มิตรแท้ย่อมเป็นที่พึ่งพาให้กับเพื่อนได้ และภัยอันเกิดจากมนุษย์ เช่น การวิวาท มิตรมีอุปการะก็สามารถปกป้องเพื่อนได้

๔) เมื่อมีกิจที่จำเป็นเกิดขึ้น ก็ช่วยโทคทรัพย์ ๒ เท่าของทรัพย์ที่ต้องการในกิจนั้น^{๑๓} มีกิจจำเป็นช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก^{๑๔} มิตรมีน้ำใจเช่นนี้ สามารถให้ทรัพย์ได้เป็นสองเท่าของจำนวนที่เพื่อนออกปากขอ ซึ่งแสดงถึงความจริงใจ ความมีน้ำใจ และความเต็มใจที่ช่วยเหลือเพื่อน

๒. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ พึงทราบว่า เป็นมิตรมีใจดี^{๑๕} มีลักษณะ ๔ ประการ ได้แก่

๑) บอกความลับแก่เพื่อน ไม่บอกเรื่องอันเป็นความลับของตนแก่คนอื่น แต่สามารถบอกแก่เพื่อนของตนได้ ตามปกติคนที่ไว้วางใจกันเท่านั้นจึงจะบอกความลับกันได้

๒) บอกความลับของเพื่อน ย่อมรักษาความลับที่เพื่อนกล่าวโดยที่คนอื่นไม่ล่วงรู้ความไว้วางใจกันทั้งสองฝ่ายแสดงถึงความจริงใจต่อกันมาก ด้วยความหวังว่า ความลับของตนจะไม่ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชน

^{๑๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๑/๒๑๐.

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สี่ตวัน, ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๒.

^{๑๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๑/๒๑๐.

^{๑๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๑/๒๑๐.

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สี่ตวัน, ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๒.

^{๑๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๐/๒๐๕.

๓) ไม่ละทิ้งในยามอันตราย เมื่อมีภัยเกิดขึ้น มิตรมีอุปการะยอม
ไม่ทอดทิ้ง

๔) แม้ชีวิตก็อาจจะสละเพื่อประโยชน์ของเพื่อนได้ หมายความว่า ชีวิต
ของคนที่สละเพื่อประโยชน์แก่เพื่อนได้ ไม่คำนึงถึงชีวิตของตน ทำงานให้เพื่อนอย่างเดียว^{๑๖}

๓. มิตรณะประโยชน์^{๑๗} มีลักษณะ ๔ ประการ ได้แก่

๑) ห้ามมิให้ทำความชั่ว คือ เพื่อนจะทำเรื่องเสียหาย คอยห้ามปรามมิให้
เพื่อนกระทำชั่ว คือ อุกุศลธรรม

๒) แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี มิตรณะประโยชน์ยอมให้ประกอบ
ความดี ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า คุณของพระธรรม และคุณของพระอริยสงฆ์ รักษาศีล
ประกอบแต่กุศลกรรม

๓) ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง อธิบายให้เข้าใจเรื่องที่ละเอียดลึกซึ้งมาก
อันประกอบด้วยสิ่งที่เป็นมงคลคาถา และถ้อยคำที่ทำให้จิตใจเบิกบานแจ่มใส

๔) บอกทางสวรรค์ให้ คือ มิตรผู้แนะนำยอมอธิบายให้เห็นว่า
ชนทั้งหลายกระทำความผิดยอมเกิดในสวรรค์ การกล่าวเช่นนี้เป็นการบอกผลแห่งความดี บอกถึง
ผลที่ตนควรได้รับ เมื่อทำความดีเป็นอันสงบหรือคล้ายกับเป็นการให้รางวัลกับผู้ทำความดี^{๑๘}

๔. มิตรมีความรักใคร่ ฟังทราบว่าเป็นมิตรมีใจดี^{๑๙} มีลักษณะ ๔ ประการ
ได้แก่

๑) ไม่พอใจความเลื่อมของเพื่อน^{๒๐} คือ เพื่อนมีทุกข์พลอยไม่สบายใจ
ไม่ยินดีด้วยความเลื่อมของเพื่อน เมื่อเห็นหรือได้ยิน ความสูญเสียของบุตร ภรรยา หรือของ
บริวาร เพราะความเลื่อม ความไม่เจริญของเพื่อนยอมไม่ยินดีหรือไม่พอใจ พลอยเป็นทุกข์ไปด้วย

^{๑๖} ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๒/๒๑๐. , พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์
ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๒.

^{๑๗} ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๐/๒๐๕.

^{๑๘} ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๒/๒๑๐. , พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์
ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๓.

^{๑๙} ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๐/๒๐๕.

^{๒๐} ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๔/๒๑๑.

๒) พอใจความเจริญของเพื่อน^{๒๑} คือ เพื่อนมีสุข พลอยเข้มแข็งยินดี^{๒๒} หมายถึง เพื่อนของคนได้รับความสำเร็จในชีวิต หรือเพื่อนสำเร็จการศึกษา การงาน ยศตำแหน่ง มีพรหมวิหารธรรม คือ มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อเพื่อนได้ดี

๓) ห้ามปรามคนที่นิทาเพื่อน^{๒๓} เมื่อเขาติเตียนเพื่อน ช่วยยับยั้งแก้ไข^{๒๔} หมายความว่า เมื่อคนพูดตำหนิเพื่อน มิตรมีความรักใคร่ ย่อมห้ามมิให้กล่าวติเตียนเพื่อนของตน

๔) สนับสนุนคนที่สรรเสริญเพื่อน^{๒๕} เมื่อเขาสรรเสริญเพื่อน ช่วย
 พுகเสริมสนับสนุน^{๒๖}

นอกจากนี้ พระพุทธเจ้าได้อธิบายพฤติกรรมอันเป็นลักษณะของมิตรแท้ใน
 ขุททกนิกาย อรรถกถา มิตตามิตตชาดกไว้ ๑๖ อย่าง^{๒๗} คือ

- ๑) บุคคลผู้เป็นมิตรย่อมระลึกถึงเพื่อนผู้อยู่ห่างไกล
- ๒) ยินดีต้อนรับเพื่อนผู้มาหา
- ๓) ถือว่าเป็นเพื่อนของเรา
- ๔) รักใคร่จริง ทักทายปราศรัยจากอันไพเราะ
- ๕) คบหาผู้ที่เป็นมิตรของเพื่อน
- ๖) ไม่คบหาผู้ที่ไม่ใช่มิตรของเพื่อน
- ๗) ห้ามปรามผู้ที่ด่าติเตียนเพื่อน
- ๘) สรรเสริญผู้ที่พรรณานาคณะความดีของเพื่อน

^{๒๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๔/๒๑๑.

^{๒๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๓.

^{๒๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๔/๒๑๑.

^{๒๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๓.

^{๒๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๔/๒๑๑.

^{๒๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๓.

^{๒๗} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๓ ภาค ๖/๑๐/๒๐๕-๒๐๕.

- ๘) ย่อมบอกความลับแก่เพื่อน
- ๑๐) ปิดความลับของเพื่อน
- ๑๑) สรรเสริญการงานของเพื่อน
- ๑๒) สรรเสริญปัญญาของเพื่อน
- ๑๓) ยินดีในความเจริญของเพื่อน
- ๑๔) ไม่ยินดีในความเสื่อมของเพื่อน
- ๑๕) ใช้อาหารร่อยมาข่มระลึกถึงเพื่อน
- ๑๖) ยินดีอนุเคราะห์เพื่อนว่าควรจะได้ลาภอย่างนี้บ้าง

ประโยชน์ที่ได้จากการอยู่ร่วมกับมิตรแท้ ได้แก่ เมื่อเราประมาทได้รับการรักษาป้องกันจากเพื่อน ได้รับการรักษาทรัพย์สินจากเพื่อน ในคราวมีภัย มิตรที่ดีเป็นที่พึ่งพำนักได้ เมื่อคราวมีทุกข์ เพื่อนที่ดีไม่ละทิ้ง ซึ่งเป็นหลักการสงเคราะห์ หรือหลักการยึดเหนี่ยวนำใจคน และประสานหมู่ชนให้เกิดความสามัคคีระหว่างคนทั่วไป นั่นคือหลักที่เรียกว่า “สังคหัตถุ ๔” ซึ่งทำให้คนสามารถทำตัวให้เข้ากันได้ ไม่ถือตัว ร่วมสุขร่วมทุกข์กัน ซึ่งมีผลทางจิตใจและชักจูงความรู้สึกนึกคิดได้ พระพุทธเจ้าจึงจัดมิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ว่าเป็นมิตรแท้

พระพุทธเจ้าตรัสถึงข้อปฏิบัติทั่วไปสำหรับมิตรแท้หรือภักษามิตรไว้ใน อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต ว่า มิตรที่ดีประกอบด้วยองค์ ๗ ประการ^{๒๘} คือ

- ๑) มิตรที่ดียอมให้สิ่งที่ให้ได้อย่าง ได้แก่ ทรัพย์สินเงินทองหรือแม้แต่ชีวิตตนเองก็สละแทนเพื่อนได้
- ๒) ทำสิ่งที่ทำได้ยาก ได้แก่ การทวนกระแสแห่งกิเลส ตัณหา หรือจิตใจที่มักตกไปในทางที่ชั่วร้าย แต่สำหรับมิตรที่ดีสามารถชักนำเพื่อนให้เป็นคนดีได้
- ๓) ทนต่อสิ่งที่ทนได้ยาก คือ มิตรที่ดียอมทนต่อการกล่าวติเตียนหรือคำด่าที่ทำให้เจ็บใจได้
- ๔) เปิดเผยความลับแก่เพื่อน เพราะว่ามีมิตรที่ดียอมแสดงความจริงใจของตนเพื่อแสดงให้เพื่อนไว้วางใจ
- ๕) รักษาความลับของเพื่อนไว้
- ๖) เมื่อเพื่อนมีภัยพิบัติไม่ทอดทิ้ง

^{๒๘} อ.จ.สศตค. (ไทย) ๒๓/๓๖/๕๖.

๗) เมื่อเพื่อนตกต่ำไรที่พึ่งพำนัก ไม่คูหมั่นเพื่อน พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือ

ข้อปฏิบัติ ๔ ข้อแรกเป็นหลักการสงเคราะห์หรือหลักยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี เป็นหลักธรรมแสดงน้ำใจต่อกันและกันโดยทั่วไป เพราะหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามุ่งให้คนทั้งหลายเป็นมิตรต่อกัน ทำตัวให้เข้ากับคนอื่นได้ ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ซึ่งมีผลทางจิตใจและชักจูงความรู้สึกนึกคิด นับเป็นคุณธรรมสำคัญของกัลยาณมิตร

ข. มิตรเทียม กล่าวถึง คนชั่วซึ่งไม่ควรคบเป็นมิตรไว้ ๔ ประเภท^{๒๕} ได้แก่

๑ คนที่ถือเอาแต่ประโยชน์จากผู้อื่นฝ่ายเดียว มีลักษณะ ๔ ประการ ได้แก่

๑) เป็นผู้ถือเอาแต่ประโยชน์จากผู้อื่นฝ่ายเดียว^{๓๐} คือ คิดเอาแต่ฝ่ายเดียว^{๓๑} คนลักษณะนี้มักตกอยู่ในอหังขาคัยโลก (โลภธมมาสัย) มีความอยากได้ อยากมีอยากเป็นเกินขอบเขต อาจกล่าวได้ว่า เป็นคนเห็นแก่ตัวมาก มุ่งแต่จะได้อย่างเดียวโดยคิดแสวงหาในทางที่ไม่สมควร หรือใช้อุบายเอาของเขามาเป็นของตน^{๓๒}

๒) เสียน้อย ประรณานะได้มาก^{๓๓} คือยอมเสียน้อยโดยหวังจะเอาให้มาก^{๓๔} เพื่อนประเภทนี้คอยเอารัดเอาเปรียบเพื่อน เป็นเพื่อนที่รู้มาก พยายามแสวงหาประโยชน์จากเพื่อนให้ได้มากที่สุด ให้ของแต่น้อยแต่หวังผลมาก ยอมลงทุนน้อยแต่หวังถอนทุนคืนให้มากกว่า

^{๒๕}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๕/๒๐๓.

^{๓๐}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๕/๒๐๓.

^{๓๑}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สี่ตวัน, ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๑.

^{๓๒}พระมหาสุภวิษณุ วิราม, การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องกัลยาณมิตรตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดปากน้ำวิฑายาคมและโรงเรียนสุวรรณพลับพลาพิฑายาคม, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๕, หน้า ๒๘.

^{๓๓}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๕/๒๐๓.

^{๓๔}พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สี่ตวัน, ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๑.

๓) เมื่อตัวเองมีภัยจึงทำกิจของเพื่อน^{๓๕} ตนเองมีภัยจึงมาช่วยทำกิจของเพื่อน^{๓๖} ตามปกติเพื่อนประเภทนี้จะไม่ยอมช่วยเหลือใคร เมื่อตนประสบปัญหาแล้วจึงมาแก้มอง แสดงตัวเป็นมิตร แต่ถ้าไม่มีภัยแล้วก็จะปลีกตัวไม่ให้เพื่อนได้พบ จัดอยู่ในลักษณะของเพื่อนที่เห็นแก่ตัว ถือเอาผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญ

๔) คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว^{๓๗} เพื่อนประเภทนี้มีความสัมพันธ์กับคนอื่นเนื่องจากตนเห็นว่า เพื่อนคบหาผลประโยชน์ร่วมกัน รักเพื่อนเพราะสิ่งภายนอก ไม่ได้รักตัวบุคคล ไม่ได้คบเพื่อนด้วยสามารถแห่งความคุ้นเคยกันฉันมิตร เพื่อนประเภทนี้เป็นคนเห็นแก่ตัวเมื่อคบเพื่อนคนใดแล้วก็จะเห็นแต่ประโยชน์ส่วนเท่านั้น

๒.คนดีแต่พูด คนดีแต่พูดไม่ถึงกับใช้คนหลอกลวง แต่เป็นกะล่อน ขอให้ได้พูดพูดในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ส่วนมากเป็นเรื่องไร้สาระ มีลักษณะ ๔ ประการ ได้แก่

๑) กล่าวต้อนรับด้วยเรื่องที่เป็นอดีตไปแล้ว^{๓๘} คือ ดีแต่ยกของหมดแล้วมาปราศรัย^{๓๙} พวกที่คอยเรียกร้องความสนใจ ส่วนใหญ่แล้วจะเอาเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีตมาพูด การพูดนี้แสดงถึงเพื่อนที่หวังฟังไม่ได้

๒) กล่าวต้อนรับด้วยเรื่องที่ยังมาไม่ถึง^{๔๐} ดีแต่อ้างของที่ยังไม่มีมาปราศรัย^{๔๑} เพื่อนประเภทนี้ยอมสงเคราะห์ด้วยสิ่งของที่ยังมาไม่ถึง ชอบพูดในเรื่องของอนาคต

^{๓๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๕/๒๐๗.

^{๓๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๑.

^{๓๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๕/๒๐๗.

^{๓๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๖/๒๐๘.

^{๓๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๑.

^{๔๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๖/๒๐๘.

^{๔๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๑๓๑.

พูดในทำนองการพยากรณ์ ทำตัวเป็นผู้รอบรู้ เมื่อเพื่อนออกปากขอความช่วยเหลือ มักพูดพลัด
ผ่านไป

๓) สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้^{๔๒} เพื่อนประเภทนี้ถึงแม้เขา
มีวัตถุสิ่งของอยู่ก็ไม่สามารถให้แก่เพื่อนได้ คือ ถ้าช่วยเหลือคนที่คบกั้นอยู่ก็จะช่วยเหลือแบบ
เล่นๆ ให้สิ่งที่ไม่มีความประโยชน์

๔) เมื่อมีกิจเกิดขึ้นเฉพาะหน้าก็แสดงความขัดแย้ง^{๔๓} เพื่อนประเภทนี้
ออกปากฟังมิได้ คือ เมื่อเพื่อนต้องการฟังเพราะมีความเดือดร้อนบางอย่าง ก็บ่ายเบี่ยงแบ่งรับ
แบ่งสู้ มักอ้างกิจอื่นอยู่เรื่อยๆ

๓. คนหัวประจบ เป็นคนที่คอยตามใจเพื่อน ให้เพื่อนเป็นผู้นำส่วนตนนั้น
ทำตัวเป็นผู้ตาม เพราะหวังผลประโยชน์ไม่ว่าสิ่งใดก็สิ่งหนึ่ง คนจำพวกนี้มีอยู่ ๔ ประเภท^{๔๔} ได้แก่

๑) เพื่อนทำชั่วก็คล้อยตาม คือ เมื่อเห็นเพื่อนทำชั่วก็ไม่ห้ามปราม
กลับช่วยสนับสนุน เพื่อนประเภทนี้ไม่สามารถเป็นที่พึ่งได้ ไม่สามารถให้คำปรึกษาที่ดีได้ เพราะ
คอยตาม

๒) เพื่อนทำดีก็คล้อยตาม คือ เมื่อเพื่อนทำดีก็เห็นด้วยคอยสนับสนุน
เอาใจเพื่อนประเภทนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับประเภทแรก

๓) ต่อหน้าว่าสรรเสริญ คือ คอยยกย่องเพื่อนต่อหน้าเพื่อเอาใจ เพื่อน
ประเภทนี้ขาดความจริงใจต่อเพื่อน

๔) ลับหลังนินทาเพื่อน คือ เมื่อเพื่อนไม่เห็น ไม่ได้ยิน กลับนินทาว່ร้าย
ต่างๆ เพื่อนที่ลับหลังนินทาเพื่อนเป็นคนที่มิปากกับใจไม่ตรงกัน^{๔๕}

๔. คนที่เป็นเพื่อนชักนำในทางเสื่อม คนชักชวนในทางฉิบหาย คบเพื่อน
เพื่ออาศัยเพื่อนเป็นเครื่องมือหาความสนุกเพลิดเพลินของตน มีลักษณะ ๔ ประการ^{๔๖} ได้แก่

^{๔๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๖/๒๐๘.

^{๔๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๖/๒๐๘.

^{๔๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๘/๒๐๘.

^{๔๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐,
(กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๑๑๑ - ๑๑๒.

^{๔๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๘/๒๐๘-๒๐๙.

๑) เป็นเพื่อนที่ชักนำให้หมกมุ่นในการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นเหตุแห่งความประมาท ซึ่งเป็นโทษทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

๒) ชักชวนเที่ยวกลางคืน เช่น เที่ยวตามสถานบริการบันเทิงต่างๆ

๓) ชักชวนให้มัวเมาในการเล่น คือ เล่นกีฬาหรือเล่นเกมต่างๆ ที่มีการพนัน เที่ยวดูมหรสพ ปัจจุบันพบว่า อันตรายที่เกิดจากการเที่ยวกลางคืนมีมากขึ้นด้วยสภาพของสังคมที่ก่อให้เกิดโทษ เช่น ไม่คุ้มครอง ไม่รักษาดัว ไม่รักษาครอบครัว เป็นที่ระแวงของคนอื่น และคำพูดไม่น่าเชื่อถือ

๔) ชักชวนเล่นการพนัน หมายถึง การเล่นเกมพนันล้วนๆ อันเป็นเหตุแห่งความประมาท^{๔๖}

กล่าวโดยสรุป มิตรทั้ง ๔ ประเภทนี้ล้วนให้โทษทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นการเลือกคบมิตรจึงต้องพิจารณาให้ดี ย่อมเกิดขึ้นได้จากมิตรชักชวนในทางฉิบหายดังเช่นพระพุทธพจน์ที่ตรัสในสุขปัตตนาสูตรว่า “บุคคลทำคนเช่นใดให้เป็นมิตรและคบสนิทกับคนเช่นใด ให้เป็นมิตรและคบสนิทกับคนเช่นใด เขาก็เป็นคนเช่นนั้น”^{๔๗} และตรัสในขุททกนิกาย อิติวุตตะกะ^{๔๘} ว่า

“...คนชั่วเมื่อมาคบมาเกี่ยวข้องกับคนดีทั่วไป หรือคนดีหลงไปคบเกี่ยวข้องกับคนชั่วพลอยทำให้คนดีแปดเปื้อนบาปไปด้วย เหมือนลูกศรอาบยาพิษ ถูกยาพิษแปดเปื้อนแล้ว ย่อมทำลายแล่งลูกศรที่สะอาดให้แปดเปื้อนไปด้วย ฉะนั้น เพราะกลัวการแปดเปื้อนบาป ผู้มีปัญญาจึงไม่คบคนชั่วเป็นมิตรเลย” และ “ใบหญ้าคาคนนำมาใช้ห่อปลาเน่า ก็พลอยเหม็นเน่าส่งกลิ่นคลุ้งตามไปด้วยฉันใด การคบคนพาลก็ฉันนั้น...”

นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังทรงแสดงถึงพฤติกรรมของผู้ไม่ใช้มิตร ในขุททกนิกาย อรรถกถามิตตามิตตชาดก โดยอาการ ๑๖ อย่าง^{๔๙} ได้แก่

๑) บุคคลผู้มีใช้มิตรเห็นเพื่อนๆ แล้ว ไม่ยิ้มแย้มแจ่มใส

๒) ไม่ร่าเริงต้อนรับเพื่อน

๓) ไม่แลดูเพื่อน (ในยามทุกข์ยาก)

๔) กล่าวคำย้อนเพื่อน

^{๔๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๘/๒๐๘-๒๐๙.

^{๔๗} พุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๗๖/๔๓๗.

^{๔๘} พุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๗๖/๔๓๗.

^{๔๙} พุ.ชา.อ. (ไทย) ๓/ภาค๖/๑๐/๒๐๕-๒๐๙.

- ๕) คบหาศัตรูของเพื่อน
- ๖) ไม่คบหามิตรของเพื่อน
- ๗) ห้ามผู้ที่กล่าวสรรเสริญเพื่อน
- ๘) สรรเสริญผู้ที่ด่าเพื่อน
- ๙) ไม่บอกความลับแก่เพื่อน
- ๑๐) ไม่ช่วยปกปิดความลับของเพื่อน
- ๑๑) ไม่สรรเสริญการงานของเพื่อน
- ๑๒) ไม่สรรเสริญปัญญาของเพื่อน
- ๑๓) ยินดีในความฉิบหายของเพื่อน
- ๑๔) ไม่ยินดีในความเจริญของเพื่อน
- ๑๕) ใด้อาหารที่มีรสอร่อยมาแล้ว ก็มีได้นึกถึงเพื่อน
- ๑๖) ไม่ยินดีอนุเคราะห์เพื่อนว่า อย่างไรหนอเพื่อนของเราพึงได้ลาภจากที่นี่

จากกล่าวได้ว่า มิตรเทียมคิดว่าบุคคลอื่นไม่ควรว่ากล่าวเรา ถ้าเขาว่ากล่าวเราก็จึงปรารถนาสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ใช่ปรารถนาสิ่งที่เป็นประโยชน์ เราจึงพูดกะเขาว่า ‘จักไม่ทำตามละ’ เราก็จะเบียดเบียนเขา แม้เราเห็นอยู่ก็ไม่ทำตามคำของเขา คนไม่ใช่มิตรนอกจากจะไม่เป็นมิตรแล้วยังเชื่อว่าเป็นศัตรูด้วย ดังพุทธพจน์ที่ตรัสในมิตตามิตตชาดก ว่า “ศัตรูเห็นเข้าแล้ว ไม่อึดแน่น ไม่แสดงความยินดีตอบ สบตากันแล้วเบือนหน้าหนี ไม่แลดู ประพฤติตรงกันข้ามเสมออาการเหล่านี้มีปรากฏอยู่ในศัตรู เป็นเครื่องให้บัณฑิตเห็นและได้ฟังแล้วพึงรู้ได้ว่าเป็นศัตรู”^{๕๑}

ในสังคาลสูตร^{๕๒} พระพุทธเจ้าตรัสว่า มิตรและเพื่อนร่วมงานเป็นเหมือนทิสเบื้องซ้าย อัญกุลบุตรพึงบำรุงโดยฐานะ ๕ ประการ คือ ๑. ด้านการให้ปัน ๒. การเจรจาถ้อยคำเป็นที่รัก ๓. การประพฤติประโยชน์เกื้อกูล ๔. ความเป็นผู้มีมิตรเสมอ ๕. ไม่แก้งกล่าวให้คลาดจากความจริง

นอกจากนี้ กุญแจสำคัญที่จะทำให้เราประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายระดับต้นนั้น ก็คือ การคบกัลยาณมิตรหรือคนดี กักับการสร้างเครือข่ายคนดี นั่นเอง การดู

^{๕๑} พ.ช.อ. (ไทย) ๓/ภาค๓/๒๔๓-๒๔๔/๒๕๘.

^{๕๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๐/๒๑๔-๒๑๘.

กัลยาณมิตรว่า นี่เป็นกัลยาณมิตร นี่ไม่ใช่กัลยาณมิตร พระพุทธศาสนาให้หลักธรรมในการแยกแยะมิตรไว้ในสังคาลสูตร^{๕๓} โดยสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบไว้เป็นคู่ๆ ๔ คู่ ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ แสดงพฤติกรรมของมิตรแท้และมิตรเทียม

คู่ที่	ลักษณะนิสัย	พฤติกรรม ๑	พฤติกรรม ๒	พฤติกรรม ๓	พฤติกรรม ๔
๑	คนปอกลอก	คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว	เสียให้น้อยคิดเอาให้มาก	ตัวมีภัยจึงช่วยทำกิจของเพื่อน	คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ตน
๑	มิตรมีอุปการะ	เพื่อนประมาทช่วยรักษาชีวิตเพื่อน	เพื่อนประมาทช่วยรักษาทรัพย์ให้เพื่อน	เป็นที่พึ่งให้เพื่อนยามมีภัย	เพื่อมีกิจจำเป็นออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ขอ
๒	คนดีแต่พูด	อ้างเอาเรื่องที่ผ่านมาไปแล้วมาปราศรัย	อ้างเอาเรื่องที่ยังไม่เกิดมาปราศรัย	สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์	หาเหตุปฏิเสธเมื่อเพื่อนขอความช่วยเหลือ
๒	มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์	บอกความลับของตนแก่เพื่อน	ปิดความลับของเพื่อน	เมื่อเพื่อนมีภัยไม่ละทิ้ง	แม้ชีวิตก็สละให้ได้
๓	คนช่างประจบ	จะทำชั่วก็คล้อยตาม	จะทำดีก็คล้อยตาม	ต่อหน้าสรรเสริญ	ลับหลังนินทา
๓	มิตรแนะนำประโยชน์	ห้ามเพื่อนให้เว้นจากความชั่ว	แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี	ให้ได้ฟัง ได้รู้ สิ่งที่ไม่เคยฟังไม่เคยรู้	บอกทางสุขทางสวรรค์ให้
๔	คนชวนฉิบหาย	ชักชวนดื่มน้ำเมา	ชักชวนให้เที่ยวไปในสถานที่ไม่ควรไปในกลางคืน	ชักชวนให้มั่วเมากับสิ่งบันเทิงเรีงรมย์	ชักชวนให้เล่นการพนัน
๔	มิตรมีความรัก	เพื่อนทุกข์ก็ทุกข์ด้วย	เพื่อนสุขก็สุขด้วย	ช่วยกล่าวแก้เมื่อเพื่อนถูกติเตียน	ช่วยสนับสนุนเมื่อเพื่อนได้รับการสรรเสริญ

จากตาราง นอกจากสามารถแยกแยะได้แล้วว่า ใครคือคนดีที่ควรคบ ใครคือคนที่ควรหนีห่างให้ไกลแล้ว ยังสามารถนำมาเป็นอุปกรณ์ในการสำรวจตนเองว่า เราเป็นมิตรประเภทไหนเป็นการเตือนตนเองไม่ให้ตกไปอยู่ในส่วนของคนที่น่าหนีห่างอีกด้วย

^{๕๓} คุราวละเอียดยใน ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๒๕๔-๒๖๕/๑๖๑-๑๖๔, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๔-๒๖๕/๒๐๗-๒๑๒ และ พระภาวนาวิริยคุณ, คัมภีร์ปฎิฐูปมณูญย์, (กรุงเทพฯ : บริษัท กราฟิการ์ทพริ้นดิง จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๓๓๐-๓๓๔.

กล่าวโดยสรุปแล้ว มิตรแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ มิตรแท้กับมิตรเทียม มิตร ไม่ใช่คนที่คิดหวังร้าย ไม่ใช่คนที่ชอบพูดประชดประแจง ไม่ใช่คนที่หวังผลประโยชน์จากคนที่ตนคบ ไม่ใช่คนที่แนะนำให้ทำความชั่ว ต่าง ๆ นานา แต่มิตรยอมแนะนำในสิ่งที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย โดยเป็นผู้ห้ามจากความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี และมิตรยังเป็นผู้ที่มีคุณธรรม คือ ศรัทธา ศีล เป็นต้น เป็นผู้กำจัดความชั่วร้าย เป็นผู้ส่งเสริมประโยชน์ เป็นมิตรมีอุปการะทุกสิ่งทุกอย่าง จึงชื่อว่า เป็นกัลยาณมิตร.^{๕๔} ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงมิตรในทุติยमितตสูตร^{๕๕} ว่า

“...ภิกษุทั้งหลาย มิตรประกอบด้วยองค์ ๗ ประการ เป็นผู้ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าไปนั่งใกล้ แม้จะถูกขับไล่ก็ตาม องค์ ๗ ประการ อะไรบ้าง คือ

๑. เป็นที่รักที่พอใจ
๒. เป็นที่เคารพ
๓. เป็นที่ยกย่อง
๔. เป็นนักพูด
๕. เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ
๖. เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้
๗. ไม่ชักนำไปในอฐานะ

ภิกษุทั้งหลาย มิตรประกอบด้วยองค์ ๗ ประการนี้แล เป็นผู้ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าไปนั่งใกล้ แม้จะถูกขับไล่ก็ตาม...”

^{๕๔} พุ.อิติ. (ไทย) ๑/ภาค๔/๑๒๓.

^{๕๕} อจ.สตุตค. (ไทย) ๒๓/๓๗/๒๗.

๓.๒ กัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา

๓.๒.๑ ความหมายของกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา

คำว่า “กัลยาณมิตร” มีรูปศัพท์มาจากคำว่า “กัลยาณะ” หมายถึง งาม ดี และคำว่า “มิตร” หมายถึง เพื่อนรักใคร่ที่สนิทสนมคุ้นเคย^{๕๖} ดังนั้น กัลยาณมิตรจึงมีความหมายว่า เพื่อนที่ดี เพื่อนที่งามหรือเพื่อนที่รักใคร่คุ้นเคยที่ดี เพื่อนรักใคร่คุ้นเคยที่งาม กัลยาณมิตรมิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีตามความหมายทั่วไปเท่านั้น แต่เป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยคุณธรรม มีความตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม ทำหน้าที่ของชาวพุทธที่ดี เพื่อยังประโยชน์ให้ถึงพร้อมทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ผู้สั่งสอนแนะนำ ชักนำไปในหนทางที่ถูกต้อง^{๕๗}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ให้ความหมายของกัลยาณมิตร หมายถึง ผู้แนะนำ สั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อนที่คบหา และบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคล หรือเข้าร่วมอยู่กับท่านผู้ทรงคุณ ทรงปัญญา มีความสามารถ ซึ่งจะช่วยเหลือ สนับสนุน ชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไป ด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการและธรรมปฏิบัติ^{๕๘}

พระมหาสุภวิษณุ วิราม ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตร คือ มิตรที่ดีงาม ทำให้เจริญแก่บุคคลผู้คบหา ได้แก่ ผู้สมบูรณ์ด้วยความมีศีล กำจัดทุกข์ นำประโยชน์เกื้อกูล มาให้กับเพื่อนและคนอื่น มีรูปวิเคราะห์ว่า บุคคลใดเป็นมิตรมีอุปการะช่วยเหลือคนอื่นโดยอาการทุกอย่าง บุคคลนั้นชื่อว่า กัลยาณมิตร^{๕๙}

พระราชรัตนรังสี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ให้ความหมายของหลักกัลยาณมิตร หมายถึง ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้แนะนำแนวทางดำเนินชีวิตแก่ประชาชน เป็นหน้าที่ของ

^{๕๖} พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๑, หน้า ๒๓๔.

^{๕๗} อัง.สตุตคก. (ไทย) ๒๓/๓๔/๓๓.

^{๕๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๕, หน้า ๕๗.

^{๕๙} พระมหาสุภวิษณุ วิราม, “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องกัลยาณมิตรตามหลัก พุทธจริยศาสตร์ ทศณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดปากน้ำวชิรธรรม และโรงเรียนสุวรรณพลับพลาวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๕, หน้า ๔๕.

พระธรรมทูตจะต้องนำหลักธรรมมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินงาน พระธรรมทูตเป็นผู้นำแสงสว่างมาสู่ประชาชนในถิ่นต่างๆ เมื่อพระธรรมทูตไปในสถานที่ใดจะต้องมีหลักธรรมแห่งกัลยาณมิตร เพื่อจะไปแนะนำประชาชนได้ทุกคนชั้น ทำหน้าที่เป็นพระสาวกเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า^{๖๐}

มนัสภรณ์ วิฑูรย์เมฆา กล่าวไว้ว่า กัลยาณมิตร หมายถึง คนดี มีปัญญา มีคุณธรรม ทำหน้าที่ช่วยเหลือ สั่งสอน แนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติดี เมื่อบุคคลใดไปหา ปรีกษาขอคำแนะนำ เข้าใกล้ ตลอดจนการศึกษาแนวทาง การยอมรับต่อกันและกัน ภาวะนี้เรียกว่า กัลยาณมิตร หรือความมีกัลยาณมิตร^{๖๑}

ความหมายของกัลยาณมิตรในพระไตรปิฎก ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นกัลยาณมิตร และการเข้าหาบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร ซึ่งพระพุทธองค์ทรงใช้คำว่า “กัลยาณมิตรตตา” โดยพระองค์ทรงอธิบายถึง “กัลยาณมิตรตตา” หรือความเป็นกัลยาณมิตรและการที่จะเป็นผู้มีกัลยาณมิตร ดังความตอนหนึ่งที่ตรัสกับชายหนุ่มคนหนึ่งในทิมชาณสูตร^{๖๒} ว่า

“...พัยคัมปะชชะ ก็กัลยาณมิตรตตาเป็น โฉน กุลบุตรในโลกนี้ อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ย่อมดำรงตน เจริญ ตั้งสนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นคฤหบดี หรือบุตรคฤหบดี เป็นคนหนุ่ม หรือคนแก่ ผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ศึกษาศรัทธาสัมปทาตามผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศึกษาศีลสัมปทาตามผู้ถึงพร้อมด้วยศีล ศึกษาจาคสัมปทาตามผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะ ศึกษาปัญญาสัมปทาตามผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา คูกรพัยคัมปะชชะ นี้เรียกว่า กัลยาณมิตรตตา...”

ความหมายของกัลยาณมิตร โดยลักษณะของการทำหน้าที่ หมายถึง บุคคลผู้มีความตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม ทำหน้าที่ของชาวพุทธที่ดี เพื่อยังประโยชน์ให้ถึงพร้อมทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ผู้แนะนำ สั่งสอน ที่ปรีกษา เพื่อนที่ดี หนังสือ ตลอดจนถึงแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดี

^{๖๐} พระมหาปราโมทย์ มหาวิริโย (ปีกรม), การศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชรัตนรังสี (วิฑูรย์ วิฑูรย์โท) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๘, หน้า ๒๒.

^{๖๑} มนัสภรณ์ วิฑูรย์เมฆา, การพัฒนาระบบกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๕๑, หน้า ๑๕.

^{๖๒} อัง.อรรถกถ. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๑.

ที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ด้วยการฟัง การสนทนา ปรีक्षा ชักถาม อ่าน ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์^{๖๓}

พระมหาเกรียงไกร บัวจันอัด ได้สรุปความหมายของกัลยาณมิตรว่า กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลหรือสิ่งที่จะเกื้อกูล สนับสนุน ส่งเสริม เป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาชีวิต และทำให้บรรลุถึงจุดหมาย และคำว่า “กัลยาณมิตร” กับคำว่า “กัลยาณมิตรตา” เป็นคำที่เราทำได้ยิน หรือใช้คำนี้ควบคู่กันเสมอ กัลยาณมิตร เป็นชื่อเรียกตัวบุคคล ส่วนคำว่า กัลยาณมิตรตา หมายถึง ความดี ความงาม ความรัก ความเอื้อเฟื้อ^{๖๔}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่าไว้ว่า กัลยาณมิตรตา หมายถึง ความเป็นผู้เป็นกัลยาณมิตร ได้แก่ การเสวนา คบหา รักดี มีจิตศรัทธาไปหาบุคคลที่มีศรัทธา มีศีล มีสุตะ เป็นพหูสูต มีจาคะ และมีปัญญา^{๖๕} และกัลยาณมิตรตายังเป็นแหล่งปัญญาและแบบอย่างที่ดี คืออยู่รวมหรือใกล้ชิดกัลยาณชน เริ่มต้นจากพ่อแม่ การเข้าร่วมสังคมาที่จะมีอิทธิพล ชักนำให้เจริญงอกงามในการพัฒนาพฤติกรรม จิตใจและปัญญาโดยการเรียนรู้และพัฒนาการสื่อสารสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยเมตตา มีศรัทธาที่เป็นแบบอย่างที่ดี รู้จักปัจจัยภายนอกที่เป็นบุคคลสื่อสารต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ความดีงาม เพื่อการพัฒนาชีวิตแก้ปัญหาและสร้างสรรค์^{๖๖}

นอกจากนี้ยังมีคำที่มีความหมายจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกับกัลยาณมิตรอีกหลายคำ ได้แก่ บัณฑิต สัตบุรุษ พหูสูต และปราชญ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นบุคคลผู้ทรงคุณด้วยภูมิธรรม ภูมิปัญญา มีความสามารถสร้างประโยชน์กับผู้คบหา ทำให้บุคคลมีความสุขความสบายทั้งทางกายและทางใจเมื่อยามอยู่ใกล้หรือสมาคมด้วย ซึ่งแต่ละคำมีคุณลักษณะและความสำคัญเช่นเดียวกับบัณฑิต เพราะฉะนั้นในที่นี้จึงขอขยายความเฉพาะคำว่า “บัณฑิต” เท่านั้น

^{๖๓} มุนินิธิธรรมกาย, “สร้างชุดงคสถาน เป็นมหาทานบารมี”, หน้า ๑-๒.

^{๖๔} พระมหาเกรียงไกร บัวจันอัด, การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตรกับการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทและพระพุทธศาสนาเถรวาท, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๖.

^{๖๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖, หน้า ๖๓๑-๖๓๒.

^{๖๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมนุญชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๑, หน้า ๑.

คำว่า “บัณฑิต” มาจากคำภาษาบาลีว่า “ปณฺฑิต” ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า a scholar, a learned man, wise แปลว่า ผู้มีปัญญา ผู้มีปรีชาหลักแหลม หรือนักปราชญ์^{๖๗} พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในหมวดที่ว่าด้วยบัณฑิต หมายถึง บุคคลผู้ประกอบด้วยกุศลกรรมบถ ๑๐ มีเว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤตินอกใจ การพูดเท็จ การพูดส่อเสียด การพูดคำหยาบ การพูดเพื่อเจ้อ ความไม่ย่อภาคใจของเขา ความไม่คิดร้าย และความเห็นชอบ เหล่าใดเหล่าหนึ่ง ชื่อว่า “บัณฑิต” ที่ท่านเรียกว่า “บัณฑิต” เพราะดำเนินชีวิตเป็นไป อยู่ในประโยชน์ทั้งหลาย ทั้งประโยชน์อันเป็นไปในภพนี้ และภพหน้าด้วย “ญาณคติ” และเป็นไปในประโยชน์ทั้งหลายอันสุขุม ด้วยปัญญาอันเห็นชอบในความจริงอย่างประเสริฐ ว่าอย่างนี้เป็นทุกข์ อย่างนี้เป็นเหตุแห่งทุกข์ อย่างนี้เป็นสภาวะที่ทุกข์ดับเพราะเหตุดับ อย่างนี้เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความพ้นทุกข์ และถึงบรมสุขอย่างถาวร ปัญญาอันนั้น ชื่อว่า “ปัญญา” เหตุอันท่านผู้ดำเนินชีวิตเป็นไปด้วย “ปัญญา” จึงชื่อว่า “บัณฑิต”^{๖๘} พระพุทธเจ้าตรัสถึงคุณลักษณะของบัณฑิตว่า “ผู้มักคอยชี้โทษเหมือนชี้บ่อขุมทรัพย์”^{๖๙} บัณฑิตมีลักษณะคอยกล่าวสอนพราวดสอนและห้ามจากความชั่ว เป็นกัลยาณมิตร ยินดีในธรรมที่พระอริยะประกาศ มีลักษณะมั่นคงไม่หวั่นไหวเพราะนินทาและสรรเสริญ

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “บัณฑิต” (บัณฑิต) น. คือ ผู้ทรงความรู้ ผู้มีปัญญา นักปราชญ์ ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญา ซึ่งมี ๓ ชั้น ได้แก่ ปริญญาตรี เรียกว่า บัณฑิต ปริญญาโท เรียกว่า มหาบัณฑิต และปริญญาเอก เรียกว่า คุณฎีบัณฑิต^{๗๐}

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัส “บัณฑิตลักษณะ”^{๗๑} คือ อธิษายของบัณฑิตว่า “สุจินฺตจิตฺติ” คือ มีความคิดที่ดี คิดแต่เรื่องดี ๆ ที่เป็นบุญกุศล ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ มีคุณประโยชน์ไม่เกิดโทษ ด้วยความไม่โลภจัด ตัณหาราคะจัด ไม่พยาบาท

^{๖๗} พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ, ปทานุกรม บาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต, (กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๑๓.

^{๖๘} พ.พ. (ไทย) ๒๕/๖/๒๘.

^{๖๙} พ.พ. (ไทย) ๒๕/๑๖/๒๑-๒๓

^{๗๐} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่น จำกัด), ๒๕๔๒, หน้า ๖๑๕.

^{๗๑} ม.อ.พ. (ไทย) ๑๔/๔๘๔/๓๒๑.

และไม่หลงมัวเมา และทรงแสดง “**บัณฑิตนิมิต**” ว่า “**สุภามิตถาสี**” คือ บัณฑิตกล่าวแต่วาจาที่ดี คือ ที่จริง ที่ไพเราะอ่อนหวาน ที่ประสานไมตรี และที่มีสารประโยชน์ แนะนำชักนำให้ผู้อื่นกระทำ คุณความดี ละเว้นความชั่ว และชำระจิตใจให้ผ่องใส เป็นต้น และทรงแสดง “**บัณฑิตापทาน**” ว่า “**สุกตมุกาโร**” คือ บัณฑิตนั้น เป็นผู้กระทำแต่กรรมดี คือ มีความปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ประกอบด้วย ศีลธรรมประจำใจเป็นปกติ

นอกจากนี้พระพุทธเจ้ายังได้ตรัสลักษณะของบัณฑิตอีกนัยหนึ่งว่า ชนเหล่าใด ย่อมปฏิบัติข้อปฏิบัติ ให้ได้รับประโยชน์สุขทั้ง ๒ คือ ประโยชน์สุขในปัจจุบัน ชื่อ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๑ และประโยชน์สุขในกาลข้างหน้า ชื่อ สัมปรายิกัตถประโยชน์ อีก ๑ ชนนั้น ชื่อว่า “**บัณฑิต**” ดังพระพุทธดำรัสว่า

ธีรชน ท่านเรียกว่า “**บัณฑิต**” เพราะยึดไว้ได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ คือ

ประโยชน์ในทิฏฐธรรม และประโยชน์ในสัมปรายภพ ^{๓๒}

การปฏิบัติให้ได้รับประโยชน์สุขในปัจจุบัน ได้แก่ **อุฏฐานสัมปทา** คือ ความถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการประกอบกิจการงานและอาชีพ ๑ **อารักขสัมปทา** คือ ความถึงพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์และฐานะของตน ๑ **กัลยาณมิตตตา** คือ ความรู้จักคบคนดีเป็นมิตร ๑ และ **สมชีวิตา** คือ ความรู้จักใช้สอยทรัพย์ที่ทำมาหาได้โดยสุจริตด้วยความพอเหมาะพอดีกับฐานะ คือ ไม่ฟุ่มเฟือยนัก ไม่เร้นแค้นนัก ๑

การปฏิบัติให้ได้รับประโยชน์สุขในสัมปรายภพ คือ ในภพชาติต่อไป ได้แก่ **ศรัทธาสัมปทา** คือ ความถึงพร้อมด้วยศรัทธาในบุคคล และข้อปฏิบัติที่ควรศรัทธา ๑ **ศีลสัมปทา** คือ ความถึงพร้อมด้วยศีล ๑ **จาคะสัมปทา** คือ ความถึงพร้อมด้วยความเสียสละ หรือบริจาคเพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์ผู้อื่น ๑ และ **ปัญญาสัมปทา** คือ ความถึงพร้อมด้วยปัญญาอันเห็นชอบในกองสังขาร ในพระอริยสัจทั้ง ๔ รวมเป็นปัญญาอันเห็นชอบในทางเจริญแห่งชีวิตอันควรดำเนิน และในทางเสื่อมแห่งชีวิตอันควรยกเว้น ๑

พระพุทธเจ้าตรัสถึงพฤติกรรมของคนพาลและบัณฑิตไว้ในลักขณสูตร ^{๓๓} ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรมอย่างละ ๓ ประการ คือ

^{๓๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๓๘๕/๑๓๐.

^{๓๓} อจ.ตัก. (ไทย) ๒๐/๒/๑๔๐-๑๔๑.

ธรรมของคนพาล มี ๓ ประการ คือ

๑. กายทุจริต ความประพฤติชั่วด้วยกาย
๒. วาจทุจริต ความประพฤติชั่วด้วยวาจา
๓. มโนทุจริต ความประพฤติชั่วด้วยใจ

ธรรมของบัณฑิต มี ๓ ประการ คือ

๑. กายสุจริต ความประพฤติชอบด้วยกาย
๒. วาสุจริต ความประพฤติชอบด้วยวาจา
๓. มโนสุจริต ความประพฤติชอบด้วยใจ

นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังได้ตรัสถึงลักษณะความแตกต่างทางความคิดของคนพาลและบัณฑิตไว้อย่างละ ๓ ประการ^{๓๔} คือ

ลักษณะแห่งคนพาล ๓ ประการ คือ

๑. ชอบคิดแต่เรื่องชั่ว
๒. ชอบพูดแต่เรื่องชั่ว
๓. ชอบทำแต่เรื่องชั่ว

ลักษณะแห่งบัณฑิต ๓ ประการ คือ

๑. ชอบคิดแต่เรื่องดี
๒. ชอบพูดแต่เรื่องดี
๓. ชอบทำแต่กรรมดี

ลักษณะของคนดี มีปัญญา ที่เรียกว่าบัณฑิตนี้ เมื่อบุคคลใดได้เสวนาคบหา หรือเมื่อเขาทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ ความดีงามแก่ผู้อื่น ทำความรู้ความเห็นให้ถูกต้อง จะโดยการตั้งสอน การแนะนำ หรือกระจายความรู้ความเข้าใจนั้นออกไปทางหนึ่งทางใดก็ตาม ด้วยความปรารถนาดี ด้วยความเมตตากรุณา ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ และการประพฤติปฏิบัติชอบขึ้น รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาจำแนกสิ่งที่ดีหรือชั่ว รู้จักประพฤติดีละเว้นจากความชั่ว นี้เรียกว่า “**บัณฑิต**” ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสในอุมมกคสูตร^{๓๕} ว่า

“...ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้เป็นบัณฑิตมีปัญญามากในธรรมวินัยนี้ ย่อมไม่คิดเพื่อเบียดเบียนตนเอง ย่อมไม่คิดเพื่อเบียดเบียนผู้อื่น ย่อมไม่คิดเพื่อเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เมื่อคิด

^{๓๔} อจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๓/๑๔๑-๑๔๒.

^{๓๕} อจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๘๖/๒๖๘.

ข้อมคิดเพื่อเกื้อกูลแก่ตนเอง เกื้อกูลแก่ผู้อื่น เกื้อกูลแก่ตนเองและผู้อื่น และเกื้อกูลแก่โลกทั้งหมด
ที่เดียว ภิภษุทั้งหลาย บุคคลเป็นบัณฑิต มีปัญญามากเป็นอย่างนี้แล...”

การคบบัณฑิตเป็นอุดมมงคล พระพุทธเจ้าตรัสลักษณะของบัณฑิต คือ นักปราชญ์
ผู้รู้ ผู้ฉลาด ไว้ ๓ ประการคือ ทำดี พุคดี คิตติ อันเป็นลักษณะที่ตรงกันข้ามกับคนพาลโดยแท้
ทำดี คือ การกระทำดีทางกาย ๓ มีการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ๑ งดเว้นจากการ
ลักทรัพย์ ๑ งดเว้นจากการประพฤติดีกในกาม ๑

พุคดี คือ การกระทำดีทางวาจา ๔ มีการงดเว้นจากการพูดเท็จ ๑ งดเว้นจากการ
พูดต่อเสียด ๑ งดเว้นจากการพูดคำหยาบ ๑ งดเว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ เหลวไหลไร้สาระ ๑

คิตติ คือ การกระทำดีทางใจ ๓ มีการไม่เพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่นมาเป็น
ของตน ๑ การไม่คิดพยาบาทปองร้ายให้ผู้อื่นพินาศ ๑ มีความคิดไม่วิปริตเป็นสัมมาทิฐิ เช่น
เห็นว่าการกระทำบุญการกระทำบาปมีผลเป็นต้น ๑

รวมความว่าบัณฑิต คือ คนที่ทำดีทางกาย ๓ ทางวาจา ๔ ทางใจ ๓ อันเป็น
สุจริตกรรม ๑๐ หรือกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการนั่นเอง บัณฑิตที่มีความประพฤติดังกล่าวนี้
แหละที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้คบหาเข้าใกล้สนิทสนมด้วย เพราะจะทำให้เรามีใจโน้มน้อม
คล้อยตาม ยินดีชื่นชมในความประพฤติดของเขา เอาเยี่ยงอย่างเขา อันจะทำให้เราเป็นบัณฑิตด้วย
เนื่องด้วยบัณฑิตข้อมชักนำให้เราทำแต่สิ่งดีมีประโยชน์เหมือนท่าน บัณฑิตจึงเปรียบเหมือนของ
หอม มีไม้จันทน์หอมเป็นต้น เมื่อเอาผ้าไปห่อไม้จันทน์หอม ผ้าที่ห่อก็พลอยหอมไปด้วย

พระพุทธเจ้าและพระสาวกของพระองค์ทรงเป็นบัณฑิต ผู้ที่ได้คบหาเข้าใกล้
พระองค์ และสาวกของพระองค์จึงได้รับประโยชน์สุขอันยิ่งใหญ่ เพราะพระองค์ทรงสอน ให้ทำ
ให้พูด ให้คิด แต่สิ่งดีมีสาระประโยชน์ พระองค์และสาวกของพระองค์จึงเป็นที่ชื่นชมยกย่อง
สรรเสริญของคนทั่วไป ใครๆ ก็อยากเข้าใกล้ คบหาสมาคมด้วย นอกจากพระพุทธเจ้าและ
พระสาวกของพระองค์จะได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิตแล้ว แม้พระปัจเจกพุทธเจ้า ตลอดจนผู้ที่มีลักษณะ
ของบัณฑิต ๓ ประการดังกล่าวแล้ว ล้วนได้ชื่อว่าเป็นบัณฑิตทั้งสิ้น บัณฑิตเหล่านั้น เป็นผู้สามารถ
กำจัดอุปัทวะภัยและอุปสรรคทั้งปวงให้แก่ผู้ที่ทำตามคำของบัณฑิตได้ บุคคลที่อาศัยบัณฑิตแล้ว
ข้อมสามารถเข้าถึง ไตรสรณคม เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เข้าถึงมรรคผลนิพพานได้ การคบหา
บัณฑิต พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระสูตรต่างๆ อีกมากมายในพระสูตรตันตปิฎก เช่น ตรัสในมงคล
สูตรว่า “การไม่คบคนพาล การคบแต่บัณฑิต และการบูชาคนที่ควรบูชา นี้เป็นมงคลอันสูงสุด”^{๑๖}

^{๑๖} พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๓/๓., พุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๒๖๒/๕๖๒.

และตรัสในปิ่นทิวรรค ว่า “บุคคลไม่พึงคบมิตรชั่ว ไม่พึงคบคนต่ำช้า พึงคบแต่กัลยาณมิตร พึงคบแต่สัตบุรุษ”^{๗๗}

สรุปได้ว่า การคบหาสมาคมกับบัณฑิตหรือกัลยาณมิตรนั้นเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตของเรา บุคคลในโลกนี้ล้วนมีมากมาย มีทั้งคนพาลและบัณฑิต มีทั้งมิตรแท้และมิตรเทียม ถ้าเราคบกับใครแล้ว คนๆ นั้นก็มีส่วนในการตัดสินใจให้ตัวเราหรือบางครั้งอาจมีอิทธิพลต่อเราเป็นอย่างมากก็ได้ ถ้าปรารถนาความเจริญรุ่งเรืองให้กับชีวิต ต้องรู้จักเลือกคบหาสมาคมกับนักปราชญ์บัณฑิต ต้องใช้สติปัญญาเลือกคบแต่คนดี จากนั้นก็ทำตนเป็นกัลยาณมิตรให้กับคนอื่น เป็นแสงสว่างให้กับชาวโลก เหมือนดังพระจันทร์ในคืนวันเพ็ญที่พ้นจากเมฆหมอกที่บดบัง จะอย่างก้าวไปแห่งหนตำบลใดก็ตาม ย่อมเป็นที่ปรารถนาของมหาชนนั่นเอง

ผู้ที่จะมีชีวิตที่คั่งงามหรือได้ชื่อว่ามีกัลยาณมิตรนั้น เมื่อได้อยู่อาศัยในท้องถิ่นใด จะต้องรู้จักเข้าไปคบหาคนดี พร้อมทั้งศึกษาและนำเอาสิ่งที่คั่งงามนั้นมาปรับปรุงตนเอง กัลยาณมิตรที่ควรจะเข้าหาจะต้องเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิตี มีคามถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา มีความสามารถ มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือทำให้เกิดความดี ให้เกิดความรู้ ความเจริญและความสุขแก่ผู้อื่น บุคคลที่สมบุรณ์ด้วยคุณธรรมเหล่านี้จึงชื่อว่า “กัลยาณมิตร”

๓.๒.๒ ความสำคัญของการมีกัลยาณมิตร

การมีกัลยาณมิตรที่ดีเปรียบเหมือนบุญนิมิตแห่งการเกิดขึ้นของคุณธรรมภายในจะเป็นหนทางนำไปสู่การประสบความสำเร็จอันสูงสุดในชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม คือทางโลกก็ประสบความสำเร็จในการครองเรือน ทางธรรมก็จะนำไปสู่การบรรลุมรรคผลนิพพาน กัลยาณมิตรมิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีทั่วไปเท่านั้น แต่ยังหมายถึงบุคคลผู้เฝ้ายพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะชี้แนะหนทางสว่างในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องให้กับผู้อื่น บุคคลใดมีกัลยาณมิตร ชื่อว่าเป็นผู้มีบุญที่สั่งสมมาดีแล้ว ควรคบบุคคลเช่นนั้น เพราะเป็นบุคคลที่หาได้ยากในโลก พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญความเป็นผู้มีกัลยาณมิตรที่ดี

ในทำนองเดียวกันอาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรก็มีความสำคัญต่อนักศึกษา เพราะอาจารย์เป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำเพื่อให้นักศึกษาเป็นคนดี ให้ความรู้ ให้ได้เรียนรู้และพัฒนาไปในทางที่เหมาะสมและเต็มตามศักยภาพ ให้การยกย่องเมื่อศิษย์ได้ดี รวมทั้งให้การปกป้องและป้องกันไม่ให้ศิษย์หลงผิดคิดในทางไม่ดีทั้งหลายทั้งปวง ดังนั้น ถ้าหากอาจารย์หรือผู้ที่จะไปทำหน้าที่สอนได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรสูงแล้ว ก็มั่นใจได้ว่า

^{๗๗} พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๗๘/๕๒.

นักศึกษาจะมีผู้ที่แนะนำที่ดี และเมื่อนักศึกษามีปัญหา ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาเล็กหรือใหญ่ก็กล้าที่จะเข้าไปปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากอาจารย์ ซึ่งจะทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปในทางที่ดีและเหมาะสม

กัลยาณมิตรนั้นมีความสำคัญอย่างมาก ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในปฐมสุริยปมสูตร^{๗๘} ความตอนหนึ่งว่า

“...ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิต ฉันทใด กัลยาณมิตตตา (ความเป็นผู้มีมิตรดี) ก็เป็นตัวนำ เป็นบุพนิมิตเพื่อความเกิดขึ้นแห่งโพชฌงค์ ๗ ประการ ฉันทนั้น ภิกษุผู้มีกัลยาณมิตร พึงหวังข้อนี้ได้ว่าจักเจริญโพชฌงค์ ๗ ประการ ทำโพชฌงค์ ๗ ประการให้มาก...”

นอกจากนี้พระองค์ยังตรัสไว้ในกัลยาณมิตตตาทิวรรค^{๗๙} ว่า

“...ภิกษุทั้งหลาย เราไม่เห็นธรรมอื่นแม้สักอย่างหนึ่งที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น เกิดขึ้น หรือเป็นเหตุให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เสื่อมไป เหมือนความมีกัลยาณมิตร (มิตรดี) นี้ เมื่อบุคคลมีกัลยาณมิตร กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น เกิดขึ้น และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ก็เสื่อมไป...”

การมีกัลยาณมิตรนั้น เป็นทั้งหมดของการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ พระผู้มีพระภาคเจ้าในอดีตชาติที่ท่านเกิดมาเป็นมาณพเชื้อ โขติปาละ ท่านก็เคยมีความเห็นผิดในพระรัตนตรัย แต่เพราะได้เพื่อนคือ ฌฎิการะ เป็นกัลยาณมิตร ชักชวนให้มาพบพระกัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้รับรสแห่งอมตธรรม กลับมีความเห็นที่ถูกต้อง ชีวิตของท่านจึงเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นชีวิตที่ทุ่มเทศร้างบารมีอย่างจริงจัง จนกระทั่งในที่สุดภพชาติสุดท้ายก็ได้ตรัสรู้ธรรมเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^{๘๐}

ความเป็นผู้มีกัลยาณมิตรนั้นถือว่ามีสำคัญอย่างยิ่ง นับตั้งแต่ความเป็นคนธรรมดาจนถึงดำเนินตามอริยมรรคไปสู่ความเป็นอริยบุคคลได้ ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงความสำคัญของกัลยาณมิตรในฐานะที่เป็นนิมิตแห่งอริยมรรคไว้หลายแห่ง เช่น

“...ภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุผู้มีมิตรดี ย่อมเจริญอริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ ย่อมกระทำให้มากซึ่งอริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ อย่างไรเล่า ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเจริญ

^{๗๘} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๑๕๓/๑๒๖.

^{๗๙} อ.จ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๗๑/๑๓.

^{๘๐} ม.ม. (ไทย) ๒๑/๔๐๕-๔๑๓/๒-๓.

สัมมาทิฐิมีอันจำกัดราคาจะเป็นที่สุด มีอันจำกัดโทษจะเป็นที่สุด มีอันจำกัดโมหะเป็นที่สุด ฯลฯ
 ย่อมเจริญสัมมาสมาธิ มีอันจำกัดราคาจะเป็นที่สุด มีอันจำกัดโทษจะเป็นที่สุด มีอันจำกัดโมหะ
 เป็นที่สุด ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้มีมิตร์ดี ย่อมเจริญอริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ ย่อมกระทำให้
 มากซึ่งอริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ อย่างนี้แล...”^{๘๑}

การที่พระองค์ตรัสอย่างนี้ เพราะว่าการทำหน้าที่กัลยาณมิตรนั้น เป็นสิ่งสำคัญ
 ที่จะช่วยชี้บอกหนทางสวรรค์และพระนิพพานให้แก่สรรพสัตว์ทั้งหลายให้เขาได้ดำเนินชีวิตอย่าง
 ปลอดภัย ไม่คิดพลาด ไม่หลงทางพระนิพพาน ผู้ทำหน้าที่กัลยาณมิตรจึงเปรียบเสมือนบุญนิมิต
 ของการเกิดขึ้นแห่งอริยมรรค

๓.๒.๓ คุณสมบัติของกัลยาณมิตร

พระพุทธศาสนากล่าวถึงกัลยาณมิตรประกอบด้วยองค์ธรรม ๗ ประการ
 หรือกัลยาณมิตรธรรม ๗ หมายถึง “องค์คุณของกัลยาณมิตร คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ คือ
 ท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ”^{๘๒} ได้แก่

๑. เป็นที่รักเป็นที่พอใจ^{๘๓} คือ ปิโย น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม
 ชวนให้ออกเข้าไปปรึกษาได้ถาม^{๘๔} หรือเป็นผู้ประกอบด้วยกรุณาเมตตา ทำให้เกิดความอบอุ่นใจ
 แม้พระพุทธเจ้าก็ทำให้พระสาวกมีความสดชื่น มีความอบอุ่นใจ ไม่ได้ถูกทอดทิ้ง เหมือนเรามี

^{๘๑} ส.ม. (ไทย) ๓๐/๑๓๘-๑๓๙/๓๘.

^{๘๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐,
 (กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๒๐๔.

^{๘๓} ในที่นี้ หมายถึง มีลักษณะแห่งกัลยาณมิตร ๘ ประการ คือ (๑) มีศรัทธา คือ เชื่อการ
 ตรีสรูของพระตถาคต เชื่อกรรมและผลของกรรม (๒) มีศีล คือ เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่นับถือของสัตว์
 ทั้งหมด (๓) มีสุตะ คือ กล่าวถ้อยคำที่ลึกซึ้งที่สัมปยุตด้วยสัจจะและปฏิจางสมุปปาต (๔) มีจาคะ คือ ปรารถนา
 น้อย สันโดษ ชอบสงัด ไม่คลุกคลีด้วยหมู่ (๕) มีความเพียร คือ ปรารถนาความเพียรในการปฏิบัติเพื่อแก้
 แก่ตนและแก้แก่ผู้อื่น (๖) มีสติ คือ มีสติตั้งมั่น (๗) มีสมาธิ คือ มีจิตตั้งมั่นไม่ฟุ้งซ่าน (๘) มีปัญญา คือ รู้
 อย่างไม่วิปริต ใช้สติพิจารณาคิดแห่งกุศลธรรมและอกุศลธรรม รู้สิ่งที่แก้และสิ่งไม่แก้แห่งสัตว์ทั้งหลาย
 ด้วยปัญญาตามความเป็นจริง มีจิตเป็นหนึ่งในอารมณ์ด้วยสมาธิ เว้นสิ่งที่ไม่แก้แก้ ประกอบสิ่งที่แก้แก้ด้วย
 ความเพียร

^{๘๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่
 ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๒๐๔.

ครูอาจารย์ที่ดี เหมือนมีเพื่อนดูแลอยู่ตลอด เชื่อว่าบุคคลผู้อยู่ด้วยความเมตตาเป็นปกติย่อมเป็นที่รักของมนุษย์ อมนุษย์และเหล่าสัตว์ทั้งหลาย มีความส่องใสสว่าง เบิกบานอยู่เป็นนิจ เสมือนพระจันทร์ในคืนวันเพ็ญ มีความสว่างไสวชุ่มเย็น มองครั้งใดก็มีแต่ความชื่นใจ ลืมความอึดอัดขัดข้องทั้งปวง ผู้ที่ทรงคุณสมบัติเช่นนี้ได้ ต้องฝึกกิริยามารยาทให้เรียบร้อย นุ่มนวล สง่างามในทุกอิริยาบถ ทุกบรยากาศ มีความสะอาดทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

- กายสะอาด ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะร่างกายสะอาด นุ่งห่มเสื้อผ้าสะอาดเรียบร้อยเท่านั้น แต่ยังหมายรวมไปถึงการไม่แปดเปื้อนด้วยอบายมุขทั้งหลาย ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่เจ้าชู้ ไม่เสพสุราขมา ฯลฯ

- วาจาสะอาด คือรู้จักสำรวมในคำพูด ไม่พูดเพื่อเจ้อ ส่อเสียด ยกตนข่มท่าน พูดให้ถูกกาลเทศะ

- ใจสะอาด เป็นความบริสุทธิ์ที่อยู่ภายใน ใจมีความสว่างยิ่งกว่าดวงอาทิตย์ตอนเที่ยงวัน แม้จะมองไม่เห็นแต่ก็รู้ได้จากกิริยาอาการที่สดชื่นแจ่มใส ร่าเริง ใบหน้าที่ยิ้มแย้ม เบิกบานอยู่เป็นนิจ^{๘๕}

๒. เป็นที่เคารพ^{๘๖} คือ ครู นำเคารพ ในฐานะประพจน์สมควรแก่ฐานะให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย^{๘๗} เป็นที่เคารพ มีความหนักแน่น มีคุณธรรม เป็นผู้มีความประพจน์สมควรเหมาะสมแก่ฐานะ บุคคลที่ควรเคารพสักการะ นำคบหาเสวนาด้วย ได้แก่บุคคลที่ประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ในปรกณีสัททนีติได้อธิบายคำว่า “ครู” ว่าเป็นบุคคลผู้ควรแก่ความเคารพ มีมารดาบิดาเป็นต้น ชื่อว่า “ครู” เป็นผู้เฝ้าฟูและเปิดเผย นอกจากนี้ความเป็นผู้มีมีความเคารพตามสมควรในบุคคลเป็นต้นว่า “พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระภิกษุสงฆ์ อาจารย์ พี่ชาย พี่หญิง” ผู้ควรแก่การประกอบความทำให้หนักชื่อว่า “ความเคารพ”^{๘๘}

^{๘๕} มูลนิธิธรรมกาย, “การทำหน้าที่กัลยาณมิตรเบื้องต้น”, ๒๕๔๘, หน้า ๔.

^{๘๖} อจ. สตุตถก. (ไทย) ๒๓/๓๓/๕๓.

^{๘๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สือตะวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๒๐๔.

^{๘๘} พระมหาสุภวิชัย วิราม, การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องกัลยาณมิตรตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ทศณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดปากน้ำวิฑายาคมและโรงเรียนสุวรรณ

๓. เป็นที่ยกย่อง^{๘๙} คือ ภาวนีโย นำเจริญใจในฐานทรงคุณคือความรู้สึกละ
กมุขปัญญาแท้จริงทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองเสมอ ควรเอาอย่างทำให้ระลึกถึงด้วย
ซาบซึ่งกมุขใจ^{๙๐} เป็นบุคคลที่ทรงความรู้ มีกมุขปัญญาเป็นเลิศ ทั้งทางโลกและทางธรรม ความฉลาด
ปราดเปรื่องมีมากจนเป็นที่ยอมรับของทุกคนในวงการ เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ
มีความสามารถอันยอดเยี่ยม ใครๆ ก็อยากจะฝากตัวเป็นศิษย์ มีความอาจหาญร่าเริงที่จะประกาศ
ให้ชาวโลกได้รับรู้ถึงคุณความดีของกัลยาณมิตร

๔. เป็นนักพูด^{๙๑} คือ วัตตา รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไร
ควรพูดอะไรอย่างไร ควรให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี^{๙๒} เป็นบุคคลที่รู้จักพูด
ชี้แจงให้เข้าใจ มีความสามารถพูดโน้มน้าวให้ทำตาม ในสิ่งที่ดีมีความสามารถในการถ่ายทอด
ความรู้ กัลยาณมิตรจึงควรศึกษาหลักจิตวิทยา ในการเข้าถึงจิตใจของบุคคลต่างๆ หาโอกาสฝึกพูด
ให้เหตุให้ผล ให้เหมาะสมกับบุคคลและโอกาส เพราะกัลยาณมิตรต้องพบปะกับบุคคลทุกเพศ วัย
หลายฐานะ กัลยาณมิตรต้องให้คำแนะนำปรึกษาที่ดีที่ควร

๕. เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ^{๙๓} คือ วจนักษโม อดทนต่อถ้อยคำคือพร้อมที่จะรับฟัง
คำปรึกษาซักถาม คำเสนอและวิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว^{๙๔} ไม่รำคาญ
ต้องอดทนให้อภัย รักษาอารมณ์ให้เยือกเย็นอยู่เสมอ

พลับพลาพิทยาคม, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล),
๒๕๔๕, หน้า ๗๖.

^{๘๙} อัง.สตุตค. (ไทย) ๒๓/๓๗/๕๗.

^{๙๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐,
(กรุงเทพมหานคร : สี่ตวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๒๐๔.

^{๙๑} ในที่นี้หมายถึง เป็นผู้ฉลาดในการใช้คำพูด

^{๙๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐,
(กรุงเทพมหานคร : สี่ตวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๒๐๔.

^{๙๓} ในที่นี้หมายถึง ปฏิบัติตามโอวาทที่ท่านให้แล้ว

^{๙๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐,
(กรุงเทพมหานคร : สี่ตวัน), ๒๕๔๕, หน้า ๒๐๔.

๖. เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้^{๕๕} คือ คัมภีร์ธูจะ กะถัง กัตตา แดงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจและให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปได้^{๕๖} เป็นบุคคลที่สามารถนำเรื่องที่ยากมาอธิบายให้เกิดภาพพจน์เข้าใจง่าย แม้เรื่องราวที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับชีวิตเกี่ยวกับหัวข้อธรรมที่ยากๆ ก็สามารถหาเรื่องอุปมาอุปมัยให้เข้าใจอย่างง่าย

๗. ไม่ชักนำในอฐาน^{๕๗} คือ โน จัญฐาน นโยชะเย ไม่ชักนำในอฐานคือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหลหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย^{๕๘} เป็นบุคคลที่ประพฤติปฏิบัติอยู่ในธรรม ไม่ยอมทำเรื่องที่เป็นการเสื่อมเสีย พูดอย่างไรทำอย่างนั้น ไม่มีเบื้องหน้า ไม่มีเบื้องหลัง ทุกกิจกรรมของกัลยาณมิตรต้องบริสุทธิ์ผุดผ่อง ใสสะอาด พร้อมทั้งจะประกาศให้ชาวโลกรับรู้และทำทายเป็นมหาพิสูจน์ได้เสมอ

บุคคลผู้ที่จะเป็นกัลยาณมิตรได้นั้นต้องเป็นผู้นำในพุทธธรรมและแห่งสังฆะ เป็นผู้นำทั้งภายนอกและภายใน เป็นต้นแบบแห่งความประพฤติและคุณธรรมสำหรับกุลบุตรผู้มาฝึกรอบมณฑล บางครั้งท่านเรียกว่า “กัลยาณมิตร” หรือ เรียกว่า “อาจารย์” ซึ่งมี ๕ ประเภท^{๕๙} คือ

๑. บรรพชาจารย์ คือ อาจารย์ในบรรพชา หมายถึง ท่านผู้ให้สิกขาบทในการบรรพชา
๒. อุปสัมปทาจารย์ คือ อาจารย์ในอุปสมบท ผู้สวดกรรมวาจาในการอุปสมบท
๓. นิสสัยาจารย์ คือ อาจารย์ผู้ให้นิสัย ท่านที่ตนไปขอนิสัยเป็นอันเตวาลิก
๔. อุเทศาจารย์ หรือ ธรรมาจารย์ คือ อาจารย์ผู้ให้อุเทศ อาจารย์ผู้สอนให้ความรู้โดยหลักวิชา และเป็นที่ปรึกษา

^{๕๕} หมายถึงเรื่องเกี่ยวกับฉาน วิปัสสนา มรรค ผล และนิพพาน

^{๕๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สี่ตระวัน, ๒๕๔๕, หน้า ๒๐๔.

^{๕๗} หมายถึง ป้องกันไม่ให้ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูล มีคติเป็นทุกข์ แต่ชักชวนให้ ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลมีคติเป็นสุข

^{๕๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สี่ตระวัน, ๒๕๔๕, หน้า ๒๐๔.

^{๕๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘, หน้า ๑๘๕.

๕. โวาททอาจารย์ คือ อาจารย์ผู้ให้โอวาท อบรมตักเตือนแนะนำเป็นครั้งคราว นอกจากนี้ลักษณะของกัลยาณมิตรยังสอดคล้องกับลักษณะของครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษา^{๑๐๐} ดังนี้

๑. มีบุคลิกภาพที่อบอุ่นและเป็นมิตร
๒. มีลักษณะน่าไว้วางใจ น่าเคารพ น่าเชื่อถือและรักษาความลับได้
๓. มีความสนใจในการช่วยเหลือผู้อื่น มีคุณธรรม เมตตาธรรม และเสียสละ
๔. รู้จักพูด เพื่อให้ผู้รับคำปรึกษารับฟังปัญหาที่แท้จริง
๕. รู้จักฟัง และฟังเป็น จับประเด็นได้กระจ่างชัด มีความอดทนต่อการรับฟัง
๖. สามารถอธิบาย کلیคลายปมประเด็นต่างๆ ให้ชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย
๗. สามารถที่จะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษารับผิดชอบต่อการตัดสินใจของตนเองโดยผู้ให้คำปรึกษาจะไม่ตัดสินใจแทน

๘. มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์มั่นคง
 ดังนั้น การเป็นกัลยาณมิตรให้บุคคลอื่น และการมีบุคคลอื่นมาเป็นกัลยาณมิตรให้เรานั้น หากมุ่งช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทางที่ศิริม ย่อมจะทำให้ชีวิตมีความเจริญก้าวหน้า เพราะเราเอง จะเป็นคนดีเพียงคนเดียวไม่ได้ และจะอยู่เพียงลำพังคนเดียวในโลกไม่ได้ จำเป็นจะต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งการจะมีความสัมพันธ์กับบุคคลเหล่าอื่นแบบใด จะเป็นในรูปแบบของการเป็นกัลยาณมิตรหรือไม่ใช่การเป็นกัลยาณมิตร ย่อมมีผลต่อชีวิตของเรา บุคคลที่ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตรนั้นย่อมแสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรมต่อสังคม เพื่อสร้างความศรัทธา ความเชื่อมั่น ทำให้ผู้พบเห็นเกิดความประทับใจ การจะสร้างความเชื่อมั่น สร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้อื่น บุคลิกภาพจะต้องสง่างาม เข้มแข็ง อ่อนน้อม วาจาไพเราะ จิตใจมั่นคงสุขุมเยือกเย็น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องผูกจิตใจเพื่อความสำเร็จในหน้าที่ เพราะฉะนั้น บุคลิกภาพจึงมีความสำคัญมากระพุทธเจ้าทรงสร้างบุคลิกภาพที่งดงาม มีความสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแง่ของการสร้างศรัทธา และเกิดพฤติกรรมเลียนแบบและการกระทำตาม ซึ่งเป็นคุณสมบัติภายนอกและคุณสมบัติภายในของพระพุทธเจ้า พระองค์ได้ตรัสไว้ในลักษณะสูตร ว่าด้วยลักษณะมหาบุรุษ ๓๒ ประการ^{๑๐๑} ดังนี้

^{๑๐๐} กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการแนะแนวกระทรวงศึกษาธิการ ระยะเวลาที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา), ๒๕๔๐, หน้า ๑๓.

^{๑๐๑} ที.ป. (ไทย) ๑๑/๒๐๐/๑๕๕-๑๖๓.

คุณสมบัติภายนอก คือ คุณสมบัติที่ปรากฏแก่สาธารณชน ได้แก่

๑. มหาปริสติกษณะ ๓๒^{๑๐๒} เป็นคุณสมบัติที่เนื่องอยู่ในตัวพระองค์
๒. ทรงมีกำลังกาย กำลังประสาทดี
๓. ทรงมีพระพักตร์ที่อิมเอบอยู่เสมอ
๔. พระสุรเสียงไพเราะ แจ่มใส ชัดเจน กังวาน นุ่มนวล และชวนฟัง
๕. ทรงมีเทคนิคในการสอนชัดเจน แจ่มแจ้ง ชักจูงให้เห็นจริง เร้าใจให้
 แก้วกล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีความอดสาหะแข็งขัน มั่นใจว่ากระทำสำเร็จได้ ไม่
 หวั่นไหวต่อความเหนื่อยยาก ซโลมใจให้เข้มแข็ง ราวเรียงเบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วย
 ความหวัง เพราะมองเห็นประโยชน์ที่ตนจะพึงได้รับจากการปฏิบัติ
๖. ทรงสร้างบรรยากาศในการสนทนาธรรม การฟังธรรม โดยผู้ฟังไม่
 รู้สึกเบื่อหน่าย

คุณสมบัติภายใน คือ คุณธรรมซึ่งมีอยู่ภายในของพระพุทธองค์ สมดังที่พระองค์
 ตรัสไว้ในทศตรสูตรธรรม ๗ ประการ คือ สัปปริสธรรม ๗^{๑๐๓} หมายถึง ธรรมของสัตว์บุรุษหรือ
 บัณฑิต ธรรมของคนดี ธรรมของผู้รู้ คุณสมบัติของคนดี ได้แก่

๑. **ซัมมัญญตา** ทรงรู้จักเหตุ ความรู้จักธรรม หรือรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง
 รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งกรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล รู้จักวิเคราะห์สาเหตุของ
 สถานการณ์และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล อาทิ นักเรียนรู้ว่าจะเรียนอย่างไร ต้องปฏิบัติอย่างไร
 ศึกษารู้ว่าหลักธรรมข้อนั้นๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่าหลักการปกครอง
 ตามราชประเพณีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุอันนี้ หรือกระทำตามหลักการข้อนี้
 จึงจะทำให้เกิดผลที่ต้องการอันนั้นเป็นต้น

๒. **อัตถัญญตา** ทรงรู้จักผลและรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมายหรือจักผล คือ รู้
 ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือ
 ความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักกรรมหรือภายิตข้อนั้นๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้นๆ
 มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่

^{๑๐๒} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๐๐/๑๕๕-๑๖๓.

^{๑๐๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๗/๓๕๗.

มีความมุ่งหมายอย่างไรเมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้ เป็นต้น

๓. **อัตตัญญูตา** ทรงรู้จักตน คือ รู้ว่าตัวเรานั้นมีสถานภาพเป็นอะไร ฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น ว่าขณะนี้เท่าไร อย่างไร

๔. **มัตตัญญูตา** ทรงรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับ และบริโภคปัจจัยสี่ กฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่าย โภคทรัพย์ นักเรียนรู้จักประมาณ กำลังของตนเองในการทำงาน รัฐบาลรู้จักประมาณการเก็บภาษีและการใช้งบประมาณในการบริหารประเทศ เป็นต้น

๕. **กาลัญญูตา** ทรงรู้จักกาลความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเหมาะเวลา

๖. **ปริสตัญญูตา** ทรงรู้จักชุมชนและรู้จักบริษัท คือ รู้จักกลุ่มบุคคล รู้จักหมู่คณะ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจวิญญูที่ประพฤติดต่อกันนั้นๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา ต้องทำกิจวิญญูหรือปฏิบัติแบบนั้นจะต้องพูดอย่างไร ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างไร เป็นต้น

๗. **บุคคลปริปัญญาตา** ทรงรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า มี อหยาสัย มีความสามารถ มีคุณธรรม เป็นต้น ผู้ใดหยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้ จะดำเนิน หรือยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป พระองค์ทรงรู้เหตุ ผล ตน ประมาณ กาล ชุมชน และบุคคล ถ้าหากบุคคลใดต้องการเป็นคนดีของสังคม ให้เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลอื่น ควรปฏิบัติตนตามหลักของสัปปริสธรรม ๗ ประการนี้ จึงจะได้ชื่อว่า “มีคุณสมบัติของความเป็นกัลยาณมิตร คนดีที่สมบูรณ์”

พระพุทธองค์ตรัสความเป็นกัลยาณมิตรนั้นสำคัญเทียบเท่ากับพรหมจรรย์ในอุปัชฌาส์^{๑๐๔}ว่า

“อาศัยเราผู้เป็นมิตรดี เหล่าสัตว์ผู้มีชาติ (ความเกิด) เป็นธรรมดา ย่อมพ้นจากชาติ ผู้มีชา (ความแก่) เป็นธรรมดา ย่อมพ้นจากชรา ผู้มีมรณะ (ความตาย) เป็นธรรมดา ย่อมพ้นจากมรณะ ผู้มีโสกะ (ความเศร้าโศก) ปริเทวะ (ความคร่ำครวญ) ทุกขโทมนัส (ความทุกข์กายทุกข์ใจ) และอุปายาส (ความคับแค้นใจ) เป็นธรรมดา ย่อมพ้นจากโสกะ ปริเทวะ ทุกข์โทมนัส และอุปายาส”

^{๑๐๔} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๒/๓-๔.

นอกจากนี้กัลยาณมิตรยังประกอบด้วยคุณสมบัติที่ควรถึงพร้อมอีก ๘ ประการ^{๑๐๕} คือ

๑. ความเชื่อหรือศรัทธา คำนิยามของความเชื่อ ได้แก่ กิริยาที่เชื่อ ความปลงใจเชื่อ ความเลื่อมใสยิ่งหรือความใฝ่ใจนิยม เช่น ความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย เป็นต้น พระพุทธองค์ทรงตรัสผู้ถึงพร้อมด้วยความเชื่อในศาสนาสูตรว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้มีศรัทธาเลื่อมใสพึงทราบได้โดยฐานะ ๓ ประการ คือ ๑) เป็นผู้ปรารถนาที่จะเห็นผู้มีศีล ๒) เป็นผู้ปรารถนาที่จะฟังสัทธรรม ๓) เป็นผู้มิใจปราศจากความตระหนี่ อันเป็นมลทิน มีจาคะอันสละแล้ว มีฝ่ามือชุ่มยินดีในการเสียดสละ ควรแก่การขอ ยินดีในการให้ทานอยู่ครองเรือน”^{๑๐๖} พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล มีระบบความเชื่อความศรัทธาที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งปัญญา (ปัญญาสัมปยุต) สอนให้เชื่อเรื่องกรรม ไม่ใช่เชื่อโชคราง เชื่อดวงดาว เชื่อลายเส้นบนฝ่ามือ เชื่อไสยศาสตร์ เชื่อมงคลต้นข้าวหรือข้าวลือ แต่ให้เชื่อกรรมเชื่อผลของกรรม ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)^{๑๐๗} ได้กล่าวถึงศรัทธาคือความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ได้แก่ ๑) กัมมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อการกระทำ เชื่อกฎแห่งกรรม และเชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง ๒) วิปากสัทธา เชื่อวิบาก เชื่อผลของกรรม และเชื่อว่าผลของกรรมมีจริง ๓) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน ๔) ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะผู้ทรงพระคุณทั้ง ๕ ประการ

อย่างไรก็ตาม พระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งเหตุผล ย่อมสอนให้พุทธศาสนิกชนไม่ให้เชื่ออะไรง่ายๆ และไม่ให้เชื่ออะไรอย่างงมงาย พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนให้ชาวพุทธรู้จักสร้างสรรค์และพัฒนาศรัทธาที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นในตนก่อน เพราะผู้ที่มีศรัทธาที่ได้รับการพัฒนาดีแล้ว ย่อมจะเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ และเชื่ออย่างมีเหตุผล สามารถจะนำไปสู่ความสำเร็จได้ในทุกๆ เรื่อง

๒. การสำรวมกาย วาจา และใจ บุคคลที่จะเป็นกัลยาณมิตรต้องตั้งอยู่ใน สីลสมาธิ ปัญญา โดยปกติแล้วทั้ง ๓ ข้อนี้จะต้องมีอยู่ในบุคคลทุกๆ คนในการทำอะไรทุกๆ อย่าง

^{๑๐๕} บุ.อิตฺติ.อ. (ไทย) ๑/ภาค๔/๑๕๕/๑๒๓.

^{๑๐๖} อจ.ตัก. (ไทย) ๒๐/๔๒/๒๐๕-๒๐๖.

^{๑๐๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด), ๒๕๕๑, หน้า ๑๔๐.

เพราะศีลคือการสำรวม สำรวมวาจา สำรวมใจ สมาธิคือการตั้งจิตมั่น ปัญญาคือความรอบรู้ รอบคอบ เพราะฉะนั้นทั้ง ๓ ข้อนี้ต้องมีในองกรงานทุกอย่างที่ทุกๆ คนกระทำ ไม่ว่าจะเป็นทางดี หรือไม่ดี ในทางที่ดี เช่น ในการศึกษาเล่าเรียนและในการประกอบกรงานทุกอย่าง จะต้องมีการ สำรวมกาย วาจา ใจ จึงจะสำเร็จ แม้ในการทำความชั่ว ก็จะต้องมีการสำรวมกาย วาจา ใจที่จะ กระทำ ต้องมีปัญญาในการทำความชั่วนั้น ลักษณะที่เรียกว่าศีล สมาธิ ปัญญา คือ ลักษณะที่เป็น ความสำรวม เป็ความตั้งใจ และลักษณะที่เป็นความรู้ พระพุทธเจ้านำหลักเหล่านี้มาสั่งสอน เพื่อเว้นจากการเบียดเบียนตนและผู้อื่นให้เดือดร้อน บุคคลเหล่านี้ต้องมีปกติประพฤติสม่าเสมอ ในการสำรวมกาย วาจา และใจ ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสกฏศกธรรมบถ ๑๐ ประการ^{๑๐๘} ในการ ประพฤติสม่าเสมอ คือความประพฤติธรรมทางกาย ๓ ประการ ความประพฤติธรรมทางวาจา ๔ ประการ และความประพฤติธรรมทางใจ ๓ ประการ ได้แก่

ความประพฤติธรรมทางกาย หรือ กายกรรม มี ๓ ประการ คือ

- ๑) เป็นผู้ละเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือปรังชีวิต
- ๒) เป็นผู้ละเว้นจากการลักทรัพย์ คือ ไม่ถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้โดยอาการ แห่งขโมย
- ๓) เป็นผู้ละเว้นจากการประพฤตึผิดในกาม

ความประพฤติธรรมทางวาจา หรือ วจกรรม มี ๔ ประการ คือ

- ๑) เป็นผู้ละเว้นจากการพูดเท็จ
- ๒) เป็นผู้ละเว้นจากการพูดส่อเสียด
- ๓) เป็นผู้ละเว้นจากการพูดคำหยาบ
- ๔) เป็นผู้ละเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

ความประพฤติธรรมทางใจ หรือ มโนกรรม มี ๓ ประการ คือ

- ๑) เป็นผู้ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของเขา
- ๒) เป็นผู้มิ่จิตไม่พยายามคิดปองร้ายผู้อื่น
- ๓) เป็นสัมมาทิฏฐิ มีความเห็นชอบถูกต้องตามคลองธรรม

๓. การฟัง หรือสุตะ เป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตรข้อหนึ่ง ได้แก่ การฟัง เรื่องราวต่างๆ แล้วก่อให้เกิดความรู้ระดับต่างๆ ที่เรียกว่าการศึกษา สุตะกับศีลต้องปฏิบัติคู่กันจึง จะสมบูรณ์ การฟังสามารถทำให้บุคคลเป็นพหูสูต คือ ผู้ได้สดับมาก ทรงจำได้ขึ้นใจ รู้แจ้งแทงตลอด ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสในติกสิทเทศ สุตมยปัญญา ว่า

^{๑๐๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๖๐/๔๓๑.

“ในการทำงานทั้งหลาย ต้องจัดการด้วยปัญญา ในศิลปะทั้งหลายต้องจัดการด้วยปัญญา ในวิชาทั้งหลายต้องจัดการด้วยปัญญา บุคคลได้ฟังจากผู้อื่น ได้กัมมัฏฐกตญาณ หรือได้ตั้งจัญโลมิกญาณว่ารูปไม่เที่ยง ฯลฯ เวทนาไม่เที่ยง ฯลฯ สัญญาไม่เที่ยง ฯลฯ สังขารไม่เที่ยง ฯลฯ วิญญาณไม่เที่ยง ฯลฯ ดังนี้บ้าง ได้ความสามารถ ความคิดอ่าน ความพอใจ ความกระจำง ความเพ่งพินิจ และได้ปัญญาที่สามารถไตร่ตรองสภาวะธรรมอันเหมาะสมนี้ เรียกว่า **สุตมยปัญญา**”^{๑๐๕}

ความสัมพันธ์ระหว่างสุตตะกับศีลนั้นต้องตั้งอยู่ภายใต้กฎกติกาของสังคม ไม่ใช่ส่วนบุคคลใดเป็นผู้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนมากแล้วทำตนเหนือบุคคลอื่น ทำอะไรไม่ผิด ด้วยอาศัยว่าตนเองมีความรู้มาก แม้พระพุทธเจ้าเองก็ไม่ทรงสรรเสริญคนที่เรียนมากแต่ขาดข้อวัตรปฏิบัติ ทรงเรียกบุคคลเช่นนั้นว่า **“โมฆบุรุษ”** คือคนเปล่า^{๑๐๖} ดังพระพุทธดำรัสที่ทรงตรัสในอัปปีสสุตตสูตร^{๑๐๗} ว่า

“...ภิกษุทั้งหลาย บุคคล ๔ จำพวกนี้แล มีปรากฏอยู่ในโลก คือ ถ้าบุคคลมีสุตน้อย ทั้งไม่ตั้งมั่นในศีล บัณฑิตทั้งหลายย่อมติเตียนเขาทั้งโดยศีลและสุตตะ ถ้าบุคคลแม้มีสุตน้อย แต่ตั้งมั่นดีในศีล บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญเขาในด้านศีล แต่สุตตะของเขาไม่สมบูรณ์ ถ้าบุคคลแม้มีสุตน้อย แต่ไม่ตั้งมั่นดีในศีล บัณฑิตทั้งหลายย่อมติเตียนเขาในด้านศีล แต่สุตตะของเขาสมบูรณ์ ถ้าบุคคลมีสุตตะมากทั้งตั้งมั่นดีในศีล บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญเขาทั้งในด้านศีลและสุตตะ ใครเล่าจะสามารถติเตียนเขาผู้มีสุตตะมาก ทรงธรรม มีปัญญา เป็นพุทธสาวก ผู้เป็นเหมือนแท่งทองชมพูพุท^{๑๐๘} แม้เทวดาและมนุษย์ถึงพรหมก็สรรเสริญเขา...”

๔. การเสียดสละ หรือ จาคะ คุณสมบัติของกัลยาณมิตรอย่างหนึ่ง มีคำนิยามของการเสียดสละ ได้แก่ การสละสิ่งของและความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น และหมายรวมถึงการสละละทิ้งกิเลส ละความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ ความใจแคบ และการ

^{๑๐๕} อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๓๖๘/๕๐๔.

^{๑๐๖} พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : ด้านสุทธาการพิมพ์), ๒๕๒๘, หน้า ๒๓๘.

^{๑๐๗} อจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖/๑๑.

^{๑๐๘} หมายถึง ทองคำบริสุทธิ์.

เลิกละนิสัย ตลอดถึงความประพฤติที่ไม่ดี ที่ทำให้เกิดความเสียหาย ก่อความบาดหมางทะเลาะเบาะแว้ง เป็นต้น

คำว่า “จาคะ” เป็นคุณธรรมที่เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติมองเห็นและเอื้ออาทรต่อความทุกข์ยากและความต้องการของคนอื่น นำให้เป็นคนไม่คับแคบ ไม่เห็นแก่ตัวแล้วให้ความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยความเห็นอกเห็นใจ เป็นคนชอบให้ ชอบแบ่งปัน คิดถึงคนอื่นมากกว่าตัวเอง สมดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสในทุกกถาสูต^{๑๑๓} ว่า

“เพราะบุคคลผู้มีจาคะ เมื่อพูดเรื่องจาคะก็ไม่ขัดใจ ไม่โกรธเคือง ไม่พยายามไม่จึงเครียด ไม่แสดงอาการโกรธ ขัดเคือง และไม่พอใจ เพราะบุคคลผู้มีจาคะนั้นพิจารณาเห็นจากสัมปทานในตน และได้ปีติปราโมทย์ที่มีจาคะสัมปทานนั้นเป็นเหตุ ฉะนั้น การพูดเรื่องจาคะจึงเป็นเรื่องดีสำหรับบุคคลผู้มีจาคะ”

๕. ความเพียร (วิริยะ) คุณสมบัติของกัลยาณมิตรอย่างหนึ่งคือความเพียร ได้แก่ ความเพียร ความพยายาม ความกล้าที่จะลงมือทำ ภาวะของผู้กล้า เป็นแนวทางให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จตามประสงค์ หมายถึง การลงมือปฏิบัติลงมือทำงานที่ตนชอบที่ตนรัก ทำด้วยความพากเพียรพยายาม ทำด้วยความสนุก กล้าหาญ กล้าเผชิญกับความทุกข์ยาก ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น หากมีอุปสรรคข้อขัดข้องใดๆ ก็เพียรกำจัดปิดเป่าไปให้หมดสิ้นไป โดยไม่ย่อท้อไม่สิ้นหวัง เดินหน้าเรื่อยไปจนกว่าจะบรรลุเป้าหมายคือ ความสำเร็จ

นอกจากนี้ ความเพียรยังแบ่งออกเป็น ๒ ประการ คือ ๑) ความเพียรแบบสามัญทั่วไป เช่น ความเพียรในการขยันอ่านหนังสือ ขยันเรียนหนังสือ เป็นต้น ๒) ความเพียรอันเป็นเครื่องกำจัดอกุศลภายในตัวเอง เรียกว่ามีความเพียรเป็นใหญ่ (สัมมัปปธาน)^{๑๑๔} เป็นไปเพื่อละอกุศลเพื่อเข้าถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตที่แท้จริง ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสกับภิกษุในปทานสูตร^{๑๑๕} ว่า

“...ภิกษุทั้งหลาย ความเพียรที่เกิดได้ยากในโลก ๒ ประการ คือ ๑) ความเพียรของพวกกฤหัสถ์ผู้ครองเรือน เพื่อทำให้เกิดเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ๒) ความเพียรของผู้ออกจากเรือน บวชเป็นบรรพชิต เพื่อสละทิ้งอุปธิ (เบญจขันธ์ กิเลส และ

^{๑๑๓} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๗/๒๖๑.

^{๑๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด), ๒๕๕๑, หน้า ๑๒๑.

^{๑๑๕} อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๒/๕๕.

อภิสังขาร) ความเพียร ๒ ประการนี้ ความเพียรเพื่อสละทิ้งอุปธิทั้งปวง เป็นธรรมยอดเยี่ยม เพราะเหตุผลนั้นแล เราทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า เราจักเริ่มตั้งความเพียรเพื่อสละอุปธิทั้งปวง”

๖. ความระลึกได้ (สติ) คือ สัมมาสติ ความระลึกชอบซึ่งเป็นมรรคองค์ที่ ๗^{๑๑๖}

สติ คือ การคอยระลึกถึงอยู่เนืองๆ การหวนระลึก (ก็ดี) สติ คือ ภาวะที่ระลึกได้ ภาวะที่ทรงจำไว้ ภาวะที่ไม่เลือนหาย ภาวะที่ไม่ลืม (ก็ดี) สติ คือ สติที่เป็นอินทรีย์ สติที่เป็นผล สัมมาสติ สติสัมโพชฌงค์ ที่เป็นองค์มรรค นับเนื่องในมรรค นี้เรียกว่า สัมมาสติ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า “สติ หมายถึง ความระลึกได้ นึกได้ สำนึกอยู่ไม่พลอย”^{๑๑๗} ดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสในคโรปมสูตร^{๑๑๘} ว่า “อริยสาวกเป็นผู้มีสติ คือ ประกอบด้วยสติปัญญา เครื่องรักษาตนอย่างยิ่ง ระลึกถึงสิ่งที่ทำ คำที่พูดแม่นยำได้”

พระพุทธเจ้าทรงมุ่งเน้นการเจริญสัมมาสติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้เกิด “อัปมาทะ หมายถึง ความไม่ประมาท คือ ความเป็นอยู่อย่างไม่ขาดสติ หรือความเพียรที่มีสติ เป็นเครื่องเร่งเร้าและควบคุม ได้แก่ การดำเนินชีวิตโดยมีสติเป็นเครื่องกำกับความประพฤติปฏิบัติ และการกระทำทุกอย่าง ระมัดระวังตัวและความเจริญก้าวหน้า ตระหนักในสิ่งที่พึงทำและพึงละเว้น ใส่ใจสำนึกอยู่เสมอในหน้าที่อันจะต้องรับผิดชอบไม่ปล่อยปละละเลย กระทำการด้วยความจริงจังรอบคอบและรวดเร็วไป”^{๑๑๙}

๗. ความตั้งใจมั่น (สมาธิ) คำว่า “สมาธิ” แปลกันว่า ความตั้งมั่นของจิต หรือ ภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด คำจำกัดความของสมาธิที่พบเสมอ คือ “จิตตั้งเสถียรคคตา” หรือเรียกสั้นๆ ว่า “เอกคคตา” ซึ่งแปลว่า ภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง คือ การที่จิตกำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่านหรือส่ายไป คุณลักษณะของสมาธินี้เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับหัวข้อคุณสมบัติ

^{๑๑๖} อ.จ.ปญฺจก. (ไทย) ๒๒/๑๕๗/๒๖๑.

^{๑๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด), ๒๕๕๑, หน้า ๒๕.

^{๑๑๘} อ.จ.สตฺตก. (ไทย) ๒๓/๖๗/๑๔๐-๑๔๑.

^{๑๑๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด), ๒๕๕๑, หน้า ๕๘-๕๙.

อื่นๆ เพราะการที่จะให้เกิดความสงบหรือมีจิตใจแน่วแน่จำเป็นต้องอาศัยการอบรมจิตโดยมีพื้นฐานจากสิ่งอื่น พระพุทธเจ้าตรัสถึงสมาธิในมัลลิกวิงค์ ปาฏิเยกกปุจฉาวิสัยชาณนัย^{๑๒๐} ว่า

“สัมมาสมาธิ เป็นไฉน... ความตั้งอยู่แห่งจิต ความตั้งมั่นด้วยดี ความดำรงมั่น ความไม่ส่าย ความไม่ฟุ้งซ่านแห่งจิต ภาวะที่จิตไม่ซัดส่าย สมาธิ สมาธิทริยี่ สมาธิพละ สัมมาสมาธิ สัมมาโพชฌงค์ อันเป็นองค์มรรค เรียกว่า สัมมาสมาธิ”

จะเห็นได้ว่าสัมมาสมาธินั้นต้องประกอบด้วยศีล และปัญญาด้วยเสมอ เพราะในขณะที่จิตตั้งมั่น มีสติระลึกรู้อารมณ์นั้น จิตย่อมมีศีล คือความเป็นปกติของจิต เป็นตัวของตัวเองไม่ถูกกิเลสครอบงำ และมีปัญญารอบรู้การเกิดดับของรูปนามอย่างเป็นปัจจุบัน สมาธิต้องอาศัยศีลหรือวินัยคอยกำกับให้อยู่ในกฎเกณฑ์ของสังคัมเสมอ ดังพระพุทธองค์ตรัสในมหาปริณิพพานสูตร^{๑๒๑} ว่า

“ศีลมีลักษณะอย่างนี้ สมาธิมีลักษณะอย่างนี้ ปัญญามีลักษณะอย่างนี้ สมาธิอันบุคคลอบรมโดยมีศีลเป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก ปัญญาอันบุคคลอบรมโดยมีสมาธิเป็นฐาน ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก จิตอันอบรมโดยมีปัญญาเป็นฐาน ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย”

๘. ความรอบรู้ (ปัญญา) ความรู้ทั่ว คือรู้ทั่วถึงเหตุถึงผล รู้อย่างชัดเจน รู้เรื่องบาปบุญคุณโทษ รู้สิ่งที่ควรทำควรเว้น เป็นต้น เป็นธรรมที่คอยกำกับศรัทธา เพื่อให้เชื่อประกอบด้วยเหตุผล ไม่ให้หลงเชื่ออย่างงมงาย ในทางพระพุทธศาสนาได้แสดงให้เห็นว่าปัญญาเกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัย ๓ อย่าง เรียกว่า “ปัญญา ๓ หมายถึง ความรอบรู้”^{๑๒๒} ได้แก่

- ๑) **จินตามยปัญญา** คือ ปัญญาเกิดจากการคิด การพิจารณาหาเหตุผลด้วยตนเอง
- ๒) **สุตมยปัญญา** คือ ปัญญาเกิดจากการสดับ เล่าเรียน หรือถ่ายทอดต่อกันมา
- ๓) **ภาวนามยปัญญา** คือ ปัญญาเกิดจากการลงมือปฏิบัติ ฝึกหัด อบรม เพื่อให้ปัญญาเจริญ พัฒนา ฝึกฝน อบรมให้รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำคนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและรอดพ้นจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา

^{๑๒๐} อภ.วิ. (ไทย) ๓๕/๔๘๗/๓๗๒-๓๗๓.

^{๑๒๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๕๕/๑๐๐.

^{๑๒๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด), ๒๕๕๑, หน้า ๘๖.

นอกจากนี้ ยังมีปัญญาที่เป็นไปเพื่อความหลุดพ้น เรียกว่า “ปัญญาวิมุตติ” คือ ความรู้ทั่ว กิริยาที่รู้ชัด ความวิจัย ความเลือกเฟ้น ความสอดส่องธรรม ความกำหนดหมาย ความเข้าไปกำหนด ความเข้าไปกำหนดเฉพาะ ภาวะที่รู้ ภาวะที่ฉลาด ภาวะที่รู้ละเอียด ความรู้อย่างแจ่มแจ้ง ความคิดค้น ความใคร่ครวญ ปัญญาเครื่องทำลายกิเลส ปัญญาเครื่องนำทาง ปัญญาเครื่องเห็นแจ้ง ความไม่หลงมกมาย คือ สัมมาทิฐิ”^{๑๒๓}

เมื่อก้าวโดยสรุปแล้ว กัลยาณมิตรที่ถึงพร้อมด้วยองค์คุณสมบัติที่กล่าวมา คือ ความเป็นผู้ได้บรรลุความสำเร็จด้วยตนเองแล้วจึงสอนเรื่องนั้นแก่ผู้อื่น ผู้ที่มีปัญญายังไม่แก่กล้า ยังต้องอาศัยการแนะนำชี้แจงจากผู้อื่น การเจริญปัญญา นับว่าเริ่มต้นจากองค์ประกอบภายนอก คือ ความมีกัลยาณมิตร สำหรับให้เกิดศรัทธา คือ ความมั่นใจด้วยเหตุผลที่ได้พิจารณาเห็นจริงแล้ว จากนั้น จึงก้าวมาถึงขั้นขององค์ประกอบภายใน เริ่มแต่นำความเข้าใจตามแนวศรัทธาไปเป็นพื้นฐาน ในการใช้ความคิดอย่างอิสระ ด้วยโยนิโสมนสิการ เป็นต้น ไป ทำให้เกิดสัมมาทิฐิและทำให้ปัญญาเจริญยิ่งขึ้น จนกลายเป็นญาณทัสสนะ คือการรู้การเห็นประจักษ์ในที่สุด

๓.๓ หลักคุณธรรมของกัลยาณมิตร

๓.๓.๑ พรหมวิหารธรรม

พระพุทธเจ้าตรัสถึง พรหมวิหาร ๔ ไว้ว่า

“...โทณะ ก็พรหมณ์เป็นผู้เสมอด้วยพรหมอย่างไร พรหมณ์ในโลกนี้เป็นอุกโตสุชาติทั้งฝ่ายมารดาและบิดา มีกรรมเป็นที่ถือปฏิสนธิมดจตติตลอด ๗ ชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใครจะคัดค้านติเตียนได้โดยอ้างถึงชาติ เขาประพฤติโกมารพรหมจรรย์เรียนมนต์อยู่ตลอด ๔๘ ปี ครั้นแล้ว ย่อมแสวงหาทรัพย์สำหรับบูชาอาจารย์ เพื่ออาจารย์โดยธรรมเดียว ไม่แสวงหาโดยไม่เป็นธรรม ก็ธรรมในการแสวงหาอันนั้นอย่างไร คือ ไม่ใช่แสวงหาด้วยกสิกรรม พาณิชยกรรม โครักขกรรม การเป็นนักรบ การรับราชการ ศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง เขาถือกระเบื้องเที่ยวภิกขาจารอย่างเดียว มอบทรัพย์สำหรับบูชาอาจารย์แก่อาจารย์แล้ว ปลงผมและหนวดนุ่งห่มผ้า กาสายะ ออกบวชเป็นบรรพชิต เขาบวชแล้วอย่างนี้ มีใจประกอบด้วยเมตตาแผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลกทั่วสัตว์ทุกเหล่า ในที่ทุกสถาน ด้วยใจประกอบด้วยเมตตาอันไพบูรณ์ ถึงความเป็นใหญ่หาประมาณมิได้ ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่ มีใจประกอบด้วยกรุณา...ประกอบด้วยมุทิตา...ประกอบด้วยอุเบกขา แผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้

^{๑๒๓} พ.จ. (ไทย) ๓๐/๕/๕๘.

ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลก ทัวสัตว์ทุกเหล่า ในที่ทุกสถาน ด้วยใจประกอบด้วยอุเบกขาอันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้ไม่มีเวร ไม่มีกรรมเบียดเบียนอยู่ เธอเจริญพรหมวิหาร ๔ ประการนี้แล้ว เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสุคติพรหมโลก ...โทณะพรหมณ์เป็นผู้ชื่อว่าเสมอด้วยพรหมอย่างนี้แล”...^{๑๒๔}

คำว่า “พรหมวิหาร” มีรูปศัพท์ประกอบด้วย พรหม ป. แปลว่า พระพรหม+วิหาร ป. แปลว่า ที่อยู่ ส่วนคำว่า วิหาร+ธมฺม แปลว่า พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อรวมความหมายถึง ธรรมเป็นเครื่องอยู่อันประเสริฐ มี ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา^{๑๒๕}

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของพรหมวิหาร ๔ ไว้ว่า พรหมวิหาร ๔ หมายถึง “ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ ธรรมประจำใจของท่านผู้มีความดียิ่งใหญ่ หลักความประพฤติที่ประเสริฐและบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหัวใจและกำกับความประพฤติ จึงชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์และสัตว์โดยชอบ” ซึ่งประกอบด้วยหลัก ๔ ประการ^{๑๒๖} คือ

๑. เมตตา ความรักใคร่ ความปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์และสัตว์ ทัวหน้า

๒. กรุณา ความสงสาร คิดอยากให้เขาพ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์

๓. มุทิตา ความพลอยยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี คือ พลอยมีใจชื่นชมชื่นเบิกบานเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข และเจริญงอกงามประสบความสำเร็จยิ่งขึ้นไป

๔. อุเบกขา ความวางเฉย ความวางใจเป็นกลาง ซึ่งจะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงสม่ำเสมอเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นมนุษย์หรือสัตว์ทั้งหลายได้รับผลดีผลร้ายตามเหตุปัจจัยที่ตนประกอบ

^{๑๒๔} อัง.ปยุตฺต.(ไทย) ๒๒/๑๕๒/๒๓๒.

^{๑๒๕} พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัตถนิค, พจนานุกรม บาลี-ไทย ฉบับนักศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๐, หน้า ๔๕๑, ๖๕๔, ๖๕๖, ๗๗๒.

^{๑๒๖} พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : คานสุทธาการพิมพ์), ๒๕๓๑, หน้า ๑๘๒.

พร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉย สงบใจดู เพราะเขาสมควร
 รับผิดชอบผลอันเกิดจากการกระทำนั้นๆ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายถึง ความแตกต่างระหว่างองค์ธรรมทั้ง ๔
 ประการของพรหมวิหาร ๔ ในลักษณะหน้าที่หรือกิจ ดังนี้

- ๑) เมตตา = (ในสถานการณ์ที่คนอื่นอยู่เป็นปกติ)
 ลักษณะ = เป็นไปโดยอาการเกื้อกูลแก่คนสัตว์ทั้งหลาย
 หน้าที่ = น้อมนำประโยชน์เข้าไปให้แก่เขา
 ผลปรากฏ = กำจัดความอาฆาตแค้นเคืองให้ปราศไป
 ปทัสถาน (เหตุใกล้) = เห็นภาวะที่น่าเจริญของคนสัตว์ทั้งหลาย
- ๒) กรุณา = (ในสถานการณ์ที่คนอื่นตกทุกข์ได้เดือดร้อน)
 ลักษณะ = เป็นไปโดยอาการปลดเปลื้องทุกข์แก่คนสัตว์
 หน้าที่ = ไม่นิ่งดูตาย/ทนนิ่งอยู่ไม่ได้ต่อทุกข์ของคนสัตว์
 ผลปรากฏ = ไม่เบียดเบียน/อวิหิงสา
 ปทัสถาน (เหตุใกล้) = เห็นภาวะไร้ที่พึ่ง/สภาพน่าอนาถของคนสัตว์
 ทั้งหมด ที่ถูกทุกข์ครอบงำ
- ๓) มุทิตา = (ในสถานการณ์ที่คนอื่นมีสุขสำเร็จหรือทำอะไรก้าวไปด้วยดี)
 ลักษณะ = พลอยยินดี/ยินดีด้วย
 หน้าที่ = ไม่ริษยา/เป็นปฏิปักษ์ต่อความริษยา
 ผลปรากฏ = ขจัดความริษยา ความไม่ยินดีหรือความทนไม่ได้
 ต่อความสำเร็จของผู้อื่น
 ปทัสถาน (เหตุใกล้) = เห็นความสำเร็จ/สมบัติของคนสัตว์ทั้งหลาย
- ๔) อุเบกขา = (ในสถานการณ์รักษารธรรมตามความรับผิดชอบต่อกรรมที่ทำ)
 ลักษณะ = เป็นไปโดยอาการเป็นกลางแก่คนสัตว์ทั้งหลาย
 หน้าที่ = มองเห็นความเสมอภาคกันในสัตว์ทั้งหลาย
 ผลปรากฏ = ระงับความขัดเคืองเสียใจและความคล้อยตามยินดี
 ปทัสถาน (เหตุใกล้) = เห็นภาวะที่ทุกคนเป็นเจ้าของกรรมของตน
 ว่าสัตว์ทั้งหลายจักได้สุข พ้นทุกข์ไม่เสื่อมจากสมบัติ

ที่ได้ที่ถึงตามใจชอบได้อย่างไร^{๑๒๗}

เปรียบเทียบองค์ธรรมในพรหมวิหาร ๔ กับความรักของมารดาที่มีต่อบุตร ได้ดังนี้

๑) เมื่อลูกยังเล็กเป็นเด็กเขี้ยววัย แม่ เมตตา รักใคร่เอาใจใส่ ถนอมเลี้ยงให้

เจริญเติบโต

๒) เมื่อลูกเจ็บไข้เกิดมีทุกข์ภัย แม่ กรุณา ห่วงใยปกป้องรักษา หาทางบำบัดแก้ไข

๓) เมื่อลูกเจริญวัยเป็นหนุ่มสาวสวยสง่า แม่ มุทิตา พลอยปลาบปลื้มใจ หวังให้ลูก

งามสดใสอยู่นานเท่านั้น

๔) เมื่อลูกรับผิดชอบกิจการหน้าที่ของตนจนชววยอยู่ด้วยดี แม่ อุเบกขา มีใจนิ่งสงบ

เป็นกลาง วางเฉย คอยดู^{๑๒๘}

พรหมวิหารนี้ เป็นธรรมประจำใจอันประเสริฐหรือหลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ๔ ประการ ที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ ทำให้การดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนในทางที่ดี ซึ่งจะทำให้เป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป ไม่ยึดติดคิดเห็นแก่ตัว ประรณาคือต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ดังที่พระมหาเถรียงไกร บัณฑิตกล่าวถึงพรหมวิหาร ๔ ไว้ว่า “เป็นธรรมที่ประเสริฐ เป็นธรรมที่ทำให้มนุษย์กลายเป็นพรหม ซึ่งทุกคนต้องปฏิบัติตามพรหมวิหาร ๔ โดยเฉพาะข้อ ๔ สำหรับอุเบกขานั้นความจริงคือความเที่ยงธรรม”^{๑๒๙}

ครูในฐานะที่เป็นพ่อ-แม่คนที่สองของศิษย์ จำเป็นต้องมีพรหมวิหารธรรมในการที่จะแบ่งปันความรัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร ความชื่นชมยินดี และความเที่ยงธรรมต่อศิษย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

พรหมวิหาร ๔ ประการนี้ เป็นคุณธรรมเครื่องอยู่ของผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เป็นหัวหน้า ครู อาจารย์ ผู้นำคน ให้เป็นคนเที่ยงธรรม รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และให้รู้จักเห็นใจ

^{๑๒๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๕-๑๒๖.

^{๑๒๘} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๒๖-๑๒๗.

^{๑๒๙} พระมหาเถรียงไกร บัณฑิต, การเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตรกับการบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาทและพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๔๖, หน้า ๑๔๔.

รู้จักเข้าใจ เ็นคือน้อย หรือผู้ผู้ได้บังคับบัญชาให้ “รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา” ก็จะยังความนำ
เคารพนับถือ นำเลื่อมใส นำศรัทธา ให้เกิดแก่หมู่ชนทุกฝ่ายได้ตลอดไป

๓.๓.๒ โยนิโสมนสิการ

ศัพท์ว่า “โยนิโสมนสิการ” เป็นศัพท์วิชาการที่ใช้เฉพาะในพระพุทธศาสนา
เกิดจากการสมาสระหว่าง โยนิโส กับ มนสิการ

โยนิโส มาจาก โยนิ+โส (ปัจจัย) แปลว่า โดยเหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด^{๑๓๐}
อุบาย^{๑๓๑} วิธี ทาง^{๑๓๒}

ลง โส ปัจจัย ในอรรถการจำแนก^{๑๓๓} โดยการจำแนกโดยความรู้ โดยอุบาย
อันแยบคาย โดยอุบายอันถูกต้องทาง

มนสิการ มาจาก มนสิ+การ แปลว่า การตั้งไว้ในใจ การคำนึงถึง การใส่ใจ
การพิจารณา หมายความว่า การตั้งอารมณ์ให้แก่จิต หรือความใส่ใจในอารมณ์

มนสิ

มน + สฺมี

เป็น อี^{๑๓๔}

ลง สฺ อากม

หลังมโน คณะศัพท์^{๑๓๕}

การ

กร + ลง ณ

ปัจจัยหลังธาตุ^{๑๓๖}

มนสิกาโร

มนสิ + กาโร

ย่อบทหน้าที่ยกด้วย วิภัติเป็นต้น เข้ากับบทหลัง ชื่อว่า ตัปปุริสสมาส^{๑๓๗}

^{๑๓๐} “การณ” คูใน ที.ม.อ. (บาลี) ๒๕๔, ที.ม.อ. (ไทย) ๒/๑/๕๕๖, ม.อ.อ. (บาลี) ๑๘๑,
ม.อ.อ. (ไทย) ๓/๒/๓๖๒.

^{๑๓๑} “อุบาย” คูใน ที.ม.อ. (บาลี) ๒๕๔, ที.ม.อ. (ไทย) ๒/๑/๕๕๖, ที.ป.อ. (บาลี) ๑๗๘,
ที.ป.อ. (ไทย) ๓/๒/๑๖๔, ม.ม.อ. (บาลี) ๑/๘๐, ๘๘, ๙๐, ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/๑๗๓, ๑๘๗, ๑๙๑.

^{๑๓๒} “ปถ” คูใน ที.ม.อ. (บาลี) ๒๕๔, ที.ม.อ. (ไทย) ๒/๑/๕๕๖, ม.ม.อ. (บาลี) ๑/๘๐, ๘๘, ๙๐,
ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/๑๗๓, ๑๘๗, ๑๙๑.

^{๑๓๓} ด้วยสูตรว่า กจจ. ๓๙๗ / ๔๒๐ วิภาค ธา จ.

^{๑๓๔} ด้วยสูตรว่า กจจ. ๑๘๑ / ๕๕ มโนคณาทีโต สุนีนานมิตา.

^{๑๓๕} ด้วยสูตรว่า กจจ. ๑๘๔ / ๕๖ ส เสว วาคโม.

^{๑๓๖} ด้วยสูตรว่า กจจ. ๕๒๔ / ๕๖๑ ธาตุยา กมมาทิมหิ โน.

มนสิการ เป็น ๑ ใน สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ได้แก่ ผัสสะ เวทนา สัญญา เจตนา เอกกคตา ชีวิตินทรีย์ มนสิการ

เมื่อรวมความเข้าเป็นโยนิโสมนสิการ แปลว่า การกระทำไว้ในใจ โดยอุบาย อันแยบคาย^{๑๓๘} หรือ การพิจารณาโดยแยบคาย กล่าวคือ ความเป็นผู้ฉลาดในการคิด คิดอย่างถูกวิธี ถูกระบบ พิจารณา ไตร่ตรองสาวไปจนถึงสาเหตุหรือต้นตอของเรื่องที่กำลังคิด คือคิดถึงราก ถึงโคนนั่นเอง แล้วประมวลความคิดรอบด้านจนกระทั่งสรุปออกมาได้ว่า สิ่งนั้นควรหรือไม่ควร ดีหรือไม่ดี เป็นวิถีทางแห่งปัญญา เป็นธรรมสำหรับกั้นกรองแยกแยะข้อมูลหรือแหล่งข่าวหรือ ที่เรียก **“ปรโตโฆสะ”** อีกชั้นหนึ่ง กับทั้งเป็นป้อมเกิดแห่งความคิดชอบหรือ **“สัมมาทิฐิ”** ทำให้ มีเหตุผลและไม่มมงาย^{๑๓๙}

ในคัมภีร์พระไตรปิฎก มีคำที่ให้ความหมายเดียวกับ **“โยนิโสมนสิการ”** ปรากฏ อยู่มากมาย เช่น พิจารณาโดยแยบคาย มนสิการโดยแยบคาย มนสิการ อุบายวิธี ใส่ใจ ไคร่ครวญ ไตร่ตรอง กำเนิงถึง เป็นต้น และกลุ่มคำที่มีความหมายเดียวกับโยนิโสมนสิการเหล่านี้ จะเห็นถึงระดับของการนำโยนิโสมนสิการไปใช้ในความหมายต่างๆตามวัตถุประสงค์และ สถานการณ์ได้ ๒ ระดับ ดังต่อไปนี้

ระดับที่ ๑ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๑) หมายถึง การพิจารณาอย่างถูกต้อง เหมาะสม ก่อนบริโภคอาหาร เช่น พระพุทธองค์ได้เทศนาแก่พระอริยสาวก ให้พิจารณาโดยแยบคายในการฉันอาหาร ไม่ใช่เพื่อเล่น ไม่ใช่เพื่อมัวเมา ไม่ใช่เพื่อตกแต่ง แต่เพียงเพื่อความดำรงอยู่ของร่างกายเท่านั้น^{๑๔๐}

๒) หมายถึง การมนสิการ การไตร่ตรอง การคิด ให้รอบคอบ ก่อนกล่าววาจา เช่น ที่พระพุทธองค์ทรงย้ำให้มนสิการก่อนที่ตอบ^{๑๔๑} หรือ ให้ไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนกล่าว ตีเถียนหรือกล่าวสรรเสริญผู้อื่น^{๑๔๒}

^{๑๓๗} ค่ำยสูตรว่า กจฺจ. ๓๒๗ / ๓๕๑ อมาทโย ปรปเทภิ.

^{๑๓๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖, หน้า ๖๖๕-๖๗๐.

^{๑๓๙} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด**, (กรุงเทพมหานคร : วัดราชโอรสาราม), ๒๕๔๘.

^{๑๔๐} คูรายละเอียดที่ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔/๒๗.

๓) หมายถึง การไตร่ตรอง การคำนึงถึงในการเล่าเรียน เนื้อความแห่งธรรมอย่างถูกวิธี ถูกทาง ดังเช่นพุทธพจน์แสดงว่า “ภิกษุทั้งหลาย กุลบุตรบางพวกในธรรมวินัยนี้ ย่อมเล่าเรียนธรรม คือ สุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาถา อุทาน อิติวุตตกะ ชาดกอะ อัมภุตธรรม และเวทลละ พวกเขาเล่าเรียนธรรมนั้นแล้ว ย่อมไตร่ตรองเนื้อความแห่งธรรมเหล่านั้นด้วยปัญญา ธรรมเหล่านั้นจึงประจักษ์ชัดแก่พวกเขาผู้ไตร่ตรองเนื้อความด้วยปัญญา กุลบุตรเหล่านั้นเล่าเรียนธรรมมิใช่มุ่งจะข่มขู่ผู้อื่น และมีใม่มุ่งจะเปลื้องตนจากค่านินทาว่าร้าย ย่อมได้รับประโยชน์แห่งธรรมนั้น เหมือนที่เหล่ากุลบุตรเล่าเรียนธรรมได้รับ ธรรมเหล่านั้นที่พวกเขาเรียนดีแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขสิ้นกาลนาน”^{๑๔๓}

๔) หมายถึง การคำนึงถึงอย่างเข้าใจ ถูกทาง เพื่อการดำเนินชีวิตที่เป็นสุข เช่น ไม่ควรคำนึงถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้ว ไม่ควรหวังในสิ่งที่ยังมาไม่ถึง สิ่งที่ล่วงไปแล้วให้ละ สิ่งที่ยังมาไม่ถึงก็เป็นสิ่งที่มาไม่ถึงไม่ต้องนำมาคิดคำนึง^{๑๔๔} หรือ ในขณะที่ใกล้จะตายให้คิดคำนึงแต่ในแง่มุมที่ดี ในกุศลที่ได้ทำสำเร็จแล้ว ดังพุทธพจน์ที่ว่า “โภครพฺยํทั้งหลายเราได้บริโภคนแล้ว คนที่ควรเลี้ยงเราได้เลี้ยงแล้ว อันตรายทั้งหลายเราได้ข้ามพ้นแล้ว ทักษณที่มีผลสูงขึ้นไปเราได้ให้แล้ว และพลีกรรม ๕ อย่างเราได้ทำแล้ว”^{๑๔๕} ดังนี้จึงถือว่าเป็นผู้มีโยนิโสมนสิการ

ระดับที่ ๒ การเข้าถึงสังขารม

หมายถึง การพิจารณาอย่างสำรวม โดยการสำรวมในอินทรีย์ทั้ง ๕^{๑๔๖} ความตั้งใจมุ่งมั่น เพียรปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรม^{๑๔๗} การพิจารณาสาวหาตามเหตุปัจจัย ซึ่งเป็นเหตุให้

^{๑๔๑} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๕๓/๓๕๔ , มนสิการ ในที่นี้หมายถึงการพิจารณาไตร่ตรองแล้วทรงจำไว้ในใจ (ม.ม.อ. (บาลี) ๒/๓๕๘/๑๘๖).

^{๑๔๒} คุรายละเอียคใน อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๓๕/๑๑๓.

^{๑๔๓} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๓๘/๒๕๔.

^{๑๔๔} คุรายละเอียคใน ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๓๒/๓๑๕.

^{๑๔๕} คุรายละเอียคใน อง.จตุ. (ไทย) ๒๑/๖๑/๑๐๔.

^{๑๔๖} คุรายละเอียคใน ม.ม. (ไทย) ๑๒/ ๒๓ / ๒๒.

^{๑๔๗} คุรายละเอียคใน วิ.ม. (ไทย) ๔ /๓๕/ ๔๔.

เกิดปัญหา^{๑๔๘} การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี การใส่ใจ ใคร่ครวญ การพิจารณาโดยอุบายวิธีที่แยก
 คาย เช่น พิจารณาว่าไม่เที่ยงในสิ่งที่ไม่เที่ยง พิจารณาว่าเป็นทุกข์ในสิ่งที่เป็นทุกข์^{๑๔๙} และ
 พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายหรือใส่ใจลมหายใจเข้าออกด้วยความเพียร สัมปชัญญะ และ
 สติ^{๑๕๐} เป็นต้น

โยนิโสมนสิการที่ท่านผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการได้ให้ความหมายไว้ นั้น ท่านก็ได้
 นำข้อความจากคัมภีร์มาอธิบาย โดยท่านอธิบายตามที่คัมภีร์ชั้นอรรถกถาและฎีกาซึ่งได้ไขความไว้
 โดยวิธีแสดงไวพจน์ให้เห็นความหมายแยกดังต่อไปนี้

๑. อุบายมนสิการ^{๑๕๑} แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือ คิดอย่างมีวิธีหรือ
 คิดถูกวิธี หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้ากับแนวสัจจะ ทำให้หยั่งรู้ถึง
 สภาวะลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

๒. ปถมนสิการ^{๑๕๒} แปลว่า คิดเป็นทางหรือคิดถูกทาง คือ คิดได้ต่อเนื่อง
 เป็นลำดับ จัดลำดับได้หรือมีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็น
 ระเบียบตามแนวเหตุผลเป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสน ไม่ใช่ประเดี๋ยววกเวียนคิดพันเรื่องนี้ ที่นี้
 เดี่ยวเตลิดออกไปเรื่องนั้นที่โน้นหรือกระโดดไปกระโดดมา ต่อเป็นชิ้นเป็นอันไม่ได้ ทั้งนี้รวมถึง
 ความสามารถที่จะชักความนึกคิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกด้วย

๓. การณมนสิการ^{๑๕๓} แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผลหรือคิด
 อย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณา
 สืบสาวหาเหตุให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

^{๑๔๘} ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๗/๑๑.

^{๑๔๙} ดูรายละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๕/๑๐๕. การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี หมายถึง การ
 พิจารณาโดยอุบายวิธีที่แยกคาย เช่น พิจารณาว่าไม่เที่ยงในสิ่งที่ไม่เที่ยง พิจารณาว่าเป็นทุกข์ในสิ่งที่เป็นทุกข์
 (ที.ปา.อ. ๑๔๕/๗๕, ที.ปา.ฎีกา ๑๔๕/๗๕).

^{๑๕๐} ดูรายละเอียดใน ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๔๘/๑๕๐.

^{๑๕๑} ที.ม.อ. (บาลี) ๕๕, ๒๕๔, ๓๕๒, ที.ม.อ. (ไทย) ๒/๑/๑๓๕, ๕๕๖, ๒/๒/๓๑๘.

^{๑๕๒} ที.ม.อ. (บาลี) ๕๕, ๒๕๔, ๓๕๒, ที.ม.อ. (ไทย) ๒/๑/๑๓๕, ๕๕๖, ๒/๒/๓๑๘.

^{๑๕๓} ใช้ขยายความปถมนสิการ ดูใน ที.สี.อภิธรรมฎีกา (บาลี) ๔๘๑.

๔. อุปาทกมนสิการ^{๑๕๔} แปลว่า คิดให้เกิดผล คือ ใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย หมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลกรรม เช่น ปลุกเร้าให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหวาดกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง เป็นต้น

วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการนี้ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวว่า เป็นการนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติ โดยหลักการแล้ว มี ๒ แบบ คือ โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือกำจัดอวิชชาโดยตรง และโยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุ วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ สามารถแบ่งออกเป็น ๑๐ แบบใหญ่ๆ ดังนี้^{๑๕๕}

๑. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ การพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผล ให้รู้จักสถานะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไขด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา เรียกว่า วิธีคิดแบบอทัปปัจจยตา หรือคิดตามหลักปฏิจาสุมุปบาท

๒. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบหรือกระจายเนื้อหา เป็นการคิดที่มุ่งให้มองและให้รู้จักสิ่งทั้งหลายตามสถานะของมัน โดยการจำแนกองค์รวมของสิ่งต่างๆ ออกเป็นองค์ประกอบย่อย วิเคราะห์และจัดประเภทหมวดหมู่ขององค์ประกอบย่อยนั้นๆ

๓. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์หรือคิดแบบหยั่งรู้เท่าทันธรรมดา คือ มองอย่างรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย ซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้นๆ ตามธรรมดาของมันเอง วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์นี้แบ่งได้เป็น ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นที่หนึ่ง รู้เท่าทันและยอมรับความจริง เป็นขั้นวางใจต่อสิ่งทั้งหลายโดยสอดคล้องกับความจริงของธรรมชาติ เป็นท่าที่แห่งปัญญา ท่าที่แห่งความเป็นอิสระ ไม่ถูกมัดตัว และขั้นที่สอง แก้ไขและทำการไปตามเหตุปัจจัย เป็นขั้นปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายโดยสอดคล้องกับความจริงของธรรมชาติ เป็นการปฏิบัติด้วยปัญญา ด้วยการรู้เท่าทันเป็นอิสระ ไม่ถูกมัดตัว คือ เมื่อรู้อยู่แล้วว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัยขึ้นต่อเหตุปัจจัย เราต้องการให้มันเป็นอย่างไร ก็ศึกษาให้รู้เท่าทันเหตุปัจจัยทั้งหลายที่จะทำให้มันเป็นอย่างนั้นแล้วแก้ไข

^{๑๕๔} ที.ม.อ. (บาลี) ๔๐๗ , ที.ม.อ. (ไทย) ๒/๒/๓๔๒, ม.ม.อ. (บาลี) ๑/๓๑๒, ม.ม.อ. (ไทย) ๑/๑/๗๓๑, อภ.วิ.อ.(บาลี) ๓๐๓, อภ.วิ.อ. (ไทย) ๒/๒/๑๔๓.

^{๑๕๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖, หน้า ๖๗๖ - ๗๑๓.

๔. วิธีคิดแบบอริยสัจหรือคิดแบบแก้ปัญหาก็ปัญหา หรืออาจจะเรียกว่าเป็นวิธีแห่งความดับทุกข์ เป็นการคิดเริ่มต้นจากปัญหาหรือความทุกข์ที่ประสบ และทำความเข้าใจกับปัญหาให้ชัดเจน จากนั้นสืบค้นหาสาเหตุต่างๆ เพื่อเตรียมแก้ไข พร้อมกับกำหนดเป้าหมายที่แน่ชัด แล้วคิดหาวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา โดยสอดคล้องกับการที่จะบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ วิธีคิดแบบนี้จัดเป็นวิธีคิดแบบหลักอย่างหนึ่ง เพราะสามารถขยายให้ครอบคลุมวิธีคิดแบบอื่นๆ ได้ทั้งหมด ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า

“...ภิกษุณั้ย่อมมนสิการโดยแยกกาย (โยนิโสมนสิการ) ว่า ทุกข์คือดังนี้ ; ย่อมมนสิการโดยแยกกายว่า เหตุเกิดแห่งทุกข์คือดังนี้ ; ย่อมมนสิการโดยแยกกายว่า ความดับแห่งทุกข์คือดังนี้ ; ย่อมมนสิการโดยแยกกายว่า ข้อปฏิบัติที่ให้ถึงความดับทุกข์คือดังนี้ ; เมื่อเธอมนสิการโดยแยกกายอยู่อย่างนี้ สังโยชน์ ๓ อย่างคือ ตักกายทิฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาสย่อมถูกละเสียได้...”^{๑๕๖}

๕. วิธีคิดแบบอรรถสัมพันธ์ หรือคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย คือ พิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง ธรรม กับ อรรถ หรือ หลักการ กับ ความมุ่งหมาย เป็นความคิดที่มีความสำคัญมากในเมื่อจะลงมือปฏิบัติธรรมหรือทำการตามหลักการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมาย ไม่กลายเป็นการกระทำที่คลาดเคลื่อน เลื่อนลอย หรือมวงาย

๖. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก หรือพิจารณาให้เห็นครบทั้งอัสสาทะ อาทินวะ และนิสสรณะ เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริงตามที่สิ่งนั้นๆ เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้าน ทั้งด้านดีและด้านเสีย โดยวิธีการนี้เน้นย้ำ ๒ ประการ คือ การที่จะมองเห็นความเป็นจริงนี้ จะต้องมองเห็นทั้งด้านดีและด้านเสียหรือเห็นทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้นๆ เมื่อจะแก้ปัญหาหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งจะต้องเห็นทางออกและจุดหมายด้วย และรู้ว่าจุดหมายนั้นคืออะไร

๗. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม หรือการพิจารณาเกี่ยวกับปฏิเสวนาคือการใช้สอยหรือบริโภคในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับข้อต่อสิ่งทั้งหลาย โดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคการใช้สอย การซื้อหาหรือการครอบครอง โดยมุ่งให้เข้าใจหรือเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์กับชีวิตตนเองอย่างแท้จริง เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง ผู้อื่น รวมทั้งยังเกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามของกุศลธรรม เช่น ความมีสติ เป็นต้น

๘. วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม เป็นวิธีคิดในแนวสัจกัณหรือบรรเทาและขัดเกลาคตัณหา หลักการทั่วไปของวิธีคิดแบบนี้ มีอยู่ว่า ประสบการณ์คือสิ่งที่บุคคลได้ประสบ

^{๑๕๖} ตี.พ. ๑๓/๘๓-๘๘/๕๓-๕๕.

หรือได้รับรู้อย่างเดียวกัน อาจจะมองเห็นและคิดนึกปรุงแต่งไปคนละอย่าง ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของจิตใจ หรือแนวทางการความเคยชินต่างๆ

๕. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน หรือวิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ เป็นการคิดในแนวทางของความรู้ หรือคิดด้วยอำนาจปัญญา ซึ่งจะเป็นทั้งเรื่องที่เป็นปัจจุบัน เรื่องที่ตนผ่านมาในอดีต และเรื่องที่จะก้าวไปในอนาคต

๑๐. วิธีคิดแบบวิภาษวาท เป็นการพูดด้วยการคิดและแสดงความจริง โดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละแง่แต่ละด้านครอบคลุมทุกแง่มุม ทำให้ความคิดและการวินิจฉัยเรื่องราวต่างๆ ชัดเจน ตรงไปตรงมา ตามความเป็นจริง และเท่าความจริง จะไม่เกิดความสับสนในเรื่องต่างๆ

พระธรรมปิฎกกล่าวสรุปความเกี่ยวข้องกับระหว่างโยนิโสมนสิการกับปัญญาว่า วิธีคิดโยนิโสมนสิการทั้ง ๑๐ ลักษณะนี้ มีขั้นตอนการทำงานที่แบ่งออกได้เป็นสองช่วง คือช่วงรับรู้ อารมณ์ หรือประสบการณ์จากภายนอกและช่วงคิดค้น พิจารณาอารมณ์หรือเรื่องราวที่เก็บเข้ามา ภายในแล้ว วิธีคิดทั้ง ๑๐ ลักษณะนี้ ต่างก็อาศัยกันและกัน รับกันและสัมพันธ์กัน ดังนั้นวิธีการศึกษา เจริญสถานการณ์และแก้ปัญหาชีวิตจึงต้องบูรณาการความคิดเหล่านี้ รู้จักเลือกรูปแบบวิธีคิดมาผสมกลมกลืนกัน เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวปฏิบัติอย่างถูกต้องตรงกับความจริงในทางสายกลาง

สำหรับคนทั่วไป ผู้มีปัญหายังไม่แก้กล้า ยังต้องอาศัยการแนะนำชักจูงจากผู้อื่น การพัฒนาปัญญา นับว่าเริ่มต้นจาก องค์ประกอบภายนอก คือ ความมีกัลยาณมิตร (กัลยาณมิตรตถา) สำหรับให้เกิดศรัทธา คือ ความมั่นใจด้วยเหตุผลที่ได้พิจารณาเห็นจริงแล้วก่อน จากนั้น จึงก้าวมาถึงขั้น องค์ประกอบภายใน เริ่มแต่นำความเข้าใจตามแนวศรัทธาไปเป็นพื้นฐาน ในการใช้ความคิดอิสระ ด้วยโยนิโสมนสิการ ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ และทำให้ปัญญาเจริญยิ่งขึ้น จนกลายเป็นญาณทัสสนะ คือ การรู้การเห็นประจักษ์ในที่สุด

๓.๓.๓ สังคหัตถุธรรม

พระพุทธเจ้าตรัสถึง สังคหัตถุ ๔ ไว้ว่า

“...ภิกษุทั้งหลาย สังคหัตถุ ๔ ประการนี้ ๔ ประการเป็นไฉน คือ ทาน การให้ ๑ เภยวัชชะ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก ๑ อตถจริยา ความประพฤติประโยชน์ ๑ สมานัตตา ความเป็นผู้มีตนเสมอ ๑ ...ภิกษุทั้งหลาย สังคหัตถุ ๔ ประการนี้แล การให้ ๑ ความเป็นผู้มีวาจาน่ารัก ๑ ความประพฤติประโยชน์ในโลกนี้ ๑ ความเป็นผู้มีตนเสมอในธรรมนั้นๆ ตามสมควร ๑ ธรรมเหล่านั้นแล เป็นเครื่องสงเคราะห์โลก ประดุจสลักเพลาคบคุมรถที่แล่นไปอยู่ไว้ได้ ฉะนั้น ถ้าธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ไม่พึงมีไซ้ มารดาหรือบิดาไม่พึงได้ความนับถือ

หรือบูชาเพราะเหตุแห่งบุตร ก็เพราะเหตุที่บัณฑิตพิจารณาเห็นธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ฉะนั้น พวกเขายิ่งถือความเป็นใหญ่ และเป็นที่น่าสรรเสริญ...”^{๑๕๗}

ศัพท์ว่า “สังคหวัตถุ” มีรูปศัพท์ที่ประกอบด้วย **สงฺคห** แปลว่า การสงเคราะห์ **วัตถุ** แปลว่า สิ่งของ และ **ธมฺม** แปลว่า พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า^{๑๕๘} เมื่อรวมความแล้วเป็น **สังคหวัตถุธรรม** หมายถึง ธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน, ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน หมายถึง หลักการครองใจคน, หลักยึดเหนี่ยวใจกันไว้, วิธีทำให้คนรัก, หลักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและยึดเหนี่ยวใจคนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ และ ทำให้อยู่กันด้วยความรักความปรารถนาดีต่อกัน เหมือนลิ่มสลักรถที่ตรึงตัวรถไว้มิให้ชิ้นส่วนกระจัดไป ทำให้รถแล่นไปได้ตามที่ต้องการ **สังคหวัตถุ** มี ๔ ประการ คือ^{๑๕๙}

๑. **ทาน** การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน (แบ่งปันไปมา) ทานในที่นี้มี ๒ ประการก็คือ ทานที่ให้ เป็นบุญ และทานที่ให้ เป็นคุณ

๑.๑ ทานที่ให้ เป็นบุญ ได้แก่ การสร้างกุศล บำเพ็ญบุญทั้งหลาย เช่น ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น

๑.๒ ทานที่ให้ เป็นคุณ ได้แก่ การให้สิ่งของการให้ของจวัญ เป็นต้น

๒. **ปิยะวาจา** การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน จริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พูดดีต่อกัน (พูดจาจับใจ)

๓. **อิตถจริยา** ช่วยเหลือกัน (ช่วยกิจกันไป)

๔. **สมานัตตา** การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยประพฤติดัวให้มี ความเสมอต้นเสมอปลาย วางตัวดีต่อกัน (นิสัยเป็นกันเอง)

คุณธรรม ๔ ประการนี้ ถ้าหากมีอยู่ในผู้ใดย่อมทำให้ผู้นั้นน่ารักใคร่ น่าเคารพนับถือและน่าเคารพบูชา สามารถเป็นผู้นำปกครองคนได้ กล่าวคือ คนเราเมื่อมีจิตใจเอื้อเพื่อผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละ รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ทั้งด้วยสิ่งของและให้

^{๑๕๗} ๑. จตุกก.(ไทย) ๒๑/๓๒/๔๒.

^{๑๕๘} พระอรรถกถาจารย์ (ชวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัตถนิค, **พจนานุกรมบาลี-ไทย ฉบับนักศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๐, หน้า ๗๕๐, ๗๕๑.

^{๑๕๙} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ.๕ ราชบัณฑิต, **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด**, (กรุงเทพมหานคร : วัดราชโอรสาราม), ๒๕๔๘.

คำแนะนำสั่งสอน จะพูดจาสิ่งใดก็พูดจาแต่คำสุภาพอ่อนหวานสมานสามัคคี รู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ยึดเอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่แสดงอาการขึ้นลงตามกระแสโลก ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับคนทั่วไป ทำได้อย่างนี้ ย่อมจะทำให้คนอื่นนิยมนับถือ เชื่อถือด้วยคำที่พูดด้วยเหตุผล^{๑๖๐}

สังคหวัตถุธรรม ๔ เป็นหลักธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ซึ่งได้แก่ ทาน คือการให้ ทั้งทานที่ให้เป็นบุญ และทานที่ให้เป็นคุณ ปิยวาจา คือการพูดวาจาที่ไพเราะ ฟังแล้วเกิดความชื่นใจ อตถจริยา คือทำตนให้เป็นประโยชน์ แก่ผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคม สมานัตตตา คือวางตนให้เหมาะสมว่าตอนนี้เราอยู่ในฐานะใด หลักธรรม ๔ ประการนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจผู้คนในสังคมให้อยู่กันอย่างสันติสืบต่อไปนั่นเอง

๓.๓.๔ สัปปริสธรรม

คำว่า “สัปปริสธรรม” มีรูปศัพท์ประกอบด้วย สปุริส แปลว่า สัตบุรุษ ธรรม แปลว่า พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า^{๑๖๑} เมื่อรวมความหมายธรรมของสัตบุรุษแล้ว แปลว่า ธรรมที่เป็นที่อยู่ของสัตบุรุษ หรือคุณสมบัติของคนดี^{๑๖๒} สัปปริสธรรมมี ๗ ประการคือ

๑. ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ (ธัมมัญญตา) คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น ถกขรู้ว่หลักธรรมข้อนั้นๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่หลักการปกครองตามราชประเพณีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่จะต้องกระทำเหตุอันนี้ๆ หรือกระทำตามหลักการข้อนี้จึงจะให้เกิดผลที่ต้องการหรือบรรลุจุดหมายอันนั้นๆ เป็นต้น

๒. ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือรู้จักผล (อรรถัญญตา) คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ หรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่หลักธรรมหรือภายิตข้อนั้นๆ มีความหมายว่อย่างไร หลักนั้นๆ มีความมุ่งหมาย

^{๑๖๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมนุญชิวิต, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๑, หน้า ๒๑.

^{๑๖๑} พระอุครคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัตนิก, พจนานุกรมบาลี - ไทย ฉบับนักศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๐, หน้า ๔๕๑, ๗๕๐.

^{๑๖๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสื่อตะวันจำกัด), ๒๕๔๕, หน้า ๒๑๐.

อย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้าง ดังนี้ เป็นต้น

๓. ความรู้จักตน (อัตตัญญา) คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสมและรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

๔. ความรู้จักประมาณ (มัตตัญญา) คือ ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่าย โภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น

๕. ความรู้จักกาล (กาลัญญา) คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่ควรหรือจะต้องใช้ในการประกอบกิจ ทำหน้าที่การงาน หรือ ปฏิบัติการต่างๆ เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น

๖. ความรู้จักบริษัท (ปริสสัญญา) คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้นๆว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

๗. ความรู้จักบุคคล (บุคคลัญญา หรือ บุคคลปโรปรัญญา) คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอักษายศ ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่คบ จะใช้ จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร^{๑๖๓} เป็นต้น

นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังทรงสอนให้ทุกคนมีเหตุผล ซึ่งพระองค์ทรงตรัสใน เกสปุตตสูตร เรื่อง ศรัทธา ความเชื่อ ๑๐ ประการ คือ

๑. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการฟังตามกันมา (มา อนุสฺสเวน)
๒. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการถือสืบๆ กันมา (มา ปรมุปราย)
๓. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการเล่าลือ (มา อิติกราย)
๔. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการอ้างตำรา หรือคัมภีร์ (มา ปิฎกสมุปทานน)
๕. อย่าปลงใจเชื่อเพราะตรรกะ (มา ตกุกเหตุ)
๖. อย่าปลงใจเชื่อเพราะการอนุমান (มา นยเหตุ)
๗. อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรงตามแนวเหตุผล (มา อาการปริวิตุกเกน)

^{๑๖๓}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๙/๔๐๐., พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖, หน้า ๒๑๐-๒๑๕.

๘. อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว (มา ทิฏฐินิหุณานกขนุติยา)
 ๙. อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณ์ที่น่าจะเป็นไปได้ (มา ภพพुरुปตยา)
 ๑๐. อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา (มา สมโณ โน
 ครูติ)^{๑๖๔}

จะเห็นได้ว่าคำสอนของพระพุทธเจ้าทรงเน้นใช้เหตุและผลตามหลักวิทยาศาสตร์ เป็นแนวทางการสอนทั้งสิ้น เพราะพระองค์สอนไม่ให้นักคิดเชื่อถือสิ่งต่างๆ โดยไม่พิจารณาหาเหตุผล และสอนให้ทุกคนรู้จักใช้สติปัญญาไตร่ตรอง ทดสอบและพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆ ด้วยตนเอง ก่อนที่จะเชื่อถือและนำไปปฏิบัติ

เมื่อพิจารณาหลักสัปติสธรรม ๗ ประการอย่างละเอียด พบว่า หลักธรรม คำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นธรรมนิยม ไม่ขัดแย้งกับศาสตร์ใดๆ สามารถประยุกต์เข้ากับ ศาสตร์ต่างๆ ได้อย่างกลมกลืน ดังนั้นหากผู้บริหาร ครู อาจารย์ ฯลฯ จะนำหลักสัปติสธรรม เข้ามาประกอบหรือบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ ถือว่าเป็นแนวทางของการเข้าสู่มิติของการ จัดการที่ยั่งยืน มีความมั่นคง และสร้างความเป็นธรรมต่อบุคคล หรือสังคมที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยัง สามารถสร้างประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อการบริหารงานอย่างยั่งยืนและมั่นคง รวมทั้งจะเป็น หลักการของนักบริหาร ผู้นำ ครู อาจารย์ ในการบริหารจัดการอย่างมีระบบ โดยที่ยังมีคุณธรรม มาประกอบในการบริหารจัดการด้วย

สรุปหลักธรรมทั้งหมดที่กล่าวมานี้ บุคคลที่จะเป็นคนดี นำเคารพนับถือ นำเลื่อมใส ต้องอาศัยหลักธรรมประจำใจเป็นคุณสมบัติเบื้องต้น มิใช่อาศัยลาภ ยศ สรรเสริญ เงินทอง เป็นสมบัติ ถ้าบุคคลขาดคุณธรรมประจำใจแล้วก็จะเป็นคนดีไม่ได้ คุณธรรมที่กล่าวมา ทั้งหมดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ อันเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ผู้ที่ปรารถนาความเจริญก้าวหน้าในชีวิตส่วนตัวและส่วนรวมจึงควรนำไปประพฤติปฏิบัติตามเพื่อนำ สังกมไปสู่ความสามัคคีและสงบสุขสืบไป

๓.๔ ครู - อาจารย์ ในฐานะกัลยาณมิตรของศิษย์

๓.๔.๑ ความหมายของครู-อาจารย์

คำว่า “ครู” นั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายไว้ว่า “ครู” หมายถึง ผู้สั่งสอนศิษย์ ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ โดยมีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤต “คุรุ” และภาษาบาลี “ครุ, คุรุ” ซึ่งหมายถึง นัก ส่วนคำว่า “อาจารย์” หมายถึง

^{๑๖๔} อ.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๖๖/๒๕๓.

ผู้สั่งสอนวิชาความรู้ หรือเป็นคำที่ใช้เรียกหน้าชื่อบุคคลเพื่อแสดงความยกย่องว่ามีความรู้ในทางใดทางหนึ่ง มาจากภาษาบาลี สันสกฤตว่า “อาจารย์” ซึ่ง จริย หมายถึง ความประพฤติหรือกิจวัตรที่ควรประพฤติ^{๑๖๕}

มงคลดิลกทีปนี ให้ความหมายของครูไว้ว่า คำว่า “ครู” หมายถึง เป็นผู้ที่ควรแก่ความเคารพมีมารดาบิดา เป็นต้น และบุคคลผู้มีคุณธรรมและความรู้หนักแน่นดั่งจักริน^{๑๖๖}

พุทธทาสภิกขุ กล่าวถึงครูว่า คำว่า “ครู” เป็นคำที่สูงมาก เป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาน แล้วนำไปเกิดทางวิญญานไปสู่คุณธรรมเบื้องสูง เป็นเรื่องทางจิตใจโดยเฉพาะ มิได้หมายถึงเรื่องวัตถุ คำว่า “วิญญาน” ในที่นี้หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดนั่นเอง^{๑๖๗}

ปัญญานันทภิกขุ ได้ให้ความหมายของครูไว้ว่า “ครู” หมายถึง ผู้กุมความเป็นความตายของชาติไว้ในมือ ทั้งเป็นผู้คุมชะตาของบ้านเมืองและของโลกไว้ในมือด้วย เพราะฉะนั้นครู จึงได้ชื่อว่าเป็นพระ ซึ่งหมายถึง ผู้ประเสริฐ^{๑๖๘}

อัมไพ สุจริตกุล กล่าวว่า คำว่า “ครู” “ปุครู” “ตุครู” และ “ครูบา” ในสมัยโบราณ หมายถึง พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่สอนกุลบุตรทุกระดับอายุ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น สอนทั้งด้านอักษรวิธี ทั้งภาษาไทย และภาษาบาลี สอนให้เป็นคนดีมีวิชาชีพ ตลอดจนความรู้ทางพระพุทธศาสนา แม้เมื่อศิษย์มีอายุครบบวชแล้ว ก็ยังคงศึกษาในวัดหรือสำนักนั้นๆ ต่อไปจนมีความรู้ความชำนาญ สามารถถ่ายทอดวิชาที่ได้รับการสั่งสอนฝึกฝนจากครูบาของตนให้แก่ศิษย์รุ่นหลังของสำนักต่อไป หรืออาจลาไปแสวงหาความรู้ความชำนาญต่อจากพระสงฆ์ ครูบา หรือตุครู

^{๑๖๕} พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด), ๒๕๔๒.

^{๑๖๖} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๕๘๘/๕๗.

^{๑๖๗} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาและการรับปริญญาในพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมมูชา), ๒๕๒๗, หน้า ๘๒.

^{๑๖๘} ปัญญานันทภิกขุ, วิญญานของความเป็นครู, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา), ๒๕๒๑, หน้า ๕.

ณ สำนักอื่นๆ เมื่อเชี่ยวชาญแล้วก็กลับมาช่วยสอนในสำนักเดิมของตน จนเป็นครูบาสี่ทอดต่อไป^{๑๖๕}

ยนต์ ชุ่มจิต ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่าครูไว้ว่า ทุกคนเกิดมาต้องมีครู และทุกคนต้องเป็นครู ครูคนแรกของทุกคน คือ บิดา มารดา ในกรณีที่บุคคลใดเกิดมาแล้วไม่พบหน้า บิดา มารดา ก็ให้ถือว่าผู้อุปการะเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดนั้นเป็นครูคนแรกของตน ส่วนคำกล่าวที่ว่า ทุกคนต้องเป็นครูนั้น เพราะทุกคนสามารถสอนตนเองได้ทุกขณะที่มีสติสัมปชัญญะ เช่น เตือนให้ระมัดระวังขณะเดินทางไปทำงานหรือไปศึกษาเล่าเรียน เตือนตนเองให้รู้จักประหยัดในการใช้จ่ายเงิน หรือการให้คำแนะนำบุคคลอื่นในการกระทำบางสิ่งบางอย่าง เป็นต้น เนื่องจากครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนและการพัฒนาชาติบ้านเมืองอย่างยิ่ง ดังนั้น จึงตั้งสมญานามให้ครูในลักษณะต่างๆ มากมาย เช่น

ครู คือ นักปฏิบัติในสนามรบทางการศึกษา

ครู คือ ผู้ใช้อาวุธลับของชาติ

ครู คือ ทหารเอกของชาติ

ครู คือ แม่พิมพ์ชาติ

ครู คือ กระจกเงาของศิษย์

ครู คือ ดวงประทีปส่องทาง

ครู คือ ผู้สร้างโลก

ครู คือ ผู้กุมความเป็นความตายของชาติไว้ในมือ

ครู คือ ปุชนิยบุคคล

ครู คือ วิศวกรสังคม^{๑๖๖}

พันเอก ปิ่น มุกกันต์ ให้ความหมายของ “ครู” ไว้ในหนังสือ “มงคลชีวิต” ว่า คำว่า “ครู” หรือ “ครุ” นี้ ซึ่งแผลงไปเป็น “คารวะ” แต่เดิมแปลว่า หนัก ก็จริง แต่ความหมายไม่ค่อยสู้ดีนัก ถ้าจะแปลให้ตรงความหมายจะต้องแปลว่า “ตระหนัก” เพราะคำว่า “หนัก” เฉยๆ มันชวนให้โยนทิ้ง ส่วนคำว่า “ตระหนัก” หมายถึง การเอาใจจดจ่อหรือใส่ใจจดจ่อหรือใส่ใจชวน

^{๑๖๕} อ่ำไพ สุจริตกุล, ความคิดและภูมิปัญญาไทย : ด้านการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๓๔, หน้า ๔๗-๔๘.

^{๑๖๖} ยนต์ ชุ่มจิต, ความเป็นครู, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์), ๒๕๕๐, หน้า ๓.

ให้เดินเข้าหา ชวนให้รับไว้...ความตระหนักรู้ ซึ่งเป็นความหมายของ “การวะ” นั้น หมายถึงตระหนักในความดีอันมีอยู่ในตัวคนอื่นและในสิ่งอื่น คุณความดีที่มีอยู่ในตัวคนใดหรือในสิ่งใดก็ตาม ถ้าเราไปใส่ใจ สนใจ ปลงใจในคนนั้นสิ่งนั้น เรียกว่า ตระหนักในความดี ความตระหนักในความดีนี้แหละที่เป็นเนื้อแท้ของการวธรรมหรือความเคารพ^{๑๗๑}

นอกจากนี้ กวี อิศริวรรธ อธิบายความหมายและที่มาของคำว่า “อาจารย์” สรุปความว่า ชาวอินเดียเรียกหัวหน้านักบวชในศาสนาพราหมณ์ว่า “อาจารย์” คำว่า “อาจารย์” หมายถึงผู้ที่สามารถจัดทำคำสอนให้ผู้ประสงค์จะบรรพชาหรือสามารถท่องจำพระสูตรพระคาถา หรือสามารถจัดพิธีกรรมในพระอุโบสถได้ ส่วนในญี่ปุ่นจะเรียกพระสงฆ์ระดับพระเถระผู้ใหญ่ว่า “อาจารย์”^{๑๗๒}

ความหมายของอาจารย์ในทางพระพุทธศาสนานั้นได้จำแนกอาจารย์ออกเป็น ๕ ประเภท ดังต่อไปนี้ คือ

๑. บรรพชาจารย์ หมายถึง อาจารย์ในบรรพชา คือ ท่านผู้ทำหน้าที่ให้สิกขาบทในการบรรพชา (บวชเณร)
๒. อุปสัมปทาจารย์ หมายถึง อาจารย์ในอุปสมบท คือ ท่านผู้สวดกรรมวาจาในอุปสมบทกรรม
๓. นิสถยาจารย์ หมายถึง อาจารย์ผู้ให้นิตย คือ ท่านที่ตนไปขอถือนิตยในอันตเวสิก คือ ขอมตนเป็นศิษย์ในปกครอง
๔. อุเทศจารย์หรือธรรมจารย์ หมายถึง อาจารย์ผู้ให้อุเทศหรือสอนธรรม คือ ท่านที่สั่งสอนให้วิชาความรู้ โดยหลักวิชาที่ดี เป็นที่ปรึกษาอันคว่ำก็ดี
๕. โอวาทาจารย์ หมายถึง อาจารย์ผู้ให้อิวาท คือ ท่านที่ทำหน้าที่อบรมตัดเดือนแนะนำเป็นครั้งคราว^{๑๗๓}

^{๑๗๑} ปิ่น มุกกันต์, พันเอก, มงคลชีวิต ภาคที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : คลังวิทยา), ๒๕๒๔, หน้า ๔๖-๔๗, ๔๘-๕๐.

^{๑๗๒} กวี อิศริวรรธ, อาจารย์คือใคร มาจากไหน, คุรุปริทัศน์, ๒๕๒๘, หน้า ๕๖-๕๘.

^{๑๗๓} ยนต์ ชุ่มจิต, ความเป็นครู, (พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์), ๒๕๕๐, หน้า ๘-๙.

ผู้ที่ชื่อว่าอาจารย์ทั้งหลายดังกล่าวมา ทั้งที่เป็นอาจารย์ผู้ให้การศึกษา ผู้สวดกรรมวาจา ผู้สอนธรรม และผู้ให้นิสัย เหล่านี้ชื่อว่าเป็นครูผู้ให้คำชี้แนะ พรา้สอนแนวทางที่สั่งมาให้แก่ศิษย์ทุกคน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความปรารถนาดี หวังให้ศิษย์มีความเจริญก้าวหน้าในการประพฤติปฏิบัติธรรมสืบไป

ความหมายของคำที่เกี่ยวกับ ครู-อาจารย์

คำที่มีความหมายคล้ายกับ ครู-อาจารย์ มีหลายคำ เช่น

๑. **อุปัชฌาย์** - หมายถึง ผู้สอนวิชาชีพ แต่ในปัจจุบันนี้ หมายถึง พระเถระ ผู้ใหญ่ ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บวชกุลบุตรในพระพุทธศาสนา
๒. **ทิสปาโมกข์** - หมายถึง อาจารย์ที่มีความรู้และชื่อเสียงโด่งดัง ในสมัยโบราณ ผู้มีอันจะกินจะต้องส่งบุตรหลานของตน ไปสู่สำนัก ทิสปาโมกข์ เพื่อให้เรียนวิชาที่เป็นอาชีพ หรือ วิชาชั้นสูงใน สาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อกลับไปปรับหน้าที่ทำการทำงานที่สำคัญ ๆ
๓. **บูรพาจารย์** หรือ **บูรพาจารย์** คือ อาจารย์เบื้องต้น หมายถึง บิดา มารดา ซึ่งถือว่าเป็นครูคนแรกของบุตร ธิดา
๔. **ปรมาจารย์** คือ อาจารย์ผู้เป็นเอกหรือยอดเยี่ยมในทางวิชาใดวิชาหนึ่ง
๕. **ปาจารย์** คือ อาจารย์ของอาจารย์
๖. **ผู้ช่วยศาสตราจารย์** ใช้อักษรย่อว่า “ผศ.” เป็นตำแหน่งทางวิชาการสำหรับผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาที่สอนสูงกว่าอาจารย์ แต่ต่ำกว่าตำแหน่ง รองศาสตราจารย์และศาสตราจารย์
๗. **รองศาสตราจารย์** ใช้อักษรย่อว่า “รศ.” เป็นตำแหน่งทางวิชาการสำหรับผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาที่สอนสูงกว่าตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แต่ต่ำกว่าตำแหน่งศาสตราจารย์
๘. **ศาสตราจารย์** ใช้อักษรย่อว่า “ศ.” เป็นตำแหน่งทางวิชาการสำหรับผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความรู้ความชำนาญในสาขาวิชาที่สอนสูงกว่าตำแหน่งรองศาสตราจารย์ และถือว่าเป็นตำแหน่งสูงสุดทางวิชาการ^{๑๗๔}

ความหมายของครูดามรูปแบบนั้นจะเห็นได้จากกฎหมายบางฉบับ เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. ๒๕๔๗ กำหนดรูปแบบของครูโดยเรียกว่า “ข้าราชการครู” ซึ่งมี ๓ กลุ่ม^{๑๗๕} ได้แก่

^{๑๗๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

๑. กลุ่มที่ทำหน้าที่เป็นผู้สอนในหน่วยงานการศึกษา
 ๒. กลุ่มที่มีหน้าที่บริหารและให้การศึกษานในหน่วยงานทางการศึกษา
 ๓. กลุ่มที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษานที่ไม่สังกัดโรงเรียน วิทยาลัย หรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของกระทรวงศึกษาธิการ เฉพาะกลุ่มที่ ๑ ซึ่งทำหน้าที่สอนเป็นหลัก มีการแบ่งตำแหน่งเป็นระดับต่างๆ จากล่างไปสูง คือ

- ครู ๑
- ครู ๒
- อาจารย์ ๑
- อาจารย์ ๒
- อาจารย์ ๓
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์
- รองศาสตราจารย์
- ศาสตราจารย์

บางตำแหน่งก็กำหนดให้มีได้เฉพาะในบางหน่วยงาน คือ ตั้งแต่ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถึงศาสตราจารย์ จะมีได้เฉพาะหน่วยงานที่มีการสอนถึงระดับปริญญาตรีเท่านั้น จากความหมายของครูอาจารย์ข้างต้น จะเห็นว่า ครูอาจารย์ต้องเป็นคนที่มีทั้งความรู้และความประพฤติที่ดี ประกอบด้วยความเมตตากรุณาต่อศิษย์ คงไม่เกินความจริงที่จะกล่าวว่า ครูอาจารย์เป็นบุคคล “ไตรภาคี” คือ มาจากองค์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) ความรู้ดี ๒) ความประพฤติดี ๓) มีคุณธรรม (เมตตากรุณา) ถ้าหากขาดองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งจะไม่สามารถเป็นครูที่ดีได้ องค์ประกอบ ๓ ประการนี้ เป็นหลักความจริงที่น่าพิจารณาอย่างยิ่งสำหรับผู้มีหน้าที่เป็นครูอาจารย์ เพราะผู้ที่มีองค์ประกอบทั้งสามนี้ และพัฒนาถึงขั้นสูงสุด จะอยู่ในฐานะเป็นยอดครู หรือ บรมครู เช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงได้รับการขนานพระนามว่า “บรมครู” เพราะพระองค์ทรงมีองค์ประกอบ ๓ ประการนี้ที่พัฒนาถึงขั้นสูงสุดแล้ว คือ ทรงมี พุทธคุณ ๓ ประการ คือ

- ๑) พระปัญญาคุณ (ความรู้)
- ๒) พระวิสุทธิคุณ (ความบริสุทธิ์, ความประพฤติดี)
- ๓) พระกรุณาคุณ (ความสงสาร, ทนไม่ได้ที่จะไม่ช่วยเหลือคนอื่น)

^{๑๗๕} สุตผล ด้วยตั้งใจ และคนอื่นๆ, พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ SCIENCE CENTER), ๒๕๔๗.

๓.๔.๒ ความสำคัญของครู - อาจารย์

คำว่า “ครู” ในทัศนะของพระพุทธศาสนา ถือว่ามีความสำคัญอย่างมาก เพราะอยู่ในฐานะเป็นกัลยาณมิตร^{๑๖๖} ของศิษย์ ซึ่งเป็นบุคคลที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะทำหน้าที่ในการสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกทาง หรือเป็นตัวอย่างให้คนอื่นดำเนินไปในมรรคแห่งการฝึกฝนอบรมที่ถูกต้อง^{๑๖๗}

ความสำคัญของครู นอกจากมีความรัก ความศรัทธาในอาชีพครูแล้ว ครูจะต้องมีความรักเด็ก มีความวิริยะ อุตสาหะ ตั้งใจอบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ เป็นคนดี มีคุณธรรม และจริยธรรม สามารถออกไปประกอบอาชีพที่สุจริต โดยไม่สร้างปัญหาแก่ชุมชนและสังคมทั่วไป

อาชีพทุกอาชีพย่อมมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมด้วยกันทั้งนั้น เป็นการยากที่จะบ่งบอกว่า อาชีพใดสำคัญกว่าอาชีพใด แต่ในที่นี้เราจะพิจารณาเฉพาะอาชีพครูว่า มีความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติเพียงใด จึงขออัญเชิญพระราชาโฆวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จ การศึกษาจากวิทยาลัยครู ณ อาคารใหม่สวนอัมพร วันพุธที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ ความตอนหนึ่งว่า

“.....อาชีพครูถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง เพราะครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ให้เจริญมั่นคง และก่อนที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญได้ นั้น จะต้องพัฒนาคน ซึ่งได้แก่เยาวชนของชาติเสียก่อน เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าสมบูรณ์ทุกด้าน จึง สามารถช่วยกันสร้างความเจริญให้แก่ชาติต่อไปได้.....”

จากพระราชาโฆวาทของสมเด็จพระเทพฯ ตามที่ได้อัญเชิญมากล่าวไว้ข้างต้น เป็นเครื่องยืนยันให้เห็นถึงความสำคัญของครูที่มีต่อความเจริญของบุคคล และชาติบ้านเมือง เป็นอย่างยิ่ง ชาติบ้านเมืองจะเจริญได้เพราะประชาชนในชาติได้รับการศึกษาที่ดี และมีครูที่มีคุณภาพ

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูตอนหนึ่งไว้ว่า

“ครู” เป็นผู้ทำหน้าที่อันประเสริฐสุด เป็นผู้นำทางวิญญาณของสัตว์โลกไปสู่จุดหมายปลายทางที่พึงปรารถนา ครูเป็นสถาบันใหญ่ที่ครองโลก คุ้มครองโลกเช่นเดียวกับศาสนา ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้เปิดประตูให้สัตว์ออกจากคอกแห่งอวิชชา (ความไม่รู้

^{๑๖๖} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๕๘๕/๕๗, ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๒๕/๑๕๔, ส.ม. (ไทย) ๑๕/๒/๓.

^{๑๖๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖, หน้า ๖๒๒-๖๒๓.

ความหลงผิด) ครูเป็นปูชนียบุคคล เป็นเจ้าหนี้ที่ยิ่งใหญ่ ครูเป็นที่เคารพ สักการะของมนุษย์ เป็นผู้
 ปันโลกให้งดงาม ให้ความสุข และให้มีค่า...^{๑๗๘}

พระราชวรมุณี (ประยูร ชมฺมุจិតโต) กล่าวถึงความสำคัญของครูไว้ว่า คำว่า “ครู”
 นั้น มีความสำคัญอย่างมาก เพราะครูเป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้บอกทางเดินให้แก่นักเรียน และเป็น
 แบบอย่างที่ดี นอกจากนี้ครูคนแรกของเรา คือ พ่อแม่ ซึ่งเป็นบูรพาจารย์ ถ้าในโลกนี้ไม่มีครูคนนี้
 คนเราไม่มีทางอยู่รอดได้^{๑๗๙} ครูไม่ใช่เพียงแต่สอนหนังสือเท่านั้น แต่ยังสอนจริยธรรมให้ศิษย์เป็น
 คนดี ซึ่งเป็นภาระหนัก ฉะนั้น ครูจึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะอนาคตของชาติอยู่ในมือครู
 งานของครู คือ การปั้นคนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ดังนั้น เราได้ฝากความหวังเกี่ยวกับอนาคตของ
 ชาติไว้ในมือครู^{๑๘๐}

ในอดีตครูมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมมาก แต่ในปัจจุบันความสำคัญของครู
 เปลี่ยนไป มีสาเหตุหลายประการที่ทำให้ความสำคัญของครูในอดีตกับครูในปัจจุบัน แตกต่างกัน
 เช่น

๑. จำนวนครู

ในอดีต จำนวนครูมีน้อย คนที่จะมาเป็นครูได้นั้นจะต้องมีการคัดเลือกผู้ที่มี
 สติปัญญาดี และมีนิสัยเหมาะสมที่จะเป็นครู สามารถประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง แก่
 ลูกศิษย์ได้ ดังนั้น ความสำคัญของครูจึงมีมาก

ในปัจจุบัน การศึกษาขยายตัวอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่ม จำนวน
 ครูให้มากขึ้น และมีคนเป็นจำนวนมากที่มีได้ศรัทธาที่จะเป็นครู แต่จำเป็นต้อง ประกอบอาชีพนี้
 เพียงเพื่อให้มีโอกาสได้งานทำ จึงทำให้ครูบางคนมีพฤติกรรมที่ ไม่เหมาะสมกับการเป็นครู ไม่มี
 ศรัทธาในวิชาชีพที่ทำอยู่

๒. หลักสูตรการสอน

ในอดีต “ตัวครู” คือ “หลักสูตร” ครูมีความสามารถในเรื่องใด หรือมีวิธีการ สอน

^{๑๗๘} พุทธศาสนิกชน, การศึกษาคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา), ๒๕๒๑,
 หน้า ๑๑๐-๑๑๑.

^{๑๗๙} พระราชวรมุณี (ประยูร ชมฺมุจិតโต), ขอบฟ้าแห่งความรู้, (กรุงเทพมหานคร :
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๐, หน้า ๓๖-๓๗.

^{๑๘๐} พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ชมฺมุจិតโต), ครูที่ดีต้องมีธรรมะ, (กรุงเทพมหานคร :
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๐, หน้า ๒.

อย่างไรก็สอนกันไปเช่นนั้น ครูมีความสำคัญมากในการที่จะดูแลปรับปรุงพฤติกรรม ของเด็ก

ในปัจจุบัน หลักสูตรการเรียนการสอนในระดับต่าง ๆ มีมาก และแต่ละ สาขาวิชา ก็จะมีครูเฉพาะสาขาวิชาทำการสอนในวิชานั้น ๆ อยู่ นักเรียนจะมีโอกาสได้ เรียนกับครูหลาย ๆ คน ทำให้ความผูกพันระหว่างครูกับนักเรียนลดน้อยลง นักเรียนจะ ไม่ค่อยเห็นคุณค่าความสำคัญของ ครูเท่าใดนัก

๓. จำนวนนักเรียน

ในอดีต จำนวนประชากรมีน้อยกว่าปัจจุบันมาก ผู้ที่สนใจจะเรียนหนังสือก็มี จำนวนไม่มาก ครูผู้สอนแต่ละคนสามารถดูแลอบรมนักเรียนได้อย่างทั่วถึง มีความ ผูกพันซึ่งกัน และกัน

ในปัจจุบัน จำนวนนักเรียนในแต่ละระดับ แต่ละห้องมีมากขึ้น ครูบางคน ต้อง สอนนักเรียนหลายห้อง เมื่อสอนหมดชั่วโมงหนึ่งก็ต้องรีบไปสอนต่ออีกห้องต่อไป ทำให้ความ ผูกพันใกล้ชิดกันระหว่างครูกับลูกศิษย์ลดน้อยลงตามลำดับ

๔. อนาคตของศิษย์

ในอดีต คนที่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนเกือบทุกคนจะได้มีงานทำ

ในปัจจุบัน คนที่เรียนหนังสือมีมากขึ้น เมื่อเรียนสำเร็จแล้วต้องแย่งกันหา งานทำ แต่งานมีจำนวนน้อย เพราะฉะนั้น คนที่เรียนสำเร็จแล้วไม่มีงานทำจะมีมากและ เป็นพวกที่ไม่เห็น ความสำคัญของครูเท่าไรนัก

๕. ความรู้สึกของศิษย์และผู้ปกครอง

ในอดีต ลูกศิษย์เรียนจบมีงานทำดี ๆ ทั้งลูกศิษย์และผู้ปกครองมักจะ นึกถึงบุญคุณครูที่เกี่ยวข้องและสั่งสอนมา

ในปัจจุบัน ลูกศิษย์มักจะไม่นึกถึงบุญคุณครูเท่าไรนัก เพราะครูไม่ได้ ใกล้ชิด สั่งสอนอบรมลูกศิษย์เช่นครูในอดีต

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ความสำคัญของครูในอดีตและปัจจุบันมีความแตกต่าง กัน ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงความสำคัญของครูมิได้ลดน้อยลงไปเลย ครูยังคงมีบทบาทและ ความสำคัญอยู่เสมอ เพียงแต่คนบางกลุ่มมิได้เห็นว่าการศึกษามีความสำคัญต่อตนเช่นเดียวกับลูกศิษย์ ในสมัยก่อน

ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาสังคม สามารถกระทำได้หลายวิธี ดังนี้

๑. การให้การศึกษาและความรู้แก่ประชาชนทั่วไป
๒. เป็นผู้นำหรือริเริ่ม โดยเร่งเร้าให้ประชาชนตื่นตัวในเรื่องการปรับปรุงความ เป็นอยู่ในสังคม

๓. เป็นผู้ปรับปรุงส่งเสริมโดยใช้ความรู้ความสามารถที่มีเฉพาะตัวส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในงานที่ทำ

๔. เป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชน

๕. เป็นผู้สร้างความตื่นตัวโดยประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ

๖. เป็นผู้อำนวยความสะดวกและประสานงาน

ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาการเมืองการปกครอง

โดยครูต้องช่วยพัฒนาการเมืองการปกครองโดยมีวิธีการต่างๆ ดังนี้

๑. ให้ความรู้แก่เยาวชนและบุคคลทั่วไปเรื่องระบบการปกครองประเทศ

๒. ฝึกให้เยาวชนในสถานศึกษานำรูปแบบการปกครองบางอย่างมาใช้ในสถานศึกษา

๓. ครูเป็นตัวแทนรัฐในการเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

๔. สร้างค่านิยมในระบบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน

๕. แนะนำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่เห็นแก่อำมิสสินจ้างรางวัล

ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

โดยครูสามารถช่วยชาติบ้านเมืองพัฒนาเศรษฐกิจได้ ดังนี้

๑. สอนนักเรียนที่ตัวครูรับผิดชอบเต็มอัตราเต็มหลักสูตร

๒. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์สูงสุด

๓. ส่งเสริมกิจกรรมด้านสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนอย่างจริงจัง

๔. ส่งเสริมการออมทรัพย์ของครูและนักเรียน

๕. ให้คำปรึกษาแนะนำกระตุ้นเร่งเร้าหรือริเริ่มอาชีพใหม่ๆ ให้แก่เยาวชน

๖. ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ

๗. ให้ความรู้และส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน

๘. ส่งเสริมการผลิตและการนำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในการผลิตเพื่อพัฒนา

คุณภาพผลิตผลทางการเกษตร

ความสำคัญของครูต่อการส่งเสริมความมั่นคงทางศาสนาและวัฒนธรรม

ครูอาจารย์จะต้องช่วยกันรักษาและส่งเสริมศาสนาให้มีความมั่นคงด้วยการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ต่อไปนี้

๑. เลื่อมใสในศาสนาที่ตนนับถือ

๒. ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจให้ถูกต้องในหลักธรรมคำสอน

๓. นำเอาหลักคำสอนมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

๔. ปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำ

๕. สำหรับชาวไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาควรรหาโอกาสอุปสมบท

๖. ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของชาติให้กว้างขวาง

๗. เลือกสรรวัฒนธรรมที่ดีงามเพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับเยาวชนอย่างเหมาะสม

๘. ศึกษาหาวิธีการที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมให้น่าสนใจ

๙. ปรับปรุงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างแท้จริง

๑๐. สอดแทรกวัฒนธรรมบางสิ่งบางอย่าง

๑๑. ครูอาจารย์ทุกคนต้องได้รับการพัฒนาความคิดและเจตคติ

๑๒. ครูอาจารย์ร่วมมือจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม

๑๓. ครูอาจารย์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างตามวัฒนธรรม

๑๔. ศึกษาค้นคว้าทำวิจัยวัฒนธรรมต่างๆ

๑๕. จัดห้องวัฒนธรรมในสถานศึกษาให้ทั่วถึง

๓.๔.๓ คุณสมบัติของครู - อาจารย์

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวถึงคุณสมบัตินี้ไว้ว่า คุณสมบัติที่ดีของครูต้องประกอบด้วย

๑. **ปิโย น่ารัก** คือความใจดี มีเมตตากรุณา ใส่ใจในประโยชน์ของศิษย์ เข้าอกเข้าใจ สร้างความรู้สึกเป็นกันเอง ชวนใจให้ศิษย์อยากเข้าไปปรึกษา ใต้อาม

๒. **ครุ นำเคารพ** คือเป็นผู้หนักแน่น ยึดมั่นถือหลักการเป็นสำคัญและมีความประพฤติเหมาะสม ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ มั่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

๓. **ภาวนีโย นายกย่อง** ในฐานะที่เป็นครูที่บุคคลที่ทรงคุณ คือ ความรู้ และทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง

๔. **วัตตา รู้จักพูดให้เหตุผล** คือมีความรู้จริง มีจิตวิทยาในการพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไร ควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดีได้

๕. **วจนักขโม** อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม แม้ถูกจิกตลอดจนคำล่วงเกิน และคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อดทนฟังได้ไม่เสียอารมณ์

๖. **คัมภีร์ัญจ ถัง กัตตา** แกลงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยากซับซ้อน ลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

๗. **โน จฏฐาเน นิโยชเย** ไม่ชักจูงชี้นำไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหล ไม่สมควร

คุณสมบัติทั้ง ๗ ประการนี้ ข้าพเจ้าถือว่าเป็นคุณสมบัติที่ดีของครู การเป็นครูนั้น ไม่ใช่ใคร ๆ ก็เป็นครูกันได้ เพราะครูที่ดีนั้นต้องมีความเสียสละ และต้องมีความอดทนเป็นอย่างสูง ไม่ใช่ว่ามีแต่ในประกาศนียบัตร แล้วทุกคนก็เป็นครูได้ ครูที่ดีนั้นจะต้องเป็นครูด้วยจิตวิญญาณแห่งความเสียสละ^{๑๘๑}

นอกจากกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญของผู้เป็นครูอาจารย์พึงยึดถือแล้ว ยังมีธรรมะอื่นๆ ที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนไว้ สำหรับคุณสมบัติผู้สอนที่ดี หรือคุณลักษณะของครูที่ดี พระราชวรมณี^{๑๘๒} ได้แสดงไว้ในหนังสือ “ธรรมบุญชีวิต” หมวดที่ ๔ ว่าด้วย “คนกับมรรคา” คนผู้สั่งสอน หรือให้การศึกษา คือ ครู อาจารย์ และผู้แสดงธรรม ควรยึดหลักธรรมต่อไปนี้

๑. ธรรมเทศกธรรม ๕ ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้ ได้แก่

- อนุพพิทกา สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับความง่ายยากลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน โดยลำดับ
- ปริยายทีสสาวิ จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจในแต่ละแง่แต่ละประเด็น
- อนุทยตา ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนเขาด้วยจิตเมตตา เพื่อมุ่งประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน
- อนามัยสันดร ไม่มีจิตเพ่งเล็งมุ่งเห็นแก่อาภิส คือ สอนเขามีใม่มุ่งที่ตนจะได้ลาภสินจ้างหรือผลประโยชน์ตอบแทน
- อนุปหัจจ วาจจิตตรงไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักเนื้อหาไม่ยกตนข่ม ไม่เสียคสีผู้อื่น

๒. ลีลาของนักสอน ๔ ครูอาจารย์ที่สามารถมีลีลาของนักสอนที่ดีดังนี้

- สันทัตสนา ชี้ให้ชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงเหตุผล แยกแยะอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง

^{๑๘๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๑.

^{๑๘๒} พระราชวรมณี (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์), ๒๕๒๗, หน้า ๖๒-๖๔.

- *สมาทปนา* ชวนให้ปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรทำก็บรรยายให้มองเห็น ความสำคัญและซาบซึ้งในคุณค่า เห็นสมจริง จนผู้ฟังยอมรับ อยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ

- *สมุตเตชนา* เร้าให้กล้า คือ ปลุกใจให้คิดค้น เกิดความกระตือรือร้น มีกำลังใจ แข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อย หรือความยากลำบาก

- *สัมปหังสนา* ปลุกให้ร่าเริง คือ ทำบรรยากาศให้สนุก สดชื่น แจ่มใส เบิกบานใจให้ผู้ฟังแจ่มชื่นมีความหวัง มองเห็นผลดี และทางสำเร็จ

๓. **มีหลักการตรวจสอบ ๓** ครูอาจารย์อาจตรวจสอบตนเอง ด้วยลักษณะการสอน ของพระบรมครู ๓ ประการ คือ

- *สอนด้วยความรู้อันจริง* คือ รู้จริงทำได้จริงจึงสอนเขา

- *สอนอย่างมีเหตุผล* คือ ให้เขาพิจารณา เข้าใจแจ้งด้วยปัญญาของเขาเอง

- *สอนให้ได้ผลจริง* คือ ให้สำเร็จความมุ่งหมายของเรื่องที่สอนนั้นๆ เช่น ให้เข้าใจจริง เห็นความจริง ทำได้จริง นำไปปฏิบัติได้ผลจริง เป็นต้น

ความเป็นมืออาชีพของครูควรที่จะต้องยึดถือและปฏิบัติให้เกิดความสัมพันธ์กับ มาตรฐานของวิชาชีพครู ซึ่งมีความสำคัญและความจำเป็นต่อครูทุกคน ทั้งนี้เนื่องจากกระแสแห่ง โลกาภิวัตน์ ทำให้มีความจำเป็นที่บุคคลจักต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทุกระดับ ให้มีความสำนึกต่อ บทบาทและภารกิจต่างๆ ที่มีต่อสังคมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ พร้อมทั้ง กฎระเบียบข้อบังคับและกติกาทางสังคมแห่งยุคประชาธิปไตย เป็นสิ่งบ่งบอกว่าต่อไปนี้ สังคม องค์กร หน่วยงาน และหน่วยปฏิบัติต่าง ๆ มีความต้องการ “**ครูมืออาชีพ**” มิใช่เพียงแต่มี “**อาชีพครู**” เกิดขึ้นเท่านั้น “**ครูมืออาชีพ**” จะต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานในตน ๓ ประการ ต่อไปนี้ คือ

๑. ครูต้องมี **ฉันทะ** ต่ออาชีพครู เป็นพื้นฐาน

๒. ครูต้องมีความเมตตา ต่อเด็กและบุคคลรอบข้างเป็นพื้นฐาน

๓. ครูต้องมีความเป็น **กัลยาณมิตร** พร้อมเสมอที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเป็นพื้นฐาน^{๑๘๓}

ครู-อาจารย์ นอกจากจะมีคุณสมบัติของความเป็นครู-อาจารย์และมีคุณธรรมแล้ว จะต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับนักเรียนนักศึกษาในฐานะทักษิณบุคคลและปุชนียบุคคล ด้วยการ อนุเคราะห์ศิษย์ ๕ สถาน ดังนี้

^{๑๘๓} รศ.ดร.ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, **ครูมืออาชีพ : สิ่งจำเป็นที่ควรมีและควรเป็น**, (สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร), ๒๕๕๑.

๑. แนะนำ ได้แก่ ทั้งแนะนำในสิ่งที่ตั้งงามที่เป็นประโยชน์ที่เป็นเรื่องสร้างสรรค์ นอกจากแนะนำ คือ การพร่ำสอนแล้ว ตัวครูอาจารย์เองต้องนำ คือ ทำตัวเป็นแบบอย่างด้วย อย่าให้เป็นอย่างที่ว่า จงทำอย่างที่คุณสอน อย่าทำอย่างที่คุณทำ นอกจากวิชาการแล้ว ควรจะได้แนะนำในการที่จะดำรงชีวิตภายในภาคหน้าด้วย

๒. ให้เรียนดี ได้แก่ สอนศิษย์ด้วยความตั้งใจ ไม่สอนแบบสุกเอาเผากิน แบบถึงชั่วโมงก็ไปสอน มิได้เตรียมการสอน วิชาอะไรควรรู้ก็ควรให้รู้ ควรจะจำต้องให้จำ ควรจะให้เข้าใจทดลองลงมือปฏิบัติ ควรให้ศิษย์ได้เรียนดี ได้รู้ดี ทำการงานได้ดี หรืออย่างที่ว่า เรียนให้รู้คุณให้จำ ทำให้ได้ และใช้ให้เป็น

๓. บอกศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ไม่ปิดบังอำพราง ได้แก่ ครู-อาจารย์ผู้สอนวิชาใดก็ต้องสอนให้ครบตามแผนการสอนของเนื้อหาวิชานั้นๆ ไม่ปิดบังหรือขັกไว้เพราะกลัวว่าศิษย์จะรู้ทันหรือเพราะต้องการจะขายข้อลับในโอกาสต่อไปหรือไม่ใช่ในลักษณะที่ว่าแจก sheets ปิด course เพราะสอนไม่ทัน เนื่องจากเวลาสอนไม่สอนแต่ไปทำธุระกิจอย่างอื่น

๔. ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง ได้แก่ จัดให้มีการประกาศหรือมอบเกียรติบัตร เชิดชูเกียรติความรู้ความสามารถหรือคุณงามความดีของศิษย์ในเป็นที่ประจักษ์แก่เพื่อนฝูงหรือแก่สังคม เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างที่ดี และเป็นการสร้างเสริมขวัญและกำลังใจแก่ศิษย์ในการที่จะมีฉันทะและอุตสาหะที่จะทำความดียิ่งขึ้นไป ทั้งเป็นการกระตุ้นให้ศิษย์คนอื่นๆ อยากที่จะได้รับการยกย่องเช่นนั้นด้วย

๕. ทำการป้องกันในทิศทั้งปวง ได้แก่ ป้องกันศิษย์ของตนมิให้เสื่อมเสีย ทั้งป้องกันชื่อเสียงและความปลอดภัย โดยฝากฝังกับผู้หลักผู้ใหญ่ในถิ่นที่ศิษย์อาศัยอยู่ หรือในถิ่นที่ศิษย์จะเดินทางไป หรือฝากฝังกับผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่ศิษย์ทำงาน ทั้งนี้ จะได้รับความไว้วางใจ การต้อนรับและความเอาใจใส่เป็นอย่างดี เพราะเป็นศิษย์มีครูอาจารย์นั่นเอง^{๑๘๔}

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บุคคลที่จะเป็นครูได้นั้นควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตนเองก่อนที่จะไปสอนคนอื่น เพราะถ้าหากไม่ตรวจสอบตนเองก่อนแล้วจะไปสอนคนอื่นได้อย่างไร พระพุทธเจ้าทรงเป็นครูผู้สอนศิษย์พระองค์แรกในพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูชั้นยอดพระองค์หนึ่ง โดยพระองค์มีคุณสมบัติของความเป็นครูโดยตรง ๒ ประการ คือ “อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ” ทรงเป็นสารถิผู้ฝึกคนที่ไม่มีผู้เทียมเท่า และ “สตถา เทวมนุสฺसानิ” เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ดังนั้นบุคคลที่จะเป็นครูอาจารย์จึงควรถือเอาพระพุทธองค์เป็นแบบอย่างที่ดี เพราะถือว่าพระพุทธองค์ทรงเป็นบรมครูของครูทั้งหลาย

^{๑๘๔} ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๑๕๕/๒๐๓.

๓.๔.๔ บทบาทและหน้าที่ของครู - อาจารย์

ความหมายของคำว่าบทบาทและหน้าที่

บทบาท คือ ภาระที่ต้องกระทำตามสถานภาพของแต่ละบุคคล

หน้าที่ หมายถึง กิจที่ต้องทำด้วยความสำนึกที่ถูกต้องเหมาะสม

ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลจะต้องกระทำให้สำเร็จตามหน้าที่ที่กำหนดให้ได้ ถูกต้อง

ดังนั้น บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของครู จึงหมายถึงกิจที่ผู้เป็นครู จำเป็นต้องกระทำให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ซึ่งอาจเป็นความจำเป็น โดยอาศัยหลักศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม กฎหมายหรือด้วยความสำนึกในความถูกต้องเหมาะสมก็ได้ ซึ่งบทบาทของครูอาจารย์มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน ดังนี้

๑. เป็นผู้จัดการ (Manager) ครู-อาจารย์จะเป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรม แบ่งกลุ่ม หรือจับคู่ เป็นผู้มอบหมายงานหน้าที่ความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนทุกคน จัดการให้ทุกคนได้ทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถความสนใจของตน

๒. เป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม (An Active Participant) เข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มจริง พร้อมทั้งให้ความคิดและความเห็นหรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม

๓. เป็นผู้ช่วยเหลือและแหล่งวิทยาการ (Helper and Resource) คอยให้คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการ เพราะการให้ข้อมูล หรือความรู้ในขณะที่ผู้เรียนต้องการ จะช่วยทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

๔. เป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager) ช่วยสนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์หรือให้คำแนะนำที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

๕. เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) คอยตรวจสอบงานที่ผู้เรียนผลิตขึ้นมาก่อนที่จะส่งต่อไปให้ผู้เรียนคนอื่นๆ โดยเฉพาะความถูกต้อง

ครูนับว่าเป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติเพราะครูมีหน้าที่ต้องพัฒนาคน พัฒนาความคิด พัฒนาความรู้ และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เยาวชนของชาติ ดังนั้นจึงได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูไว้ดังนี้

๑. ครูจะต้องเป็นนักวิจัย

๒. ครูต้องเป็นนักวิเคราะห์

๓. ครูต้องเป็นนักวิจารณ์ทั้งปัญหาของตนเอง

๔. ครูจะต้องมีความสามารถนำคุณค่าของบทเรียนมาเป็นตัวเชื่อมโยงผสมผสานให้เกิดการแก้ไขปัญหาในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการสอนที่ใช้กิจกรรมในการเรียนรู้^{๑๘๕} ครูผู้สอนควรคำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน คือ

๑. ครูควรใช้การบูรณาการ ซึ่งเป็นการนำกระบวนการที่ต่อเนื่อง ขั้นตอนการสำรวจ ประสบการณ์การเรียนรู้การสอนของผู้เรียน รวมไปถึงสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม

๒. ครูควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองให้สูงสุดตามศักยภาพ

๓. ครูต้องคอยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ และผู้เรียนควรจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากความไม่รู้ เป็นรู้ และรู้จริง จากทำไม่ได้ ทำไม่เป็น เปลี่ยนมาเป็นทำได้ ทำเป็น จากไม่ชอบเปลี่ยนมาเป็นชอบ

๔. ครูต้องยึดหลักว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีกิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพทุกด้านคือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ครูต้องมองผู้เรียนว่ามีภูมิรู้ และภูมิธรรมอยู่ในระดับหนึ่ง ครูจะต้องใช้หลักการของศาสตร์ที่สอนเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ให้เพียงวิธีการเรียนรู้โดยพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเองให้มากที่สุด หรือที่เรียกว่า จากสมาธิ ปัญญา และการพิจารณาตน

๕. ครูต้องทบทวนบทบาทของตนเองเสมอว่าตนคือผู้ที่ให้ห้องสี่เหลี่ยมของกัลยาณมิตร

๗ ประการ^{๑๘๕} คือ

๑. เป็นที่น่ารัก น่าพอใจ
๒. เป็นที่น่าเคารพ
๓. เป็นที่น่ายกย่อง
๔. เป็นนักพูด
๕. เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ
๖. เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้
๗. ไม่ชักนำในอฐาน

๖. ครูต้องพร้อมให้ความรัก และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์แก่ศิษย์ ครูต้องเปลี่ยนแปลงหน้าที่จากผู้สอนเป็นผู้ที่ออกแบบการเรียนการสอน ให้เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่อัจฉริยภาพ ทั้ง ๗ ด้านของแต่ละคน

^{๑๘๕} อจ.สตุตท. (ไทย) ๒๓/๓๓/๕๗.

๗. การจัดการเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ ครูต้องเน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียนควบคู่ไปตามธรรมชาติของวิชา ครูต้องรู้จักศิษย์ทั้งหลักการ วิธีการ และคุณธรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของวิชา

๘. ครูควรจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อใช้คุณธรรมนำความรู้และในการบูรณาการของการเรียนการสอนเข้าสู่ผู้เรียน และทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยถือว่าครูทุกคนมีหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนให้ประพฤติตนตามหลักธรรมและการพัฒนาคนให้มีคุณค่าอันพึงประสงค์^{๑๘๖}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวถึงบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของครู – อาจารย์ตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา ว่า พระพุทธศาสนามองเห็นครู-อาจารย์ในฐานะบุคคลที่ทำหน้าที่ ๒ ประการด้วยกัน คือ หน้าที่ในการตั้งสอนศิลปวิทยาการทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่ศิษย์ หน้าที่ในด้านนี้ เรียกว่า “ศิลปทายก” หรือ “ศิลปทายก” ส่วนหน้าที่อีกประการหนึ่ง คือ “กัลยาณมิตร” หน้าที่ในด้านนี้ คือ คอยอบรมสั่งสอนศิษย์มิให้กระทำความชั่ว ช่วยชี้แนะให้ศิษย์กระทำแต่ความดีทั้งปวง พยายามอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม^{๑๘๗} ในทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญด้านกัลยาณมิตรมากกว่าประการแรก เพราะถ้าหากครูคอยอบรมสั่งสอนศิลปวิทยาให้ศิษย์จนมีความรู้ทั้งปวง แต่ขาดการอบรมสั่งสอนให้ศิษย์เป็นคนดีมีคุณธรรม อาจจะนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเองและผู้อื่น หากเป็นเช่นนี้ย่อมไม่เป็นที่ปรารถนาของสังคมส่วนรวมทั้งหมด

นอกจากนี้ ครูบาอาจารย์เปรียบเสมือนแขนขวา หรือทิศเบื้องขวา เป็นคุณธรรมที่ครู-อาจารย์ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์ด้วยหน้าที่ ๕ ประการคือ

๑. แนะนำดี หมายถึง สอนและแนะนำศิษย์ ฝึกรอบรมให้ศิษย์เป็นคนดี
๒. ให้เรียนดี หมายถึง สอนให้ศิษย์เกิดความเข้าใจในเรื่องที่เรียนอย่างแจ่มแจ้ง
๓. บอกศิลปะให้สิ้นเชิง ไม่บิดบังอำพราง หมายถึง ไม่หวงวิชา มีความรู้เท่าไรถ่ายทอดให้หมด

^{๑๘๖} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการเรียนรู้อุทิศพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, หน้า ๒๒๐-๒๒๑.

^{๑๘๗} พระราชวรมณี (ป.อ.ปยุตฺโต), ปรัชญาการศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา), ๒๕๒๘, หน้า ๕๓-๕๗.

๔. ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง หมายถึง ส่งเสริมและยกย่องความดีงามตามความสามารถของศิษย์ให้ปรากฏในทุกที่

๕. ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย หมายถึง สร้างเครื่องคุ้มกันภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกให้ศิษย์สามารถใช้วิชาเลี้ยงชีพ และรู้จักดำรงตนในการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุข^{๑๘๘}

หน้าที่ของครู คือ สร้างความอยู่รอดของสังคม โดยการให้การศึกษาที่สมบูรณ์แก่ศิษย์ การศึกษาที่สมบูรณ์ คือ การศึกษาที่ครบองค์สาม อันได้แก่ ให้ความรู้ทางโลก ให้ความรู้ทางธรรม เพื่อให้ใจอยู่รอด คือ รอดพ้นจากความครอบงำของกิเลสและให้รู้จักทำตนให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม^{๑๘๙}

เมื่อศิษย์ได้รับการอนุเคราะห์จากครูบาอาจารย์แล้ว ศิษย์พึงปฏิบัติต่อครูบาอาจารย์ตามหลักทศ ๖ ซึ่งมี ๕ ประการดังต่อไปนี้

๑. ลูกขึ้นต้อนรับเมื่อครูอาจารย์เข้ามาหา
๒. เข้าไปหาเพื่อบำรุง คอยรับใช้ ขอคำปรึกษา ซักถาม และรับคำแนะนำเป็นต้น
๓. ใฝ่ใจเรียน คือ มีใจรัก เรียนด้วยศรัทธา และรู้จักฟังให้เกิดปัญญา
๔. ประนินบัติ ช่วยบริการ
๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ คือ เอาจริงเอาจัง ถือเป็นกิจสำคัญของศิษย์

หน้าที่และความรับผิดชอบของครูอาจารย์ที่มีต่อศิษย์ และหน้าที่ของศิษย์ที่พึงปฏิบัติต่อครูบาอาจารย์ตามหลักทศ ๖ นั้น จะเห็นว่าหน้าที่ของแต่ละฝ่ายที่ปฏิบัติต่อกันมีเพียง ๕ ประการเท่านั้น ถ้าจะพิจารณาอย่างกว้างๆ ในส่วนที่เป็นหน้าที่ของครูอาจารย์ทั้ง ๕ ประการตามหลักทศ ๖ นั้น สรุปลงเหลือเพียง ๒ ประการ คือ “ศิลปทายก” และ “กัลยาณมิตร” นั่นเอง^{๑๙๐}

^{๑๘๘} ที่.ป.อ. ๓/๑๕๕-๑๖๖.

^{๑๘๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), ธรรมนุญชิวิต, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๑.

^{๑๙๐} ยนต์ ชุ่มจิต, ความเป็นครู, (พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์), ๒๕๕๐, หน้า ๘๖.

๓.๔.๕ จรรยาบรรณของครู-อาจารย์

จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้ความหมายว่า “จรรยาบรรณ” หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่ก็ได้หรือ ธรรมเนียมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ, ศีลธรรม, กฎศีลธรรม เป็นต้น^{๑๕๑}

จากการสัมมนาของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้สรุปนิยามไว้ว่า “จริยธรรม” คือแนวทางประพฤติปฏิบัติตนเพื่อการบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าพึงประสงค์ หรือ จรรยาบรรณ คือ ประมวลพฤติกรรมที่กำหนด ลักษณะมาตรฐานการกระทำของครู อันจะทำให้วิชาชีพครูก้าวหน้าอย่างถาวร โดยที่ครูจะต้องดำเนินการเรียนการสอน โดยการยึดจรรยาบรรณต่อวิชาชีพต่อผู้เรียน และต่อตนเอง ในการทำหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์

จรรยาบรรณครู ๘ ข้อ

ครูสภา ได้ออกจรรยาบรรณครู ๘ ข้อ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ความว่า...

๑. ครูต้องรักและเมตตาต่อศิษย์ ให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน โดยเสมอหน้า อาทิ การสร้างความรู้สึกรักที่เป็นมิตร เป็นที่พึ่งพาและไว้วางใจได้ของศิษย์

๒. ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝนสร้างเสริมความรู้ ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงาม ให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ อาทิ การตอบข้อเสนอลและการกระทำของศิษย์ในทางสร้างสรรค์

๓. ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และใจ

๔. ครูต้องไม่ปฏิบัติตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์

๕. ครูต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์ อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ขอให้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ ให้แก่ตนโดยมิชอบ

๖. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ วิสัยทัศน์ และการเมืองอยู่เสมอ

๗. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

๘. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์

^{๑๕๑} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์), ๒๕๔๖, หน้า ๒๑๓.

๕. ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย^{๑๕๒}

นอกจากจรรยาบรรณครู ๕ ข้อที่กล่าวมาแล้ว กรรมการฝึกหัดครูได้กำหนดจรรยาบรรณของอาจารย์วิทยาลัยครู ไว้ดังนี้

๑. สำนึกในความเป็นครูของครูธำรงไว้ซึ่งเกียรติของสถาบันครูและความสามัคคีในหมู่อาจารย์ด้วยกัน

๒. ทำงานเพื่องานด้วยอุดมการณ์ โดยถือว่าเกียรติของคนอยู่ที่ผลงานและความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ มีพลังใจใฝ่สัมฤทธิ์ร่วมกันกระทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะชนบท

๓. มุ่งอนาคตและความก้าวหน้าด้วยอุตสาหะและพึ่งตนเอง ดำรงตนอย่างประหยัด ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย หลีกเลียงความฟุ้งเฟ้อ

๔. ใฝ่ความรู้สำรวจปรับปรุงตนเองและงานในหน้าที่ โดยเฉพาะงานสอนให้เป็นแบบอย่างที่ดี สมศักดิ์ศรีของอาจารย์วิทยาลัยครู

๕. รักและภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นในศาสนา จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์^{๑๕๓}

จรรยาบรรณต่อผู้เรียน

ครูจะต้องมีความประพฤติปฏิบัติต่อผู้เรียน ๕ ประการ คือ

๑. ตั้งใจถ่ายทอดวิชาการ บทบาทของครูต้องพยายามที่จะทำให้ลูกศิษย์เรียนด้วยความสุข เรียนด้วยความเข้าใจ และเกิดความมานะพยายามที่จะรู้ในศาสตร์นั้น ครูจึงต้องตั้งใจอย่างเต็มที่ที่จะศึกษาวิชาการทั้งทางศาสตร์ที่จะสอน ศาสตร์ที่จะถ่ายทอดหรือวิธีการสอน ครูต้องพยายามที่จะหาวิธีการใหม่ ๆ มาลองทดลองสอน

๒. รักและเข้าใจศิษย์ ครูต้องพยายามศึกษาธรรมชาติของวัยรุ่น ว่ามีปัญหาที่มีความไวต่อความรู้สึก (sensitive) และอารมณ์ไม่มั่นคง ครูจึงควรให้อภัย เข้าใจ และหาวิธีการให้ศิษย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ครูต้องพยายามทำให้ลูกศิษย์รักและไว้วางใจเพื่อที่จะได้กล้า

^{๑๕๒} สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๕, (กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว), ๒๕๔๑.

^{๑๕๓} ดำรง ประเสริฐกุล, ความเป็นครู (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม), ๒๕๔๒, หน้า ๒๘-๓๐.

ปรึกษาในสิ่งต่างๆแล้วครูก็จะสามารถช่วยให้ศิษย์ประสบความสำเร็จในการเรียน และการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง

๓. ส่งเสริมการเรียนรู้ปัจจุบันการส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง หรือการเรียนรู้จากการช่วยเหลือกันในกลุ่มอาจจะทำให้ผู้เรียนมีวิธีการหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเองมากขึ้นมากกว่าจะคอยให้ครูบอกให้แต่ฝ่ายเดียว ครูจึงจำเป็นต้องชี้ช่องทางให้ผู้เรียนหาวิธีการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น

๔. ยุติธรรม อาชีพครูเป็นอาชีพที่จะต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นคนซื่อสัตย์ ยุติธรรม ไม่มีอคติลำเอียงต่อลูกศิษย์ ไม่เห็นว่าคนที่มีปัญหาเป็นคนน่ารังเกียจ หรือพอใจแต่เฉพาะศิษย์ที่เรียนเก่ง ไม่สร้างปัญหาเท่านั้น ครูต้องมีความเป็นธรรมในการให้คะแนน และพร้อมที่จะอธิบายวิธีการให้คะแนน และการตัดเกรดได้ ครูต้องรอบคอบในการรอกคะแนน เพราะถ้าผิดพลาดแล้ว บางครั้งก็จะทำให้ผู้เรียนที่ควรได้คะแนนดี ๆ กลับได้คะแนนเกือบจะสอบตกไป

๕. ไม่แสวงหาประโยชน์จากผู้เรียน ลักษณะของครูจะต้องเป็นผู้ไม่แสวงหาอามิสสินจ้าง เงินไม่ใช่สิ่งสร้างความสุขเสมอไป ครูจึงต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษในการกระทำใด ๆ อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจได้ว่า ครูกำลังหาประโยชน์จากศิษย์อย่างไม่เป็นธรรม

๖. ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ครูมีอิทธิพลต่อศิษย์ทั้งด้านวาจา ความคิด บุคลิกภาพ และความประพฤติ ครูจึงจะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ลูกศิษย์ได้ซึมซับสิ่งที่ทำจากตัวครูไป เมื่อศิษย์เกิดศรัทธาในความสามารถของครู ศิษย์อาจจะเลียนแบบความประพฤติของครูไปอย่างไม่ได้เจตนา เช่น การตรงต่อเวลา การพูดจาชัดเจน การแสดงความคิดเห็นที่ตรงไปตรงมา สุภาพเรียบร้อย เป็นต้น

๗. ให้เกียรติผู้เรียน การยกย่องให้เกียรติผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ และเกรงใจผู้สอน ครูไม่ควรใช้อำนาจในทางที่ผิด เช่น พุดจาข่มขู่ ใช้คำพูดไม่สุภาพ เปลี่ยนชื่อผู้เรียน เยาะหยันหรือดูถูกผู้เรียน การเคารพผู้เรียนในฐานะปัจเจกบุคคลเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจ และการเรียนรู้ที่ดี เมื่อผู้เรียนได้รับการปฏิบัติอย่างดี ย่อมก่อให้เกิดพลังในการศึกษาต่อไป

๘. อบรมบ่มนิสัย ม.ล. ปิ่น มาลากุล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีบทบาทหน้าที่ในการอบรมบ่มนิสัยเด็ก โดยท่านเชื่อว่า “การอบรมบ่มนิสัยใคร ๆ นั้นเพียงแค่วันละนาทีก็ดีถม” ดังนั้นครูควรแบ่งเวลาในการอบรมบ่มนิสัยผู้เรียน เช่น ก่อนการสอนแต่ละชั่วโมงอาจชี้แนะหรือให้ความคิดที่ดีแก่ผู้เรียนได้ ครูควรถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องสอนคนให้เป็นคนดี

๙. ช่วยเหลือศิษย์ผู้เรียนมาอยู่ในสถานศึกษาพร้อมด้วยประสบการณ์และปัญหาที่แตกต่างกันออกไปดังนั้นครูจึงมีหน้าที่ที่จะต้องสังเกตความผิดปกติหรือข้อบกพร่องของศิษย์ และ

พร้อมที่จะให้การช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที ไม่ให้ศิษย์ต้องก้าวถลำลึกกลงไปในพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

นอกจากจรรยาบรรณต่อศิษย์แล้ว ครูจะต้องมีความประพฤติปฏิบัติต่อตนเองด้วย คือ จรรยาบรรณต่อตนเอง ครูจะต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อให้มีลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

๑. ประพฤติชอบ ครูต้องตั้งตนไว้ในที่ถูกต้องที่ควรสามารถบังคับตนเองให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงามถูกต้อง

๒. รับผิดชอบ ครูต้องฝึกความรับผิดชอบต่อ โดยตั้งใจทำงานให้สำเร็จลุล่วง มีความผิดพลาดน้อย

๓. มีเหตุผล ครูต้องฝึกถามคำถามตนเองบ่อย ๆ ฝึกความคิดวิเคราะห์หาเหตุผลหาข้อดีข้อเสียของตนเอง และเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองเป็นคนมีเหตุผลที่ดี

๔. ใฝ่รู้ การติดตามข่าวสารข้อมูลอยู่เสมอ ๆ ทำให้ครูนิตยใฝ่รู้ อยากทราบคำตอบในเรื่องต่าง ๆ ครูควรมีความรู้รอบตัวอย่างดีทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อให้ครูดำรงชีพในสังคมได้อย่างเป็นสุข ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และชี้แนะสิ่งที่จะต้องให้ศิษย์ได้

๕. รอบคอบ ครูต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นคนรอบคอบ ละเอียดและประณีต ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ การทำกิจกรรม เช่น ควบคุมบัญชีการเงินต้องรอบคอบ ต้องเห็นตัวเลขชัดเจน ไม่ตกหล่น ทำให้เกิดการผิดพลาดที่เป็นผลร้ายทั้งของตนเองและผู้อื่น

๖. ฝึกจิต การพัฒนาจิต ทำให้ครูอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและส่งผลทำให้ครูทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นครูจึงต้องหมั่นฝึกจิตของตนให้สูงส่ง สูงกว่ามาตรฐาน ระวังอารมณ์ไม่ดี คิดอะไรได้สูงกว่ามาตรฐานและคิดเป็นบวก มากกว่าคิดลบหรือคิดร้าย

๗. สนใจศิษย์ การสนใจพัฒนาการของผู้เรียน เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให่วิชาชีพครูก้าวหน้า เพราะถ้าไม่มีผู้เรียนก็ไม่มีวิชาชีพครู ครูจึงจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติผู้เรียน การแก้ปัญหาผู้เรียน การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

จรรยาบรรณอาจารย์ต่อมหาวิทยาลัย

ที่ประชุมประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยทั่วประเทศ (ปอมท.) ตระหนักถึงภาระหน้าที่และพันธกิจของอาจารย์ในการให้การศึกษา และพัฒนาบุคลากรของชาติซึ่งถือเป็นภาระที่สำคัญในการสร้างคนออกไปรับใช้สังคมและพัฒนาชาติบ้านเมือง อาจารย์เป็นวิชาชีพที่มีเกียรติและเป็นที่ยอมรับของสังคมไทย ในการสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและคุณธรรม จำเป็นอย่างยิ่งที่จักต้องมีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนของอาจารย์มหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาในการรักษาและส่งเสริมซึ่งเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะ

ของอาจารย์ที่ดี ในคราวประชุมสมัชชาสามัญครั้งที่ ๒/๒๕๔๓ เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๓ ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จึงได้พิจารณากำหนดจรรยาบรรณของอาจารย์มหาวิทยาลัยไว้เป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนี้^{๑๕๔}

๑. อาจารย์พึงดำรงตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไปทั้งด้านส่วนตัว และการทำงาน

๒. อาจารย์พึงสอนศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ช่วยเหลือและปฏิบัติต่อศิษย์อย่างมีเมตตา และเป็นธรรม

๓. อาจารย์พึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ เสียสละ อดทน ซื่อสัตย์สุจริต

๔. อาจารย์พึงปฏิบัติงานโดยมีเสรีภาพทางวิชาการ ไม่ถูกรวบงำด้วยอิทธิพลหรือผลประโยชน์ใด

๕. อาจารย์พึงหมั่นศึกษา ค้นคว้า ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

๖. อาจารย์พึงเป็นนักวิจัยที่มีจรรยาบรรณนักวิจัยตามข้อกำหนดของกรรมการวิจัยแห่งชาติ

๗. อาจารย์พึงปฏิบัติต่อเพื่อนร่วมงานเยี่ยงกัลยาณมิตร ช่วยเหลือส่งเสริมและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

๘. อาจารย์พึงสร้างและส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะและมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัย

๙. อาจารย์พึงปฏิบัติตนด้วยความรับผิดชอบต่อผู้อื่น สังคมและประเทศชาติ

นอกจากนี้ ที่ประชุมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในคราวประชุมผู้บริหารวิชาการ ส่วนกลาง วิทยาเขตและวิทยาลัยสงฆ์ ครั้งที่ ๓/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ณ ห้องประชุม ๔๐๑ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณากำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพไว้ในประกาศมหาวิทยาลัยฯ โดยการออกประกาศมหาวิทยาลัย เรื่อง จรรยาบรรณวิชาชีพคณาจารย์ ความว่า...

^{๑๕๔} อุทัย สังข์วงษ์, การศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระบุรี เขต ๒, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (นครราชสีมา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล), ๒๕๕๒, หน้า ๒๗-๒๘.

เพื่อให้การบริหารงานบุคคลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพคณาจารย์ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และมติสภามหาวิทยาลัย ในคราวประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้ออกประกาศกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพคณาจารย์ไว้ดังต่อไปนี้

๑. ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
๒. มีศรัทธายึดมั่นในคำสอนทางพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งทำนุบำรุงและส่งเสริมพระพุทธศาสนา และปฏิบัติตามปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ และพันธกิจของมหาวิทยาลัย
๓. มีความซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศและวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับพระธรรมวินัยและกฎหมาย
๔. ปฏิบัติตนด้วยความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมงาน สังคม และประเทศชาติ
๕. อุทิศเวลาและปฏิบัติงานการสอนตรงต่อเวลาอย่างสม่ำเสมอ
๖. สั่งสอนศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความเมตตา เอื้ออาทรต่อศิษย์ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม ละเว้นการประพฤติที่ไม่เหมาะสมต่อศิษย์ และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป
๗. ไม่แสวงหาประโยชน์ส่วนตนจากศิษย์ไม่ว่าด้วยกรณีใดๆ และสั่งสอนศิษย์ให้ละเว้นการกระทำใดๆ อันขัดต่อระเบียบและข้อบังคับของมหาวิทยาลัยและหลักศีลธรรม
๘. มีความสุภาพเรียบร้อยทางกาย วาจา ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่สอนศิษย์และในโอกาสอื่นๆ
๙. มีเมตตาทางกาย วาจา และใจ ต่อเพื่อนร่วมงาน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีน้ำใจ ให้ความเคารพผู้อื่น มีความยุติธรรม
๑๐. หมั่นศึกษาค้นคว้าพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการตลอดเวลา สร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่มหาวิทยาลัย สังคม และประเทศชาติ โดยเคารพและไม่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น

มีความซื่อสัตย์ทางวิชาการ ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นผลงานของตนเอง และไม่ลอกเลียนผลงานของผู้อื่น^{๑๕๕}

สรุปว่า “จรรยาบรรณ” คือ ประมวลพฤติกรรมที่กำหนด ลักษณะมาตรฐานการกระทำของครูอาจารย์ อันจะทำให้วิชาชีพครูอาจารย์ก้าวหน้าอย่างถาวร โดยที่ครูอาจารย์จะต้องดำเนินการเรียนการสอน โดยการยึดจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ต่อผู้เรียน และต่อตนเอง ในการทำหน้าที่ของครูอาจารย์ให้สมบูรณ์

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นเพียงผู้ชี้แนะหรืออำนวยความสะดวกในการช่วยให้ผู้เรียนหรือผู้รับการศึกษาอบรมดำเนินเข้าสู่ปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่ผู้สอนจะทำได้ กล่าวคือ ตั้งใจช่วยเหลือ พยายามสรรหากุศโลบาย และอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะมาช่วยผู้เรียนให้เข้าถึงปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุด

การศึกษานั้น ไม่ว่าจะ เป็นในระบบใดรูปแบบใด จำเป็นจะต้องมีผู้กำหนดทิศทางของการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายประสงค์ ซึ่งได้แก่ “ครู-อาจารย์” ครู-อาจารย์จึงเป็นกัลยาณมิตร เป็นมิตรที่ดี เป็นมิตรที่แนะนำประโยชน์ ดังหน้าที่ที่ปรากฏในทศเบ็องขวา คือ การอนุเคราะห์ศิษย์ด้วยการแนะนำฝึกอบรมให้ลูกศิษย์เป็นคนดี มีวิชาความรู้ เกิดความเข้าใจชัดเจน ทั้งในเรื่องคุณธรรมและวิชาชีพ เพื่อที่จะนำความรู้นั้นไปใช้ในการดำรงชีวิตได้จริงไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใด และยังส่งเสริมยกย่องความดี ความสามารถของลูกศิษย์ให้ปรากฏในสังคมสืบไป.

^{๑๕๕} เอกสารประกอบการประชุมผู้บริหารวิชาการ ส่วนกลาง วิทฯเขตและวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ครั้งที่ ๓/๒๕๕๔ วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ หน้า ๓๕.

บทที่ ๔

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

การศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ได้สอบถามความคิดเห็นของ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำนวน ๒๑๐ รูป/คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาดำเนินการวิเคราะห์ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย ซึ่งแบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น ๖ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ตอนที่ ๓ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็น

ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพของนิสิต

ตอนที่ ๔ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็น

ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามประเภทของนิสิต

ตอนที่ ๕ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็น

ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีของนิสิต

ตอนที่ ๖ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

จำแนกตามคณะของนิสิต

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำนวน ๒๑๐ รูป/คน เพื่อวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละจำแนกตามสถานภาพ ประเภท ชั้นปี และคณะของนิสิต ได้ผลดังรายละเอียดตารางที่ ๔.๑ – ๔.๔

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพของนิสิต

สถานภาพของนิสิต	จำนวน (รูป/คน)	ร้อยละ
บรรพชิต	๑๘๓	๘๕.๐
คฤหัสถ์	๒๗	๑๑.๐
รวม	๒๑๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า นิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นบรรพชิต (ร้อยละ ๘๕.๐)

ตารางที่ ๔.๒ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประเภทของนิสิต

ประเภทของนิสิต	จำนวน (รูป/คน)	ร้อยละ
ภาคพิเศษ	๘๘	๔๑.๕
ภาคปกติ	๑๒๒	๕๘.๕
รวม	๒๑๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า นิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เรียนอยู่ในภาคปกติ (ร้อยละ ๕๘.๕)

ตารางที่ ๔.๓ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามชั้นปีของนิสิต

ชั้นปีของนิสิต	จำนวน (รูป/คน)	ร้อยละ
๑	๖๐	๒๘.๖
๒	๖๒	๒๙.๕
๓	๔๐	๑๙.๐
๔	๔๘	๒๒.๙
รวม	๒๑๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเรียนอยู่ในชั้นปีที่ ๒ มากที่สุด (ร้อยละ ๒๕.๕) รองลงมาเป็นนิสิตชั้นปีที่ ๑ (ร้อยละ ๒๘.๖) และที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ชั้นปีที่ ๓ (ร้อยละ ๑๕.๐)

ตารางที่ ๔.๔ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามคณะของนิสิต

คณะของนิสิต	จำนวน (รูป/คน)	ร้อยละ
พุทธศาสตร์	๓๖	๑๗.๑
ครุศาสตร์	๒๒	๑๐.๕
มนุษยศาสตร์	๒๓	๑๑.๐
สังคมศาสตร์	๑๒๕	๖๑.๔
รวม	๒๑๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า นิสิตที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเรียนอยู่ในคณะสังคมศาสตร์มากที่สุด (ร้อยละ ๖๑.๔) รองลงมาเป็นนิสิตที่เรียนอยู่ในคณะพุทธศาสตร์ (ร้อยละ ๑๗.๑) และที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ นิสิตคณะครุศาสตร์ (ร้อยละ ๑๐.๕)

ตอนที่ ๒ ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ วิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ผลการวิเคราะห์ระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ วิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา โดยภาพรวม และจำแนกตามด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ด้านการได้รับความเคารพ (ครุ) ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวณีโย) ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล (วัตตา) ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตา) และด้านการไม่ชักนำไปในทางที่ไม่สมควร (โน จัญฐานเน นิโยชะเย) รายละเอียดดังตาราง ที่ ๔.๕ – ๔.๑๒

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา โดยภาพรวม

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย)	๓.๘๘	.๖๑	มาก
๒. ด้านการได้รับความเคารพ (ครุ)	๓.๘๑	.๖๕	มาก
๓. ด้านการประพฤติที่น่าเจริญใจ (ภาวนิโย)	๓.๗๔	.๖๖	มาก
๔. ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา)	๓.๗๗	.๗๒	มาก
๕. ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนกขโม)	๓.๗๗	.๖๘	มาก
๖. ด้านการแถลงเรื่องกล้าศึกได้ (คัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตา)	๓.๗๘	.๖๘	มาก
๗. ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฐาน นโยชะเย)	๓.๕๕	.๖๖	มาก
รวม	๓.๘๓	.๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๓$, S.D. = .๕๘) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง ๗ ด้าน เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฐาน นโยชะเย) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = ๓.๕๕$, S.D. = .๖๖) รองลงมา ได้แก่ ด้านการได้รับความเคารพ (ครุ) ($\bar{X} = ๓.๘๑$, S.D. = .๖๕) และด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ($\bar{X} = ๓.๘๘$, S.D. = .๖๑) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการประพฤติที่น่าเจริญใจ (ภาวนิโย) ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = .๖๖)

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการสร้างควมน่ารัก (ปีโย)

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. มีบุคลิกภาพดี	๓.๕๓	.๗๓	มาก
๒. มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย	๓.๕๕	.๖๗	มาก
๓. มีการยิ้มแย้มแจ่มใส	๓.๘๐	.๘๓	มาก
๔. มีการพูดจาได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ	๓.๗๘	.๗๘	มาก
๕. มีความปรารถนาดีต่อศิษย์	๔.๐๕	.๘๐	มาก
๖. มีความสงสารเอ็นดูศิษย์อยากช่วยเหลือให้พ้นจากความไม่รู้	๓.๕๓	.๘๘	มาก
๗. มีความชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี	๔.๐๐	.๘๕	มาก
๘. มีการวางตัวเป็นกลาง จิตใจตั้งอยู่ในความยุติธรรม	๓.๗๑	.๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการสร้างควมน่ารัก (ปีโย) อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ ด้านการสร้างควมน่ารัก (ปีโย) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ข้อที่ ๕ มีความปรารถนาดีต่อศิษย์ ($\bar{X} = ๔.๐๕$, S.D. = .๘๐) ข้อที่ ๗ มีความชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี ($\bar{X} = ๔.๐๐$, S.D. = .๘๕) และข้อที่ ๒ มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ($\bar{X} = ๓.๕๕$, S.D. = .๖๗) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ ๘ มีการวางตัวเป็นกลาง จิตใจตั้งอยู่ในความยุติธรรม ($\bar{X} = ๓.๗๑$, S.D. = .๕๘)

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการได้รับความเคารพ (ครู)

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส	๔.๐๒	.๘๒	มาก
๒. มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่องเสื่อมเสีย	๓.๘๖	.๘๔	มาก
๓. มีความรู้ความสามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาได้	๔.๐๒	.๗๕	มาก
๔. มีความเชื่อในทางที่ถูกต้อง	๓.๘๒	.๗๕	มาก
๕. มีความระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ	๓.๘๓	.๘๓	มาก
๖. มีความรอบคอบในการพูด การคิดและการกระทำ	๓.๘๒	.๘๗	มาก
๗. มีใจจดจ่อแน่วแน่มั่นคงในสิ่งที่เป็นบุญกุศล	๓.๘๕	.๘๔	มาก
๘. มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้เว้น	๓.๘๕	.๘๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ ๑ มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส ($\bar{X} = ๔.๐๒$, S.D. = .๘๒) และข้อที่ ๓ มีความรู้ความสามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาได้ ($\bar{X} = ๔.๐๒$, S.D. = .๗๕) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ ๖ มีความรอบคอบในการพูด การคิด และการกระทำ ($\bar{X} = ๓.๘๒$, S.D. = .๘๗)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนิโย)

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. มีความรู้ดีในด้านการสอนทันต่อการเปลี่ยนแปลง	๓.๘๑	.๘๒	มาก
๒. มีประสบการณ์ในวิชาที่สอนโดยตรง	๓.๗๔	.๘๔	มาก
๓. มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดี	๓.๘๒	.๗๖	มาก
๔. มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	๓.๗๕	.๘๖	มาก
๕. มีความรับผิดชอบต่อการสอน	๓.๗๖	.๘๕	มาก
๖. มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ	๓.๕๗	.๕๖	มาก
๗. มีความสมเหตุสมผลต่องานที่มอบหมายให้ทำ ในรายวิชา	๓.๖๕	.๘๒	มาก
๘. มีความประพฤติน่ายกย่อง	๓.๘๒	.๕๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนิโย) อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนิโย) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ ๘ มีความประพฤติน่ายกย่อง ($\bar{X} = ๓.๘๒$, S.D. = .๕๑) และข้อที่ ๓ มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดี ($\bar{X} = ๓.๘๒$, S.D. = .๗๖) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ ๖ มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ ($\bar{X} = ๓.๕๗$, S.D. = .๕๖)

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา)

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. มีการให้คำปรึกษาที่ดี	๓.๕๐	.๘๕	มาก
๒. มีการพูดชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุและผลได้ดี	๓.๘๔	.๘๘	มาก
๓. มีการให้คำแนะนำกล่าวตักเตือนเรื่องที่เป็นปฏิบัติ ไม่ถูกต้อง	๓.๗๔	.๕๑	มาก
๔. มีการสอนให้เข้าใจชัดเจนเห็นจริงอย่างที่ต้องการ	๓.๖๕	.๘๘	มาก
๕. มีการสอนให้เกิดแรงจูงใจอยากที่จะประพฤติ ปฏิบัติตามที่สอน	๓.๖๘	.๕๐	มาก
๖. มีการสร้างกำลังใจและส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง	๓.๖๕	.๕๐	มาก
๗. มีการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียน ในระหว่างเรียน	๓.๘๒	.๕๔	มาก
๘. มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล	๓.๘๒	.๘๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือข้อที่ ๑ มีการให้คำปรึกษาที่ดี ($\bar{X} = ๓.๕๐$, S.D. = .๘๕) รองลงมา คือ ข้อที่ ๒ มีการพูดชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุและผลได้ดี ($\bar{X} = ๓.๘๔$, S.D. = .๘๘) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ ๕ มีการสอนให้เกิดแรงจูงใจอยากที่จะประพฤติปฏิบัติตามที่สอน ($\bar{X} = ๓.๖๘$, S.D. = .๕๐)

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตาม
ความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม)

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. มีความอดทนต่อการฟังคำอธิบายของบุคคลอื่น	๓.๗๔	.๘๗	มาก
๒. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	๓.๗๕	.๘๐	มาก
๓. มีการควบคุมอารมณ์ได้ดี ในระหว่างการสอน หรืออภิพากษ์วิจารณ์	๓.๗๔	.๕๐	มาก
๔. มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยัง ไม่เข้าใจ	๓.๘๕	.๘๓	มาก
๕. มีความกล้าแสดงความรู้สึกชอบเมื่อกระทำผิด	๓.๗๕	.๗๕	มาก
๖. มีความอดทนต่อถ้อยคำอันไม่พึงปรารถนา	๓.๗๕	.๘๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของ
นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการทนต่อถ้อยคำ
(วจนักขโม) อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของ
อาจารย์ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ ๔ มีการเปิดโอกาสให้
ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ ($\bar{X} = ๓.๘๕$, S.D. = .๘๓) รองลงมา คือ ข้อที่ ๕ มีความกล้า
แสดงความรู้สึกชอบเมื่อกระทำผิด ($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = .๗๕) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ
ที่สุด คือ ข้อที่ ๖ มีความอดทนต่อการฟังคำอธิบายของบุคคลอื่น ($\bar{X} = ๓.๗๔$, S.D. = .๘๗) และ
ข้อที่ ๓ มีการควบคุมอารมณ์ได้ดี ในระหว่างการสอนหรืออภิพากษ์วิจารณ์ ($\bar{X} = ๓.๗๔$,
S.D. = .๕๐)

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตาม
ความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กะถัง กัตตา)

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. มีการแนะนำตัว ชี้แจงแผนการสอนได้อย่างละเอียดชัดเจน	๓.๕๖	.๗๕	มาก
๒. มีสาระและเนื้อหาที่นำมาสอนมีสาระเป็นประโยชน์ ต่อผู้เรียน	๓.๘๔	.๘๒	มาก
๓. มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธีการสอนที่ดี	๓.๗๕	.๘๖	มาก
๔. มีความตั้งใจสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างดีที่สุด	๓.๗๕	.๘๓	มาก
๕. มีความสามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจได้	๓.๗๖	.๘๓	มาก
๖. มีการวิเคราะห์ตีความในวิชาที่สอนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง	๓.๗๐	.๘๐	มาก
๗. มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ	๓.๗๐	.๘๓	มาก
๘. มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของ วิชานั้นๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดี	๓.๘๖	.๘๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของ
นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้
(คัมภีร์จะ กะถัง กัตตา) อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็น
กัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กะถัง กัตตา) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง
ที่สุด คือ ข้อที่ ๑ มีการแนะนำตัว ชี้แจงแผนการสอนได้อย่างละเอียดชัดเจน ($\bar{X} = ๓.๕๖$,
S.D. = .๗๕) รองลงมา คือ ข้อที่ ๘ มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของวิชานั้นๆ
ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดี ($\bar{X} = ๓.๘๖$, S.D. = .๘๓) ต่ำลงมา ส่วนข้อที่
มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ ๖ มีการวิเคราะห์ตีความในวิชาที่สอนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง
($\bar{X} = ๓.๗๐$, S.D. = .๘๐) และข้อที่ ๗ มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ
($\bar{X} = ๓.๗๐$, S.D. = .๘๓)

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตาม
 ความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย)

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	\bar{X}	S.D.	ระดับ
๑. มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง	๔.๑๓	.๗๓	มาก
๒. มีการสร้างและส่งเสริมให้เกิดนิสัยที่ดีและ ป้องกันไม่ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดี	๓.๕๕	.๘๐	มาก
๓. มีการกระทำตนให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์	๓.๕๔	.๘๓	มาก
๔. มีความเป็นผู้นำในการเลี้ยวชีวิตอย่างถูกต้อง	๓.๘๖	.๗๖	มาก
๕. มีการนำความเจริญในการศึกษามาให้แก่ศิษย์	๓.๕๓	.๘๐	มาก
๖. มีการปกป้องศิษย์ในสิ่งที่ถูกต้อง	๓.๘๖	.๘๘	มาก
๗. มีการแนะนำศิษย์ในเรื่องที่สมควร	๓.๕๓	.๗๓	มาก
๘. มีการสั่งสอนศิษย์ตรงตามจุดหมายของ มหาวิทยาลัยฯ	๓.๕๒	.๘๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็น
 ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการไม่ชักจูงไป
 ในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่า
 ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่
 มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ข้อที่ ๑ มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง ($\bar{X} = ๔.๑๓$, S.D. = .๗๓)
 รองลงมา คือ ข้อที่ ๒ มีการสร้างและส่งเสริมให้เกิดนิสัยที่ดีและป้องกันไม่ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดี
 ($\bar{X} = ๓.๕๕$, S.D. = .๘๐) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่ ๔ มีความเป็นผู้นำ
 ในการเลี้ยวชีวิตอย่างถูกต้อง ($\bar{X} = ๓.๘๖$, S.D. = .๗๖) และข้อที่ ๖ มีการปกป้องศิษย์ในสิ่ง
 ที่ถูกต้อง ($\bar{X} = ๓.๘๖$, S.D. = .๘๘)

ตอนที่ ๓ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
จำแนกตามสถานภาพของนิสิต

ผลการเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพของนิสิต
รายละเอียดดังตารางที่ ๔.๑๓ – ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๑๓ เปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
จำแนกตามสถานภาพของนิสิต โดยภาพรวม

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	บรรพชิต		คฤหัสถ์		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย)	๓.๘๗	.๖๐	๔.๐๐	.๖๗	.๕๓	.๓๕
๒. ด้านการได้รับความเคารพ (กรู)	๓.๘๕	.๖๔	๔.๐๔	.๗๑	๑.๐๔	.๒๕
๓. ด้านการประพฤติที่น่าเจริญใจ (ภาวนิโย)	๓.๗๓	.๖๓	๓.๘๕	.๘๗	.๘๒	.๔๑
๔. ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตยา)	๓.๗๗	.๗๑	๓.๘๓	.๗๕	.๔๐	.๖๘
๕. ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนิกขโม)	๓.๗๕	.๖๗	๓.๘๕	.๘๓	.๕๓	.๓๕
๖. ด้านการแถลงเรื่องกล้าลึกได้ (คัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตยา)	๓.๗๕	.๖๕	๓.๘๓	.๘๕	.๒๗	.๗๘
๗. ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฐานะ นิชยะเย)	๓.๕๔	.๖๕	๔.๐๑	.๗๔	.๔๖	.๖๔
รวม	๓.๘๒	.๕๗	๓.๘๒	.๗๓	.๗๖	.๔๔

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า โดยภาพรวม ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตาม
ความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตาม
สถานภาพของนิสิตระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .๐๕ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระหว่างนิสิตที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์มีความ
คิดเห็น ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๑๔ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการสร้างความรัก (ปิโย) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	บรรพชิต		คฤหัสถ์		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. มีบุคลิกภาพดี	๓.๕๓	.๗๔	๓.๕๑	.๕๕	.๑๐	.๕๑
๒. มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย	๓.๕๓	.๖๖	๔.๑๓	.๗๕	๑.๓๓	.๑๓
๓. มีการยิ้มแย้มแจ่มใส	๓.๗๓	.๘๔	๔.๐๕	.๗๓	๑.๗๓	.๐๘
๔. มีการพูดได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ	๓.๗๔	.๗๗	๔.๐๕	.๘๔	๒.๐๒*	.๐๔
๕. มีความปรารถนาดีต่อศิษย์	๔.๐๓	.๘๑	๔.๒๒	.๗๓	๑.๐๗	.๒๘
๖. มีความสงสาร เอ็นดูศิษย์ อยากช่วยเหลือ ให้พ้นจากความไม่รู้	๓.๕๓	.๘๗	๔.๐๐	๑.๐๔	.๓๘	.๗๐
๗. มีความชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี	๓.๕๕	.๘๖	๔.๐๔	.๗๖	.๒๘	.๗๓
๘. มีการวางตัวเป็นกลาง จิตใจตั้งอยู่ใน ความยุติธรรม	๓.๗๓	.๕๒	๓.๕๗	๑.๔๐	.๗๔	.๔๕

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการสร้างความรัก (ปิโย) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครราชสีมา ระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ คือ ข้อที่ ๔ มีการพูดได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ โดยนิสิตที่เป็นคฤหัสถ์มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่านิสิตที่เป็นบรรพชิต

ตารางที่ ๔.๑๕ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู)
ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	บรรพชิต		คฤหัสถ์		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส	๔.๐๑	.๘๔	๔.๑๓	.๖๕	.๖๕	.๕๑
๒. มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่องเสื่อมเสีย	๓.๘๓	.๘๔	๔.๑๓	.๘๑	๑.๖๒	.๑๐
๓. มีความรู้สามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาได้	๔.๐๐	.๗๕	๔.๑๗	.๗๑	๑.๐๔	.๒๕
๔. มีความเชื่อในทางที่ถูกต้อง	๓.๕๑	.๘๐	๔.๐๔	.๗๖	.๗๖	.๔๔
๕. มีความระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ	๓.๘๒	.๘๒	๓.๘๗	.๕๒	.๒๕	.๘๐
๖. มีความรอบคอบในการพูด การคิดและการกระทำ	๓.๘๑	.๘๓	๓.๕๖	๑.๑๐	.๗๗	.๔๔
๗. มีใจจดจ่อแน่วแน่มั่นคงในสิ่งที่ทำ บุญกุศล	๓.๘๕	.๘๒	๓.๕๑	.๕๕	.๑๓	.๘๕
๘. มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้เว้น	๓.๕๒	.๘๑	๔.๑๗	๑.๐๒	๑.๓๖	.๑๗

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครราชสีมา ระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๖ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	บรรพชิต		คฤหัสถ์		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีความรู้ดีในด้านการสอนทันต่อการเปลี่ยนแปลง	๓.๘๑	.๘๐	๓.๘๓	.๘๘	.๑๐	.๕๑
๒. มีประสบการณ์ในวิชาที่สอนโดยตรง	๓.๗๒	.๘๑	๓.๕๑	๑.๐๘	๑.๐๒	.๓๐
๓. มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดี	๓.๘๐	.๗๕	๔.๐๐	.๗๕	๑.๒๐	.๒๒
๔. มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	๓.๗๓	.๘๓	๓.๕๑	๑.๐๘	.๕๔	.๓๔
๕. มีความรับผิดชอบต่อการสอน	๓.๗๕	.๘๗	๓.๘๗	๑.๐๑	.๖๑	.๕๔
๖. มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ	๓.๕๔	.๕๕	๓.๗๘	๑.๐๔	๑.๑๓	.๒๕
๗. มีความสมเหตุสมผลต่องานที่มอบหมายให้ทำในรายวิชา	๓.๖๘	.๗๘	๓.๗๐	๑.๑๔	.๐๖	.๕๕
๘. มีความประพฤติน่ายกย่อง	๓.๘๒	.๘๕	๓.๘๓	๑.๑๕	.๐๑	.๕๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๗ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล
ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	บรรพชิต		คฤหัสถ์		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีการให้คำปรึกษาที่ดี	๓.๕๐	.๘๖	๓.๕๑	๑.๑๒	.๐๔	.๕๖
๒. มีการพูดชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุและผลได้ดี	๓.๘๔	.๘๖	๓.๗๘	๑.๐๔	.๓๑	.๗๕
๓. มีการให้คำแนะนำ กล่าวตักเตือนเรื่อง ปฏิบัติไม่ถูกต้อง	๓.๗๖	.๕๑	๓.๖๑	.๕๔	.๗๔	.๔๕
๔. มีการสอนให้เข้าใจชัดเจน เห็นจริงอย่าง ที่ต้องการ	๓.๖๕	.๘๖	๓.๖๕	๑.๐๗	.๑๕	.๘๔
๕. มีการสอนให้เกิดแรงจูงใจอยากที่จะ ประพฤติปฏิบัติตามที่สอน	๓.๖๕	.๕๐	๓.๘๓	.๕๒	๑.๐๘	.๒๘
๖. มีการสร้างกำลังใจและส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง	๓.๗๔	.๘๗	๓.๘๓	๑.๐๗	.๔๑	.๖๗
๗. มีการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียน ในระหว่างเรียน	๓.๗๕	.๕๖	๔.๐๔	.๗๖	๑.๒๐	.๒๒
๘. มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมี เหตุผล	๓.๘๐	.๘๓	๔.๐๐	.๗๕	๑.๑๑	.๒๖

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้
เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา ระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๘ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม)
ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	บรรพชิต		คฤหัสถ์		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีความอดทนต่อการฟังคำอธิบายของบุคคลอื่น	๓.๗๓	.๘๓	๓.๘๓	.๘๘	.๕๑	.๖๐
๒. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	๓.๗๓	.๗๕	๓.๕๑	.๕๐	๑.๐๔	.๒๕
๓. มีการควบคุมอารมณ์ได้ดีในระหว่างการสอนหรือถูกวิพากษ์วิจารณ์	๓.๗๒	.๘๓	๓.๕๑	๑.๑๒	.๕๕	.๓๓
๔. มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ	๓.๘๓	.๘๕	๔.๐๔	.๗๐	๑.๑๖	.๒๔
๕. มีความกล้าแสดงความรู้สึกชอบเมื่อกระทำผิด	๓.๗๘	.๗๗	๓.๕๑	.๕๔	.๗๘	.๔๓
๖. มีความอดทนต่อถ้อยคำอันไม่พึงปรารถนา	๓.๗๕	.๘๔	๓.๗๘	.๕๕	.๑๗	.๘๕

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครราชสีมา ระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๑๕ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องกล้าศึกได้ (กัมภีร์ธัญจะ กถัง กัตตา) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	บรรพชิต		คฤหัสถ์		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีการแนะนำตัว ชี้แจงแผนการสอนได้อย่างละเอียดชัดเจน	๓.๕๕	.๓๘	๔.๐๔	.๘๓	.๕๕	.๕๘
๒. มีสาระและเนื้อหาที่นำมาสอนมีสาระเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน	๓.๘๔	.๓๖	๓.๘๓	๑.๒๓	.๐๓	.๕๔
๓. มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธีการสอนที่ดี	๓.๓๔	.๘๖	๓.๘๓	.๕๓	.๔๕	.๖๔
๔. มีความตั้งใจสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างดีที่สุด	๓.๘๑	.๘๔	๓.๖๑	๑.๐๓	๑.๐๖	.๒๕
๕. มีความสามารถขยายข้อความที่ยากให้เข้าใจแก่การเข้าใจ	๓.๓๖	.๓๘	๓.๓๔	๑.๑๓	.๑๓	.๘๕
๖. มีการวิเคราะห์หาคำความในวิชาที่สอนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง	๓.๖๘	.๓๕	๓.๘๓	.๘๑	๑.๐๓	.๒๘
๗. มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ	๓.๖๕	.๘๓	๓.๘๓	.๘๘	.๓๓	.๔๖
๘. มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของวิชานั้นๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดี	๓.๘๖	.๘๕	๓.๕๑	.๕๕	.๒๕	.๓๖

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องกล้าศึกได้ (กัมภีร์ธัญจะ กถัง กัตตา) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๒๐ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามสถานภาพของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	บรรพชิต		คฤหัสถ์		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง	๔.๑๑	.๓๘	๔.๓๕	.๓๑	๑.๔๐	.๑๖
๒. มีการสร้างและส่งเสริมให้เกิดนิสัยที่ดี และป้องกันไม่ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดี	๓.๕๓	.๘๐	๔.๑๓	.๓๓	๑.๑๖	.๒๔
๓. มีการกระทำตนให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดี แก่ศิษย์	๓.๕๒	.๘๓	๔.๐๕	.๕๐	.๘๖	.๓๘
๔. มีความเป็นผู้นำในการเลี้ยวชีวิตอย่าง ถูกต้อง	๓.๘๖	.๓๕	๓.๕๑	.๘๔	.๓๓	.๓๓
๕. มีการนำความจริงใจในการศึกษามาให้ แก่ศิษย์	๓.๕๓	.๓๘	๓.๕๖	.๕๓	.๐๖	.๕๔
๖. มีการปกป้องศิษย์ในสิ่งที่ถูกต้อง	๓.๘๓	.๘๓	๓.๘๓	.๕๘	.๒๐	.๘๓
๗. มีการแนะนำศิษย์ในเรื่องที่สมควร	๓.๕๓	.๓๓	๓.๕๑	.๓๕	.๑๐	.๕๑
๘. มีการสั่งสอนศิษย์ตรงตามจุดหมาย ของมหาวิทยาลัยฯ	๓.๕๓	.๘๖	๓.๘๓	๑.๑๔	.๓๐	.๓๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ ไม่แตกต่างกัน เมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตอนที่ ๔ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
จำแนกตามประเภทของนิสิต

ผลการเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามประเภทของนิสิต
รายละเอียดดังตารางที่ ๔.๒๑ – ๔.๒๘

ตารางที่ ๔.๒๑ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
จำแนกตามประเภทของนิสิต โดยภาพรวม

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ภาคพิเศษ		ภาคปกติ		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย)	๓.๕๔	.๕๗	๓.๘๕	.๖๓	๑.๐๔	.๒๕
๒. ด้านการได้รับความเคารพ (กรู)	๓.๕๒	.๖๐	๓.๕๐	.๖๘	.๒๖	.๗๕
๓. ด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนิโย)	๓.๘๐	.๖๖	๓.๗๐	.๖๖	๑.๑๓	.๒๕
๔. ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจง แนะนำ (วัตตา)	๓.๗๖	.๖๘	๓.๗๕	.๗๕	.๒๖	.๗๕
๕. ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนิกขโม)	๓.๘๐	.๖๓	๓.๗๔	.๗๓	.๕๗	.๕๖
๖. ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (กัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตา)	๓.๗๕	.๖๘	๓.๗๕	.๖๘	.๐๘	.๕๓
๗. ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จักฺฐาน นินโยชะเย)	๔.๐๑	.๖๒	๓.๕๐	.๖๘	๑.๒๖	.๒๐
รวม	๓.๘๖	.๕๘	๓.๘๑	.๖๐	.๖๓	.๕๒

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า โดยภาพรวม ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตาม
ความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตาม
ประเภทของนิสิต ระหว่างนิสิตภาคพิเศษและภาคปกติ ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .๐๕ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระหว่างนิสิตที่เรียนภาคพิเศษและภาคปกติมี
ความคิดเห็นไม่แตกต่างกันในทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๒๒ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการสร้างความรัก (ปิโย)
ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภทของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ภาคพิเศษ		ภาคปกติ		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีบุคลิกภาพดี	๓.๘๕	.๖๖	๓.๕๖	.๗๗	.๗๐	.๔๗
๒. มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย	๔.๐๑	.๖๖	๓.๕๐	.๖๘	๑.๑๕	.๒๔
๓. มีการยิ้มแย้มแจ่มใส	๓.๘๕	.๗๑	๓.๗๕	.๕๐	๑.๒๐	.๒๒
๔. มีการพูดได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ	๓.๘๖	.๗๗	๓.๗๑	.๗๘	๑.๓๗	.๑๗
๕. มีความปรารถนาดีต่อศิษย์	๔.๑๓	.๗๔	๓.๕๕	.๘๔	๑.๑๘	.๒๓
๖. มีความสงสาร เอื้อนดูศิษย์อยาก ช่วยเหลือให้พ้นจากความไม่รู้	๔.๐๓	.๘๐	๓.๘๖	.๕๓	๑.๓๕	.๑๖
๗. มีความชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี	๔.๐๑	.๗๕	๓.๕๘	.๘๕	.๒๓	.๘๑
๘. มีการวางตัวเป็นกลาง จิตใจตั้งอยู่ใน ในความยุติธรรม	๓.๗๔	.๕๘	๓.๖๕	.๕๘	.๓๖	.๗๑

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการสร้างความรัก (ปิโย) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครราชสีมา ระหว่างนิสิตที่เรียนภาคพิเศษและภาคปกติ ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๒๓ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู)
ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภทของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ภาคพิเศษ		ภาคปกติ		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส	๔.๐๑	.๓๕	๔.๐๓	.๓๕	.๑๘	.๘๕
๒. มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่องเลื่อมเสีย	๓.๕๐	.๓๓	๓.๘๔	.๓๕	.๕๒	.๖๐
๓. มีความรู้สามารถเป็นที่พึ่งทาง การศึกษาได้	๔.๐๕	.๖๓	๔.๐๐	.๓๐	.๔๓	.๖๖
๔. มีความเชื่อในทางที่ถูกต้อง	๓.๕๘	.๓๑	๓.๘๕	.๓๕	.๘๒	.๔๑
๕. มีความระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้น ในจิตใจ	๓.๘๕	.๓๑	๓.๗๕	.๕๐	.๘๕	.๓๕
๖. มีความรอบคอบในการพูด การคิด และการกระทำ	๓.๘๑	.๓๔	๓.๘๔	.๓๕	.๒๔	.๘๑
๗. มีใจจดจ่อแน่วแน่นมั่นคงในสิ่งที่ เป็นบุญกุศล	๓.๘๕	.๓๕	๓.๕๒	.๓๓	.๕๕	.๕๓
๘. มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้เว้น	๓.๕๕	.๓๒	๓.๕๔	.๓๕	.๑๐	.๕๒

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครราชสีมา ระหว่างนิสิตที่เรียนภาคพิเศษและภาคปกติ ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๒๔ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภทของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ภาคพิเศษ		ภาคปกติ		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีความรู้ดีในด้านการสอนทันต่อการเปลี่ยนแปลง	๓.๘๕	.๘๑	๓.๓๘	.๘๒	.๖๔	.๕๒
๒. มีประสบการณ์ในวิชาที่สอนโดยตรง	๓.๘๑	.๘๘	๓.๓๐	.๘๒	.๕๒	.๓๕
๓. มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดี	๓.๕๐	.๖๕	๓.๓๖	.๘๐	๑.๒๓	.๒๐
๔. มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	๓.๘๒	.๘๒	๓.๓๐	.๘๘	.๕๔	.๓๔
๕. มีความรับผิดชอบต่อการสอน	๓.๓๗	.๘๒	๓.๓๕	.๕๓	.๑๔	.๘๘
๖. มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ	๓.๖๐	.๘๕	๓.๕๔	๑.๐๔	.๔๕	.๖๕
๗. มีความสมเหตุสมผลต่องานที่มอบหมายให้ทำในรายวิชา	๓.๘๓	.๘๓	๓.๕๘	.๘๑	๒.๑๕*	.๐๓
๘. มีความประพุดิน่ายกย่อง	๓.๘๘	.๘๖	๓.๓๕	.๕๕	.๖๘	.๔๕

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ระหว่างนิสิตที่เรียนภาคพิเศษและภาคปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ คือ ข้อที่ ๗ มีความสมเหตุสมผลต่องานที่มอบหมายให้ทำในรายวิชา โดยนิสิตภาคพิเศษมีค่าเฉลี่ยตามความคิดเห็นสูงกว่านิสิตภาคปกติ

ตารางที่ ๔.๒๕ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจง
แนะนำ (วัดตา) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภทของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ภาคพิเศษ		ภาคปกติ		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีการให้คำปรึกษาที่ดี	๓.๕๑	.๘๓	๓.๕๐	.๕๔	.๐๕	.๕๕
๒. มีการพูดชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุและผล ได้ดี	๓.๘๒	.๘๓	๓.๘๕	.๕๒	.๒๗	.๓๘
๓. มีการให้คำแนะนำ กล่าวตักเตือนเรื่อง ปฏิบัติไม่ถูกต้อง	๓.๗๐	.๘๑	๓.๗๗	.๕๘	.๕๑	.๖๐
๔. มีการสอนให้เข้าใจชัดเจน เห็นจริง อย่างที่ต้องการ	๓.๖๗	.๘๘	๓.๗๐	.๘๕	.๒๑	.๘๓
๕. มีการสอนให้เกิดแรงจูงใจอยากที่จะ ประพฤติปฏิบัติตามที่สอน	๓.๗๓	.๗๕	๓.๖๔	.๕๘	.๖๕	.๔๕
๖. มีการสร้างกำลังใจและส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง	๓.๖๕	.๕๑	๓.๘๐	.๘๕	.๘๐	.๔๑
๗. มีการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียน ในระหว่างเรียน	๓.๘๔	.๘๐	๓.๘๐	๑.๐๔	.๒๘	.๗๗
๘. มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมี เหตุผล	๓.๗๕	.๗๔	๓.๘๗	.๘๘	๑.๐๒	.๓๐

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจง แนะนำ (วัดตา) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ระหว่างนิสิตที่เรียนภาคพิเศษและภาคปกติไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๒๖ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภทของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ภาคพิเศษ		ภาคปกติ		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีความอดทนต่อการฟังคำอธิบายของบุคคลอื่น	๓.๘๑	.๗๗	๓.๖๕	.๕๓	.๕๗	.๓๓
๒. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	๓.๗๖	.๗๒	๓.๗๔	.๘๖	.๒๑	.๘๓
๓. มีการควบคุมอารมณ์ได้ดี ในระหว่างการสอนหรือถูกวิพากษ์วิจารณ์	๓.๘๒	.๘๓	๓.๖๕	.๕๔	๑.๐๒	.๓๐
๔. มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ	๓.๘๕	.๗๒	๓.๘๕	.๕๑	.๐๐	.๕๕
๕. มีความกล้าแสดงความรู้สึกชอบเมื่อกระทำผิด	๓.๘๓	.๗๔	๓.๗๖	.๘๒	.๖๐	.๕๔
๖. มีความอดทนต่อถ้อยคำอันไม่พึงปรารถนา	๓.๗๕	.๗๔	๓.๗๕	.๕๓	.๐๓	.๕๗

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ระหว่างนิสิตที่เรียนภาคพิเศษและภาคปกติ ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๒๗ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องกล้าได้
(กัมภีร์ธูจะ กถัง กัตตา) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภท
ของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ภาคพิเศษ		ภาคปกติ		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีการแนะนำตัว ชี้แจงแผนการสอน ได้อย่างละเอียดชัดเจน	๓.๘๓	.๘๐	๔.๐๕	.๖๘	๑.๕๘*	.๐๔
๒. มีสาระและเนื้อหาที่นำมาสอนมีสาระ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน	๓.๘๒	.๘๕	๓.๘๕	.๖๗	.๒๕	.๖๖
๓. มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธี การสอนที่ดี	๓.๘๐	.๘๑	๓.๖๑	.๕๐	.๖๗	.๔๕
๔. มีความตั้งใจสอนให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้อย่างดีที่สุด	๓.๖๗	.๘๖	๓.๘๐	.๘๖	.๒๕	.๘๐
๕. มีความสามารถขยายข้อความที่ยากให้ ง่ายแก่การเข้าใจได้	๓.๘๑	.๘๕	๓.๖๓	.๘๑	.๖๖	.๕๐
๖. มีการวิเคราะห์ตีความในวิชาที่สอนได้ อย่างละเอียดลึกซึ้ง	๓.๖๖	.๖๔	๓.๖๖	.๘๔	.๕๔	.๓๔
๗. มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและ ยกตัวอย่างประกอบ	๓.๖๓	.๖๕	๓.๖๕	.๘๕	.๓๓	.๖๔
๘. มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือ สาระสำคัญของวิชานั้นๆ ตลอดจน ชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดี	๓.๘๕	.๘๕	๓.๘๔	.๘๕	.๓๔	.๖๓

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่อง
กล้าได้ (กัมภีร์ธูจะ กถัง กัตตา) ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ระหว่างนิสิตที่เรียนภาคพิเศษและภาคปกติ แตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ คือ ข้อที่ ๑ การมีการแนะนำตัว ชี้แจงแผนการสอน
ได้อย่างละเอียดชัดเจน โดยนิสิตภาคปกติมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่านิสิตภาคพิเศษ

ตารางที่ ๔.๒๘ เปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามประเภทของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ภาคพิเศษ		ภาคปกติ		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง	๔.๑๖	.๓๒	๔.๑๑	.๘๑	.๔๐	.๖๘
๒. มีการสร้างและส่งเสริมให้เกิดนิสัยที่ดี และป้องกันไม่ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดี	๔.๐๘	.๓๑	๓.๕๓	.๘๕	๑.๓๓	.๑๓
๓. มีการกระทำตนให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์	๔.๐๕	.๓๓	๓.๘๖	.๕๓	๑.๕๑	.๑๓
๔. มีความเป็นผู้นำในการเลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้อง	๓.๕๓	.๓๐	๓.๘๑	.๘๐	๑.๑๒	.๒๖
๕. มีการนำความเจริญในการศึกษามาให้แก่ศิษย์	๔.๐๕	.๓๓	๓.๕๑	.๘๒	๑.๒๐	.๒๒
๖. มีการปกป้องศิษย์ในสิ่งที่ถูกต้อง	๓.๕๔	.๘๖	๓.๘๐	.๕๐	๑.๑๒	.๒๖
๗. มีการแนะนำศิษย์ในเรื่องที่สมควร	๔.๐๒	.๓๑	๓.๘๖	.๘๑	๑.๔๕	.๑๓
๘. มีการสั่งสอนศิษย์ตรงตามจุดหมายของมหาวิทยาลัยฯ	๓.๕๒	.๘๘	๓.๕๓	.๕๐	.๐๔	.๕๖

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ระหว่างนิสิตที่เรียนภาคพิเศษและภาคปกติ ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตอนที่ ๕ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

จำแนกตามชั้นปีของนิสิต

ผลการเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีของนิสิต รายละเอียดดังตารางที่ ๔.๒๕ - ๔.๒๖

ตารางที่ ๔.๒๕ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต

จำแนกตามชั้นปีของนิสิต โดยภาพรวมและรายด้าน

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	ปี๑		ปี๒		ปี๓		ปี๔		F	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. ด้านการสร้าง ความน่ารัก (ปิโย)	๔.๐๖	.๔๖	๓.๘๓	.๖๖	๓.๖๕	.๗๒	๓.๕๑	.๕๔	๓.๗๓*	.๐๑
๒. ด้านการได้รับ ความเคารพ (ครุ)	๔.๐๘	.๕๔	๓.๕๖	.๖๕	๓.๕๖	.๗๓	๓.๕๒	.๕๐	๕.๖๗*	.๐๐
๓. ด้านการประพฤติ เจริญใจ (กาวนิโย)	๓.๕๓	.๖๑	๓.๖๖	.๗๓	๓.๔๘	.๗๑	๓.๘๒	.๕๐	๔.๔๕*	.๐๐
๔. ด้านการรู้จักพูด ให้เหตุผล ชัดแจ้ง แนะนำ (วัตตยา)	๓.๕๔	.๖๗	๓.๗๕	.๗๔	๓.๔๗	.๗๕	๓.๘๕	.๖๖	๓.๗๕*	.๐๑
๕. ด้านการทนต่อ ถ้อยคำ (วจนักขโม)	๓.๕๔	.๖๓	๓.๗๓	.๗๖	๓.๕๕	.๗๔	๓.๗๘	.๖๐	๒.๕๕*	.๐๕
๖. ด้านการแถลงเรื่อง กล้าได้ (คัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตยา)	๓.๕๓	.๖๔	๓.๗๕	.๗๐	๓.๔๗	.๗๒	๓.๘๘	.๕๖	๕.๐๗*	.๐๐
๗. ด้านการไม่ชักงูไป ในทางเสื่อมเสีย (โน จัฎฐาเน นियोชเย)	๔.๑๘	.๕๕	๓.๕๐	.๖๗	๓.๖๒	.๗๗	๓.๕๘	.๕๕	๖.๒๗*	.๐๐
รวม	๔.๐๒	.๕๐	๓.๘๑	.๖๓	๓.๕๔	.๖๘	๓.๘๘	.๔๘	๕.๕๕*	.๐๐

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ระหว่างนิสิตปี ๑ ปี ๒ ปี ๓ และปี ๔ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของ Scheffe' ได้ผลดังตารางที่ ๔.๓๐ - ๔.๓๖

ตารางที่ ๔.๓๐ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	-	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๓	ปี ๔
		X	๔.๐๖	๓.๕๑	๓.๘๓	๓.๖๕
ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย)	ปี ๑	๔.๐๖	-	.๑๕	.๔๑*	
	ปี ๒	๓.๕๑		-	.๐๔	.๒๖
	ปี ๓	๓.๘๓			-	.๒๒
	ปี ๔	๓.๖๕				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๐ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๑ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๓๑ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครุ) จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	-	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๓	ปี ๔
		X	๔.๐๘	๓.๕๖	๓.๕๒	๓.๕๖
ด้านการได้รับความเคารพ (ครุ)	ปี ๑	๔.๐๘	-	.๑๒	.๑๖	.๕๒*
	ปี ๒	๓.๕๖		-	.๐๔	.๔๐*
	ปี ๓	๓.๕๒			-	.๓๖
	ปี ๔	๓.๕๖				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๑ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) แตกต่างจากนิสิตชั้นปีที่ ๑ และชั้นปีที่ ๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑ และชั้นปีที่ ๒

ตารางที่ ๔.๓๒ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนาโย) จำแนกตามชั้นปีของนิสิตเป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	x	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๕๓	๓.๘๒	๓.๖๖	๓.๔๘
ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนาโย)	ปี ๑	๓.๕๓	-	.๑๑	.๒๗	.๔๕*
	ปี ๔	๓.๘๒		-	.๑๖	.๓๔
	ปี ๒	๓.๖๖			-	.๑๘
	ปี ๓	๓.๔๘				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๒ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนาโย) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๓๓ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตนา) จำแนกตามชั้นปีของนิสิตเป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	x	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๕๔	๓.๘๕	๓.๗๕	๓.๔๗
ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตนา)	ปี ๑	๓.๕๔	-	.๐๕	.๑๕	.๔๗*
	ปี ๔	๓.๘๕		-	.๐๑	.๓๘
	ปี ๒	๓.๗๕			-	.๒๘
	ปี ๓	๓.๔๗				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๓ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๓๔ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์ธูจะ กะถัง กัตตา) จำแนกตามชั้นปีของนิสิตเป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	\bar{x}	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๕๓	๓.๘๘	๓.๗๕	๓.๔๓
ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์ธูจะ กะถัง กัตตา)	ปี ๑	๓.๕๓	-	.๐๕	.๒๒	.๕๐*
	ปี ๔	๓.๘๘		-	.๑๓	.๔๑*
	ปี ๒	๓.๗๕			-	.๒๘
	ปี ๓	๓.๔๓				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๔ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์ธูจะ กะถัง กัตตา) แตกต่างจากนิสิตชั้นปีที่ ๑ และชั้นปีที่ ๔ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑ และชั้นปีที่ ๔

ตารางที่ ๔.๓๕ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฐานะ นิโยชะเย) จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	\bar{x}	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๔.๑๘	๓.๕๘	๓.๕๐	๓.๖๒
ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฐานะ นิโยชะเย)	ปี ๑	๔.๑๘	-	.๑๕	.๒๓	.๕๕*
	ปี ๔	๓.๕๘		-	.๐๘	.๓๖
	ปี ๒	๓.๕๐			-	.๒๘
	ปี ๓	๓.๖๒				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๕ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นโยชะเย) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่า นิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๓๖ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	x			
		ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
		๔.๐๒	๓.๘๘	๓.๘๑	๓.๕๔
รวมทุกด้าน	ปี ๑	๔.๐๒	-	.๑๔	.๔๘*
	ปี ๔	๓.๘๘	-	.๐๗	.๓๔
	ปี ๒	๓.๘๑	-	-	.๒๗
	ปี ๓	๓.๕๔	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๖ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์รวมทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๓๗ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการสร้างความรัก (ปิโย) ของอาจารย์
ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	ปี๑		ปี๒		ปี๓		ปี๔		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีบุคลิกภาพดี	๔.๐๓	.๖๖	๓.๘๕	.๗๔	๓.๕๘	.๖๓	๔.๑๕	.๗๗	๕.๓๐*	.๐๐
๒. มีการแต่งกาย สุภาพเรียบร้อย	๔.๑๕	.๖๘	๓.๕๗	.๗๐	๓.๗๓	.๖๗	๓.๘๕	.๕๘	๓.๖๖*	.๐๑
๓. มีการยิ้มแย้มแจ่มใส	๔.๐๒	.๗๗	๓.๗๗	.๘๕	๓.๕๕	.๘๔	๓.๗๕	.๘๒	๒.๖๓*	.๐๕
๔. มีการพูดได้อย่าง เหมาะสมกับ กาลเทศะ	๓.๕๗	.๖๖	๓.๗๕	.๘๕	๓.๖๕	.๘๖	๓.๖๓	.๗๗	๒.๑๖	.๐๕
๕. มีความรารณาดี ต่อศิษย์	๔.๒๓	.๖๔	๓.๕๗	.๘๒	๓.๘๘	.๕๑	๔.๐๖	.๘๓	๑.๕๑	.๑๒
๖. มีความสงสาร เอ็นดูศิษย์ อยาก ช่วยเหลือให้พ้น จากความไม่รู้	๔.๐๕	.๗๕	๓.๘๗	.๕๔	๓.๗๕	๑.๐๕	๔.๐๒	.๗๕	๑.๑๗	.๓๒
๗. มีความชื่นชมยินดี เมื่อศิษย์ได้ดี	๔.๑๓	.๗๒	๔.๐๓	.๘๖	๓.๗๓	๑.๐๑	๔.๐๐	.๗๕	๑.๕๔	.๑๒
๘. มีการวางตัวเป็น กลาง จิตใจตั้งอยู่ ในความยุติธรรม	๓.๕๐	.๖๘	๓.๖๘	๑.๑๑	๓.๓๘	๑.๑๔	๓.๗๕	.๕๔	๒.๔๖	.๐๖

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๗ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็น
ของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปี
ด้านการสร้างความรัก (ปิโย) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๓ ข้อ
ได้แก่ ข้อที่ ๑ มีบุคลิกภาพดี ข้อที่ ๒ มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย และข้อที่ ๓ มีการยิ้มแย้ม
แจ่มใส เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของ Scheffe' ได้ผลดังตารางที่ ๔.๓๘ –
๔.๔๐

ตารางที่ ๔.๓๘ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ข้อที่ ๑ มีบุคลิกภาพดี ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	— x	ปี ๔	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๓
			๔.๑๕	๔.๐๓	๓.๘๕	๓.๕๘
๑. มีบุคลิกภาพดี	ปี ๔	๔.๑๕	-	.๑๒	.๒๖	.๕๓
	ปี ๑	๔.๐๓	-	-	.๑๔	.๔๕*
	ปี ๒	๓.๘๕	-	-	-	.๓๑
	ปี ๓	๓.๕๘	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๘ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ข้อที่ ๑ มีบุคลิกภาพดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่า นิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๓๙ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ข้อที่ ๒ มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	— x	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๔	ปี ๓
			๔.๑๕	๓.๕๓	๓.๘๕	๓.๓๓
๒. มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย	ปี ๑	๔.๑๕	-	.๑๘	.๓๐	.๔๒*
	ปี ๒	๓.๕๓	-	-	.๑๒	.๒๔
	ปี ๔	๓.๘๕	-	-	-	.๑๒
	ปี ๓	๓.๓๓	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๕ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ข้อที่ ๒ มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๔๐ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ความเป็นกัลยาณมิตรด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ข้อที่ ๓ มีการยิ้มแย้มแจ่มใส ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	ปี			
		ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
	X	๔.๐๒	๓.๓๕	๓.๓๓	๓.๕๕
๓. มีการยิ้มแย้มแจ่มใส	ปี ๑	๔.๐๒	-	.๒๓	.๔๓*
	ปี ๔	๓.๓๕		.๐๒	.๒๔
	ปี ๒	๓.๓๓		-	.๒๒
	ปี ๓	๓.๕๕			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๐ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๑ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ข้อที่ ๓ มีการยิ้มแย้มแจ่มใส แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๔๑ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ของอาจารย์
ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	ปี๑		ปี๒		ปี๓		ปี๔		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีความน่าเคารพ										
นำศรัทธา	๔.๒๕	.๓๕	๔.๑๓	.๘๒	๓.๖๐	.๕๐	๓.๕๖	.๓๔	๕.๘๑*	.๐๐
นำเลื่อมใส										
๒. มีความประพฤตินิ ไม่มีเรื่องเสื่อมเสีย	๔.๑๒	.๖๕	๓.๕๔	.๓๘	๓.๓๘	.๕๓	๓.๘๕	.๘๒	๖.๕๒*	.๐๐
๓. มีความรู้สามารถ เป็นที่พึ่งทาง การศึกษาได้	๔.๑๘	.๖๓	๔.๐๕	.๓๕	๓.๓๓	.๘๔	๔.๐๒	.๖๕	๓.๑๒*	.๐๒
๔. มีความเชื่อในทาง ที่ถูกต้อง	๔.๑๕	.๓๓	๓.๕๐	.๓๖	๓.๕๘	.๕๘	๓.๕๖	.๖๕	๔.๔๑*	.๐๐
๕. มีความระวัง ความชั่วไม่ให้ เกิดขึ้นในจิตใจ	๔.๐๓	.๖๘	๓.๘๒	.๕๕	๓.๕๓	.๕๐	๓.๘๓	.๖๕	๓.๐๕*	.๐๒
๖. มีความรอบคอบ ในการพูด การคิด และการกระทำ	๓.๕๘	.๓๕	๓.๓๓	.๕๘	๓.๕๓	.๘๔	๓.๕๔	.๓๘	๒.๖๔*	.๐๕
๗. มีใจจดจ่อแน่วแน่ มั่นคงในสิ่งที่เป็ นบุญกุศล	๓.๕๓	.๓๓	๔.๐๒	.๕๑	๓.๖๐	.๘๓	๓.๕๒	.๓๖	๒.๑๔	.๐๕
๘. มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้การ รู้เว้น	๔.๐๓	.๓๑	๔.๐๘	.๕๒	๓.๖๐	.๕๒	๓.๕๖	.๓๔	๓.๐๘*	.๐๒

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๑ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีของนิสิต ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๗ ข้อ ยกเว้นข้อที่ ๗ มีใจจดจ่อแน่วแน่มั่นคงในสิ่งที่ตนปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของ Scheffe' ได้ผลดังตารางที่ ๔.๔๒ – ๔.๔๘

ตารางที่ ๔.๔๒ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๑ มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	\bar{x}	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๔	ปี ๓
			๔.๒๕	๔.๑๓	๓.๕๖	๓.๖๐
๑. มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส	ปี ๑	๔.๒๕	-	.๑๒	.๒๕	.๖๕*
	ปี ๒	๔.๑๓		-	.๑๓	.๕๓*
	ปี ๔	๓.๕๖			-	.๓๖
	ปี ๓	๓.๖๐				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๒ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๑ มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส แตกต่างจากนิสิตชั้นปีที่ ๑ และชั้นปีที่ ๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑ และชั้นปีที่ ๒

ตารางที่ ๔.๔๓ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๒ มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่องเสื่อมเสีย ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	\bar{x}	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๔	ปี ๓
			๔.๑๒	๓.๕๔	๓.๘๕	๓.๓๘
๒. มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่องเสื่อม เสีย	ปี ๑	๔.๑๒	-	.๑๘	.๒๓	.๓๔*
	ปี ๒	๓.๕๔		-	.๐๕	.๕๖*
	ปี ๔	๓.๘๕			-	.๔๓
	ปี ๓	๓.๓๘				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๓ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็น
 กัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๒ มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่อง
 เสื่อมเสีย แตกต่างจากนิสิตชั้นปีที่ ๑ และชั้นปีที่ ๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕
 โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑ และชั้นปีที่ ๒

ตารางที่ ๔.๔๔ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๓
 มีความรู้สามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาได้ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
 จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	x	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๔	ปี ๓
			๔.๑๘	๔.๐๕	๔.๐๒	๓.๗๓
๓. มีความรู้สามารถเป็นที่พึ่งทาง การศึกษาได้	ปี ๑	๔.๑๘	-	.๑๓	.๑๖	.๔๕*
	ปี ๒	๔.๐๕		-	.๐๓	.๓๒
	ปี ๔	๔.๐๒			-	.๒๕
	ปี ๓	๓.๗๓				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๔ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น
 ต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๓ มีความรู้สามารถเป็นที่
 พึ่งทางการศึกษาได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓
 มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๔๕ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๔
 มีความเชื่อในทางที่ถูกต้อง ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
 จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	x	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๔.๑๕	๓.๕๖	๓.๕๐	๓.๕๘
๔. มีความเชื่อในทางที่ถูกต้อง	ปี ๑	๔.๑๕	-	.๑๕	.๒๕	.๕๓*
	ปี ๔	๓.๕๖		-	.๐๖	.๓๘
	ปี ๒	๓.๕๐			-	.๓๒
	ปี ๓	๓.๕๘				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๕ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๔ มีความเชื่อในทางที่ถูกต้อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๔๖ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๕ มีความระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	\bar{x}	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๔.๐๓	๓.๘๓	๓.๘๒	๓.๕๓
๕. มีความระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ	ปี ๑	๔.๐๓	-	.๒๐	.๒๑	.๕๐*
	ปี ๔	๓.๘๓	-	.๐๑		.๓๐
	ปี ๒	๓.๘๒			-	.๒๕
	ปี ๓	๓.๕๓				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๖ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๕ มีความระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๔๗ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๖ มีความรอบคอบในการพูด การคิด และการกระทำ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	\bar{x}	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๕๘	๓.๕๔	๓.๗๗	๓.๕๓
๖. มีความรอบคอบในการพูด การคิด และการกระทำ	ปี ๑	๓.๕๘	-	.๐๔	.๒๑	.๔๕*
	ปี ๔	๓.๕๔	-	.๐๗		.๔๑
	ปี ๒	๓.๗๗			-	.๒๔
	ปี ๓	๓.๕๓				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๗ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๖ มีความรอบคอบในการพูด การคิด และการกระทำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๔๘ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๘ มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้เว้น ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	X	ปี ๒	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๓
			๔.๐๘	๔.๐๓	๓.๕๖	๓.๖๐
๘. มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้เว้น	ปี ๒	๔.๐๘	-	.๐๕	.๑๒	.๔๘*
	ปี ๑	๔.๐๓	*	-	.๐๗	.๔๓
	ปี ๔	๓.๕๖	-	-	-	.๓๖
	ปี ๓	๓.๖๐	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๘ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความเคารพ (ครู) ข้อที่ ๘ มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้เว้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๔๕ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวณีโย)
ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	ปี๑		ปี๒		ปี๓		ปี๔		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีความรู้ดีในด้าน การสอน ทันทต่อการ เปลี่ยนแปลง	๓.๕๘	.๓๔	๓.๖๘	.๕๐	๓.๖๓	.๕๓	๓.๕๒	.๓๓	๒.๔๓	.๐๖
๒. มีประสบการณ์ใน วิชาที่สอน โดยตรง	๓.๕๓	.๓๕	๓.๖๖	.๕๐	๓.๕๓	.๕๔	๓.๓๕	.๕๓	๒.๕๒*	.๐๕
๓. มีการปรับตัวให้เข้า กับสถานการณ์ได้ดี	๓.๕๓	.๓๑	๓.๕๔	.๓๕	๓.๖๓	.๕๓	๓.๕๑	.๓๐	๑.๓๓	.๒๖
๔. มีการพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง	๓.๕๐	.๓๕	๓.๓๕	.๕๐	๓.๔๐	.๕๔	๓.๕๑	.๕๔	๓.๐๒*	.๐๓
๕. มีความรับผิดชอบ ต่อการสอน	๓.๕๓	.๕๔	๓.๖๐	.๕๔	๓.๕๕	.๕๔	๓.๕๐	.๕๕	๒.๕๖*	.๐๓
๖. มีการสร้างกิจกรรม การสอนที่น่าสนใจ	๓.๕๒	.๕๔	๓.๔๒	๑.๐๐	๓.๒๕	.๕๕	๓.๓๑	.๕๔	๓.๓๒*	.๐๑
๗. มีความเหมาะสมผล ต่องานที่มอบหมาย ให้ทำในรายวิชา	๓.๕๓	.๕๐	๓.๕๖	.๕๓	๓.๕๓	.๓๕	๓.๓๕	.๕๔	๑.๕๖	.๑๓
๘. มีความประพฤติ น่ายกย่อง	๔.๑๐	.๕๕	๓.๓๔	.๕๕	๓.๔๐	.๕๓	๓.๕๔	.๕๑	๕.๓๖*	.๐๐

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๕ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของ
นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีของนิสิต
ด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวณีโย) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน
๕ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๒ มีประสบการณ์ในวิชาที่สอนโดยตรง ข้อที่ ๔ มีการพัฒนาตนเองอย่าง
ต่อเนื่อง ข้อที่ ๕ มีความรับผิดชอบต่อการสอน ข้อที่ ๖ มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ
และข้อที่ ๘ มีความประพฤติ น่ายกย่อง เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของ
Scheffe' ได้ผลดังตารางที่ ๔.๕๐ – ๔.๕๔

ตารางที่ ๔.๕๐ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ข้อที่ ๒ มีประสบการณ์ในวิชาที่สอนโดยตรง ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	x	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๕๓	๓.๓๕	๓.๖๖	๓.๕๓
๒. มีประสบการณ์ในวิชาที่สอนโดยตรง	ปี ๑	๓.๕๓	-	.๒๒	.๓๑	.๔๔*
	ปี ๔	๓.๓๕		-	.๐๕	.๒๒
	ปี ๒	๓.๖๖			-	.๑๓
	ปี ๓	๓.๕๓				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๐ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ข้อที่ ๒ มีประสบการณ์ในวิชาที่สอนโดยตรง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๕๑ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ข้อที่ ๔ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	x	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๕๐	๓.๘๑	๓.๓๕	๓.๔๐
๔. มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	ปี ๑	๓.๕๐	-	.๐๕	.๑๑	.๕๐*
	ปี ๔	๓.๘๑		-	.๐๒	.๔๑
	ปี ๒	๓.๓๕			-	.๓๕
	ปี ๓	๓.๔๐				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๑ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนิโย) ข้อที่ ๔ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๕๒ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนิโย) ข้อที่ ๕ มีความรับผิดชอบต่อการสอน ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	X	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๕๓	๓.๕๐	๓.๖๐	๓.๕๕
๕. มีความรับผิดชอบต่อการสอน	ปี ๑	๓.๕๓	-	.๐๓	.๓๓	.๔๒*
	ปี ๔	๓.๕๐	-	.๓๐	.๓๕	
	ปี ๒	๓.๖๐		-	.๐๕	
	ปี ๓	๓.๕๕			-	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๒ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนิโย) ข้อที่ ๕ มีความรับผิดชอบต่อการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๕๓ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนิโย) ข้อที่ ๖ มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	X	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๘๒	๓.๗๑	๓.๔๒	๓.๒๕
๖. มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ	ปี ๑	๓.๘๒	-	.๑๑	.๔๐	.๕๓*
	ปี ๔	๓.๗๑		-	.๒๕	.๔๖
	ปี ๒	๓.๔๒			-	.๓๔
	ปี ๓	๓.๒๕				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๓ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ข้อที่ ๖ มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๕๔ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ข้อที่ ๘ มีความประพุดิน่ายกย่อง ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๓
	X	๔.๑๐	๓.๕๔	๓.๔๐
๘. มีความประพุดิน่ายกย่อง	ปี ๑	๔.๑๐	-	.๓๖
	ปี ๒	๓.๕๔	-	.๕๔
	ปี ๓	๓.๔๐	-	.๓๔
				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๔ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ข้อที่ ๘ มีความประพุดิน่ายกย่อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๕๕ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา)
ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	ปี๑		ปี๒		ปี๓		ปี๔		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีการให้คำปรึกษาที่ดี	๔.๑๒	.๘๐	๓.๘๕	.๘๖	๓.๕๘	.๘๕	๓.๘๘	.๘๓	๓.๑๕*	.๐๒
๒. มีการพูดชี้แจงให้ เข้าใจถึงเหตุและ ผลได้ดี	๔.๑๒	.๘๒	๓.๗๗	.๘๑	๓.๕๐	.๘๗	๓.๘๕	.๘๕	๔.๒๐*	.๐๐
๓. มีการให้คำแนะนำ กล่าวตักเตือนเรื่อง ที่ปฏิบัติไม่ถูกต้อง	๓.๘๘	.๘๐	๓.๖๘	.๘๘	๓.๔๕	.๘๗	๓.๘๐	.๘๕	๒.๔๒	.๐๖
๔. มีการสอนให้เข้าใจ ชัดเจน เห็นจริงอย่าง ที่ต้องการ	๓.๘๒	.๘๔	๓.๕๕	.๘๓	๓.๕๕	.๗๔	๓.๘๑	.๘๑	๑.๕๕	.๑๕
๕. มีการสอนให้เกิด แรงจูงใจอยากที่จะ ประพฤติปฏิบัติตาม ที่สอน	๓.๗๗	.๘๕	๓.๖๕	.๘๔	๓.๓๘	.๘๒	๓.๗๕	.๘๒	๑.๕๖	.๑๒
๖. มีการสร้างกำลังใจ และส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความ เชื่อมั่นในตนเอง	๓.๘๘	.๘๔	๓.๗๗	.๘๓	๓.๔๘	.๘๓	๓.๖๗	.๖๕	๒.๘๑*	.๐๔
๗. มีการสร้างความ เพติดเพลินให้แก่ ผู้เรียนในระหว่างเรียน	๓.๘๓	.๘๕	๓.๘๕	.๘๕	๓.๔๕	.๘๘	๓.๘๐	.๘๗	๒.๕๕*	.๐๕
๘. มีการส่งเสริมให้ ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมี เหตุผล	๓.๘๓	.๘๔	๓.๘๕	.๘๒	๓.๔๓	.๘๔	๓.๘๖	.๗๑	๔.๐๖*	.๐๐

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๕ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีของนิสิต ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๕ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๑ มีการให้คำปรึกษาที่ดี ข้อที่ ๒ มีการพูดชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุและผลได้ดี ข้อที่ ๖ มีการสร้างกำลังใจและส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ข้อที่ ๗ มีการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียนในระหว่างเรียน และข้อที่ ๘ มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของ Scheffe' ได้ผลดังตารางที่ ๔.๕๖ – ๔.๖๐

ตารางที่ ๔.๕๖ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) ข้อที่ ๑ มีการให้คำปรึกษาที่ดี ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	X	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๔.๑๒	๓.๕๘	๓.๘๕	๓.๕๘
๑. มีการให้คำปรึกษาที่ดี	ปี ๑	๔.๑๒	-	.๑๔	.๒๓	.๕๔*
	ปี ๔	๓.๕๘		-	.๑๓	.๔๐
	ปี ๒	๓.๘๕			-	.๒๓
	ปี ๓	๓.๕๘				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๖ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) ข้อที่ ๑ มีการให้คำปรึกษาที่ดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๕๓ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) ข้อที่ ๒ มีการพูดชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุและผลได้ดี ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	\bar{x}	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๔.๑๒	๓.๘๕	๓.๗๗	๓.๕๐
๒. มีการพูดชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุและผลได้ดี	ปี ๑	๔.๑๒	-	.๒๗	.๓๕	.๖๒*
	ปี ๔	๓.๘๕		-	.๐๘	.๓๕
	ปี ๒	๓.๗๗			-	.๒๗
	ปี ๓	๓.๕๐				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๓ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) ข้อที่ ๒ มีการพูดชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุและผลได้ดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๕๔ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) ข้อที่ ๖ มีการสร้างกำลังใจ และส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	\bar{x}	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๔	ปี ๓
			๓.๕๘	๓.๗๗	๓.๖๗	๓.๔๘
๖. มีการสร้างกำลังใจ และส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง	ปี ๑	๓.๕๘	-	.๒๑	.๓๑	.๕๐*
	ปี ๒	๓.๗๗		-	.๑๐	.๒๕
	ปี ๔	๓.๖๗			-	.๑๕
	ปี ๓	๓.๔๘				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๔ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) ข้อที่ ๖ มีการสร้างกำลังใจ และส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๕๕ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) ข้อที่ ๗ มีการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียนในระหว่างเรียน ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	\bar{x}	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๕๓	๓.๕๐	๓.๘๕	๓.๔๕
๗. มีการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียน ในระหว่างเรียน	ปี ๑	๓.๕๓	-	.๐๓	.๐๔	.๔๘*
	ปี ๔	๓.๕๐		-	.๐๑	.๔๕
	ปี ๒	๓.๘๕			-	.๔๔
	ปี ๓	๓.๔๕				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๕๕ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) ข้อที่ ๗ มีการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียนในระหว่างเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๖๐ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) ข้อที่ ๘ มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	\bar{x}	ปี ๔	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๕๖	๓.๕๓	๓.๘๕	๓.๔๓
๘. มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมี เหตุผล	ปี ๔	๓.๕๖	-	.๐๓	.๑๑	.๕๓*
	ปี ๑	๓.๕๓		-	.๐๘	.๕๐*
	ปี ๒	๓.๘๕			-	.๔๒
	ปี ๓	๓.๔๓				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๐ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) ข้อที่ ๘ มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล แตกต่างจากนิสิตชั้นปีที่ ๑ และชั้นปีที่ ๔ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑ และชั้นปีที่ ๔

ตารางที่ ๔.๖๑ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม)
ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	ปี๑		ปี๒		ปี๓		ปี๔		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีความอดทนต่อ การฟังคำอธิบาย ของบุคคลอื่น	๓.๘๒	.๘๕	๓.๖๘	.๕๕	๓.๕๓	.๘๔	๓.๕๐	.๓๒	๑.๕๕	.๑๕
๒. มีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกัน และกัน	๓.๘๕	.๓๓	๓.๓๑	.๘๕	๓.๕๕	.๓๘	๓.๘๓	.๓๘	๑.๓๕	.๒๕
๓. มีการควบคุมอารมณ์ ได้ดี ในระหว่างการ สอนหรือถูก วิพากษ์วิจารณ์	๔.๑๒	.๓๖	๓.๖๑	.๕๕	๓.๓๘	.๕๒	๓.๓๕	.๓๕	๖.๕๖*	.๐๐
๔. มีการเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนซักถามในสิ่ง ที่ยังไม่เข้าใจ	๔.๐๘	.๓๔	๓.๘๕	.๓๔	๓.๖๐	.๕๕	๓.๓๓	.๘๕	๓.๒๑*	.๐๒
๕. มีความกล้าแสดง ความรับผิดชอบเมื่อ กระทำผิด	๓.๕๓	.๓๑	๓.๓๖	.๘๖	๓.๖๘	.๓๖	๓.๓๕	.๘๑	๑.๐๑	.๓๘
๖. มีความอดทนต่อ ถ้อยคำอันไม่พึง ปรารถนา	๓.๘๕	.๓๕	๓.๓๓	.๘๕	๓.๖๐	.๕๘	๓.๓๓	.๘๑	.๓๐	.๕๕

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๑ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีของนิสิต ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๒ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๓ มีการควบคุมอารมณ์ได้ดีในระหว่างการสอนหรือถูกวิพากษ์วิจารณ์ และข้อที่ ๔ มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของ Scheffe' ได้ผลดังตารางที่ ๔.๖๒ – ๔.๖๓

ตารางที่ ๔.๖๒ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ข้อที่ ๓ มีการควบคุมอารมณ์ได้ดีในระหว่างการสอนหรือถูกวิพากษ์วิจารณ์ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	— x	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๔.๑๒	๓.๓๕	๓.๖๑	๓.๓๘
๓. มีการควบคุมอารมณ์ได้ดีในระหว่างการสอนหรือถูกวิพากษ์วิจารณ์	ปี ๑	๔.๑๒	-	.๓๗	.๕๑*	.๓๔*
	ปี ๔	๓.๓๕		-	.๑๔	.๓๗
	ปี ๒	๓.๖๑			-	.๒๓
	ปี ๓	๓.๓๘				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๒ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ข้อที่ ๓ มีการควบคุมอารมณ์ได้ดีในระหว่างการสอนหรือถูกวิพากษ์วิจารณ์ แตกต่างจากนิสิตชั้นปีที่ ๒ และนิสิตชั้นปีที่ ๓ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ ๒ และชั้นปีที่ ๓

ตารางที่ ๔.๖๓ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม)
ข้อที่ ๔ มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ ของอาจารย์ตาม
ความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	x	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๔	ปี ๓
			๔.๐๘	๓.๘๕	๓.๗๓	๓.๖๐
๔. มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ	ปี ๑	๔.๐๘	-	.๑๕	.๓๕	.๔๘*
	ปี ๒	๓.๘๕		-	.๑๖	.๒๕
	ปี ๔	๓.๗๓			-	.๑๓
	ปี ๓	๓.๖๐				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๓ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ข้อที่ ๔ มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๖๔ เปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องกล้าได้ (คัมภีร์กฎะ
กถิง กัตตา)ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	ปี๑		ปี๒		ปี๓		ปี๔		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีการแนะนำตัว ชี้แจงแผนการสอน ได้อย่างละเอียด ชัดเจน	๔.๑๓	.๓๔	๓.๕๓	.๓๒	๓.๖๓	.๓๓	๓.๕๖	.๓๔	๓.๙๕*	.๐๑
๒. มีสาระและเนื้อหา ที่นำมาสอน เป็นประโยชน์ต่อ ผู้เรียน	๔.๐๒	.๓๓	๓.๓๔	.๕๐	๓.๕๓	.๓๘	๔.๐๐	.๓๔	๓.๕๐*	.๐๑
๓. มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธีการ สอนที่ดี	๓.๕๐	.๓๕	๓.๓๑	.๓๕	๓.๔๐	.๕๐	๓.๕๐	.๓๓	๓.๓๖*	.๐๒
๔. มีความตั้งใจสอน ให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้เป็นอย่างดีที่สุด	๓.๕๕	.๓๓	๓.๓๑	.๕๑	๓.๕๘	.๕๓	๓.๘๘	.๓๘	๑.๘๓	.๑๔
๕. มีความสามารถ ขยายข้อความที่ยาก ให้ง่ายแก่การเข้าใจได้	๓.๕๘	.๓๓	๓.๓๓	.๓๕	๓.๔๓	.๓๔	๓.๘๑	.๓๓	๓.๘๖*	.๐๑
๖. มีการวิเคราะห์ ตีความในวิชาที่สอน ได้อย่างละเอียด ลึกซึ้ง	๓.๕๒	.๓๖	๓.๖๘	.๓๐	๓.๓๘	.๓๐	๓.๓๓	.๓๖	๓.๘๔*	.๐๑
๗. มีการอธิบายจากผล ไปสู่สาเหตุและ ยกตัวอย่างประกอบ	๓.๘๒	.๓๕	๓.๓๑	.๓๑	๓.๓๕	.๓๕	๓.๘๕	.๓๑	๓.๓๕*	.๐๑

ตารางที่ ๔.๖๔ (ต่อ)

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	ปี๑		ปี๒		ปี๓		ปี๔		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๘. มีการแสดงเนื้อหา ที่เป็นแก่นหรือ สาระสำคัญของ วิชานั้นๆ ตลอดจน ชี้ให้เห็นคุณค่า ในเชิงปฏิบัติได้ดี	๓.๕๓	.๓๑	๓.๓๖	.๔๖	๓.๖๘	.๓๖	๓.๓๕	.๔๑	๑.๐๑	.๓๘

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๔ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีของนิตด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กถัง กัตตา) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๖ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๑ มีการแนะนำตัว ชี้แจงแผนการสอนได้อย่างละเอียดชัดเจน ข้อที่ ๒ มีสาระและเนื้อหาที่นำมาสอนเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ข้อที่ ๓ มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธีการสอนที่ดี ข้อที่ ๔ มีความสามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจได้ ข้อที่ ๖ มีการวิเคราะห์ตีความในวิชาที่สอนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง และข้อที่ ๗ มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของ Scheffe' ได้ผลดังตารางที่ ๔.๖๕ - ๔.๖๐

ตารางที่ ๔.๖๕ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล่าช้าได้ (คัมภีร์จะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๑ มีการแนะนำตัว ซึ่งแจ้งแผนการสอนได้อย่างละเอียดชัดเจน ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	— x	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๔	ปี ๓
			๔.๑๗	๓.๕๗	๓.๕๖	๓.๖๓
๑. มีการแนะนำตัว ซึ่งแจ้งแผนการสอนได้ อย่างละเอียดชัดเจน	ปี ๑	๔.๑๗	-	.๒๐	.๒๑	.๕๔*
	ปี ๒	๓.๕๗		-	.๐๑	.๓๔
	ปี ๔	๓.๕๖			-	.๓๓
	ปี ๓	๓.๖๓				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๕ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องล่าช้าได้ (คัมภีร์จะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๑ มีการแนะนำตัว ซึ่งแจ้งแผนการสอนได้อย่างละเอียดชัดเจน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๖๖ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล่าช้าได้ (คัมภีร์จะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๒ มีสาระและเนื้อหาที่นำมาสอนเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	— x	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๔	ปี ๓
			๔.๐๒	๔.๐๐	๓.๗๔	๓.๕๓
๒. มีสาระและเนื้อหาที่นำมาสอนเป็น ประโยชน์ต่อผู้เรียน	ปี ๑	๔.๐๒	-	.๐๒	.๒๘	.๔๕*
	ปี ๔	๔.๐๐			-	.๒๖
	ปี ๒	๓.๗๔				-
	ปี ๓	๓.๕๓				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๖ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (กัมภีร์ธูจะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๒ มีสาระและเนื้อหาที่นำมาสอนเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๖๗ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (กัมภีร์ธูจะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๓ มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธีการสอนที่ดีของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	x	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๕๐	๓.๕๐	๓.๗๑	๓.๔๐
๓. มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธีการสอนที่ดี	ปี ๑	๓.๕๐	-	.๐๐	.๑๕	.๕๐*
	ปี ๔	๓.๕๐		-	.๑๕	.๕๐
	ปี ๒	๓.๗๑			-	.๓๑
	ปี ๓	๓.๔๐				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๗ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (กัมภีร์ธูจะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๓ มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธีการสอนที่ดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๖๘ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (กัมภีร์ธูจะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๕ มีความสามารถขยายข้อความที่ยากให้เข้าใจง่ายแก่การเข้าใจได้ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	x	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๕๘	๓.๘๑	๓.๗๓	๓.๔๓
๕. มีความสามารถขยายข้อความที่ยากให้เข้าใจง่ายแก่การเข้าใจได้	ปี ๑	๓.๕๘	-	.๑๗	.๒๕	.๕๕*
	ปี ๔	๓.๘๑		-	.๐๘	.๓๘
	ปี ๒	๓.๗๓			-	.๓๐
	ปี ๓	๓.๔๓				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๘ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์บุญจะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๕ มีความสามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจได้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๖๙ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์บุญจะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๖ มีการวิเคราะห์ตีความในวิชาที่สอนได้อย่างละเอียดลึกซึ้งของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	x	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๕๒	๓.๗๓	๓.๖๘	๓.๓๘
๖. มีการวิเคราะห์ตีความในวิชาที่สอนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง	ปี ๑	๓.๕๒	-	.๑๕	.๒๔	.๕๔*
	ปี ๔	๓.๗๓		-	.๐๕	.๓๕
	ปี ๒	๓.๖๘			-	.๓๐
	ปี ๓	๓.๓๘				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๖๙ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์บุญจะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๖ มีการวิเคราะห์ตีความในวิชาที่สอนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๗๐ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์บุญจะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๗ มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	x	ปี ๔	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๓
			๓.๘๕	๓.๘๒	๓.๗๑	๓.๓๕
๗. มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ	ปี ๔	๓.๘๕	-	.๐๓	.๑๔	.๕๐*
	ปี ๑	๓.๘๒		-	.๑๑	.๔๗
	ปี ๒	๓.๗๑			-	.๓๖
	ปี ๓	๓.๓๕				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๗๐ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๔ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๗ มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๔

ตารางที่ ๔.๗๑ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

(ใน ัจฉฐาเน นโยชเย) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปี

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	ปี๑		ปี๒		ปี๓		ปี๔		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีการแนะนำศิษย์ ไปในทางที่ถูกต้อง	๔.๓๓	.๓๑	๔.๑๓	.๓๓	๓.๘๐	.๘๒	๔.๑๓	.๓๓	๔.๔๖*	.๐๐
๒. มีการสร้างและ ส่งเสริมให้เกิดนิสัย ที่ดีและป้องกัน ไม่ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดี	๔.๑๐	.๘๙	๓.๙๕	.๓๕	๓.๓๓	.๘๑	๔.๑๓	.๖๓	๒.๓๘	.๐๓
๓. มีการกระทำตนให้ เห็นเป็นตัวอย่างที่ดี แก่ศิษย์	๔.๑๓	.๘๐	๓.๙๐	.๘๐	๓.๕๘	๑.๐๓	๔.๐๐	.๘๒	๓.๙๒*	.๐๐
๔. มีความเป็นผู้นำ ในการเลี้ยงชีวิต อย่างถูกต้อง	๔.๑๐	.๖๘	๓.๘๕	.๓๖	๓.๕๐	.๘๓	๓.๘๘	.๖๓	๕.๑๙*	.๐๐
๕. มีการนำความเจริญ ในการศึกษามาให้ แก่ศิษย์	๔.๒๐	.๖๕	๓.๘๙	.๘๓	๓.๓๓	.๘๔	๓.๙๘	.๓๘	๓.๒๐*	.๐๒
๖. มีการปกป้องศิษย์ ในสิ่งที่ถูกต้อง	๔.๐๒	.๓๒	๓.๘๕	.๙๒	๓.๕๕	๑.๐๖	๓.๙๔	.๘๓	๒.๔๑	.๐๖
๗. มีการแนะนำศิษย์ ในเรื่องที่สมควร	๔.๒๓	.๖๙	๓.๘๒	.๘๔	๓.๖๓	.๓๔	๓.๙๔	.๖๙	๕.๘๙*	.๐๐
๘. มีการสั่งสอนศิษย์ ตรงตามจุดหมาย ของมหาวิทยาลัยฯ	๔.๒๓	.๓๕	๓.๘๓	.๙๓	๓.๔๘	.๙๓	๓.๙๔	.๘๑	๖.๙๓*	.๐๐

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๗๑ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีของนิสิต ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฎฐานะ นโทยชเย) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๕ จำนวน ๖ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๑ มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง ข้อที่ ๓ มีการกระทำตนให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ข้อที่ ๔ ความเป็นผู้นำในการเลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้อง ข้อที่ ๕ มีการนำความเจริญในการศึกษามาให้แก่ศิษย์ ข้อที่ ๗ มีการแนะนำศิษย์ในเรื่องที่สมควร และข้อที่ ๘ มีการสั่งสอนศิษย์ตรงตามจุดหมายของมหาวิทยาลัยฯ เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นราย คู่โดยใช้วิธีการของ Scheffe' ได้ผลดังตารางที่ ๔.๗๒ – ๔.๗๓

ตารางที่ ๔.๗๒ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฎฐานะ นโทยชเย) ข้อที่ ๑ มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง ของอาจารย์ ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	-	ปี ๑	ปี ๒	ปี ๔	ปี ๓
			๔.๓๓	๔.๑๓	๔.๑๓	๓.๘๐
๑. มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง	ปี ๑	๔.๓๓	-	.๒๔	.๒๔	.๕๓*
	ปี ๒	๔.๑๓		-	.๐๐	.๓๓
	ปี ๔	๔.๑๓			-	.๓๓
	ปี ๓	๓.๘๐				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๗๒ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฎฐานะ นโทยชเย) ข้อที่ ๑ มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๓๓ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๓ มีการกระทำตนให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	— x	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๔.๑๓	๔.๐๐	๓.๕๐	๓.๕๘
๓. มีการกระทำตนให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์	ปี ๑	๔.๑๓	-	.๑๓	.๒๓	.๕๘*
	ปี ๔	๔.๐๐		-	.๑๐	.๔๒
	ปี ๒	๓.๕๐			-	.๓๒
	ปี ๓	๓.๕๘				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๓ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๓ มีการกระทำตนให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๓๔ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๔ มีความเป็นผู้นำในการเลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้อง ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	— x	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๔.๑๐	๓.๘๘	๓.๘๕	๓.๕๐
๔. มีความเป็นผู้นำในการเลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้อง	ปี ๑	๔.๑๐	-	.๒๒	.๒๕	.๖๐*
	ปี ๔	๓.๘๘		-	.๐๓	.๓๘
	ปี ๒	๓.๘๕			-	.๓๕
	ปี ๓	๓.๕๐				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฎฐาเน นโยชเย) ข้อที่ ๔ มีความเป็นผู้นำในการเลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๑๕ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฎฐาเน นโยชเย) ข้อที่ ๕ มีการนำความเจริญในการศึกษามาให้แกศิษย์ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	X	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๔.๒๐	๓.๕๘	๓.๘๕	๓.๗๓
๕. มีการนำความเจริญในการศึกษามาให้ แกศิษย์	ปี ๑	๔.๒๐	-	.๒๒	.๓๑	.๔๗*
	ปี ๔	๓.๕๘	-	-	.๐๕	.๒๕
	ปี ๒	๓.๘๕	-	-	-	.๑๖
	ปี ๓	๓.๗๓	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฎฐาเน นโยชเย) ข้อที่ ๕ มีการนำความเจริญในการศึกษามาให้แกศิษย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตารางที่ ๔.๑๖ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๗ มีการแนะนำศิษย์ในเรื่องที่สมควร ของอาจารย์ ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	\bar{x}	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๔.๒๓	๓.๕๔	๓.๘๒	๓.๖๓
๗. มีการแนะนำศิษย์ในเรื่องที่สมควร	ปี ๑	๔.๒๓	-	.๒๕	.๔๑*	.๖๐*
	ปี ๔	๓.๕๔		-	.๑๒	.๓๑
	ปี ๒	๓.๘๒			-	.๑๕
	ปี ๓	๓.๖๓				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๗ มีการแนะนำศิษย์ในเรื่องที่สมควร แตกต่างจากนิสิตชั้นปีที่ ๒ และปีที่ ๓ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่านิสิตชั้นปีที่ ๒ และปีที่ ๓

ตารางที่ ๔.๑๗ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๘ มีการสั่งสอนศิษย์ตรงตามจุดหมายของมหาวิทยาลัยฯ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามชั้นปีของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ชั้นปี	\bar{x}	ปี ๑	ปี ๔	ปี ๒	ปี ๓
			๔.๒๓	๓.๕๔	๓.๘๓	๓.๔๘
๗. มีการสั่งสอนศิษย์ตรงตามจุดหมายของมหาวิทยาลัยฯ	ปี ๑	๔.๒๓	-	.๓๓	.๔๐	.๓๕*
	ปี ๔	๓.๕๔		-	.๐๓	.๔๖
	ปี ๒	๓.๘๓			-	.๓๕
	ปี ๓	๓.๔๘				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ ๓ และปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ข้อที่ ๘ มีการสั่งสอนศิษย์ตรงตามจุดหมายของมหาวิทยาลัยฯ แตกต่างจากนิสิตชั้นปีที่ ๑ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตชั้นปีที่ ๑

ตอนที่ ๖ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
จำแนกตามคณะของนิสิต

ผลการเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตใน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะ รายละเอียด
ดังตารางที่ ๔.๗๘ - ๔.๘๓

ตารางที่ ๔.๗๘ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
จำแนกตามคณะของนิสิต โดยภาพรวม

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	พุทธฯ		ครูฯ		มนุษย์		สังคมฯ		F	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. ด้านการสร้างความ น่ารัก (ปิโย)	๔.๐๐	.๔๗	๓.๕๓	.๖๖	๓.๘๔	.๖๘	๓.๘๖	.๖๒	.๕๘	.๖๒
๒. ด้านการได้รับ ความเคารพ (กรู)	๓.๕๔	.๕๒	๔.๐๐	.๖๓	๓.๘๘	.๖๘	๓.๘๕	.๖๘	.๒๐	.๘๕
๓. ด้านการประพฤติก น่าเจริญใจ (ภวานิโย)	๓.๘๖	.๕๑	๓.๘๔	.๖๔	๓.๖๓	.๖๕	๓.๗๑	.๖๕	.๘๕	.๔๔
๔. ด้านการรู้จักพูดคุยให้ เหตุผลชี้แจง แนะนำ (วัตต)	๓.๘๔	.๕๓	๓.๘๔	.๗๖	๓.๕๒	.๖๕	๓.๗๒	.๗๖	.๗๐	.๕๕
๕. ด้านการทนต่อ ถ้อยคำ (วจนักขโม)	๓.๘๑	.๕๖	๓.๕๑	.๘๐	๓.๖๕	.๖๕	๓.๗๕	.๗๑	.๕๗	.๖๓
๖. ด้านการแถลงเรื่อง ถ้่าล็กได้ (กัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตา)	๓.๘๕	.๔๕	๔.๐๕	.๗๒	๓.๕๘	.๕๒	๓.๗๗	.๗๓	๑.๕	.๑๒

ตารางที่ ๔.๑๘ (ต่อ)

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	พุทธฯ		ครูฯ		มนุษย์		สังคมฯ		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๗. ด้านการไม่ชักจูงไป ในทางเสื่อมเสีย (ใน จักรฐาเน นियोชเย)	๔.๐๖	.๕๕	๔.๐๘	.๖๒	๓.๗๑	.๕๒	๓.๕๓	.๗๐	๑.๖	.๑๓
รวม	๓.๕๑	.๔๖	๓.๕๕	.๖๐	๓.๗๕	.๕๑	๓.๘๑	.๖๓	.๗๓	.๕๓

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็น
ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามตามคณะของ
นิสิต โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔.๓๕ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ของอาจารย์
ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	พุทธฯ		ครูฯ		มนุษย์		สังคมฯ		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีบุคลิกภาพดี	๓.๕๔	.๖๓	๓.๕๕	.๗๒	๔.๐๕	.๗๓	๓.๘๕	.๗๕	.๔๘	.๖๕
๒. มีการแต่งกาย สุภาพเรียบร้อย	๓.๕๔	.๖๓	๔.๐๕	.๘๑	๓.๕๑	.๕๕	๓.๕๓	.๖๗	.๓๗	.๓๗
๓. มีการยิ้มแย้ม แจ่มใส	๓.๗๕	.๘๔	๓.๕๕	.๕๕	๓.๗๐	.๘๗	๓.๘๑	.๘๐	.๔๒	.๓๓
๔. มีการพูดได้อย่าง เหมาะสมกับ กาลเทศะ	๓.๘๑	.๖๖	๓.๕๑	.๕๒	๓.๖๕	.๗๗	๓.๗๗	.๗๕	.๔๒	.๓๓
๕. มีความปรารถนาดี ต่อศิษย์	๔.๓๓	.๖๓	๔.๐๐	.๕๗	๓.๗๘	.๕๕	๔.๐๒	.๗๖	๒.๔๕	.๐๖
๖. มีความสงสาร เอ็นดูศิษย์ อยาก ช่วยเหลือให้พ้น จากความไม่รู้	๔.๑๕	.๖๒	๓.๕๑	.๗๕	๓.๗๔	๑.๐๕	๓.๕๐	.๕๓	๑.๔๘	.๒๒
๗. มีความชื่นชมยินดี เมื่อศิษย์ได้ดี	๔.๐๘	.๗๓	๔.๐๐	.๕๒	๔.๐๔	๑.๐๒	๓.๕๖	.๘๔	.๒๒	.๘๘
๘. มีการวางตัว เป็นกลาง จิตใจ ตั้งอยู่ในความ ยุติธรรม	๓.๕๗	.๖๐	๓.๖๘	.๕๔	๓.๘๓	.๘๘	๓.๖๒	๑.๐๘	๑.๓๒	.๒๖

จากตารางที่ ๔.๓๕ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครราชสีมา จำแนกตามคณะของนิสิต ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๘๐ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู)
ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	พุทธฯ		กรูฯ		มนุษย		สังคมฯ		F	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
๑. มีความน่าเคารพ										
นำศรัทธา	๔.๐๘	.๘๐	๓.๕๑	.๕๒	๔.๐๕	.๓๕	๔.๐๒	.๘๒	.๒๕	.๘๖
นำเลื่อมใส										
๒. มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่องเลื่อมเสีย	๓.๘๖	.๓๒	๓.๕๑	.๘๑	๓.๕๖	.๕๗	๓.๘๔	.๘๖	.๑๕	.๕๒
๓. มีความรู้สามารถ เป็นที่พึ่งทาง การศึกษาได้	๔.๐๖	.๖๗	๔.๓๒	.๖๔	๓.๗๔	.๘๑	๔.๐๑	.๗๖	๒.๓๐	.๐๗
๔. มีความเชื่อในทาง ที่ถูกต้อง	๔.๐๓	.๖๐	๓.๕๕	.๗๘	๔.๐๐	.๗๕	๓.๘๘	.๘๔	.๔๓	.๓๒
๕. มีความระวัง ความชั่ว ไม่ให้ เกิดขึ้นในจิตใจ	๓.๕๒	.๖๐	๓.๘๖	.๕๔	๓.๗๔	.๕๑	๓.๘๑	.๘๕	.๒๔	.๘๖
๖. มีความรอบคอบใน การพูด การคิดและ การกระทำ	๓.๕๒	.๖๕	๓.๕๕	.๗๘	๓.๘๗	.๘๖	๓.๗๗	.๕๓	.๔๕	.๖๘
๗. มีใจจดจ่อแน่วแน่ มั่นคงในสิ่งที่ บุญกุศล	๓.๘๓	.๖๐	๔.๐๕	.๗๒	๓.๗๘	๑.๐๔	๓.๕๐	.๘๘	.๔๓	.๓๓
๘. มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้เว้น	๓.๘๕	.๗๐	๔.๐๕	.๗๘	๓.๘๗	.๕๖	๓.๕๖	.๘๗	.๒๓	.๘๗

จากตารางที่ ๔.๘๐ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรด้านการได้รับความเคารพ (ครู)
ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครราชสีมา จำแนกตามคณะของนิสิต ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๘๑ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนีโย)
ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	พุทธฯ		กรูฯ		มนุษย์		สังคมฯ		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีความรู้ดีในด้าน										
การสอน ทันต่อ	๓.๕๔	.๖๓	๔.๐๐	.๖๕	๓.๘๗	.๘๑	๓.๗๓	.๘๘	๑.๑๘	.๓๑
การเปลี่ยนแปลง										
๒. มีประสบการณ์										
ในวิชาที่สอน	๓.๘๕	.๗๐	๓.๕๑	.๕๒	๓.๗๐	.๘๒	๓.๖๘	.๘๗	.๘๘	.๔๕
โดยตรง										
๓. มีการปรับตัวให้										
เข้ากับสถานการณ์	๓.๘๓	.๖๕	๓.๕๕	.๗๒	๓.๗๔	.๕๑	๓.๘๑	.๗๖	.๓๓	.๘๐
ได้ดี										
๔. มีการพัฒนาตนเอง										
อย่างต่อเนื่อง	๓.๕๒	.๖๕	๓.๘๖	.๘๘	๓.๕๗	๑.๐๘	๓.๗๒	.๘๕	.๕๗	.๔๐
๕. มีความรับผิดชอบ										
ต่อการสอน	๓.๕๔	.๖๗	๓.๕๑	.๘๖	๓.๓๕	๑.๑๑	๓.๗๖	.๘๕	๒.๔๐	.๐๖
๖. มีการสร้างกิจกรรม										
การสอนที่น่าสนใจ	๓.๗๕	.๖๕	๓.๕๕	.๘๕	๓.๓๐	๑.๑๐	๓.๕๗	๑.๐๒	.๕๕	.๓๕
๗. มีความสมเหตุ										
สมผลต่องานที่										
มอบหมายให้ทำ										
ในรายวิชา	๓.๗๒	.๗๐	๓.๗๗	.๗๕	๓.๕๗	.๗๒	๓.๖๘	.๘๕	.๒๖	.๘๕
๘. มีความประพฤติ										
น่ายกย่อง	๓.๕๔	.๗๕	๓.๘๒	.๕๐	๓.๕๖	.๗๖	๓.๗๗	.๕๘	.๕๒	.๖๖

จากตารางที่ ๔.๘๑ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรด้านการประพุดิน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะของนิสิต ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดคณัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๘๒ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ
(วัดตา) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	พุทธฯ		ครูฯ		มนุษย์		สังคมฯ		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีการให้คำปรึกษาที่ดี	๔.๐๖	.๖๓	๔.๐๐	.๘๑	๓.๕๑	.๘๔	๓.๘๔	.๕๘	.๖๑	.๖๐
๒. มีการพูดชี้แจงให้ เข้าใจถึงเหตุและ ผลได้ดี	๓.๕๗	.๗๓	๓.๕๑	.๕๒	๔.๐๕	.๗๕	๓.๗๔	.๕๒	๑.๔๑	.๒๔
๓. มีการให้คำแนะนำ กล่าวตักเตือนเรื่อง ที่ปฏิบัติไม่ถูกต้อง	๓.๘๖	.๖๘	๓.๗๓	.๕๓	๓.๕๑	.๗๕	๓.๖๘	.๕๕	.๖๔	.๕๘
๔. มีการสอนให้เข้าใจ ชัดเจนเห็นจริง อย่างที่ต้องการ	๓.๖๔	.๗๒	๓.๖๘	.๕๕	๔.๐๔	.๘๒	๓.๖๔	.๕๐	๑.๔๓	.๒๓
๕. มีการสอนให้เกิด แรงจูงใจอยากที่จะ ประพฤติปฏิบัติ ตามที่สอน	๓.๖๗	.๖๗	๓.๗๗	๑.๐๒	๓.๘๗	๑.๐๑	๓.๖๓	.๕๒	.๕๕	.๖๔
๖. มีการสร้างกำลังใจ และส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความเชื่อมั่นในตนเอง	๓.๗๒	.๗๗	๓.๘๒	.๕๐	๓.๘๓	.๘๓	๓.๗๔	.๕๔	.๑๑	.๕๕
๗. มีการสร้างความ เพลิดเพลินให้แก่ ผู้เรียนในระหว่าง เรียน	๓.๘๕	.๘๕	๔.๐๐	.๕๗	๓.๕๑	.๕๕	๓.๗๕	.๕๖	.๖๒	.๖๐
๘. มีการส่งเสริมให้ ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมี เหตุผล	๓.๕๒	.๖๔	๓.๘๒	๑.๐	๓.๘๗	.๘๖	๓.๗๘	.๘๓	.๒๗	.๘๔

จากตารางที่ ๔.๘๒ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจง
แนะนำ (วัดตา) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณະของนิติต ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๘๓ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม)
ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิติต จำแนกตามคณະของนิติต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	พุทธฯ		ครูฯ		มนุษย์		สังคมฯ		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีความอดทนต่อการ ฟังคำอธิบายของ บุคคลอื่น	๓.๘๕	.๓๐	๓.๖๘	๑.๐๔	๓.๓๔	.๕๖	๓.๓๑	.๘๗	.๔๔	.๓๒
๒. มีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกัน และกัน	๓.๘๑	.๓๔	๔.๐๐	.๘๗	๓.๖๑	.๓๘	๓.๓๑	.๘๑	๑.๐๕	.๓๕
๓. มีการควบคุมอารมณ์ ได้ดีในระหว่างการ สอนหรือถูก วิพากษ์วิจารณ์	๓.๓๕	.๖๕	๓.๘๒	๑.๐๐	๓.๖๑	.๘๓	๓.๓๕	.๕๕	.๒๒	.๘๘
๔. มีการเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ ยังไม่เข้าใจ	๓.๘๕	.๓๐	๓.๕๑	๑.๐๖	๓.๓๐	.๓๖	๓.๘๖	.๘๔	.๓๒	.๘๐
๕. มีความกล้าแสดง ความรับผิดชอบเมื่อ กระทำผิด	๓.๓๘	.๓๒	๓.๕๑	.๘๖	๓.๖๕	.๓๗	๓.๘๐	.๘๐	.๔๐	.๓๕
๖. มีความอดทนต่อ ถ้อยคำอันไม่พึง ปรารถนา	๓.๓๕	.๖๕	๔.๑๘	.๕๐	๓.๖๕	.๕๓	๓.๓๐	.๘๖	๒.๑๖	.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘๓ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรด้านการทนต่อถ้อยคำ(วจนักขโม)
ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครราชสีมา จำแนกตามคณະของนิติต ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.๐๕ ทุกข้อ

ตารางที่ ๔.๘๔ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องถ้าได้ (คัมภีร์กฎจะ กถัง กัตตา) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	พุทธฯ		กรูฯ		มนุษย		สังคมฯ		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีการแนะนำตัวชี้แจง แผนการสอน ได้อย่าง ละเอียดชัดเจน	๔.๐๘	.๖๐	๔.๑๘	.๗๕	๓.๕๑	.๗๓	๓.๘๕	.๘๕	๑.๒๐	.๓๐
๒. มีสาระและเนื้อหาที่ นำมาสอนมีสาระเป็น ประโยชน์ต่อผู้เรียน	๓.๕๔	.๕๘	๔.๐๕	.๗๘	๓.๗๘	.๗๓	๓.๗๘	.๕๐	.๘๘	.๔๔
๓. มีการสอนให้เข้าใจง่าย และมีวิธีการสอนที่ดี	๓.๖๕	.๕๒	๓.๕๕	.๘๔	๓.๕๒	.๗๓	๓.๗๗	.๕๖	๑.๐๐	.๓๕
๔. มีความตั้งใจสอนให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างดีที่สุด	๓.๗๘	.๗๖	๔.๐๕	.๘๑	๓.๖๑	.๗๒	๓.๗๘	.๕๒	๑.๒๒	.๓๐
๕. มีความสามารถขยาย ข้อความที่ยากให้ง่าย แก่การเข้าใจได้	๓.๘๓	.๖๕	๔.๐๐	.๘๗	๓.๕๒	.๕๕	๓.๗๔	.๘๘	๑.๓๖	.๒๕
๖. มีการวิเคราะห์ตีความ ในวิชาที่สอน ได้อย่าง ละเอียดลึกซึ้ง	๓.๗๒	.๖๕	๓.๕๕	.๘๕	๓.๖๑	.๘๓	๓.๖๗	.๘๑	.๕๒	.๔๓
๗. มีการอธิบายจากผล ไปสู่สาเหตุและ ยกตัวอย่างประกอบ	๓.๘๖	.๕๕	๔.๐๕	.๕๗	๓.๓๕	.๗๗	๓.๖๖	.๘๕	๓.๖๕*	.๐๑
๘. มีการแสดงเนื้อหาที่ เป็นแก่นหรือ สาระสำคัญของวิชา นั้นๆ ตลอดจน ชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิง ปฏิบัติได้ดี	๓.๕๔	.๖๓	๔.๐๕	.๕๒	๓.๓๕	.๗๒	๓.๘๘	.๕๒	๒.๕๕*	.๐๓

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๘๔ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องถ้ำลึกได้ (คัมภีร์จะ กถัง กัตตา) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะของนิสิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๒ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๗ มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ และข้อที่ ๘ มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของวิชานั้นๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดี เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของ Scheffe' ได้ผลดังตารางที่ ๔.๘๕ - ๔.๘๖

ตารางที่ ๔.๘๕ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องถ้ำลึกได้ (คัมภีร์จะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๗ มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	คณะ	—	ครุศาสตร์	พุทธศาสตร์	สังคมศาสตร์	มนุษยศาสตร์
		X	๔.๐๕	๓.๘๖	๓.๖๖	๓.๓๕
๗. มีการอธิบายจาก ผลไปสู่สาเหตุ และยกตัวอย่าง ประกอบ	ครุศาสตร์	๔.๐๕	-	.๒๓	.๔๓	.๓๔*
	พุทธศาสตร์	๓.๘๖	-	-	.๒๐	.๕๑
	สังคมศาสตร์	๓.๖๖	-	-	-	.๓๑
	มนุษยศาสตร์	๓.๓๕	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๘๕ แสดงว่า นิสิตคณะมนุษยศาสตร์ และคณะครุศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องถ้ำลึกได้ (คัมภีร์จะ กถัง กัตตา) ข้อที่ ๗ มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตคณะมนุษยศาสตร์มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตคณะครุศาสตร์

ตารางที่ ๔.๘๖ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรด้านการแถลงเรื่องล่าช้าได้ (คัมภีร์จะ กัดดา) ข้อที่ ๘ มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของวิชานั้นๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดี ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะของนิสิต เป็นรายคู่

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	คณะ	— X	ครุศาสตร์ ๔.๐๕	พุทธศาสตร์ ๓.๕๔	สังคมศาสตร์ ๓.๘๘	มนุษยศาสตร์ ๓.๓๕
๘. มีการแสดงเนื้อหา ที่เป็นแก่นหรือ สาระสำคัญของ วิชานั้นๆ ตลอดจน ชี้ให้เห็นคุณค่าใน เชิงปฏิบัติได้ดี	ครุศาสตร์	๔.๐๕	-	.๑๕	.๒๑	.๓๐*
	พุทธศาสตร์	๓.๕๔	-	.๐๖	.๕๕	
	สังคมศาสตร์	๓.๘๘	-	-	.๔๕	
	มนุษยศาสตร์	๓.๓๕	-	-	-	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๘๖ แสดงว่า นิสิตคณะมนุษยศาสตร์ และคณะครุศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องล่าช้าได้ (คัมภีร์จะ กัดดา) ข้อที่ ๘ มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของวิชานั้นๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตคณะมนุษยศาสตร์มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำกว่านิสิตคณะครุศาสตร์

ตารางที่ ๔.๘๓ เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต จำแนกตามคณะของนิสิต

ความเป็นกัลยาณมิตร ของอาจารย์	พุทธฯ		กรูฯ		มนุษย์		สังคมฯ		F	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
๑. มีการแนะนำศิษย์ ไปในทางที่ถูกต้อง	๔.๐๘	.๓๓	๔.๓๒	.๓๑	๓.๓๘	.๓๓	๔.๑๘	.๓๕	๒.๒๐	.๐๘
๒. มีการสร้างและ ส่งเสริมให้เกิดนิสัยที่ดี และป้องกันไม่ให้เกิด นิสัยที่ไม่ดี	๔.๐๐	.๓๑	๓.๕๕	.๓๒	๓.๓๘	.๖๓	๔.๐๓	.๘๕	.๖๔	.๕๕
๓. มีการกระทำตนให้ เห็นเป็นตัวอย่างที่ดี แก่ศิษย์	๓.๕๒	.๘๔	๔.๐๕	.๓๕	๓.๕๓	.๕๕	๓.๕๘	.๕๓	๑.๓๖	.๑๕
๔. มีความเป็นผู้นำในการ เลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้อง	๔.๐๓	.๖๕	๓.๕๕	.๓๘	๓.๖๑	.๕๘	๓.๘๔	.๘๐	๑.๕๓	.๒๐
๕. มีการนำความเจริญใน การศึกษามาให้ แก่ศิษย์	๔.๑๔	.๖๘	๔.๑๔	.๘๓	๓.๘๓	.๓๕	๓.๕๑	.๘๓	๑.๒๓	.๒๕
๖. มีการปกป้องศิษย์ใน สิ่งที่ถูกต้อง	๔.๐๖	.๓๑	๔.๐๕	.๘๖	๓.๓๘	.๓๕	๓.๓๘	.๕๔	๑.๔๖	.๒๒
๗. มีการแนะนำศิษย์ใน เรื่องที่เหมาะสม	๔.๑๕	.๖๖	๔.๐๕	.๖๕	๓.๓๔	.๘๑	๓.๘๓	.๘๐	๒.๓๓	.๐๓
๘. มีการสั่งสอนศิษย์ตรง ตามจุดหมายของ มหาวิทยาลัยฯ	๔.๑๑	.๓๐	๔.๐๕	.๓๕	๓.๕๓	.๓๘	๓.๕๑	.๕๖	๒.๐๖	.๑๐

จากตารางที่ ๔.๘๓ พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐานะ นิโยชเย) ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะของนิสิต ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากัลยาณมิตรธรรมในพระพุทธศาสนา และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพ ประเภท ชั้นปี และคณะของนิสิต การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ เป็นการวิเคราะห์กัลยาณมิตรธรรมในพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ตอนที่ ๒ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ จำนวน ๔๖๐ รูป/คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑๐ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน ๔ ข้อ และแบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน ๕๔ ข้อ รวมทั้งแบบเติมคำ จำนวน ๕ ข้อ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยการแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ คำนวณค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพและประเภทของนิสิตโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีและคณะของนิสิตโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

๕.๑ สรุปผลการศึกษาวิจัย

๕.๑.๑ กัลยาณมิตรธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ผลการศึกษา พบว่า มิตรตามหลักพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ (๑) มิตรแท้ ได้แก่ มิตรร่วมสุข ร่วมทุกข์ มิตรมีอุปการะ มิตรมีความรักใคร่ และ มิตรแนะนำประโยชน์ (๒) มิตรเทียม ได้แก่ คนคิดแต่พูด คนหัวประจบ คนที่ถือเอาแต่ประโยชน์ ส่วนตน และคนที่เป็นมิตรชักนำไปในทางเสื่อม นอกเหนือจากคำว่ามิตรแท้และมิตรเทียมแล้ว พระพุทธเจ้ายังทรงตรัสแบ่งมิตรออกเป็น ๒ จำพวก ได้แก่ (๑) อาคาริกมิตร คือ มิตรผู้ครองเรือน เช่น บุคคลบางคนในโลกนี้ให้สิ่งที่ให้ไดยาก สละสิ่งที่สละไดยาก ทำสิ่งที่ทำไดยาก ทนต่อสิ่งที่ทนไดยาก บอกความลับแก่เพื่อน ปกปิดความลับของเพื่อน ไม่ทอดทิ้งในคราวมีอันตราย แม้ชีวิตก็สละเพื่อประโยชน์แก่เพื่อน เมื่อเพื่อนสิ้นเนื้อประดาตัวก็ไม่คู่มั่น (๒) อนาคาริกมิตร คือ มิตรผู้ไม่ครองเรือน เช่น พระภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ เป็นที่รัก เป็นที่พอใจ เป็นที่เคารพ ควรแก่การยกย่อง พูดสิ่งที่เป็ประโยชน์ ทนฟังถ้อยคำได้ กล่าวถ้อยคำได้ลึกซึ้ง และไม่ชักนำไปในเรื่องไม่สมควร ชักชวนให้บำเพ็ญในทางอริสัล ชักชวนให้หมั่นเจริญสติปัญญา ๔ ชักชวนให้หมั่นเจริญสัมมัตตญาณ ๔ ชักชวนให้หมั่นเจริญอิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ อริยมรรคมีองค์ ๘ นอกจากคำว่ามิตรแล้ว ตามหลักพระพุทธศาสนายังกล่าวถึงคำว่า สหาย บัณฑิต สัตบุรุษ ชีรชน ซึ่งจัดเป็มิตรแท้ด้วยเช่นกัน สำหรับความเป็นมิตรเท่านั้น ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความเป็นเพื่อนที่ดีเท่านั้น แต่หมายถึงเพื่อนที่คอยแนะนำ ชักจูง ช่วยเหลือเกื้อกูล ช่วยบอกทางปัญญา และเป็นตัวอย่างที่ดี ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่า “กัลยาณมิตรธรรม” หรือ “กัลยาณมิตร” ซึ่งประกอบด้วยคุณสมบัติพื้นฐานของคุณธรรมประจำตน ๗ ประการ คือ (๑) ความเป็นคนน่ารัก (ปิโย) (๒) การได้รับความเคารพ (ครุ) (๓) การประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนีโย) (๔) รู้จักพูดชี้แจงแนะนำ (วัตตา) (๕) การอดทนต่อถ้อยคำจากผู้อื่น (วจนกขโม) (๖) แผลงเรื่องราวที่ล้าลึกได้ (กัมภีรญจะกถัง กัตตา) และ (๗) การไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฺฐานะ นิโยชะเย) การที่จะเป็ กัลยาณมิตรได้ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติที่ถึงพร้อม ๘ ประการ คือ (๑) ความเชื่อหรือศรัทธา (๒) การสำรวมกาย วาจา และใจ (๓) การฟัง หรือสุตตะ (๔) การเสียดสละ หรือ จาคะ (๕) ความเพียร (วิริยะ) (๖) ความระลึกได้ (สติ) (๗) ความตั้งใจมั่น (สมาธิ) และ (๘) ความรอบรู้ (ปัญญา) นอกจากคุณสมบัติที่ถึงพร้อมด้วยองค์คุณ ๘ ประการแล้วยังมีคุณธรรมอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น พรหมวิหารธรรม ธรรมเป็เครื่องอยู่อันประเสริฐ ๔ ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา โยนิโสมนสิการ การกระทำไว้ในใจ โดยอุบายอันแยบคาย สังคหัตถุธรรม ธรรมที่เป็ที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน ๔ ประการ คือ (๑) ทาน การให้ (๒) ปิยะวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน (๓) อัตถจริยา ช่วยเหลือกัน (๔) สมานัตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยการ

ประพุดิตัวให้มีความเสมอดันเสมอปลาย วางตัวดีต่อกัน และสัปรุสิธรรม ธรรมที่เป็นที่อยู่ของ สัตบุรุษหรือคุณสมบัตินองคนดี ๗ ประการ คือ การรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล บุคคลที่จะเป็น คนดี นำเคารพนับถือ นำเลื่อมใส ต้องอาศัยหลักธรรม ประจำใจเป็นคุณสมบัตินองคนดี มีโชอาศัยลาภ ยศ สรรเสริญ เงินทอง เป็นสมบัติ ถ้าบุคคลขาด คุณธรรมประจำใจแล้วก็จะเป็นคนดีไม่ได้ คุณธรรมที่กล่าวมาทั้งหมดจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ อันเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อกัน ผู้ที่ปรารณาความเจริญก้าวหน้า ในชีวิตส่วนตัวและส่วนรวมจึงควรนำไปประพุดิตปฏิบัติตามเพื่อนำสังคมไปสู่ความสามัคคีและ สงบสุขสืบไป

๕.๑.๒. ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

๕.๑.๒.๑. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็น ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

๑. ระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๓, S.D. = ๕๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฎฐาเน นโฆชะเย) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = ๓.๕๕, S.D. = ๖๖$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการได้รับความเคารพ (กรู) ($\bar{X} = ๓.๕๑, S.D. = ๖๕$) ด้านการสร้าง ความน่ารัก (ปิโย) ($\bar{X} = ๓.๘๕, S.D. = ๖๑$) ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตา) ($\bar{X} = ๓.๗๕, S.D. = ๖๘$) ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) ($\bar{X} = ๓.๗๗, S.D. = ๗๒$) ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) ($\bar{X} = ๓.๗๗, S.D. = ๖๕$) และด้านการประพุดิตนำเจริญใจ (ภาวนิโย) ($\bar{X} = ๓.๗๔, S.D. = ๖๖$) ตามลำดับ

๒. ระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการสร้าง ความน่ารัก (ปิโย) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๕, S.D. = ๖๑$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ใน ระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการสร้าง ความน่ารัก (ปิโย) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อที่เกี่ยวกับการมีความปรารณาดีต่อศิษย์ ($\bar{X} = ๔.๐๕, S.D. = ๘๐$) การมีความชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี ($\bar{X} = ๔.๐๐, S.D. = ๘๕$) การ แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ($\bar{X} = ๓.๕๕, S.D. = ๖๗$) การมีบุคลิกภาพดี ($\bar{X} = ๓.๕๓, S.D. = ๗๓$)

มีความสงสารเอ็นดูศิษย์อยากช่วยเหลือให้พ้นจากความไม่รู้ ($\bar{X} = ๓.๕๓, S.D. = .๘๘$) มีการยิ้ม
 เข้มแจ่มใส ($\bar{X} = ๓.๘๐, S.D. = .๘๑$) และข้อที่เกี่ยวกับการพูดจาได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ
 ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ข้อที่เกี่ยวกับการวางตัวเป็นกลาง จิตใจตั้งอยู่ในความ
 ยุติธรรม ($\bar{X} = ๓.๗๑, S.D. = .๕๘$)

๓. ระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการได้รับความเคารพ (ครู)
 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๑, S.D. = .๖๕$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับ
 มากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการได้รับความ
 เคารพ (ครู) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อที่เกี่ยวกับการมีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส
 ($\bar{X} = ๔.๐๒, S.D. = .๘๒$) และข้อที่เกี่ยวกับการมีความรู้ความสามารถเป็น ที่พึ่งทางการศึกษาได้
 ($\bar{X} = ๔.๐๒, S.D. = .๗๕$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่เกี่ยวกับการ มีความรอบคอบในการ
 พูด การคิดและการกระทำ ($\bar{X} = ๓.๘๒, S.D. = .๘๓$)

๔. ระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ
 (ภาวนิโย) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๔, S.D. = .๖๖$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
 อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการ
 ประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนิโย) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อที่เกี่ยวกับการมีความประพฤติน่ายกย่อง
 ($\bar{X} = ๓.๘๒, S.D. = .๕๑$) และข้อที่เกี่ยวกับการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดี ($\bar{X} = ๓.๘๒,$
 $S.D. = .๗๖$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่เกี่ยวกับการมีการสร้างกิจกรรมการสอนที่
 น่าสนใจ ($\bar{X} = ๓.๕๗, S.D. = .๕๖$)

๕. ระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจง
 แนะนำ (วัตตา) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗, S.D. = .๗๒$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
 พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์
 ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือข้อที่เกี่ยวกับการมีการให้
 คำปรึกษาที่ดี ($\bar{X} = ๓.๕๐, S.D. = .๘๕$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่เกี่ยวกับการมีการสอน
 ให้เกิดแรงจูงใจอยากที่จะประพฤติปฏิบัติตามที่สอน ($\bar{X} = ๓.๖๘, S.D. = .๕๐$)

๖. ระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนกขโม) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๗, S.D. = .๖๕$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนกขโม) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อที่เกี่ยวกับการมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ ($\bar{X} = ๓.๘๕, S.D. = .๘๓$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่เกี่ยวกับการมีความอดทนต่อการฟังคำอธิบายของบุคคลอื่น ($\bar{X} = ๓.๗๔, S.D. = .๘๗$) และข้อที่เกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ได้ดี ในระหว่างการสอนหรือถูกวิพากษ์วิจารณ์ ($\bar{X} = ๓.๗๔, S.D. = .๕๐$)

๗. ระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กะถัง กัตตา) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๕, S.D. = .๖๘$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กะถัง กัตตา) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อที่เกี่ยวกับการมีแนะนำตัว ชี้แจงแผนการสอนได้อย่างละเอียดชัดเจน ($\bar{X} = ๓.๕๖, S.D. = .๗๕$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่เกี่ยวกับการมีการวิเคราะห์ตีความในวิชาที่สอนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ($\bar{X} = ๓.๗๐, S.D. = .๘๐$) และข้อที่เกี่ยวกับการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ ($\bar{X} = ๓.๗๐, S.D. = .๘๓$)

๘. ระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฐานะ นิโยชเย) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๕, S.D. = .๖๖$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจะเห็นว่าความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฐานะ นิโยชเย) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อที่เกี่ยวกับการมีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง ($\bar{X} = ๔.๑๓, S.D. = .๗๗$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่เกี่ยวกับการมีความเป็นผู้นำในการเลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้อง ($\bar{X} = ๓.๘๖, S.D. = .๗๖$) และข้อที่เกี่ยวกับการปกป้องศิษย์ในสิ่งที่ถูกต้อง ($\bar{X} = ๓.๘๖, S.D. = .๘๘$)

๕.๑.๒.๒. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ จำแนกตามสถานภาพ

๑. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพระหว่างบรรพชิตและคฤหัสถ์ โดยภาพรวม พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในทุกด้าน โดยนิสิตที่เป็นคฤหัสถ์มีความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์โดยเฉลี่ยสูงกว่านิสิตที่เป็นบรรพชิต

๒. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพด้านการสร้างความรัก (ปิโย) พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ คือ ข้อที่ ๔ มีการพูดได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ในส่วนที่แตกต่างกันจะเห็นว่านิสิตที่เป็นคฤหัสถ์มีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยสูงกว่านิสิตที่เป็นบรรพชิต

๓. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพด้านการได้รับความเคารพ (ครู) พบว่า ระหว่างนิสิตบรรพชิตและคฤหัสถ์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๔. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพด้านการประพฤติที่น่าเจริญใจ (ภาวนิโย) พบว่า ระหว่างนิสิตบรรพชิตและคฤหัสถ์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๕. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) พบว่า ระหว่างนิสิตบรรพชิตและคฤหัสถ์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๖. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) พบว่า ระหว่างนิสิตบรรพชิตและคฤหัสถ์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๗. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพ

ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กถัง กัตตา) พบว่า ระหว่างนิสิตบรรพชิตและคฤหัสถ์ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๘. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐาน นโยชเย) พบว่า ระหว่างนิสิตบรรพชิตและคฤหัสถ์มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๕.๑.๒.๓. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ จำแนกตามประเภท

๑. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพระหว่างนิสิตภาคพิเศษและภาคปกติ โดยภาพรวม พบว่า ระหว่างนิสิตภาคพิเศษและภาคปกติ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ในทุกด้าน โดยนิสิตที่เรียนอยู่ในภาคพิเศษมีความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์โดยเฉลี่ยสูงกว่านิสิตที่เรียนอยู่ในภาคปกติ

๒. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพระหว่างนิสิตภาคพิเศษและภาคปกติ ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย) พบว่า ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๓. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพระหว่างนิสิตภาคพิเศษและภาคปกติ ด้านการได้รับความเคารพ (ครุ) พบว่า ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๔. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพระหว่างนิสิตภาคพิเศษและภาคปกติ ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนิโย) พบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ คือ ข้อที่ ๑ มีความสมเหตุสมผลต่องานที่มอบหมายให้ทำในรายวิชา ส่วนที่แตกต่างกันจะเห็นว่านิสิตที่เรียนอยู่ในภาคพิเศษมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยสูงกว่านิสิตที่เรียนอยู่ในภาคปกติ

๕. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพ

ระหว่างนิสิตภาคพิเศษและภาคปกติ ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) พบว่า ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๖. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพระหว่างนิสิตภาคพิเศษและภาคปกติ ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักรโม) พบว่า ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๗. การเปรียบเทียบระดับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพ ระหว่างนิสิตภาคพิเศษและภาคปกติ ด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (กัมภีรญจะ กถัง กัตตา) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ คือ ข้อที่ ๑ มีการแนะนำตัว ชี้แจงแผนการสอนได้อย่างละเอียดชัดเจน ส่วนข้อที่แตกต่างกันจะเห็นว่านิสิตที่เรียนอยู่ในภาคปกติมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยสูงกว่านิสิตที่เรียนอยู่ในภาคพิเศษ

๘. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพระหว่างนิสิตภาคพิเศษและภาคปกติ ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฐาน นโยชเย) พบว่า ไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๕.๑.๒.๔. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ จำแนกตามชั้นปี

๑. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีระหว่างนิสิตชั้นปี ๑ ปี ๒ ปี ๓ ปี ๔ โดยภาพรวม พบว่า นิสิตชั้นปีที่ ๑ ปี ๒ ปี ๓ และ ปี ๔ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกด้าน เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ดังนี้ นิสิตที่เรียนอยู่ในชั้นปีที่ ๒ กับปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๒ การได้รับความเคารพ (ครุ) และนิสิตที่เรียนอยู่ในชั้นปีที่ ๓ กับปีที่ ๔ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๖ การแถลงเรื่องล้าลึกได้ (กัมภีรญจะ กถัง กัตตา) ส่วนนิสิตที่เรียนอยู่ในชั้นปีที่ ๑ กับปีที่ ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ การสร้างความรัก (ปิโย) ด้านที่ ๒ การได้รับความเคารพ (ครุ) ด้านที่ ๓ การประพฤติน่าเจริญใจ

(ภาวนิโย) ด้านที่ ๔ การรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) ด้านที่ ๖ การแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์ธูจะ กะถัง กัตตา) และด้านที่ ๗ การไม่ชักงูไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฐานะ นิโยชะเย)

๒. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปี ด้านการสร้างความรัก (ปิโย) พบว่า ระหว่างนิสิตปี ๑ ปี ๒ ปี ๓ และปี ๔ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ใน ๒ ข้อ คือ ข้อที่ ๑ มีบุคลิกภาพดี และข้อที่ ๒ มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย

๓. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปี ด้านการได้รับความเคารพ (ครุ) พบว่า ระหว่างนิสิตปี ๑ ปี ๒ ปี ๓ และปี ๔ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ดังนี้ นิสิตปี ๑ กับปี ๓ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๕ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๑ มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส ข้อที่ ๒ มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่องเสื่อมเสีย ข้อที่ ๓ มีความรู้สามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาได้ ข้อที่ ๔ มีความเชื่อในทางที่ถูกต้อง และ ข้อที่ ๕ มีความระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ส่วนนิสิตปี ๒ กับปี ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๓ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๑ มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส ข้อที่ ๒ มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่องเสื่อมเสีย และข้อที่ ๘ มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้เว้น

๔. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปี ด้านการประพฤติน่าเจริญใจ (ภาวนิโย) พบว่า ระหว่างนิสิตปี ๑ ปี ๒ ปี ๓ และปี ๔ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ดังนี้ นิสิตปี ๑ กับปี ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๓ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๔ มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ข้อที่ ๖ มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ และข้อที่ ๘ มีความประพฤติที่น่ายกย่อง

๕. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปี

ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัดตา) พบว่า ระหว่างนิสิตปี ๑ ปี ๒ ปี ๓ และปี ๔ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ดังนี้ นิสิตปี ๑ กับปี ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๑ การให้คำปรึกษาที่ดี นิสิตปี ๑ กับปี ๔ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๘ มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล และนิสิตปี ๓ กับปี ๔ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๑ มีการให้คำปรึกษาที่ดี

๖. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักรโม) พบว่า ระหว่างนิสิตปี ๑ ปี ๒ ปี ๓ และปี ๔ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ดังนี้ นิสิตปี ๑ กับปี ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๒ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๓ มีการควบคุมอารมณ์ได้ดีในระหว่างการสอนหรืออภิพากษ์วิจารณ์ และข้อที่ ๔ มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ ส่วนนิสิตปี ๑ กับปี ๒ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๓ มีการควบคุมอารมณ์ได้ดีในระหว่างการสอนหรืออภิพากษ์วิจารณ์

๗. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปีด้านการแถลงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กถิง กัตตา) พบว่า โดยรวม ระหว่างนิสิตปี ๑ ปี ๒ ปี ๓ และปี ๔ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ดังนี้ นิสิตปี ๑ กับปี ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๖ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๑ มีการแนะนำตัว ชี้แจงแผนการสอนได้อย่างละเอียดชัดเจน ข้อที่ ๒ มีสาระและเนื้อหาที่นำมาสอนมีสาระเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ข้อที่ ๓ มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธีการสอนที่ดี ข้อที่ ๕ มีความสามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจได้ ข้อที่ ๖ มีการวิเคราะห์ตีความในวิชาที่สอนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง และข้อที่ ๘ มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของวิชานั้นๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดี ส่วนนิสิตปี ๑ กับปี ๔

มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๑ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๗ มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ

๘. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปี ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฎฐาน โนโยชเย) พบว่า โดยรวม ระหว่างนิสิตปี ๑ ปี ๒ ปี ๓ และปี ๔ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ดังนี้ นิสิตปี ๑ กับปี ๓ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๖ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๑ มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง ข้อที่ ๓ มีการกระทำตนให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ข้อที่ ๔ ความเป็นผู้นำในการเลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้อง ข้อที่ ๕ มีการนำความเจริญในการศึกษามาให้แก่ศิษย์ ข้อที่ ๗ มีการแนะนำศิษย์ในเรื่องที่สมควร และข้อที่ ๘ มีการสั่งสอนศิษย์ตรงตามจุดหมายของมหาวิทยาลัยฯ

๕.๑.๒.๕. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ จำแนกตามคณะ

๑. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะ โดยภาพรวม พบว่า ระหว่างนิสิตคณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกด้าน

๒. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะ ด้านการสร้างความรัก (ปิโย) พบว่า ระหว่างนิสิตคณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๓. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะ ด้านการได้รับความเคารพ (ครุ) พบว่า ระหว่างนิสิตคณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๔. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะด้านการประพจน์น่าเจริญใจ (ภาวนีโย) พบว่า ระหว่างนิสิตคณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๕. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา) พบว่า ระหว่างนิสิตคณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๖. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม) พบว่า ระหว่างนิสิตคณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๗. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะด้านการแถลงเรื่องถ้อยคำได้ (คัมภีร์ญจะ กถิง กัตตา) พบว่า ระหว่างนิสิตคณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จำนวน ๒ ข้อ ได้แก่ ข้อที่ ๗ มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ และข้อที่ ๘ มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของวิชานั้นๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดี

๘. การเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามคณะด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัญฐานะ นโยชเย) พบว่า ระหว่างนิสิตคณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ทุกข้อ

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา มีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๕.๒.๑. ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ผลการศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การที่ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้ น่าจะเป็นเพราะว่า นิสิตมีความคิดเห็นกับครู-อาจารย์ เปรียบเหมือนพ่อแม่คนที่สอง เป็นผู้ที่คอยตักเตือน และชี้แนวทางที่ถูกต้อง เอาใจใส่ ให้ความรัก ให้ความเป็นมิตร ให้ความช่วยเหลือ ให้การอบรมในสิ่งที่ถูก ที่ควร เพื่อให้เป็นคนดี ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทุกๆ ด้าน และเปรียบครู-อาจารย์เสมือนกับแม่พิมพ์ของชาติที่คอยอบรมศิษย์ให้มีความรู้และมีคุณธรรม ครู-อาจารย์จึงเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนามนุษย์ เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม ครู-อาจารย์จึงควรยึดเอาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างที่ดีที่สุดของผู้ทำหน้าที่ครู-อาจารย์ ซึ่งพระพุทธองค์ได้รับการยกย่องสรรเสริญว่าเป็น “บรมครูเอกของโลก” สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาณี ลิ้มประวัติ^๑ ที่ทำการศึกษาคณะคุณลักษณะของครูในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหลักสี่ ผลการวิเคราะห์ตามทัศนระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ พบว่า คุณลักษณะของครูในยุคการปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหลักสี่ อยู่ในระดับมาก โดยด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่การพัฒนาตนเอง ด้านบุคลิกภาพ ด้านการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านมนุษยสัมพันธ์ ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมมาตร กลิ่นเกสร^๒ ที่ทำการศึกษาคณะความเป็นกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓-๔ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความเป็น

^๑ สุภาณี ลิ้มประวัติ, “การศึกษาคณะคุณลักษณะของครูในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหลักสี่”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร), ๒๕๔๕.

^๒ สมมาตร กลิ่นเกสร, “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓-๔ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๕๒.

กัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรมีการปฏิบัติงานในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยคือ ด้านความน่าเชื่อถือ รองลงมาคือ ด้านความน่ารัก และด้านการรู้จักพูด ตามลำดับ สำหรับการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความน่าเคารพ พร้อมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ^๓ ที่กล่าวไว้ว่ากัลยาณมิตรมิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีอย่างในความหมายสามัญเท่านั้น แต่หมายถึงบุคคลผู้เฝ้ายามพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง สอดคล้องกับแนวคิดของ สุมน อมรวิวัฒน์ ^๔ กล่าวไว้ว่า ครู คือ กัลยาณมิตร นอกจากเป็นเพื่อนที่มีความจริงใจต่อกันและกันแล้ว กัลยาณมิตรยังเป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือให้เกิดความเจริญอย่างชอบธรรม ครูที่ยืนสอนอยู่คนเดียวทุกวันๆ นั้นเป็นเพียงผู้บอกวิชา แต่ครูที่มองเห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเห็นว่านักเรียนนั้นคือมนุษย์ที่มีหัวใจ มีความรู้สึกนึกคิด มีพ่อแม่ที่ส่งลูกมาหาครู มาอยู่กับครู ที่โรงเรียน ด้วยความหวังว่าครูจะทำงานหนักและมีความรับผิดชอบที่จะจัดการระบบงาน และกิจกรรมทุกอย่างให้ลูกศิษย์ของคุณเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แข็งแรง มีความรู้ ความสามารถ ความคิด และความดี สอดคล้องกับแนวคิดของ พิชัย ไชยสงคราม ^๕ กล่าวไว้ว่า ครูจะต้องเป็นผู้นำทำหน้าที่ได้หลายอย่าง ทั้งเป็นผู้สอน ผู้อบรมบ่มนิสัย ผู้ให้บริการ ผู้นำในด้านต่างๆ เป็นแม่แบบ เป็นผู้สร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ทุกสาขาอาชีพที่เป็นไปในทางสุจริตทั้งหมด จะต้องผ่านมาจากความเฉลียวฉลาด ความสามารถ ซึ่งเป็นฝีมือของครู ไม่ว่าจะเป็นอาชีพ แพทย์ ครู ทหาร ตำรวจ ทนายความ พยาบาล วิศวกร เป็นต้น ครูเท่านั้นที่มีโอกาสสร้างสรรค์ได้มากกว่าคนอื่นๆ และการพัฒนาประเทศชาติหรือสังคมจะประสบความสำเร็จได้ด้วยปัจจัยสำคัญคือ ทรัพยากรมนุษย์ หากมนุษย์ได้รับการหล่อหลอมมาแต่เยาว์วัยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณค่า มีความสามารถแล้ว เมื่อเติบโตไปประกอบอาชีพต่างๆ ในสังคม สังคมก็จะเจริญก้าวหน้ามีความสุขสงบน่าอยู่ หากเยาวชนมิได้รับการปลูกฝังให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพเสียตั้งแต่เยาว์วัยแล้ว เมื่อเติบโตไปประกอบอาชีพในสังคม

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), “พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ”, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๐, หน้า ๖๒๓.

^๔ สุมน อมรวิวัฒน์, สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๓๕, หน้า ๔๖๘-๔๗๔.

^๕ พิชัย ไชยสงคราม, ความเป็นครู, อุบลราชธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๒, หน้า ๔.

สังคมนั้นก็จะมีแต่ความวุ่นวาย สับสน ประชาชนขาดคุณธรรม ขาดสามัคคีธรรม มีแต่ความขัดแย้ง ซึ่งกันและกัน จึงดีชิงเด่น เอารอดเอาเปรียบต่อกัน เห็นแก่ตัว และมีการแก้ไขอาจารย์ ดังนั้นการ สร้างให้เป็นรูปแบบใด ย่อมขึ้นอยู่กับฝีมือครู ไม่มีใครทำได้ดีเท่าครู เมื่อเป็นเช่นนี้ครูจึงได้รับสมญา ว่า “วิศวกรสังคม” และสอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่ง แก้วแดง^๖ ได้กล่าวไว้ว่า ครู คือผู้กำหนด อนาคตของประเทศ ประเทศใดมีครูที่เป็นคนมีความรู้ ความสามารถเป็นคนเก่ง เป็นคนที่มีความ เสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน ประเทศนั้นจะมีพลเมืองที่เก่งและฉลาดและศักยภาพ เพียงพอที่จะแข่งขันกับทุกประเทศทั่วโลก และในทางกลับกัน หากประเทศใดมีครูที่มีปัญหา ไม่ สามารถให้ความรู้กับผู้เรียนซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศได้แล้ว ประเทศนั้นอาจเสื่อมโทรม และล่มสลายไปได้

นอกจากนี้ยังใกล้เคียงกับงานวิจัยของ กานนท์ อินทปัญญา^๗ ที่ ทำการศึกษาการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของครู โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑ จำนวน ๑๒ ด้าน คือ ๑) การปฏิบัติกิจกรรมทาง วิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ ๒) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่ จะเกิดกับผู้เรียน ๓) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ๔) พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติ ให้เกิดผลจริง ๕) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ๖) จัดกิจกรรมการเรียน การสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน ๗) รายงานผลพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ ๘) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ๙) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ๑๐) ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน ๑๑) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา ๑๒) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทุกสถานการณ์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลางและเมื่อ พิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ๕ ด้าน ส่วนอีก ๗ ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย และใกล้เคียงกับงานวิจัยของ กมลลักษณ์ ทิพากร^๘

^๖ รุ่ง แก้วแดง, ปฏิวัติการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร : มติชน), ๒๕๔๑, หน้า ๑๓๔-๑๓๕.

^๗ กานนท์ อินทปัญญา, การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของครูโรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๔๕.

^๘ กมลลักษณ์ ทิพากร, ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ อาจารย์ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พระนครใต้, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๕.

ที่ทำการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พระนครใต้ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พระนครใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษา พบว่า นักศึกษาที่เรียนสาขาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านความรู้และประสบการณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๒.๒. เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพ ประเภท และคณะของนิสิต

ผลการเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามสถานภาพ ประเภท และคณะของนิสิต โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมาที่มีสถานภาพ ประเภท และคณะของนิสิตต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลลักษณ์ ทิพากร^๕ ที่ทำการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พระนครใต้ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เรียนสาขาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านความรู้และประสบการณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ การที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า นิสิตที่มีสถานภาพ ประเภท และคณะต่างกัน มีความคิดเห็นต่ออาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ไปในทางที่ดีให้ความเคารพต่ออาจารย์ เพราะการที่คนจะเป็นครูอาจารย์ที่ดีได้นั้นต้องพิจารณาจากคุณสมบัติส่วนบุคคลก่อนเรื่องอื่นใด เช่น จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รักและเมตตาต่อศิษย์ สรรพวิชาในวิชาชีพ มีบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถดำรงชีวิตและทำงาน

^๕ กมลลักษณ์ ทิพากร, ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พระนครใต้, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง), ๒๕๔๘.

ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เหล่านี้ล้วนบ่งบอกถึงความเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ และนิสิตมีประสบการณ์ใกล้เคียงกัน ได้เข้ามาศึกษาในระดับปริญญาในสถาบันเดียวกัน ทำกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเหมือนกัน ได้รับบรรยากาศของมหาวิทยาลัยแบบเดียวกัน ใช้บริการต่างๆ ของมหาวิทยาลัยเหมือนกัน จึงทำให้นิสิตที่มีสถานภาพ ประเภท และคณะต่างกัน แสดงความคิดเห็นไม่แตกต่างกันไปด้วย

๕.๒.๓. เปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปี

ผลการเปรียบเทียบความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จำแนกตามชั้นปี โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยนิสิตชั้นปีที่ ๑ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ ๔ ปีที่ ๒ และปีที่ ๓ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมาที่มีชั้นปีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนิสิตที่เรียนอยู่ในชั้นปีที่สูงขึ้น ได้รับการเรียนการสอนจากอาจารย์ท่านเดิมหลายครั้ง มีความเคยชินกับการจัดการสอนของอาจารย์ท่านเดิม ซึ่งอาจเกิดจากการใช้อารมณ์ในการสอน ขาดเทคนิคการสอนที่หลากหลาย ขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย ขาดความเชื่อมั่นในคณาจารย์ที่สอน เป็นต้น จึงทำให้เกิดทัศนคติหรือความคิดเห็นต่อความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์แตกต่างกันไปด้วย ผลการศึกษาในครั้งนี้ใกล้เคียงกับงานวิจัยของสมควร ทองเรือง^{๑๐} ที่ทำการศึกษาความคาดหวังของผู้ปกครอง ครู นักเรียน ที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพล เทศบาลนครระยอง พบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นการศึกษาต่างกัน มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยนักเรียนกลุ่มที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ มีความคาดหวังต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพลมากกว่านักเรียนกลุ่มที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ และกลุ่มที่กำลัง

^{๑๐} สมควร ทองเรือง, ความคาดหวังของผู้ปกครอง ครู นักเรียน ที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพล เทศบาลนครระยอง, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๐.

ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ และใกล้เคียงกับงานวิจัยของ สุทัศน์ สุดาจันทร์^{๑๑} ที่ ทำการศึกษาความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของครูแนะแนวโรงเรียนป่าจี่วิทยา อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่า นักเรียนชั้น ม.๑ และ ม.๒ มีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของ ครูแนะแนวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนนักเรียนชั้น ม.๒ และ ม.๓ มีความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของครูแนะแนว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะ ออกเป็น ๒ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๑ ตอนที่ ๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลสะท้อนให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครราชสีมา เห็นความสำคัญของหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตรในทางพระพุทธศาสนา และควร ปลุกฝังให้อาจารย์ทุกท่านมีความเชื่อมั่นในความเป็นกัลยาณมิตรต่อไป อันจะส่งผลถึงความเชื่อ ความศรัทธาและความมั่นใจ ต่อการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมาต่อไป

๒. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ควร นำเอาผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เข้าไปใช้พัฒนาและปรับปรุงวิธีการให้ความรู้ต่อนิสิต เพื่อสร้าง ศรัทธาปสาทะ คือ ความเลื่อมใสและความนิยมชมชอบ ให้นิสิตเกิดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงใน การศึกษา และปลุกฝังให้มีความคิดที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ตลอดจนสร้างศรัทธาและ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ตั้งมั่นอยู่ในกรอบของศีลธรรมอันดี ต่อไป

^{๑๑} สุทัศน์ สุดาจันทร์, ความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของครูแนะแนวโรงเรียน ป่าจี่วิทยา อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๖.

๓. โรงเรียน มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานอื่นๆ ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางและปรับปรุงการจัดการศึกษาหรือกิจกรรมต่างๆ โดยเน้นถึงการปฏิบัติตนและการเป็นแบบอย่างที่ดี รวมถึงควรจัดให้นักเรียน นักศึกษา มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น เพื่อนักเรียนนักศึกษาจะได้ใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง อันเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีต่อไป

๕.๓.๒ ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักธรรมเรื่องกัลยาณมิตรทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อศึกษาว่ามีการนำไปใช้ระดับใด อย่างไร

๒. ควรมีการวิจัยเรื่องนี้กับกลุ่มบุคคลอื่นๆ ที่ไม่ใช่บัณฑิตนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงในเรื่องนี้เพิ่มขึ้นว่ามีความคิดเห็นระดับใด อย่างไร เพื่อปรับปรุงการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษานั้นๆ และนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนต่อไป

๓. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในด้านอื่นที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนของอาจารย์และนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย



บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย – บาลี :

ก. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ . อรรถกถาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. วิสุทธิมรรคแปล ภาค ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources)

๑. หนังสือทั่วไป

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, แผนพัฒนาการแนะแนว กระทรวงศึกษาธิการระยะที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

_____ . การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๔.

กวี อิศริวรรณ, อาจารย์คือใคร มาจากไหน, กรุงเทพมหานคร : สุริยทัศน์, ๒๕๒๕.

ชูศรี วงศ์ธนะ, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร : เทพเนรมิตการพิมพ์, ๒๕๔๔.

เดือน คำดี, “ศาสนศาสตร์”, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕.

ทวิ ภูมิรินทร์, มงคลชีวิต, กรุงเทพมหานคร : ดวงแก้ว, ๒๕๔๕.

บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๓๕.

ปัญญานันท์ทิกขุ, วิญญูณของความเป็นครู, กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๒๑.

พันเอก ปิ่น มุทุกันต์, มงคลชีวิต ภาคที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : คลังวิทยา, ๒๕๒๔.

พระคันธสาราภิวังค์, อภิธรรมัตถสังคหะและปรมัตถที่ปณี, กรุงเทพมหานคร : ไทยรายวันกราฟฟิคเพเลท, ๒๕๔๖.

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ, ปทานุกรมบาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต,

กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๓.

พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาและการรับปริญญาในพระพุทธศาสนา, กรุงเทพมหานคร : ธรรมบูชา,
๒๕๒๗.

_____., การศึกษาคืออะไร, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๑.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), “สถานการณ์พุทธศาสนา พลิกหายนะเป็นพัฒนา”, ฝ่าฝืนเผยแพร่

พระพุทธศาสนา, กองศาสนา, กรมการศาสนา, กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๖.

_____ . “รุ่งอรุณของการศึกษา”, พิมพ์ครั้งที่ ๔ (ฉบับปรับปรุง), ๒๕๑๓.

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร :
ด้านสุทธาคารพิมพ์, ๒๕๓๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), “ธรรมนุญชีวิต”, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ
พุทธธรรม, ๒๕๓๗.

_____ . “พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ”, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑,

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

_____ . “เพื่อชุมชนแห่งการศึกษาและบรรยากาศแห่งวิชาการ”, พิมพ์ครั้งที่ ๕,

กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร :
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร :
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, กรุงเทพมหานคร :
สื่อตะวัน, ๒๕๔๕.

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, กรุงเทพมหานคร :
บริษัท เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

_____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, กรุงเทพมหานคร :
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสตร์ ชุด คำวัด,

กรุงเทพมหานคร : วัดราชโอรสาราม, ๒๕๔๘.

พระภิกษุวิริยคุณ, คัมภีร์ปฏิรูปมนุสย์, กรุงเทพมหานคร : บริษัทกราฟิคอาร์ทพรีนติ้ง จำกัด,
๒๕๔๕.

พระมหาบุญมี มาลาวชิโร, “ครองตน ครองคน ครองงาน”, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดีเอ็มจี, ๒๕๕๐.

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ชุ่มจิตโต), **ครูที่ดีต้องมีธรรมะ**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), “ปรัชญาการศึกษาไทย”, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๕.

_____ . **“บทบาทพระบรมครู”**, พิมพ์แสดงมุทิตาจิตในการเลื่อนสมณศักดิ์, กรุงเทพมหานคร : จรูญการพิมพ์, ๒๕๓๗.

_____ . **ธรรมบุญชีวิต : พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**, กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๗.

พระราชวรมุนี (ประยูร ชุ่มจิตโต), **ขอบฟ้าแห่งความรู้**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระสวาท ชุ่มโรโส, เอกสารประกอบการสอน “**พุทธวิธีสอน**”, นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, ๒๕๔๑.

พระอุรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัฒน์, **พจนานุกรมบาลี-ไทย ฉบับนักศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์, **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : เจริญผล, ๒๕๓๑.

พิชัย ไชยสงคราม, **ความเป็นครู, อุบลราชธานี : คณะครูศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี**, ๒๕๔๒.

ภัทรพร สิริกาญจน, “**ความรู้พื้นฐานทางศาสนา**”, พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

มูลนิธิธรรมกาย, “**สร้างชุดสถานที่เป็นมหาทานบารมี**”, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิธรรมกาย, มปป.

_____., “**การทำหน้าที่กัลยาณมิตรเบื้องต้น**”, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิธรรมกาย, ๒๕๔๘.

ยนต์ ชุ่มจิต, **ความเป็นครู**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๔๒.

รุ่ง แก้วแดง, **ปฏิวัติการศึกษาไทย**, กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๑.

วสิน อินทสระ, “**พุทธวิธีในการสอน**”, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๔.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, **ครูมืออาชีพ : สิ่งจำเป็นที่ควรมีและควรเป็น**, สกนกร : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสกลนคร, ๒๕๕๓.

สนิท ศรีสำแดง, **“พุทธศาสนากับการศึกษา ภาคทฤษฎีแห่งความรู้”**, กรุงเทพมหานคร : นีลนรา
การพิมพ์, ๒๕๓๔.

สมบูรณ์ ต้นยะ, **“วิทยาการวิจัย”**, นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา,
๒๕๕๐.

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา, **คู่มือนิสิต
ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา ๒๕๕๒**, นครราชสีมา : มิตรภาพการพิมพ์, ๒๕๕๒.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, **แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๕**,
กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๑.

สุพล คิ้วตั้งใจ และคนอื่นๆ, **พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
พ.ศ. ๒๕๔๓**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ SCIENCE CENTER, ๒๕๔๓.

สุมน อมรวิวัฒน์, **สมบัติพิพม์ของการศึกษาไทย**, กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๓๕.

อำไพ สุจริตกุล, **ความคิดและภูมิปัญญาไทย : ด้านการศึกษา**, กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

๒. วิทยานิพนธ์

กานนท์ อินทปัญญา, **การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของครูโรงเรียนนครนุด
ศึกษาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรีเขต ๑, วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕.**

กมลลักษณ์ ทิพากร, **ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์
ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พระนครใต้, วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.**

นภดล เจนอักษร, **“การศึกษาวิธีสอนของพระพุทธเจ้า”** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๒๖.

พระมหาบุญเรือน ปภังโกโร (พิลาพันธุ์), **“การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องเมตตาใน
พุทธปรัชญาเถรวาท”**, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

พระมหาปราโมทย์ มหาวิโร (ปีกรม), “การศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชรัตนรังสี (วีรยุทธ์ วีรยุทธ) ในฐานะพระธรรมทูตไทยประจำประเทศอินเดีย”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระมหาสุภวิชัย วิราม, “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องกัลยาณมิตรตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ทัศนะของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคมและโรงเรียน สุวรรณพลับพลาพิทยาคม กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๕.

พระมหาเกรียงไกร บัวจันอัด, “การเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตรกับการบรรลุนิพพานใน พระพุทธศาสนาเถรวาทและพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน”, วิทยานิพนธ์ปริญญา อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖.

พระมหาสุพัฒน์ กุลยานธมฺโม (ศรีชมชื่น), “พระพุทธเจ้า : บทบาทและหน้าที่ในฐานะ พระบรมครู”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

มนัส วิฑูรย์เมฆา, “การพัฒนาแบบกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา พยาบาล”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

ยุภาติ ปณะราช, “การพัฒนาลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ”, ปริญญาโทการศึกษาด้วยวิธีพิเศษ สาขาวิชาการวิจัย พุทธธรรมศาสตร์ประยุกต์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

เรือนสาย ฐัฐบุญ, “แนวคิดเรื่อง “ครู” ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๑.

วิไลรัตน์ พุกยาภิรมย์, “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมินภายนอกตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สมควร ทองเรือง, ความคาดหวังของผู้ปกครอง ครู นักเรียน ที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน เทศบาลวัดลุ่มมหาชัยชุมพล เทศบาลนครระยอง, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.

- สมมาตร กลิ่นเกสร, “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓-๔
สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี”, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๒.
- สุพัฒน์ ชีรเวชเจริญชัย, “สภาวะการติดยาเสพติดซ้ำของผู้ป่วยที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาล
พระมงกุฎเกล้าฯ และโรงพยาบาลรัฐอื่นๆ”, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต
สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๒.
- สุภาณี ลิ้มประวัติ, “การศึกษาคุณลักษณะของครูในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตหลักสี่”, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๔๕.
- สุทัศน์ สุดาจันทร์, “ความคาดหวังของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของครูแนะแนวโรงเรียนปทุมวิทย
อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖.
- อุทัย สังข์วงษ์, “การศึกษาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต ๒, วิทยานิพนธ์
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, นครราชสีมา :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, ๒๕๕๒.





รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑. พระครูปลัดนายกวัฒน์ นธ.เอก, ปธ.๔, พธ.บ.(พระพุทธศาสนา),
ค.ม.(การบริหารการศึกษา)
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
๒. ดร.จำเริญรัตน์ จิตต์จรรย์จันทร์ น.ธ.เอก, พธ.บ.(พระพุทธศาสนา)
กศ.ค.(การอุดมศึกษา)
อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
จังหวัดนครราชสีมา
๓. อาจารย์พัฒนภรณ์ บุญเทียน นธ.เอก, พธ.บ.(รัฐศาสตร์),
ค.ม.(การบริหารการศึกษา)
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา



ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์



ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา
ถนนชาติพัฒนา ตำบลห้วยทะเล
อำเภอเมืองนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๐๐๐

ที่ ศธ ๖๑๒๗.๓ /พิเศษ

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน พระครูปลัดนายแก้ว

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงการวิทยานิพนธ์	จำนวน	๑	ชุด
	๒. เครื่องมือวิจัย	จำนวน	๑	ชุด

ด้วย นายค่านวน นามสกุล ไทยอัฐวิถิ นิสิตปริญญาโทภาคพิเศษ รุ่นที่ ๑/๒๕๕๒ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ได้ดำเนินการขอสอบพิจารณาอนุมัติหัวข้อและโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา” และได้เสนอเครื่องมือวิจัยต่อศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครราชสีมา

เพื่อการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยของ นายค่านวน นามสกุล ไทยอัฐวิถิ นิสิตปริญญาโทภาคพิเศษ รุ่นที่ ๑/๒๕๕๒ ในครั้งนี้ด้วย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูสังวรรักษสมจิต พุทธวิริโย)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมา

ประธานกรรมการศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครราชสีมา



ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา
ถนนชาติพัฒนา ตำบลห้วยทะเล
อำเภอเมืองนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๐๐๐

ที่ ศธ ๖๑๒๗.๓ /พิเศษ

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เจริญพร ดร.จำเรณูรัตน์ จิตต์จรัสจันทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงการวิทยานิพนธ์	จำนวน	๑	ชุด
	๒. เครื่องมือวิจัย	จำนวน	๑	ชุด

ด้วย นายค่านวน นามสกุล ไทยอัฐวิถิ นิสิตปริญญาโทภาคพิเศษ รุ่นที่ ๑/
๒๕๕๒ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ได้ดำเนินการขอสอบพิจารณา
อนุมัติหัวข้อและโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความ
คิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา” และได้เสนอ
เครื่องมือวิจัยต่อศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครราชสีมา

เพื่อการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครราชสีมา จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ
เครื่องมือวิจัยของ นายค่านวน นามสกุล ไทยอัฐวิถิ นิสิตปริญญาโทภาคพิเศษ รุ่นที่ ๑/๒๕๕๒
ในครั้งนี้ด้วย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขออนุโมทนา
ขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอเจริญพร

(พระครูสังวรรักษสมจิต พุทธวิริโย)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมา

ประธานกรรมการศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครราชสีมา



ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา
ถนนชาติพัฒนา ตำบลห้วยทะเล
อำเภอเมืองนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๐๐๐

ที่ ศธ ๖๑๒๗.๓ /พิเศษ

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เจริญพร นายพัฒนภัฏสน์ บุญเทียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงการวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ชุด
๒. เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายค่านวน นามสกุล ไทยอัฐวิถิ นิสิตปริญญาโทภาคพิเศษ รุ่นที่ ๑/
๒๕๕๒ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ศูนย์บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ได้ดำเนินการขอสอบพิจารณา
อนุมัติหัวข้อและโครงการวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความ
คิดเห็นของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา” และได้เสนอ
เครื่องมือวิจัยต่อศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครราชสีมา

เพื่อการนี้ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครราชสีมา จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ
เครื่องมือวิจัยของ นายค่านวน นามสกุล ไทยอัฐวิถิ นิสิตปริญญาโทภาคพิเศษ รุ่นที่ ๑/๒๕๕๒
ในครั้งนี้อย่างดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี ขออนุโมทนา
ขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอเจริญพร

(พระครูสังวรภักษ์สมจิต พุทธวิริโย)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครราชสีมา

ประธานกรรมการศูนย์บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครราชสีมา



แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

ศึกษาความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

แบบสอบถามนี้ ทำขึ้นเพื่อเก็บและรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์
จึงขอความอนุเคราะห์มายังนิสิตทุกรูป/คน ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา ได้โปรดตอบแบบสอบถามที่เป็นจริงที่สุด ข้อมูลของท่านจะเก็บ
เป็นความลับเพื่อเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามชุดนี้ใช้สำหรับถามความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความ
ความคิดเห็นของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา โดยแบ่ง
แบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้การเรียนการสอนมีคุณภาพยิ่งขึ้น

๒. โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและให้ครบทุกข้อ เพื่องานวิจัยครั้ง
นี้จะได้มีความสมบูรณ์ มีคุณค่าต่อการวางแผนการปฏิบัติงาน และเพื่อพัฒนาคุณภาพของการเรียน
การสอน ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมาต่อไป

ผู้วิจัยได้ใช้คำตอบของท่านสำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น จะสงวนคำตอบของท่าน
ไว้เป็นความลับ และจะนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งจะไม่ส่งผลกระทบต่อหรือก่อให้เกิดความ
เสียหายใดๆ แก่ตัวท่านหรือต่อการเรียนของท่านแต่ประการใด

ขอกราบขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

(นายค่านวน ไทยอัฐวิถิ)

พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าคำตอบที่ให้มาซึ่งตรงกับความเป็นจริง
เกี่ยวกับตัวนิสิตดังต่อไปนี้

๑. สถานภาพของนิสิต

- บรรพชิต
 คฤหัสถ์

๒. ประเภทของนิสิต

- ภาคพิเศษ (พระตั้งฆาติการ / คฤหัสถ์)
 ภาคปกติ

๓. ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่

- ปีที่ ๑
 ปีที่ ๒
 ปีที่ ๓
 ปีที่ ๔

๔. ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่คณะ

- คณะพุทธศาสตร์
 คณะครุศาสตร์
 คณะมนุษยศาสตร์
 คณะสังคมศาสตร์

ต่อต้านหลัง 

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตเกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตร
ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
โปรดพิจารณาข้อความในแบบสอบถามทีละข้ออย่างละเอียดแล้วทำเครื่องหมาย ✓
ในช่อง ตามระดับความคิดเห็นของท่าน ให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อที่	ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ระดับความคิดเห็น					ช่องนี้สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
ด้านการสร้างความรัก (ปิโย)							
๑.	มีบุคลิกภาพดี						
๒.	มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย						
๓.	มีการยิ้มแย้มแจ่มใส						
๔.	มีการพูดได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ						
๕.	มีความปรารถนาดีต่อศิษย์						
๖.	มีความสงสาร เอ็นดูศิษย์ อยากช่วยเหลือให้พ้นจาก ความไม่รู้						
๗.	มีความชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี						
๘.	มีการวางตัวเป็นกลาง จิตใจตั้งอยู่ในความยุติธรรม						
ด้านการได้รับความเคารพ (ครุ)							
๙.	มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส						
๑๐.	มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่องเลื่อมเสียด						
๑๑.	มีความรู้สามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาได้						
๑๒.	มีความเชื่อในทางที่ถูกต้อง						
๑๓.	มีความระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ						

ต่อต้านหลัง 

ข้อที่	ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ระดับ ความคิดเห็น					ช่องนี้สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
๑๔.	มีความรอบคอบในการพูด การคิดและการกระทำ						
๑๕.	มีใจจดจ่อแน่วแน่มั่นคงในสิ่งที่เป็นบุญกุศล						
๑๖.	มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้เว้น						
ด้านการประพฤติที่น่าเจริญใจ (ภาวนีโย)							
๑๗.	มีความรู้ดีในด้านการสอนทันต่อการเปลี่ยนแปลง						
๑๘.	มีประสบการณ์ในวิชาที่สอนโดยตรง						
๑๙.	มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดี						
๒๐.	มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง						
๒๑.	มีความรับผิดชอบต่อการสอน						
๒๒.	มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ						
๒๓.	มีความสมเหตุสมผลต่องานที่มอบหมายให้ทำในรายวิชา						
๒๔.	มีความประพฤติที่น่ายกย่อง						
ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล ชี้แจงแนะนำ (วัตตา)							
๒๕.	มีการให้คำปรึกษาที่ดี						
๒๖.	มีการพูดชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุและผลได้ดี						
๒๗.	มีการให้คำแนะนำ กล่าวตักเตือนเรื่องที่ปฏิบัติไม่ถูกต้อง						
๒๘.	มีการสอนให้เข้าใจชัดเจน เห็นจริงอย่างที่ต้องการ						
๒๙.	มีการสอนให้เกิดแรงจูงใจอยากที่จะประพฤติปฏิบัติตามที่สอน						
๓๐.	มีการสร้างกำลังใจและส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง						
๓๑.	มีการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียนในระหว่างเรียน						
๓๒.	มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล						

ข้อที่	ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ระดับ ความคิดเห็น					ช่องนี้สำหรับผู้วิจัย
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม)							
๓๓.	มีความอดทนต่อการฟังคำอธิบายของบุคคลอื่น						
๓๔.	มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน						
๓๕.	มีการควบคุมอารมณ์ได้ดี ในระหว่างการสอนหรือ ถกวิพากษ์วิจารณ์						
๓๖.	มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ						
๓๗.	มีความกล้าแสดงความรู้สึกชอบเมื่อกระทำผิด						
๓๘.	มีความอดทนต่อถ้อยคำอันไม่พึงปรารถนา						
ด้านการแสดงเรื่องล้าลึกได้ (คัมภีร์จะ กถัง กัตตา)							
๓๙.	มีการแนะนำตัว ชี้แจงแผนการสอนได้อย่างละเอียด ชัดเจน						
๔๐.	มีสาระและเนื้อหาที่นำมาสอนมีสาระเป็นประโยชน์ ต่อผู้เรียน						
๔๑.	มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธีการสอนที่ดี						
๔๒.	มีความตั้งใจสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างดี ที่สุด						
๔๓.	มีความสามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การ เข้าใจได้						
๔๔.	มีการวิเคราะห์ตีความในวิชาที่สอนได้อย่างละเอียด ลึกซึ้ง						
๔๕.	มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่าง ประกอบ						
๔๖.	มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของ วิชานั้นๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดี						

ข้อที่	ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์	ระดับ ความคิดเห็น					ช่องนี้สำหรับผู้จัด
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
ด้านการไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (โน จัฏฐาเน นियोชเย)							
๔๗.	มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง						
๔๘.	มีการสร้างและส่งเสริมให้เกิดนิสัยที่ดีและป้องกัน ไม่ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดี						
๔๙.	มีการกระทำตนให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์						
๕๐.	มีความเป็นผู้นำในการเลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้อง						
๕๑.	มีการนำความเจริญในการศึกษามาให้แก่ศิษย์						
๕๒.	มีการปกป้องศิษย์ในสิ่งที่ถูกต้อง						
๕๓.	มีการแนะนำศิษย์ในเรื่องที่สมควร						
๕๔.	มีการสั่งสอนศิษย์ตรงตามจุดหมายของมหาวิทยาลัยฯ						

ต่อด้านหลัง 

ตอนที่ ๓ ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อให้การเรียนการสอนมีคุณภาพยิ่งขึ้น

๑.....

.....

.....

.....

.....

๒.....

.....

.....

.....

๓.....

.....

.....

.....

๔.....

.....

.....

.....

.....

๕.....

.....

.....

.....

.....

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

α	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)
N	คือ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	คือ	ค่าเฉลี่ยมัชฌิมเลขคณิต (Mean)
S.D.	คือ	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	คือ	ค่าที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
F	คือ	ค่าที่ใช้พิจารณาใน F-distribution
p	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
*	คือ	ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕



ตารางแสดงดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความเป็นกัลยาณมิตร
ของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครราชสีมา

ข้อ	ข้อความ	ผลการพิจารณาของ ผู้เชี่ยวชาญ				ค่า IOC	สรุป
		๑	๒	๓	รวม		
ด้านการสร้างความน่ารัก (ปิโย)							
๑	มีบุคลิกภาพดี	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการยิ้มแย้มแจ่มใส	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการพูดได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	มีความปรารถนาดีต่อศิษย์	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	มีความสงสาร เอื้อนดูศิษย์ อยากรักษาช่วยเหลือ ให้มีความรู้	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	มีความชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	มีการวางตัวเป็นกลาง จิตใจตั้งอยู่ในความ ยุติธรรม	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านการได้รับความเคารพ (ครู)							
๙	มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่องเสื่อมเสีย	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๑	มีความรู้สามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาได้	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๒	มีความเชื่อว่าทำดีได้ ทำชั่วได้ชั่ว	๑	๐	๑	๒	๐.๖๗	ใช้ได้
๑๓	มีความระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๔	มีความรอบคอบในการพูด การคิดและ การกระทำ	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๕	มีใจจดจ่อแน่วแน่มั่นคงในสิ่งที่ บุญกุศล	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๖	มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้เว้น	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้

ด้านการประพัตินำเจริญใจ (ภาวนิโย)							
๑๗	มีความรู้ดีในด้านการสอนทันต่อการเปลี่ยนแปลง	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๘	มีประสบการณ์ในวิชาที่สอน โดยตรง	๑	๐	๑	๒	๐.๖๗	ใช้ได้
๑๙	มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดี	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๐	มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๑	มีความรับผิดชอบต่อการสอน	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๒	มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๓	มีความสมเหตุสมผลต่องานที่มอบหมายให้ทำในรายวิชา	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๔	มีความประพฤติน่ายกย่อง	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านการรู้จักพูดให้เหตุผล (วัตตวา)							
๒๕	มีการให้คำปรึกษาที่ดี	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๖	มีการพูดชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุและผลได้ดี	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๗	มีการให้คำแนะนำ กล่าวตักเตือนเรื่องปฏิบัติไม่ถูกต้อง	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๘	มีการสอนให้เข้าใจชัดเจน เห็นจริงอย่างที่ ต้องการ	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๙	มีการสอนให้เกิดแรงจูงใจอยากที่จะ ประพติปฏิบัติตามที่สอน	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๐	มีการสร้างกำลังใจและส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๑	มีการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียน ในระหว่างเรียน	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๒	มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมี เหตุผล	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้

ด้านการทนต่อถ้อยคำ (วจนักขโม)							
๓๓	มีความอดทนต่อการฟังคำอธิบาย ของบุคคลอื่น	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๔	มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๕	มีการควบคุมอารมณ์ได้ดี ในระหว่าง การสอนหรือถูกวิพากษ์วิจารณ์	๑	๐	๑	๒	๐.๖๗	ใช้ได้
๓๖	มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่ง ที่ยังสงสัย	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๗	มีความกล้าแสดงความรู้สึกชอบ เมื่อกระทำความผิด	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๘	มีความอดทนต่อถ้อยคำอันไม่พึงปรารถนา	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
ด้านการแสดงเรื่องล้าลึกได้ (กัมภีร์ธูจะ กะถัง กัตตา)							
๓๙	มีการแนะนำตัวและมีแผนการสอน อย่างละเอียดชัดเจน	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๐	มีสาระและเนื้อหาที่นำมาสอนเป็น ประโยชน์ต่อผู้เรียน	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๑	มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธีการสอนที่ดี	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๒	มีความตั้งใจสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างดีที่สุด	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๓	มีความสามารถขยายเรื่องที่ยากให้ง่ายแก่ การเข้าใจได้	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๔	มีการวิเคราะห์ตีความในวิชาที่สอนได้ อย่างละเอียดลึกซึ้ง	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๕	มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและ ยกตัวอย่างประกอบ	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๖	มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือ สาระสำคัญของวิชานั้นๆ ตลอดจน ชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดี	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้

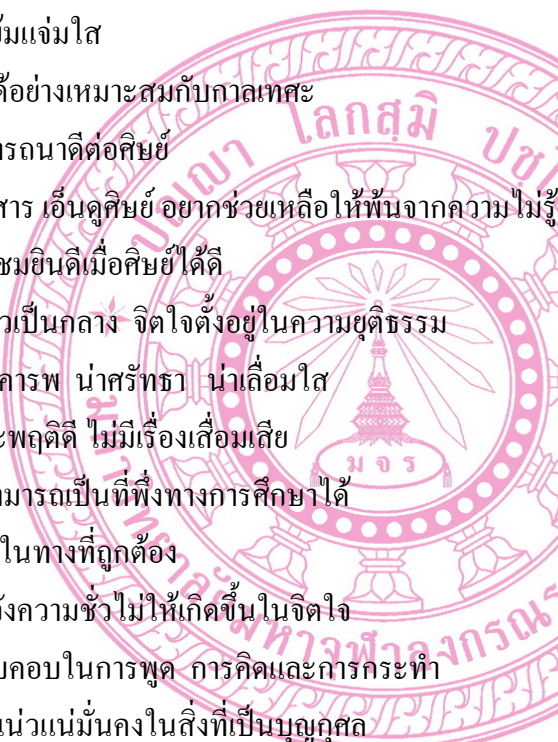
ด้านการไม่ชักนำไปในทางที่ไม่สมควร (โน จัฏฐาเน นियोชะเย)							
๔๗	มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๘	มีการสร้างและส่งเสริมให้เกิดนิสัยที่ดีและป้องกันไม่ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดี	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๙	มีการกระทำตนให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๐	มีความเป็นผู้นำในการเลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้อง	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๑	มีการนำความเจริญในการศึกษามาให้แก่ศิษย์	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๒	มีการปกป้องศิษย์ในสิ่งที่ถูกต้อง	๑	๐	๑	๒	๐.๖๗	ใช้ได้
๕๓	มีการแนะนำศิษย์ในเรื่องที่สมควร	๑	๐	๑	๒	๐.๖๗	ใช้ได้
๕๔	มีการสั่งสอนศิษย์ตรงตามจุดหมายของมหาวิทยาลัย	๑	๑	๑	๓	๑.๐๐	ใช้ได้



ภาคผนวก ก
ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

แบบสอบถามความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ตามความคิดเห็นของนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

- 
- A1. มีบุคลิกภาพดี
 - A2. มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย
 - A3. มีการยิ้มแย้มแจ่มใส
 - A4. มีการพูดได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ
 - A5. มีความปรารถนาดีต่อศิษย์
 - A6. มีความสงสาร เอ็นดูศิษย์ อยากช่วยเหลือให้พ้นจากความไม่รู้
 - A7. มีความชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี
 - A8. มีการวางตัวเป็นกลาง จิตใจตั้งอยู่ในความยุติธรรม
 - B1. มีความน่าเคารพ น่าศรัทธา น่าเลื่อมใส
 - B2. มีความประพฤติดี ไม่มีเรื่องเสื่อมเสีย
 - B3. มีความรู้สามารถเป็นที่พึ่งทางการศึกษาได้
 - B4. มีความเชื่อในทางที่ถูกต้อง
 - B5. มีความระวังความชั่วไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ
 - B6. มีความรอบคอบในการพูด การคิดและการกระทำ
 - B7. มีใจจดจ่อแน่วแน่มั่นคงในสิ่งที่เป็นบุญกุศล
 - B8. มีความรอบรู้ คือ รู้ดี รู้ชั่ว รู้ควร รู้เว้น
 - C1. มีความรู้ดีในด้านการสอนทันต่อการเปลี่ยนแปลง
 - C2. มีประสบการณ์ในวิชาที่สอนโดยตรง
 - C3. มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้ดี
 - C4. มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
 - C5. มีความรับผิดชอบต่อการสอน
 - C6. มีการสร้างกิจกรรมการสอนที่น่าสนใจ
 - C7. มีความสมเหตุสมผลต่องานที่มอบหมายให้ทำในรายวิชา
 - C8. มีความประพฤติที่น่ายกย่อง
 - D1. มีการให้คำปรึกษาที่ดี
 - D2. มีการพูดชี้แจงให้เข้าใจถึงเหตุและผลได้ดี

- D3. มีการให้คำแนะนำ กล่าวตักเตือนเรื่องที่ปฏิบัติไม่ถูกต้อง
- D4. มีการสอนให้เข้าใจชัดเจน เห็นจริงอย่างที่ต้องการ
- D5. มีการสอนให้เกิดแรงจูงใจอยากที่จะประพฤติปฏิบัติตามที่สอน
- D6. มีการสร้างกำลังใจและส่งเสริมสนับสนุน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง
- D7. มีการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียนในระหว่างเรียน
- D8. มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล
- E1. มีความอดทนต่อการฟังคำอธิบายของบุคคลอื่น
- E2. มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- E3. มีการควบคุมอารมณ์ได้ดี ในระหว่างการสอนหรืออภิปรายวิพากษ์วิจารณ์
- E4. มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ
- E5. มีความกล้าแสดงความรู้สึกชอบเมื่อกระทำผิด
- E6. มีความอดทนต่อถ้อยคำอันไม่พึงปรารถนา
- F1. มีการแนะนำตัว ชี้แจงแผนการสอนได้อย่างละเอียดชัดเจน
- F2. มีสาระและเนื้อหาที่นำมาสอนมีสาระเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน
- F3. มีการสอนให้เข้าใจง่ายและมีวิธีการสอนที่ดี
- F4. มีความตั้งใจสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างดีที่สุด
- F5. มีความสามารถขยายข้อความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจได้
- F6. มีการวิเคราะห์ดีที่สุดในวิชาที่สอนได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง
- F7. มีการอธิบายจากผลไปสู่สาเหตุและยกตัวอย่างประกอบ
- F8. มีการแสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของวิชานั้นๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติได้ดี
- G1. มีการแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกต้อง
- G2. มีการสร้างและส่งเสริมให้เกิดนิสัยที่ดีและป้องกันไม่ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดี
- G3. มีการกระทำตนให้เห็นเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์
- G4. มีความเป็นผู้นำในการเลี้ยงชีวิตอย่างถูกต้อง
- G5. มีการนำความเจริญในการศึกษามาให้แก่ศิษย์
- G6. มีการปกป้องศิษย์ในสิ่งที่ถูกต้อง
- G7. มีการแนะนำศิษย์ในเรื่องที่สมควร
- G8. มีการสั่งสอนศิษย์ตรงตามจุดหมายของมหาวิทยาลัยฯ

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	188.8182	1623.2035	.6415	.9876
A2	188.7273	1637.7316	.4785	.9878
A3	188.8182	1611.7749	.8159	.9874
A4	188.8636	1619.3615	.6462	.9876
A5	188.7727	1602.5649	.8562	.9873
A6	188.8636	1620.4091	.7266	.9875
A7	189.0000	1605.2381	.7119	.9875
A8	188.9545	1604.6169	.7558	.9875
B1	188.8182	1621.2035	.7945	.9875
B2	188.7273	1599.2554	.8675	.9873
B3	188.9545	1616.7121	.7697	.9875
B4	188.8182	1606.2511	.8425	.9873
B5	188.9545	1621.1883	.6989	.9875
B6	188.9545	1612.8074	.7267	.9875
B7	188.7273	1613.4459	.7188	.9875
B8	188.7727	1611.9935	.7264	.9875
C1	188.9091	1601.7056	.7606	.9875
C2	189.0455	1603.5693	.8052	.9874
C3	188.9545	1602.6169	.8217	.9874
C4	188.8182	1597.2987	.8277	.9874
C5	189.3636	1608.7186	.6194	.9877
C6	189.5000	1623.0238	.6795	.9876
C7	188.9545	1636.7121	.4948	.9878
C8	189.0455	1619.3788	.6728	.9876

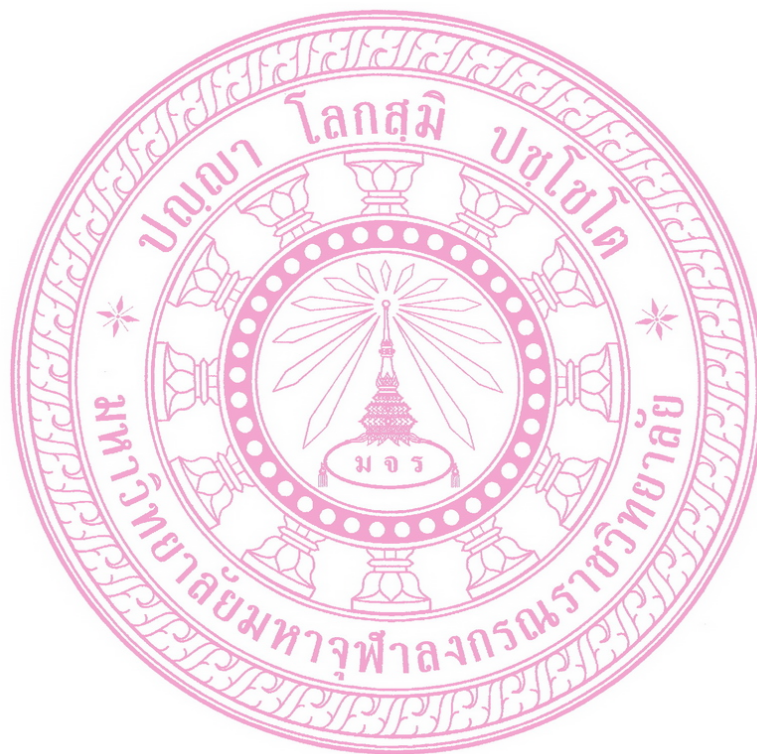
D1	189.0000	1599.1429	.8223	.9874
D2	188.8182	1615.5844	.8182	.9874
D3	189.0909	1603.4199	.8545	.9873
D4	189.2273	1591.5173	.8197	.9874
D5	189.0909	1614.0866	.8072	.9874
D6	189.0000	1608.6667	.7389	.9875
D7	189.0455	1626.1407	.6164	.9877
D8	189.0909	1602.4675	.7804	.9874
E1	189.0909	1611.8961	.6964	.9876
E2	189.0909	1608.9437	.7352	.9875
E3	188.9091	1585.4199	.8518	.9873
E4	189.1364	1594.5043	.7244	.9876
E5	189.0000	1598.0000	.7660	.9875
E6	189.0909	1594.8485	.8373	.9873
F1	189.1364	1605.4567	.7452	.9875
F2	188.9545	1582.4264	.8514	.9873
F3	189.1364	1598.7900	.8726	.9873
F4	189.0909	1591.4199	.9201	.9872
F5	188.9091	1587.0390	.9003	.9872
F6	189.0455	1607.1883	.7202	.9875
F7	188.9545	1593.6645	.8542	.9873
F8	189.0909	1599.1342	.8649	.9873
G1	188.9091	1602.3723	.7208	.9875
G2	188.7727	1597.4221	.8359	.9873
G3	188.9545	1579.8550	.9091	.9872
G4	188.9545	1623.0931	.7271	.9875
G5	188.9545	1587.2835	.7749	.9875
G6	188.9545	1594.1407	.8484	.9873
G7	189.0000	1606.7619	.8600	.9873
G8	189.2727	1584.8745	.9025	.9872

Reliability Coefficients

N of Cases = 22.0

N of Items = 54

Alpha = .9877



ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ : นายคำนวณ ไทยอัฐวิถิ

เกิดวันที่ : วันจันทร์ที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๒๓

สถานที่เกิด : บ้านบึงหว้า เลขที่ ๕๔ หมู่ที่ ๔ ตำบลสีสุก อำเภอจักราช
จังหวัดนครราชสีมา

การศึกษา : ประถมศึกษา
โรงเรียนบ้านบึงหว้า อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา
มัธยมศึกษา
โรงเรียนบูรพาวิทยานุสรณ์ (วัดบูรพ์) อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
ปริญญาตรี
พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) คณะมนุษยศาสตร์ จากมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา รุ่นที่ ๔๕ (๑๓)

ตำแหน่ง : เจ้าหน้าที่ทะเบียนนิติ (ลูกจ้างชั่วคราว)

หน่วยงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ที่อยู่ปัจจุบัน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
บ้านหัวถนน ตำบลหัวทะเล อำเภอเมืองนครราชสีมา
จังหวัดนครราชสีมา